

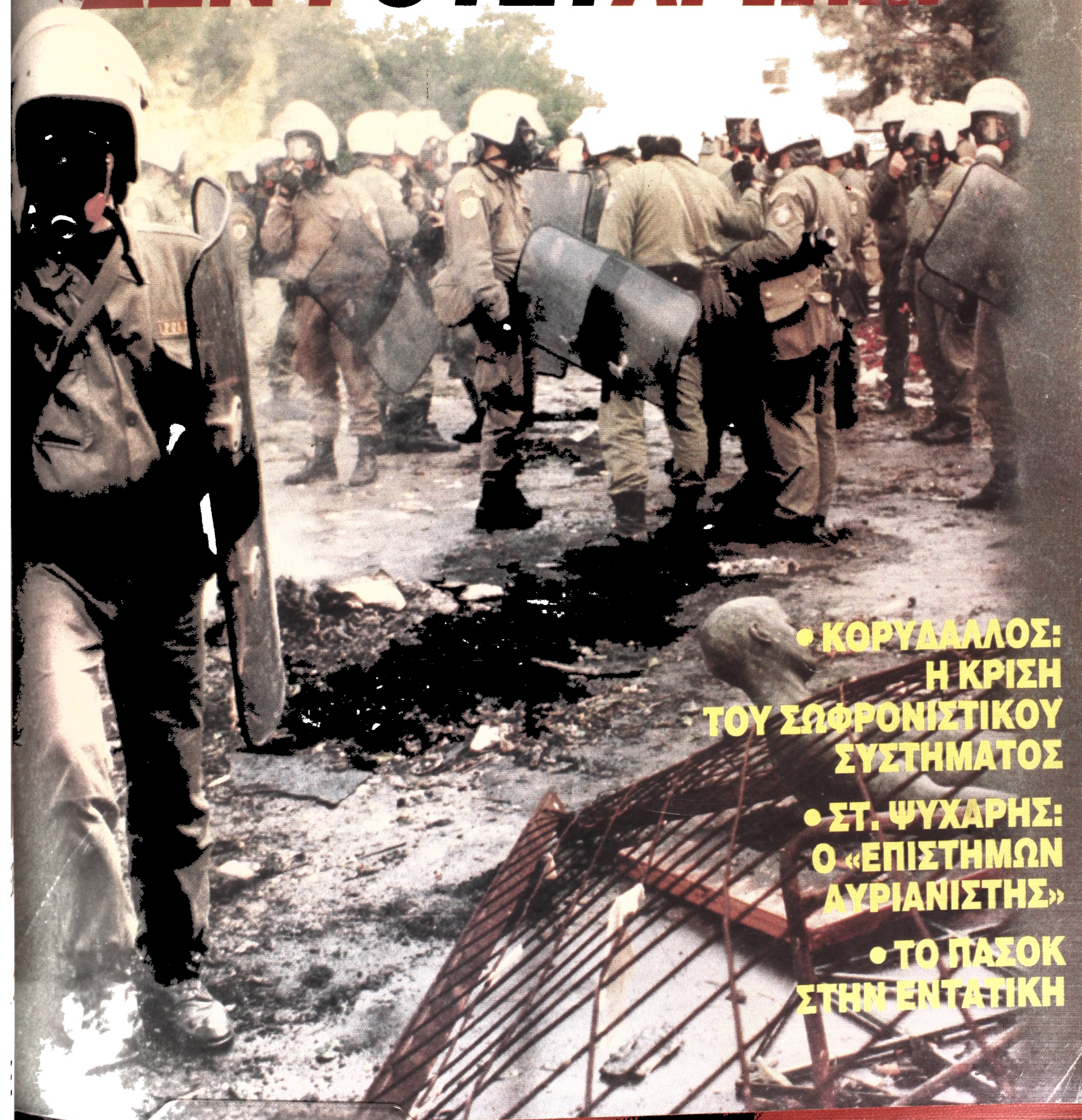
ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

Περίοδος Β'
Τεύχος 592
Παρασκευή
24 Νοεμβρίου 1995
Δρχ. 400

ANTI

«ΔΕΝ ΓΟΥΣΤΑΡΩ!...»

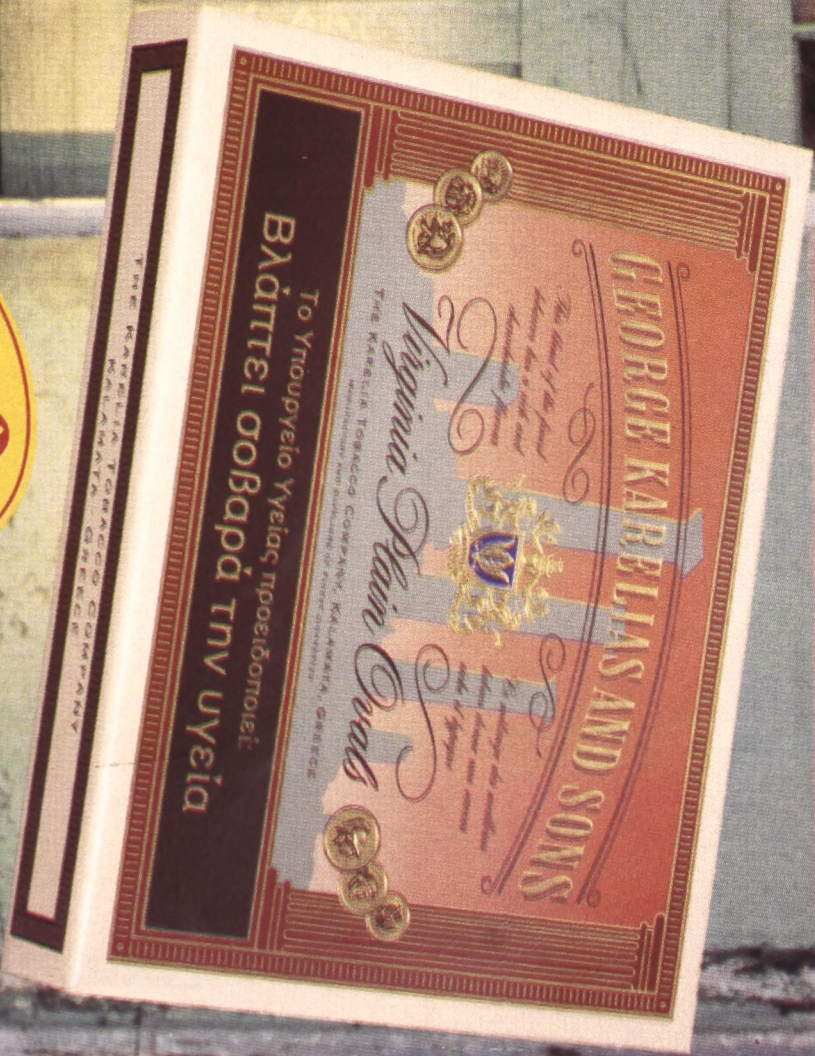
• ΚΟΡΥΔΑΛΛΟΣ:
Η ΚΡΙΣΗ
ΤΟΥ ΣΩΦΡΟΝΙΣΤΙΚΟΥ
ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ

• ΣΤ. ΨΥΧΑΡΗΣ:
Ο «ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΑΥΡΙΑΝΙΣΤΗΣ»

• ΤΟ ΠΑΣΟΚ
ΣΤΗΝ ΕΝΤΑΤΙΚΗ

KARELIAS ΑΦΙΛΤΡΟ

Virginia Blend

500
8pk.

M

SPOT-THOMPSON

αντί LIVE

ΣΑΒΒΑΤΟ
25 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ
12:00 μ.μ.
ΠΛΑΤΕΙΑ ΚΛΑΥΘΜΩΝΟΣ

Συναυλία-χάπενινγκ με ζωντανό γκράφιτι! Συμμετέχουν οι Αέρα-Πατέρα, ο Μανώλης Φάμελλος και οι Ποδηλάτες, ο Γιώργος Δημητριάδης και οι Μικροί Ηρωες, οι Καίγεται και χιπ-χοπ γκρουπ. Παράλληλα με την εξέλιξη της συναυλίας, νεαροί ράπερς και ομάδες ζωγράφων θα χρωματίσουν με γκράφιτι ακάλυπτες επιφάνειες γύρω από το χώρο της συναυλίας.

ΕΛΑΤΕ ΑΥΡΙΟ ΣΑΒΒΑΤΟ ΣΤΗΝ ΠΛΑΤΕΙΑ ΚΛΑΥΘΜΩΝΟΣ

Χ. Φ. ΜΑΓΕΡ

Η ΑΝΑΖΗΤΗΣΗ

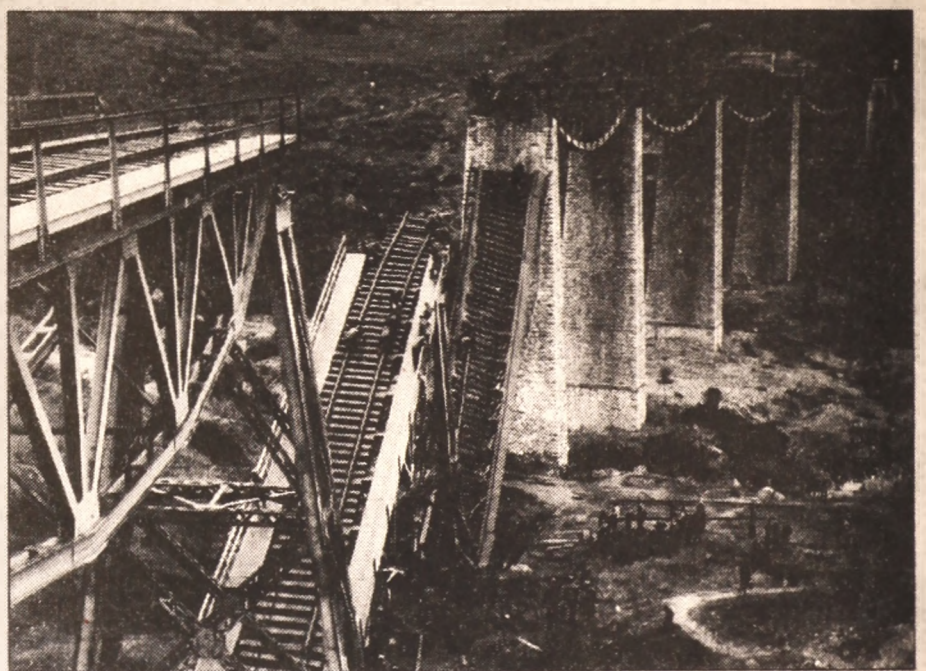
Ανθρώπινα πεπρωμένα
στον ελληνικό εθνικοαπελευθερωτικό αγώνα
1941 - 1944

ΠΡΟΛΟΓΟΙ: Δημ. Δημητρίου – Καπετάν Νικηφόρος
Βάσος Π. Μαυροπούλου

Τη νύχτα της 25ης προς 26η Νοεμβρίου 1992 έκλεισαν 50 χρόνια από την ανατίναξη της γέφυρας του Γοργοπόταμου στο πέρασμα των Θερμοπυλών. Στην κατεχόμενη από γερμανικά, ιταλικά και βουλγαρικά στρατεύματα Ελλάδα, Βρετανοί και Νεοζηλανδοί σαμποτέρ με τη συνεργασία Ελλήνων ανταρτών πραγματοποίησαν με επιτυχία το 1942 αυτή

την εντυπωσιακή επιχείρηση, χάρις στην οποία παρεμποδίστηκε ο ανεφοδιασμός των αφρικανικών στρατευμάτων του Ρόμμελ. Καθώς όλοι οι δρόμοι διαφυγής είχαν αποκοπεί, παρέμειναν οι Βρετανοί στα ελληνικά βουνά, όπου και εκπαίδευσαν τις ντόπιες αντιστασιακές οργανώσεις. Ο πατέρας του συγγραφέα ανήκε στη γερμανική μονάδα μηχανικού, η οποία επισκεύασε τη γέφυρα μήκους 211 μέτρων. Το Μάρτιο του 1943 ήταν ο μοναδικός αξιωματικός, τον οποίο συνέλαβαν Έλληνες αντάρτες μαζί με 49 ακόμη Γερμανούς και Ιταλούς στρατιώτες, οι οποίοι εκτελέστηκαν αρχές Απριλίου του ίδιου χρόνου. Όλοι όσοι εκτελέστηκαν θεωρήθηκαν από τις γερμανικές στρατιωτικές δυνάμεις και μετά τον πόλεμο από τον Ερυθρό Σταυρό ως αγνοούμενοι. Ο συγγραφέας, μετά από πολύχρονη εργασία, που βασίστηκε σε έρευνες σε γερμανικά, ιταλικά, ελληνικά και βρετανικά αρχεία και σε βιβλία με θέμα αυτά τα γεγονότα, που γράφτηκαν στην Αγγλία και στην Ελλάδα, κατάφερε να ανασυνθέσει πλήρως όσα διαδραματίστηκαν εκείνη την περίοδο. Πήρε επίσης πολυάριθμες συνεντεύξεις από Βρετανούς, Νεοζηλανδούς, Γερμανούς και Έλληνες αυτόπτες μάρτυρες.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΛΕΝΤΗΣ
ΜΑΥΡΟΜΙΧΑΛΗ 5 • 106 79 ΑΘΗΝΑ
ΤΗΛ.: 36 01 551 • FAX: 36 23 553

ΚΥΡΙΟ ΑΡΘΡΟ

editorial, σελ. 6

ΗΡΕΜΗ ΔΥΝΑΜΗ

Γιώργος Φιλισάκος, σελ. 7

ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ

Αντήνωρ, σελ. 8

ΑΝΤΙΘΕΣΕΙΣ

Σχόλια, σελ. 10

INTERNET

Δημήτρης Σκούφης, σελ. 18

ΔΣΑ ΣΤΗΝ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ

Τύπος, ΜΜΕ, σελ. 30

ΔΙΕΘΝΗΣ ΣΚΗΝΗ

Μονότα από τον κόσμο, σελ. 31

ΔΙΑΛΟΓΟΣ

Επιστολές, σελ. 43

ΕΠΣΗΜΑΙΝΟΥΜΕ

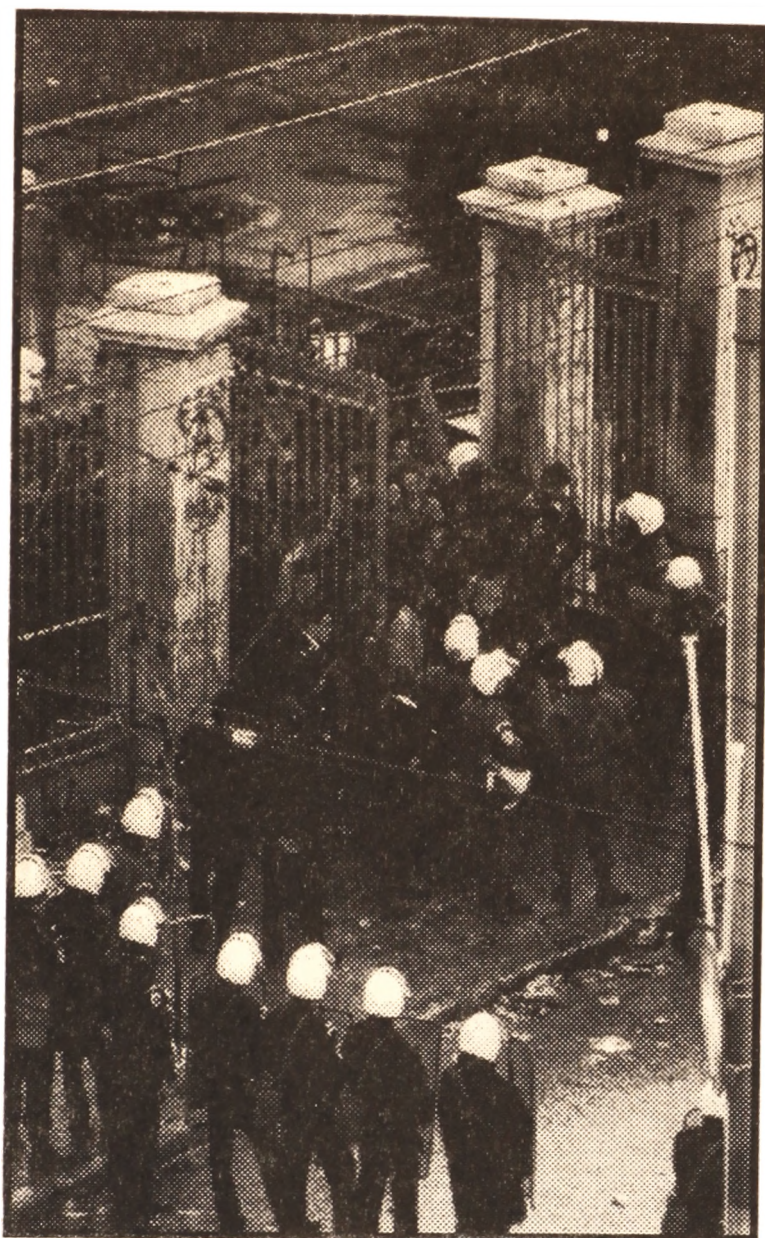
Πολιτισμός, σελ. 45

ΚΑΙ ΤΑ ΛΟΙΠΑ

Μάρκος Μέσκος, σελ. 66

ΕΞΩΦΥΛΛΟ:
ΠΑΝΟΣ ΠΕΤΡΟΠΟΥΛΟΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

**ΤΟ ΠΑΣΟΚ ΣΤΗΝ ΕΝΤΑ-
ΤΙΚΗ** Ο Ανδρέας στο Ωνάσειο
και η συζήτηση για τη διαδοχή
του στο ΠΑΣΟΚ φαίνεται να
τροφοδοτεί τις νέες εξελί-
ξεις. Γράφει ο **Τάσος Παπ-
πάς**. ΣΕΛ. 12 **«ΔΕΝ
ΓΟΥΣΤΑΡΩ!...»** Γιατί έγινε λί-
μπα, άλλη μια χρονιά, το Πολυ-
τεχνείο. Ποιοι ήταν οι «γνω-
στοί άγνωστοι»; Ποιες ήταν οι
μαγικές εικόνες χωρίς εικό-
να; Γράφουν ο **Ηλίας Κανέλ-
λης** και ο **Τζήμης Ευθυμίου**.
ΣΕΛ. 14 **Η ΚΡΙΣΗ ΤΟΥ**

ΣΩΦΡΟΝΙΣΤΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ Μια... εκδρομή στον Κορυδαλλό
πήγε ο αντιπρόεδρος του ΔΣΑ **Αντώνης Ρουπακιώτης**. Κι ο **Λεωνί-
δας Πεγιάδης** αποτιμά το πολιτικό κόστος της εξέγερσης στις φυλα-
κές. ΣΕΛ. 22 **Ο «ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΑΥΡΙΑΝΙΣΤΗΣ»** Το Who is Who του
Σταύρου Ψυχάρη. Ένα **ΒΗΜΑ** μπρος στην πληροφόρηση! ΣΕΛ. 26
ΑΦΙΕΡΩΜΑ: ΨΥΧΑΝΑΛΥΣΗ Εκατό χρόνια μετά, τι; Στις σελίδες
για τον πολιτισμό.

Περίοδος Β' • Έτος 22ο • Τεύχος 592 • Παρασκευή 25 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1995 • Δρχ. 400

ΑΝΤΙ • ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

Δημοκάρους 60, 115 21 Αθήνα τηλ. 72.32.713-72.32.819 FAX: 72.26.107

ΕΚΔΟΤΗΣ: Χρήστος Παπουτσάκης

ΔΙΑΦΗΜΙΣΕΙΣ - ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ: Τασία Ρούμπου - **ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ:** Βασίλης Μπάλλας - **ΜΟΝΤΑΖ:** Τασία Λεβόν

ΕΚΤΥΠΩΣΗ: ΛΙΘΟΤΥΠ Α.Ε. Ιασιού 5, Περιστέρι, τηλ. 57.22.201

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ:

ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ: Εξαμ. 4.100 δρχ., Ετήσια 8.200 δρχ., Ετήσια Οργανισμών, Τραπεζών, κ.λπ.: 30.000 δρχ. Φοιτητική ετήσια: 7.000 δρχ.

ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ: ΕΥΡΩΠΗ - ΜΕΣΟΓ. ΧΩΡΕΣ: Εξαμ.: 30 δολ., Ετήσια: 60 δολ., ΗΠΑ - ΚΑΝΑΔΑΣ - ΑΣΙΑ - ΑΥΣΤΡΑΛΙΑ: Εξαμ. 35 δολ., ετήσια 70 δολ.

ΕΜΒΑΣΜΑΤΑ - ΕΠΙΤΑΓΕΣ: Χρήστος Παπουτσάκης Δημοκάρους 60, 115 21 Αθήνα **ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ:** ΔΡΧ. 400, **ΠΑΛΙΑ ΤΕΥΧΗ:** ΔΡΧ. 600

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: Για τα βιβλιοπωλεία της Αθήνας περιοδικό ΑΝΤΙ, για τα βιβλιοπωλεία της Β. Ελλάδας:

Κέντρο του βιβλίου - Α. Πουλουκτσό και Σία Ε.Ε. Λασσάνη 3, Θεσσαλονίκη, τηλ. (031) 285.857

Η ΥΓΕΙΑ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ

ΤΗ ΣΤΙΓΜΗ που γράφονται οι γραμμές αυτές, η ακριβής πορεία της υγείας του κ. Παπανδρέου δεν είναι γνωστή. Στο ανθρώπινο επίπεδο εύχεται κανείς ο κ. Παπανδρέου να ξεπεράσει κι αυτή τη δοκιμασία. Σ' αυτό το επίπεδο είναι δικαιολογημένη η συγκίνηση της κοινής γνώμης και το ενδιαφέρον της για την περιπέτεια ενός ανθρώπου.

Η ΥΓΕΙΑ όμως του πρωθυπουργού δεν είναι προσωπικό θέμα. Απανταχού αποτελεί δημόσιο θέμα με πολλές επιπτώσεις. Τις βλέπουμε, τις διαπιστώνουμε τα τελευταία χρόνια· τις βλέπουμε σήμερα από ώρα σε ώρα, στο Χρηματιστήριο, στους θεσμούς, στον πολιτικό βίο μας, στο ίδιο το ΠΑΣΟΚ.

ΑΥΤΟ ΠΟΥ ΕΝΔΙΑΦΕΡΕΙ πρωτίστως την κοινή γνώμη είναι η υγεία της χώρας, η οποία αναπόφευκτα επιβαρύνεται λόγω της βεβαρημένης υγείας του κ. Παπανδρέου γύρω από την οποία κινείται πλέον απαραίτητα η πολιτική ζωή. Μπορεί κανείς να πιστέψει ότι έπειτα κι απ' αυτή τη δοκιμασία ο κ. Παπανδρέου θα είναι σε θέση να κυβερνήσει τη χώρα καλύτερα σε σχέση με πριν -δηλαδή στοιχειωδώς ή «επιλεκτικά» να ασχοληθεί με το κυβερνάν, πόσο μάλλον να τιθασσεύει το περιβάλλον του και την παραεξουσία εναντίον των οποίων βάλλουν κυρίως επιφανή στελέχη του ΠΑΣΟΚ, ενδεχομένως αυριανοί ηγέτες του; Είναι δυνατόν η χώρα να εξακολουθήσει να κυβερνάται από τη σκιά ενός πάλαι ποτέ πανίσχυρου, επιβλητικού, αδιαφιλονίκητου και αυταρχικού πολιτικού ανδρός;

ΟΣΟΙ ΕΝΤΟΣ ΤΟΥ ΠΑΣΟΚ εξακολουθούν να μη θέλουν να αναγνωρίσουν την πραγματικότητα αυτή (διότι επωφελούνται πολιτικά και κατά ποικίλους άλλους τρόπους απ' αυτή τη σκιάδη ύπαρξη του πρωθυπουργού) δεν βλέπουν πλέον μόνο το κόμμα τους αλλά και την ίδια τη χώρα.

ΜΕΤΑ ΤΗ ΝΕΑ περιπέτεια της υγείας του κ. Παπανδρέου, αμείλικτα είναι τα ερωτήματα και βαρύντατη η ευθύνη των ηγετικών στελεχών του ΠΑΣΟΚ. Είναι καθήκον τους, ωστόσο, να δώσουν στον κ. Παπανδρέου να καταλάβει (ή να τον εξαναγκάσουν να καταλάβει) ότι ο οίκτος είναι αίσθημα που δεν απέχει πολύ από τη συμπάθεια ή τη συμπαράσταση σε μια υπόθεση υγείας. Όταν άλλα κόμματα αλλάζουν την ηγεσία τους για ανικανότητα, αποτυχία ή ενδεχόμενη προβλέψιμη αποτυχία, είναι αδιανόητο το ΠΑΣΟΚ να μην μπορεί να δώσει στη χώρα πρωθυπουργό ικανό να ασκεί τα καθήκοντά του στο εσωτερικό και το εξωτερικό.

Η ΑΠΟΧΩΡΗΣΗ του κ. Παπανδρέου από την πολιτική θα είναι γι' αυτόν οδυνηρή αλλά περισσότερο οδυνηρή και εξευτελιστική θα είναι η πεισματική και καθ' υπαγόρευση προσκόλλησή του στην πρωθυπουργία. Υπάρχουν ακόμα τα περιθώρια έντιμης εξόδου και ήρεμης απόσυρσης. Η ασθένειά του προσφέρει μια ακόμη ευκαιρία, προσχηματική ή πραγματική, για έντιμη αποχώρηση. Διαφορετικά, οι περιπέτειες και οι εξευτελισμοί που αναγκαστικά του επιφυλάσσει το κύκλωμα της παραεξουσίας που τον περιστοιχίζει και τον «υπο-στηρίζει» δεν θα έχουν τέλος. Θα τον οδηγήσουν με μαθηματική ακρίβεια σ' ένα αδοξο τέλος.

ΘΑ ΗΤΑΝ ΠΡΑΓΜΑΤΙ, ίσως μεταφορικά, μακάβριο να δημοσιοποιηθούν αυτή τη στιγμή οι αναγκαίες διεργασίες που πρόκειται να γίνουν στο ΠΑΣΟΚ. Αυτό δεν σημαίνει ότι δεν πρέπει να προετοιμάζονται μ' όλους τους κινδύνους που συνεπάγονται, εφ' όσον εύκολα μπορούν να εκτεθούν στην κοινή γνώμη ως άκαιρες ή άστοχες, προϊόν των προβλημάτων του Ωνασείου.

ΠΡΟΕΧΟΥΝ ΟΜΩΣ οι θεσμοί και η διακυβέρνηση της χώρας. Προέχει η υγεία της χώρας. Όλα τα άλλα είναι δευτερεύοντα.

ΑΥΤΗ ΕΙΝΑΙ Η ΑΛΗΘΕΙΑ, αλλά το ΠΑΣΟΚ δεν έχει το θάρρος να την αντιμετωπίσει. Γι' αυτό φέρει βαρύντατη ευθύνη και γι' αυτό το τίμημα που θα πληρώσει θα είναι μεγάλο.

αντι

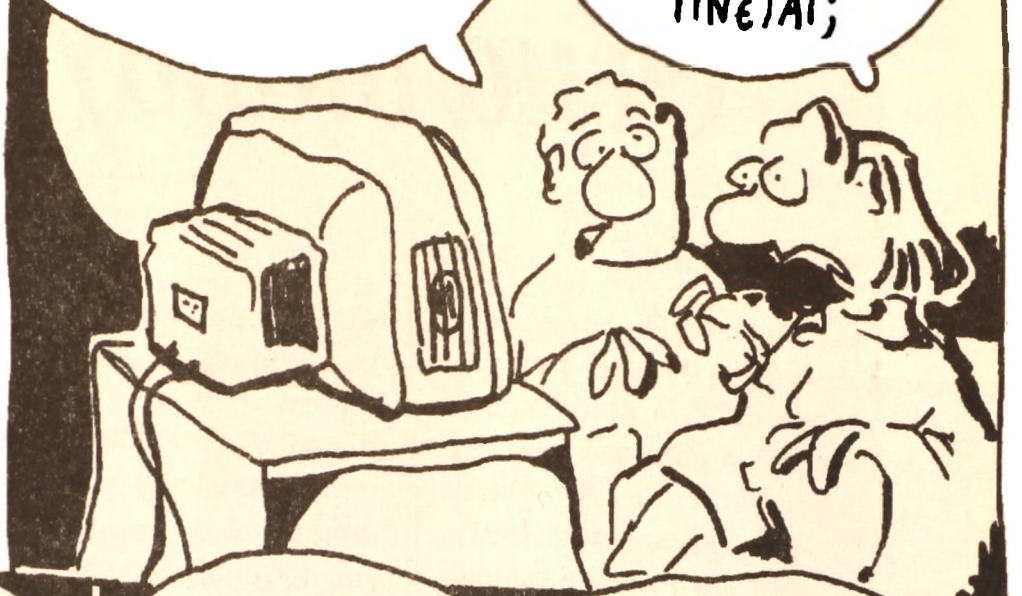
ΗΡΕΜΗ ΔΥΝΑΜΗ. ΤΟΥ ΓΙΩΡΓΟΥ Φ.

ΕΙΣΑΙ
ΒΕΒΑΙΗ;

ΝΑΙ! ΔΕΣ ΚΑΙ ΜΟΝΟΣ
ΣΟΥ! ΕΚΕΙ, ΔΕΞΙΑ ΑΠΟ
ΤΟΝ ΠΡΟΕΔΡΟ!

ΕΙΝΑΙ Ο ΙΔΙΟΣ ΠΟΥ
ΠΡΟΧΘΕΣ ΗΤΑΝ ΒΑΡΥ-
ΠΟΙΝΙΤΗΣ ΚΑΙ ΧΘΕΣ
ΓΑΣΤΡΕΝΤΕΡΟΛΟΓΟΣ!

ΚΑΛΑ... ΤΗ ΜΙΑ
ΙΣΟΒΙΤΗΣ ΤΗΝ ΑΛΛΗ
ΠΡΟΤΟΔΙΩΣ, ΠΟΣ
ΓΙΝΕΤΑΙ;

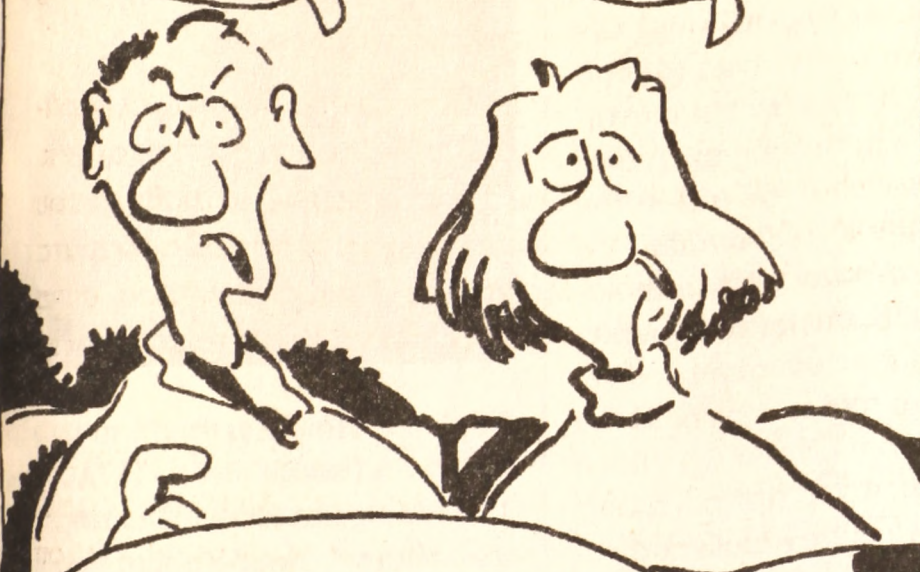

ΚΑΛΕ, ΑΥΤΟΣ
ΕΙΝΑΙ Ο ΑΡΑΒΑΝ-
ΤΙΝΟΣ!

ΑΠΟ ΚΑΤΟΛΕΙ ΟΤΙ
ΕΙΝΑΙ ΒΟΗΘΟΣ ΤΟΥ
ΓΙΑΚΟΥΜΠ!

ΓΙΑ ΓΥΡΝΑΤΟ...
ΝΑ 'ΤΟΣ ΠΑΛΙ Ο
ΑΡΑΒΑΝΤΙΝΟΣ!

ΚΑΙ ΛΕΕΙ, ΠΟΣ
ΕΙΝΑΙ ΠΡΥΤΑΝΗΣ
ΤΗΣ ΚΑΛΩΝ ΤΕΧΝΩΝ!

ΜΑΣ ΔΕΙΧΝΟΥΝ ΣΥΝΕΧΟΣ
ΤΙΣ ΙΔΙΕΣ ΦΑΤΞΕΣ! ΠΟΥ ΕΙΝΑΙ
ΟΙ ΚΑΝΟΝΙΚΟΙ ΜΠΑΤΣΟΙ, ΟΙ ΚΑ-
ΝΟΝΙΚΟΙ ΓΙΑΤΡΟΙ, ΟΙ ΚΑΝΟ-
ΝΙΚΟΙ ΑΡΑΒΑΝΤΙΝΟΙ;

ΦΟΒΑΜΑΙ ΟΤΙ
ΒΛΕΠΟΥΝ ΤΗ-
ΛΕΟΡΑΣΗ...

Θέμα διαδοχής έχει τεθεί

ΤΟ ΣΚΗΝΙΚΟ, στο Ωνάσειο, δεν διαφέρει, ουσιαστικά, από το σκηνικό που είχε στηθεί και στις τρεις άλλες — μετά Χέρφιλντ — εισαγωγές του πρωθυπουργού στο Γενικό Κρατικό: Ιούνιος του 1989, Οκτώβριος του 1990, Σεπτέμβριος του 1991... Και στις τρεις αυτές εισαγωγές, οι άνθρωποι του πρωθυπουργικού περιβάλλοντος έκαναν το παν για ν' αποκρύψουν την αλήθεια από την κοινή γνώμη. (Τα ιατρικά ανακοινωθέντα ήταν — και τότε — διατυπωμένα σε μια απίθανη ελληνο-σανσκριτική...). Και στις τρεις αυτές περιπτώσεις, θερμόαιμοι οπαδοί του ΠΑΣΟΚ στοιχίζονταν έξω από το νοσοκομείο, για να διαδηλώσουν, βέβαια, την αγάπη τους, στον Ανδρέα Παπανδρέου, αλλά και για ν' αποδοκιμάσουν («ρωμαίκο να! Με γεια σου, με χαρά σου») κάθε πολιτικό αντίπαλο του αρχηγού. [Τότε έφταιγαν ο Μητσοτάκης και οι «Κυρκοφλωράκηδες», σήμερα φταίνε ο Γιαννόπουλος και η Βάσω Παπανδρέου: «Σεις τον φάγατε»!]. Και τότε, όπως και σήμερα, οι κυβερνητικοί εκπρόσωποι διαβεβαίωναν πως «δεν υπάρχει κενό εξουσίας» — όλα πάνε πρίμα — και πως ηγέτες, όπως ο Ανδρέας Παπανδρέου, «δεν αντικαθίστανται».

ΤΗΝ ΩΡΑ που γράφονται οι γραμμές αυτές, η υγεία του πρωθυπουργού σημειώνει μικρή βελτίωση. Επικυριείται, μάλιστα, ν' αποκατασταθεί η αναπνευστική λειτουργία χωρίς μηχανική στήριξη. Τον πάσχοντα πρωθυπουργό συνοδεύουν, φυσικά, οι ευχές όλων των Ελλήνων. Ωστόσο, η πραγματικότητα λέει πως και αν ακόμα ξεπεράσει αυτή την κρίση, παραμένει αβέβαιη η επάνοδός του στην ενεργό πολιτική. Όχι μόνο γιατί ο χρόνος ανάρρωσής του θα είναι μεγάλος, αλλά και γιατί οι συνεχείς κρίσεις, και ιδιαίτερα η εν εξελίξει κρίση, έχουν εξασθενήσει ακόμα περισσότερο έναν ήδη «εξησθενημένο» οργανισμό.

ΤΟΥΤΩΝ δοθέντων, δεν εκπλήσσει ότι, παρ' όλα όσα ελέγχθησαν περί «αναντικατάστατου Ανδρέα Παπανδρέου», κ.λπ., το θέμα της διαδοχής έχει ουσιαστικά τεθεί.

Το επιβεβαίωσε, σε πρώτο στάδιο, η ανακοίνωση του υπουργού Τύπου κ. Τ. Χυτήρη, ότι τον πάσχοντα πρωθυπουργό αναπληρώνει (προσωρινά) ο πρώτος τη τάξει υπουργός κ. Α. Τσοχατζόπουλος. [«Ο πρωθυπουργός — παραδέχθηκε ο κ. Χυτήρης — για ιατρικούς λόγους, βρίσκεται, κάποιες στιγμές, σε νάρκωση»]. Αλλά το επιβεβαιώνουν και οι λογής διεργασίες (ζυμώσεις, συνεννοήσεις, αντιπαραθέσεις) που άρχισαν να καταγράφονται στο κυβερνητικό κόμμα. Το βασικό ερώτημα που πλανάται παραμένει ένα: Ποιες διαδικασίες θα ακολουθηθούν, σε περίπτωση που ο πρωθυπουργός αποφασίσει να εγκαταλείψει την πρωθυπουργία; Κατά το σύνταγμα (άρθρο 38, παρ. 2), αν ο πρωθυπουργός παραιτηθεί ή εκλείψει, τότε ο πρόεδρος της Δημοκρατίας «διορίζει πρωθυπουργό αυτόν που προτείνει η κοινοβουλευτική ομάδα του κόμματος στο οποίο ανήκει»... Κατά το καταστατικό του ΠΑΣΟΚ, όμως (που βρίσκεται σε ανακολουθία με το σύνταγμα), ο νέος αρχηγός εκλέγεται από το συνέδριο του κόμματος, στο οποίο μετέχουν όχι μόνο βουλευτές αλλά και μέλη της κεντρικής επιτροπής, μέλη των νομαρχιακών και τομεακών επιτροπών, κ.ά.

ΑΛΛΑ ΤΟ σύνταγμα — όπως γνωρίζουν ακόμα και οι πρωτοετείς της Νομικής — είναι υπέρτερο οποιουδήποτε καταστατικού, σωματείου ή κόμματος. Από την πλευρά αυτή, δεν αποκλείεται να υπάρξει ανοιχτή σύγκρουση μεταξύ κοινοβουλευτικής ομάδας και δελφίνων που στηρίζουν την πρωθυπουργοποίησή τους στον κομματικό μηχανισμό. Οι πληροφορίες, στο μεταξύ, οργιάζουν: Ορισμένοι κοινοβουλευτικοί ετοιμάζονται να προτείνουν — ως μεταβατική λύση, για τη διετία που απομένει... — την υποψηφιότητα Κακλαμάνη. Τη λύση αυτή, όμως, απορρίπτουν οι δύο άλλοι «προεδρικοί δελφίνοι», οι κ. Α. Τσοχατζόπουλος και Γ. Αρσένης. Αλλά απέναντι στους «προεδρικούς» υπάρχει και αντιπαρατάσσεται η λεγόμενη «εσωκομματική αντιπολίτευση», με επικεφαλής τον κ. Κ.

Σημίτη. (Ήδη λέγεται ότι τα τρία άκρα των «Τεσσάρων» — Π. Αυγερνί, Πάγκαλος και Βάσω Παπανδρέου — γνωρίζουν προβάδισμα στον υπουργό Βιομηχανίας κ. Σημίτη, ο σύμφωνα με όλες τις ενδείξεις, έχει σφραλίσει την είσοδό του στον «δεύτερο».)

«ΠΕΡΙΠΕΠΛΕΓΜΕΝΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ»

Η ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ, όμως, είναι «όχι βεβαρημένη, αλλά και περιπεπλεγμένη» κατά τη διατύπωση δελφίνου: Το σύστημα του ΠΑΣΟΚ (οποσδήποτε έκτακτο) πρέπει να εκλέξει τον νέο αρχηγό του κόμματος, αλλά ενδέχεται ο αρχηγός αυτον να μην είναι, υποχρεωτικά, και ο νέος πρωθυπουργός της χώρας. Είτε διότι η κυβέρνηση έχει συμφωνήσει σε έναν «μεταπρωθυπουργό», είτε διότι εκλέγει, ως πρωθυπουργό, άλλο πρόσωπο από αυτό που το συνέδριο εξέλεξε ως αρχηγό του κόμματος...

ΥΠΑΡΧΟΥΝ, όμως, και άλλα π...

τα: Μπορεί ο πρώτος τη τάξει υπουργός να αναπληρώσει τον πάσχοντα πρωθυπουργό σε διεθνείς συναντήσεις, όπως είναι η σύνοδος κορυφής της Ευρωπαϊκής Ένωσης, στα μέσα Δεκεμβρίου; Ο κ. Τ. Πάπας υποστηρίζει ότι το θέμα είναι «ρόζο» και δεν πρέπει να μας βασανίζει, από τώρα. Σωστά! (Αλίμονο, αν σχεδιάζουμε την ευρωπαϊκή μας πολιτική, την ευρωπαϊκή μας πολιτική, πριν από ενάμισι χρόνια! Τα πάντα ρει...). Ήδη, όμως, έχει επιπωθεί η άποψη ότι, στη σύνοδο κορυφής της Ευρωπαϊκής Ένωσης, τον ασθενή πρωθυπουργό πρέπει να αντικαταστήσει ο πρόεδρος της Δημοκρατίας κ. Κ. Καραμανλής – πρόταση που έχει, όπως φαίνεται, εξοργίσει τον κ. Τσοχατζόπουλο. Πολιτικοί παρατηρητές, στο μεταξύ, σημειώνουν τους οργίλους τόνους με τους οποίους ο «αντί αυτού» καταφέρεται εναντίον όλων εκείνων που «παιζουν παιγνίδια» θέτοντας θέμα αλλαγής του σημερινού καθεστώτος και διερωτώνται κατά πόσο διαπιστώσεις του είδους αυτού («θα τσακίσουν κάποιον τολμήσει να αλλάξει το σκηνικό», κ.λπ.), στρέφονται εναντίον εκείνων που αμφισβητούν ή περιφρονούν τη θέση του ανάδειξη στη θέση του αναπληρωμένου πρωθυπουργού!

ΑΠΟ ΤΟ ΧΡΕΟΣ»...

ΑΝΗΣΥΧΙΑ για την περαιτέρω εξέλιξη της υγείας του πρωθυπουργού δεν αναμένεται, βέβαια, σκέψεις ή σχόλια για όσα έγιναν στο «αναμορφωτήριο» του Κολλυμυαίου ή για την κατάληξη – σχεδόν απόδραση – που είχε η 22η επέτειος της γέννησης του Πολυτεχνείου. Τελικά, φαίνεται πως τίποτε δεν πρέπει να μας εκθλίψει πλέον. Στις φυλακές, τα κυκλώματα εξακολουθούν να δρουν ανενόχλητα, όσο η παραεξουσία συνεργάζεται με εμπούρους ναρκωτικών, με οδικούς αρχιφύλακες τύπου Αραβαντινίδη, ή με εγκληματίες τύπου Μπάλτικ Νταλντ... Κατά τα άλλα, αναγνωρίζουμε, φυσικά, την ανάγκη «εξανθρωπισμού» των φυλακών και όταν κουρασθούμε, από τις δηλώσεις μας, αναζητούμε τους τυγχερούς δολοφόνους» του Δημήτρη Καραμούτη! (Το ότι τον κρέμασαν, τον γάργαρο και τον έκαψαν, οι ίδιοι οι συγγενείς του, είναι μια μικρή λεπτομέρεια).

ΟΣΟ ΓΙΑ τα διαδραματισθέντα στο Πολυτεχνείο, έκπληκτοι διαπιστώνουμε τώρα οι περισσότεροι από τους «καταληγμένους» είναι «παιδιά καλών οικογενειών» (ορισμένοι, μάλιστα, κατοικοῦν στα βόρεια προάστια!) και ότι, ενώ μιλούν τη δική τους γλώσσα, εμείς επιμένουμε στις...

«γρήγορες μεταφράσεις»! Ωραία όλα αυτά, ενδιαφέρουσες και οι αναλύσεις κοινωνιολόγων, ψυχολόγων και άλλων ειδικών, μόνο που, τελικά, ούτε η σύγκλητος του Πολυτεχνείου ούτε η ηγεσία της ΕΦΕΕ (αλήθεια, πού κατοικοεδρεύει;), ούτε η ηγεσία του υπουργείου Παιδείας – άφαντη κι αυτή! – μπόρεσαν να προστατεύσουν το πανεπιστημιακό άσυλο. Όσο για τον πρώτα κ. Ν. Μαρκάτο, εντυπωσιάζει πράγματι, ο ευδαιμονισμός του: «Οι φετινές καταστροφές στο Πολυτεχνείο, μόλις αγγίζουν τα 30-40 εκατομμύρια δραχμές» – επαίρεται, συνεχώς... Αλλά όσοι φοβούνται ή προβλέπουν ότι, στο τέλος, θα φανούν οι «Μήδοι», τότε, στέκονται, εκεί, στην είσοδο του Πολυτεχνείου, αποφασισμένοι να φυλάξουν οι ίδιοι το άσυλο, «ποτέ από το χρέος μη κινούντες»...

ΚΑΙ ΚΑΠΟΙΑ ΕΥΑΡΕΣΤΑ

ΜΕΣΑ στο «Δεκαπενθήμερο» που επισκοπούμε, υπήρξαν και κάποια ευάρεστα:

- Η πρόσκληση της Κύπρου (και της Μάλτας) στη σύνοδο του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου στη Μαδρίτη, και η αίσθηση ότι η προενταξιακή πορεία της Κύπρου στην Ευρωπαϊκή Ένωση βρίσκεται σε καλό σημείο. Κατά τα άλλα, και το ΑΚΕΛ στηρίζει, τώρα, την ένταξη της Κύπρου στην Ευρωπαϊκή Ένωση, με την έννοια ότι η ένταξη αυτή θα βοηθήσει και στην επίλυση του Κυπριακού.

- Η συμφωνία την οποία μονόγραφαν, στο Οχάιο, οι πρόεδροι της Σερβίας, της Κροατίας και της Βοσνίας, για μια «συνολική συμφωνία» για το Βοσνιακό. Η συμφωνία προβλέπει, βασικά, τη «δίκαιη διανομή εδαφών» μεταξύ της «Σερβικής Δημοκρατίας της Βοσνίας» και της «Κροατομουσουλμανικής Ομοσπονδίας», με το Σερβέβο ενωμένο.

- Την εκτίμηση της Ουάσιγκτον Πოსτ ότι ενδέχεται η Ελλάδα να δεχθεί, τελικά, τη σύνθετη ονομασία, για την οριστική ομαλοποίηση των σχέσεών της με την ΠΓΔ της Μακεδονίας.

- Τέλος, τη νίκη της ανανεωτικής πανευρωπαϊκής Αριστεράς στην Πολωνία, με την επικράτηση του Αλεξάντερ Κβανιέφσκι στις προεδρικές εκλογές. Ήδη το Βατικανό θρηνεί και οδύρεται, καθώς διαπιστώνει ότι, τελικά, νίκησε η... «ειδωλολατρία» (αντί του χριστιανισμού), ενώ νηφαλιότερος ο βρετανικός Γκάρντιαν διαπιστώνει ότι οι «πρώην κομμουνιστές» απεδείχθησαν «περισσότερο προσαρμόσιμοι στις αλλαγές της μεταψυχροπολεμικής περιόδου» απ' ό,τι ο αντικομμουνιστής Βαλέσα. Η ζωή προχωρεί!..

ΑΝΤΩΝΩΡ

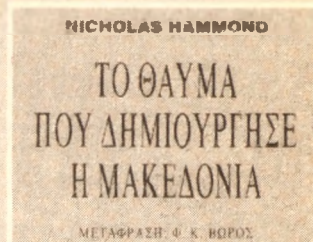
ΧΡΗΣΙΜΕΣ ΚΛΑΣΙΚΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

Σειρά: ΙΣΤΟΡΙΑ

(Αρχαία - Μεσαιωνική - Νεότερη)

NICHOLAS HAMMOND

Καθηγητής Πανεπιστημίου

"Το πιο πρόσφατο βιβλίο του N. Hammont για τη Μακεδονία (1991)"

Με 51 εικόνες και 20 χάρτες

Μετάφραση: Φ. Κ. Βώρος

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΔΗΜ. Ν. ΠΑΠΑΔΗΜΑ

Ιπποκράτους 8, 106 79

Τηλ.: 36.27.318

10

κουράγιο. Διότι πέρα από τα πρόσωπα κρίνει τελικά η ιστορία, υπάρχουν θε-
ρί και γενικότερα συμφέροντα απέναντι
τοποία δεν μπορεί ένα άτομο να αποτε-
τροχοπέδη.

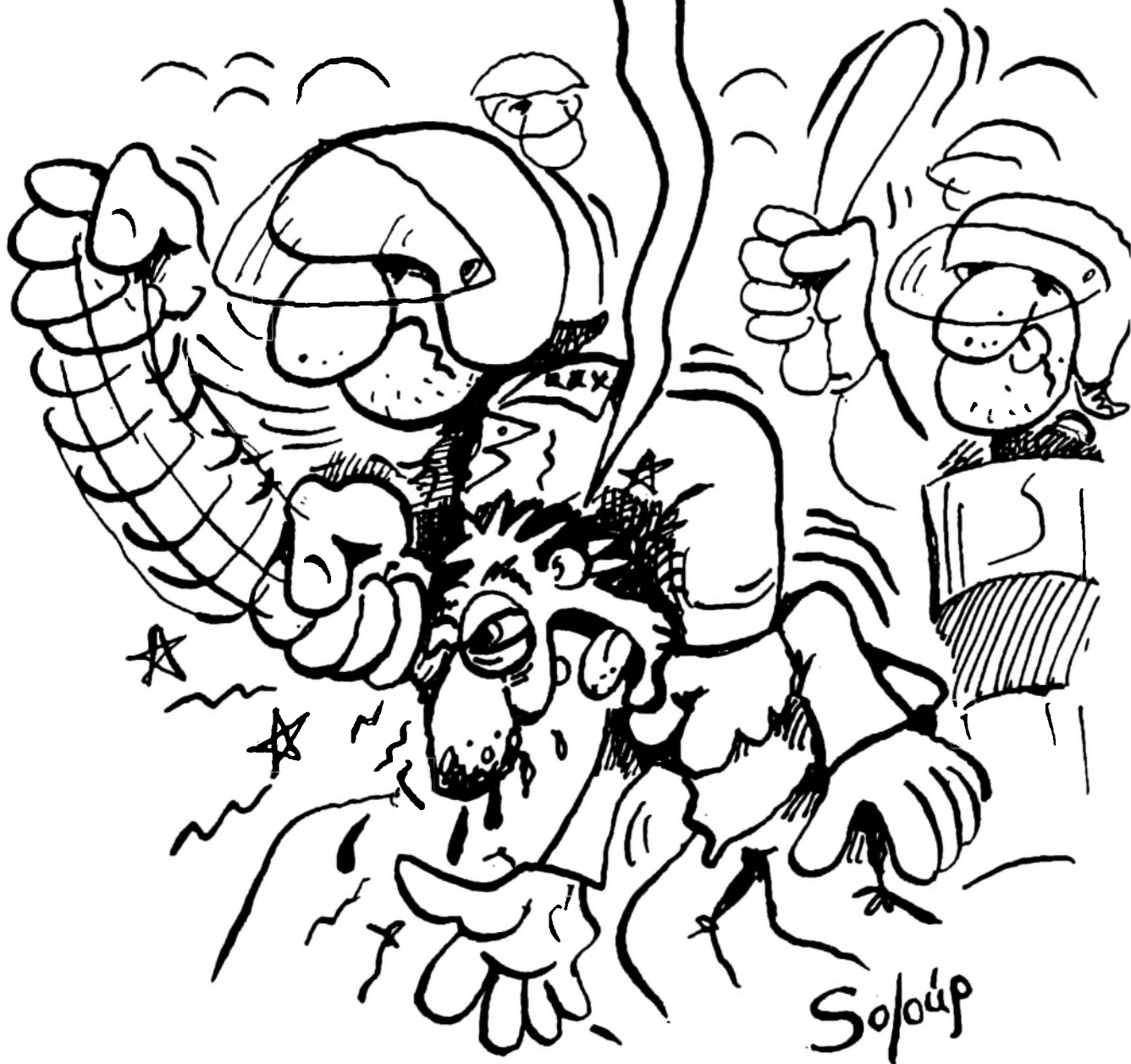
αρά την ασυνήθιστη διακριτικότητα οι
ργασίες για τη διαδοχή συνεχίζονται
στο ΠΑΣΟΚ. Την κατάλληλη στιγμή
φανούν ενδεχομένως απρόβλεπτες
μαχίες ώστε να διασφαλίζουν έστω και
αβαστικά τη διαδοχή χωρίς διάσπαση,
ως να οδηγηθεί η χώρα σε εκλογές. Μό-
στην Ελλάδα θεωρείται "αφύσικη" η
ικατάσταση του πρωθυπουργού εν μέ-
της κυβερνητικής θητείας, λες και απο-
εί έγκλημα καθιοσιώσεως. Ας θυμίσου-
τι ο κ. Γ. Ράλλης έγινε αρχηγός της
και πρωθυπουργός ομαλά όταν ο κ.
αμανλής μεταπήδησε τότε (1980) στη
εδρία. Ας θυμίσουμε επίσης ότι λ.χ. και
ι Θάτσερ αντικαταστάθηκε στο μέσον
τέταρτης κατά σειράν (!) κυβερνητικής
θητείας, όχι για λόγους ανωτέρας βίας,
αί διότι το κόμμα της, το οποίο η ίδια
γησησε σε τέσσερις αλληπάλληλες εκλο-
ς νίκες, διαμόρφωσε τη άποψη ότι η
αμονή της έβλαπτε τα συμφέροντά του,
δηλαδή δεν είχε ελπίδες να κερδίσει τις
γές. Και έπραξαν, τότε, οι βουλευτές
ί το δοκούν, για να κερδίσει τις επόμε-
εκλογές ο αντικαταστάτης της κ. Μεί-
ι. Τίποτε το φοβερό λοιπόν δεν πρόκει-
να διαπράξουν τα στελέχη του
ΣΟΚ, αν προχωρήσουν σε μια τέτοια
ργεια. Μόνο οι ανόητοι και όσοι παρα-
θούν από τη σημερινή παραεξουσία
το γνωστό "περιβάλλον" θα αντιστα-
ν. Τα πράγματα είναι ώριμα. Αρκεί
οι σημαντικοί παράγοντες του
ΣΟΚ να ενεργήσουν με αίσθημα εθνι-
ευθύνης. Εκτός κι αν είναι πεπεισμέ-
ότι χωρίς Ανδρέα δεν θα είναι δυνατόν
να γνωρίζονται εις το μέλλον από τους
ωρούς.

Δ.Τ.

ΣΜΟΣ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ

ταρατήρητη πέρασε μάλλον η έκθεση
Αρμυστή των Ην Εθνών για τους πρό-
γες. Που να βρούμε τον χρόνο αν-
οληθούμε με τα σοβαρά πράγματα
καθηλωνόμαστε για ώρες στα shows
ηλεοράσεων γαι άλλα σύγχρονα «θε-
τα» που «συγκινούν» την κοινή γνώμη.
μφωνα, λοιπόν, με τα στοιχεία του
κ. άτομα σ' όλο τον κόσμο έγιναν πρό-
γες λόγω διώξεων, εθνικής «κάθαρ-
» και άλλων διώξεων. Για παράδειγμα,
εκ. Α ζουν ακόμα ως πρόσφυγες 16
κλήρα χρόνια μετά τη σοβιετική εισβο-
Η Αφρική είναι η ήπειρος που «φιλοξε-

ΕΠΙΤΕΛΟΥΣ ΚΥΡΙΟΙ. ΑΣ
ΑΣΧΟΛΕΙΘΟΥΜΕ ΚΑΠΟΤΕ ΚΑΙ ΜΕ ΤΑ
ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ
ΑΥΤΗΣ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ.

νεί» τους περισσότερους πρόσφυγες, κά-
που 6,75 εκ.

Στην γειτονιά μας η εμφύλια σύρραξη
στην πρώην Γιουγκοσλαβία δημιούργησε
3,7 εκ. πρόσφυγες, 2,7 εκ. εξ αυτών στη
Βοσνία. Από αυτούς 700.000 δέχτηκαν τη
Γερμανία παρέχοντας «προσωρινή προ-
στασία».

είναι φανερό ότι η αντιμετώπισή του προ-
βλήματος τους απαιτεί νέα πολιτική προ-
σέγγιση από τα ισχυρά κράτη τα οποία όχι
μόνο αφήνουν τοπικούς και περιφερεια-
κές συγκρούσεις να ξεφύγουν από κάθε
έλεγχο αλλά και τα ίδια δημιουργούν τέ-
τοιες συγκρούσεις χρησιμοποιώντας μάλι-
στα πολλές φορές τους ίδιους τους πρό-
σφυγες για τους δικούς τους σκοπούς.

Κ.Δ.

Η ΧΩΡΑ ΤΩΝ ΘΑΥΜΑΤΩΝ

Τη στιγμή που ο Α. Παπανδρέου βρίσκε-
ται στην εντατική, τα διάφορα κυβερνητι-
κά στελέχη αγωνιούν να μας πείσουν ότι
«όλα βαίνουν καλώς». Ετσι λοιπόν, ως εκ
θαύματος, μετά την ασθένεια του πρωθυ-
πουργού, όλα τα προβλήματα λύθηκαν μέ-
σα στην κυβερνητική παράταξη: Οι υπουρ-
γοί κάνουν τη δουλειά τους χωρίς «ενοχλή-
σεις», ο προϋπολογισμός θα κατατεθεί κα-
νονικά στη Βουλή, ο κ. Λιβάνης και ο κ.
Τσοχατζόπουλος συντονίζουν την ασυντό-
νιστη προηγουμένως κυβέρνηση, το κυ-
βερνητικό έργο προωιείται και αρκούντως
προβάλλεται, ο κ. Αρσένης συμφωνεί με
την οικονομική πολιτική, ο κ. Πάγκαλος
έπαψε να εκνευρίζεται, κλπ. κλπ...

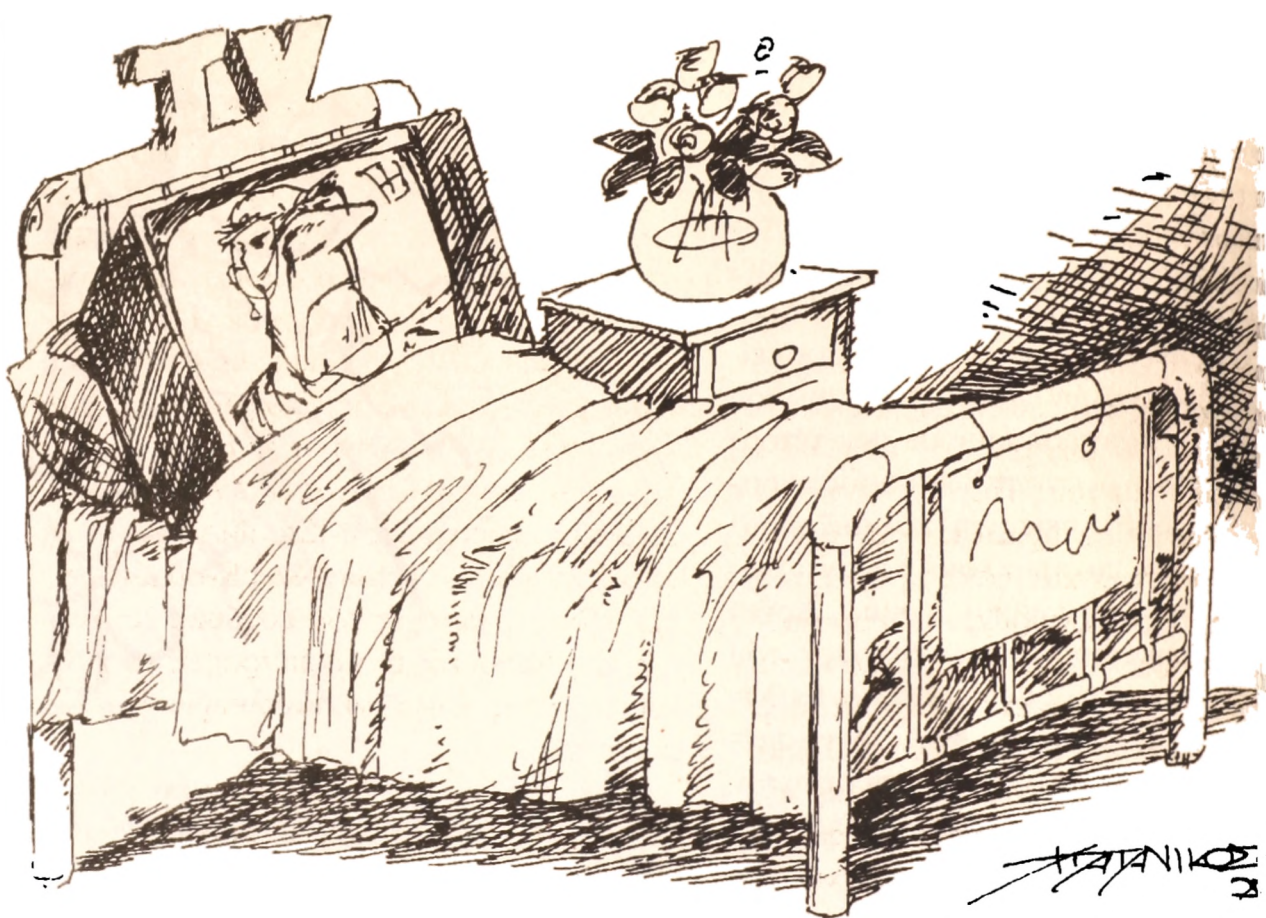
Β. Μ.

Το ΠΑΣΟΚ στην εντατική

του Τάσου Παππά

Η νέα περιπέτεια της υγείας του πρωθυπουργού ανέστειλε τις συζητήσεις για το μέλλον του ΠΑΣΟΚ. Η στελέχη του κόμματος τελούν αυτή την περίοδο υπό το κράτος ενός ιδιότυπου «εκβιασμού», ακριβώς λόγω της εύθραστης υγείας του προέδρου του κόμματος. Δεν είναι δα και πολύ κομψό να κουβεντιάζει δημοσίως θέματα που τον αφορούν ή, για να ακριβολογούμε, να θέτουν ευθέως ζήτημα αντικατάστασής του ή υποβοήθησής του.

Είναι γεγονός ότι το τελευταίο διάστημα είχαν πυκνώσει επικίνδυνα οι φωνές διαμαρτυρίας για την κατάσταση στο κόμμα, τον τρόπο διακυβέρνησης της χώρας αλλά και για την εξωθεσμική κινητικότητα της **Δήμητρας Λιάνη-Παπανδρέου**. Παράγοντες που μέχρι πριν από λίγο καιρό δίσταζαν να μιλήσουν ανοιχτά εναντίον του Ανδρέα Παπανδρέου, ή δεν τολμούσαν να θίξουν πλευρές της δραστηριότητάς του, ή ακόμη απέφευγαν να «ακουμπήσουν» σημεία που τον ενοχλούσαν, ξεθάρρεψαν και ύψωσαν τους τόνους της κριτικής τους. Χαρακτηριστική είναι η εμφάνιση του **Γιάννη Χαραλαμπίδου** (δύο φορές μέσα σε μερικές εβδομάδες) από εφημερίδες του συγκροτήματος Λαμπράκη. Ο συνήθως σιωπηλός στενός συνεργάτης επί πολλά χρόνια του Α. Παπανδρέου είναι σφόδρα δυσαρεστημένος και δεν το κρύβει. Έχει τεθεί επικεφαλής των κεντρογενών και επιχειρεί να λειτουργήσει περίπου ως η ηθική συνείδηση του κινήματος. Η κριτική της ομάδας των «κεντρογενών» (έτσι τους αποκαλεί η νομενκλατούρα) δεν έχει ιδεολογικό υπόβαθρο. Εστιάζεται στα θέματα της συμπεριφοράς και του ήθους των κυβερνητικών στελεχών, με την ευρεία έννοια του όρου για να περιλαμβάνει και τη Δ. Λιάνη-Παπανδρέου, καθώς και σε ζητήματα της κοινωνικής πολιτικής. Επειδή δεν συγκροτούν ρεύμα σκέψης με ιδεολογικές αναφορές και στρατηγικές στοχεύσεις, δεν έχουν κοινή γλώσσα. Η γκάμα τους είναι μεγάλη. Ανέτως χωράνε και τα προκατασκευασμένα ευφυολογήματα αμφιβόλου ευρηματι-

κότητας του **Λευτέρη Βερυβάκη** και ο τσεκουράτος λόγος του **Α. Δροσογιάννη** και η ριζοσπαστική σε πολλά επίπεδα προσέγγιση του **Στέλιου Παπαθεμελή**, αλλά και ο γκροτέσκος παλιμπαιδισμός του **Γ. Παπασπύρου**. Κάτω από τις νέες συνθήκες που δημιουργήθηκαν εξαιτίας της αιφνίδιας εισαγωγής του πρωθυπουργού στο νοσοκομείο, τα στελέχη αυτής της κατηγορίας υποχρεώθηκαν προς το παρόν να αναδιπλωθούν για να μην προκαλέσουν τον συναισθηματικά φορτισμένο κομματικό πληθυσμό.

Καίρια θέματα που άπτονται της λειτουρ-

γίας της Κοινοβουλευτικής Ομάδας της Κεντρικής Επιτροπής επρόκειτο να συζητήσουν και οι εκσυγχρονιστές. Και όμως αναγκάστηκαν να μεταθέσουν το ζήτημα. Κοντολογίς, όλα τα εκκρεμήματα του ΠΑΣΟΚ παραπέμφθηκαν σε ελληνικές καλένδες. Κατά έναν περίεργο τρόπο ο **Α. Παπανδρέου**, έστω και ως κρεβάτι του νοσοκομείου, καθίσταται ρυθμιστικός παράγοντας των εξελίξεων στο κόμμα και κυβέρνηση. Μόνο που τώρ' η λύση του δράματος απαιτεί επώδυνη, πλην όμως γενναίες, αποφάσεις από την πλευρά του. Ουδείς θα τολμήσει να :

αυτές διαδικασίες διευθέτησης του ηγετικού ζητήματος γιατί παρά τις αντιθέσεις υπάρχουν θα υπερισχύσει ο σεβασμός στο πρόσωπο του ιδρυτή.

ΑΜΦΙΣΒΗΤΗΣΕΙΣ ΠΛΗΘΑΙΝΟΥΝ

Ο σεβασμός όμως που δεν είναι δυνατόν να βεβαιώνεται στο διηνεκές. Αν η υγεία του πρωθυπουργού δεν αποκατασταθεί γρήγορα και σε μικρό χρονικό διάστημα ώστε να μπορέσει, έστω και υποτυπω- να ανταποκριθεί στις ανάγκες του ρό- του, τότε οι υποδόριοι ψίθυροι θα απο- σπαστούν διαστάσεις κραυγής. Δεν είναι τυ- χόν ότι στελέχη του ΠΑΣΟΚ, από την ίδια στιγμή που παρουσιάστηκε το πρό- βλημα στον πρωθυπουργό και αφού ξεπέ- ναν τον αρχικό φυσιολογικό πανικό, προσπάθησαν να περάσουν στην κοινή γνώμη την εικόνα ενός κράτους και ενός ηγέτη που εξακολουθούν να υπάρχουν και να λειτουργούν.

Αυτό και δεν αναβλήθηκε η συνεδρίαση του Εκτελεστικού Γραφείου τη Δευτέρα πημέρα, γι' αυτό και ακούστηκαν από- κριση και μη αναβολή της Κεντρικής Επι- στήμης το Σαββατοκύριακο, γι' αυτό και τα «άσματα» από το νοσοκομείο ήταν μεν πολλά αλλά ήταν ολιγόλεπτα.

Ενώ τα οποία βρίσκονται πολύ κο- σμήν τον πρωθυπουργό και που στο παρελ- λήλθεν είχαν αρθρώσει ούτε ένα φωνήεν- τικό για τον αρχηγό, τη σύζυγό του και το περιβάλλον τους. Που όταν σύντρο- φους έθεταν με δραματικό τρόπο το πρό- βλημα ηγεσίας και καθοδήγησης της οργάνωσης, αυτά σφύριζαν αδιάφορα ή α- λούσαν τους διαφωνούντες για εμπά- ρος αγνωμοσύνη, κακεντρέχεια και τους έ- χαν προσωπικές φιλοδοξίες. Τώρα, τα πρόσωπα εμφανίζονται διαπρύσι- μους των αλλαγών στην κορυφή της οργάνωσης και του κόμματος. Δεν είχε περάσει μία ώρα από την εισαγωγή του Α. Παπανδρέου στο Ωνάσειο και στελέχη έπιναν νερό στο όνομα του συζητού- μενου ανοιχτά, ακόμη και με δημοσιογρά- φους, την αναγκαιότητα να καλυφθεί επι- πλεονάζον το ηγετικό έλλειμμα στο ΠΑΣΟΚ. Έτσι λοιπόν ένα βήμα πριν από την επι- λείψη της περιφημής φράσης «δρυός κλάσης πιας ανήρ ξυλεύεται»; Οι επίδο- χοι του Α. Παπανδρέου διαθέ- τουν ισχυρό ένστικτο αυτοσυντήρησης. Ξέ- ρουν πως η παράταση της εκκρεμότητας στοιχίζει συνολικά στο κίνημα αλλά και ειδικά στον καθένα. Θέλουν συνεπώς να εριοχίσουν χρονικά τη φάση της αβε- βαιότητας και να αποδείξουν ότι είναι σε

Δεν είχε περάσει μια ώρα από την εισαγωγή του Α. Παπανδρέου στο Ωνάσειο και στελέχη φανατικά «ανδρείκά» ζητούσαν να καλυφθεί το «ηγετικό έλλειμμα».

θέση να οικοδομήσουν εναλλακτικές λύ- σεις εξουσίας.

ΟΝΕΙΡΑ ΔΙΑΔΟΧΗΣ

Μπορεί δημοσίως να μην είχαμε καταθέ- σεις φιλοδοξιών, στο παρασκήνιο όμως οι διαπραγματεύσεις έδωσαν και πήραν. Ο **Κώστας Σημίτης**, που προς τιμήν του και παρά την ανειρήνευτη αντίθεσή του με τον αρχηγό έσπευσε από τους πρώτους στο νο- σοκομείο, έκανε αυστηρές συστάσεις στους ομοδόξους του να αποφύγουν οποι- αδήποτε κίνηση θα μπορούσε να παρεξη- γηθεί. Παραλλήλως όμως διεμήνυε την πρόθεσή του να θέσει υποψηφιότητα για την ηγεσία εάν και όταν ο Α. Παπανδρέου αποφασίσει να εγκαινιάσει ο ίδιος τις δια- δικασίες διαδοχής του. Στο ίδιο μήκος κύ- ματος ήταν και ο **Απόστολος Κακλαμάνης** που είδε τις μετοχές του εσχάτως να ανε- βαίνουν λόγω της ψευδεπίγραφης εν πολ- λοίς κόντρας του με τα διαπλεκόμενα συμ- φέροντα.

Όπως έχουμε στο παρελθόν από τούτες τις στήλες επισημάνει, ο πρόεδρος της Βουλής φαντασιώνεται με την ιδέα του με- ταβατικού πρωθυπουργού ποντάροντας στην απουσία συνθετικών μηχανισμών και στην ευαισθησία της οργανωμένης βάσης η οποία θα αποδοκίμαζε ενέργειες που θα έθεταν σε κίνδυνο την ενότητα του ΠΑΣΟΚ. Μερικοί, βεβαίως, χάνουν την ψυχραιμία τους γιατί διαπιστώνουν ότι τα ερείσματα που με κόπο και πολλά βάσανα είχαν στήσει στον κομματικό μηχανισμό μειώνονται θεαματικά. Τα μέλη του Εκτε- λεστικού Γραφείου του ΠΑΣΟΚ στη συνε- δρίαση της Δευτέρας είδαν έναν **Άκη Τσο- χατζόπουλο** όπως δεν τον είχαν δει ποτέ στο παρελθόν. Χωρίς προφανή λόγο, ο πρώην γραμματέας επιτέθηκε κατά πά- ντων λέγοντας ότι είναι τουλάχιστον ανή-

θικο να γίνονται συζητήσεις περί τη διαδο- χή του Ανδρέα τώρα. Ουδείς πάντως στο όργανο του κινήματος είχε βάλει τέτοιο θέμα. Στ' αυτιά όμως του κ. Τσοχατζόπου- λου είχαν φθάσει πληροφορίες περί συ- νεννόησης ηγετικών στελεχών που προω- θούσαν ως μεταβατική λύση τον Γιάννη Χαραλαμπίδου. Στη «συμπαιγνία» αυ- τή, κατά τον κ. Τσοχατζόπουλο, είχε πάρει μέρος και ο άσπονδος εχθρός του Κ. Σημί- τας. Ο υπερυπουργός αισθάνθηκε να απει- λείται και προτίμησε να εξαπολύσει έναν λίβελλο εναντίον όλων έτσι ώστε να προ- λάβει τις εξελίξεις. Η ανησυχία του όμως είναι αβάσιμη. Θεωρείται σχεδόν βέβαιο ότι ο Κ. Σημίτης δεν θα προσυπογράψει παρασκηνιακές συμφωνίες που δεν θα δί- νουν στον ίδιο τον πρωταγωνιστικό ρόλο.

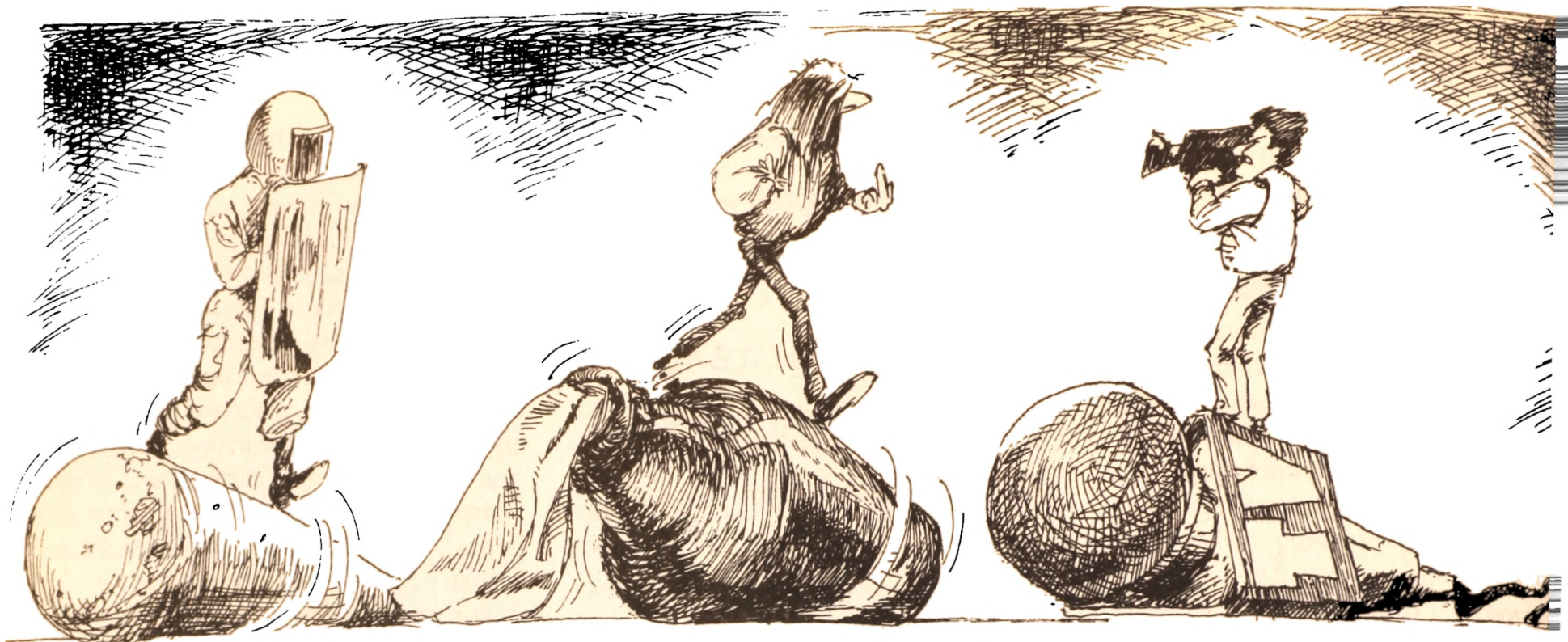
Αυτές οι διεργασίες αποκαλύπτουν το σύνδρομο ανασφάλειας από το οποίο πά- σχουν τα περισσότερα στελέχη του ΠΑΣΟΚ. Πιο έντονο είναι το πρόβλημα για τους ετερόφωτους, γι' αυτούς δηλαδή που οφείλουν τα πάντα στον ιδρυτή και τώ- ρα με τρόπο ανακαλύπτουν ότι για να έχουν μέλλον στην πολιτική πρέπει να στα- θούν στα δικά τους πόδια. Τα δεκανίκια που χρησιμοποιούσαν μέχρι τώρα δεν προ- σφέρονται πια.

Η έκταση που θα πάρει η ψυχοφθόρα διαδοχολογία στο ΠΑΣΟΚ εξαρτάται τό- σο από τον Ανδρέα Παπανδρέου όσο και από τους υποψηφίους. Ο αρχηγός του ΠΑΣΟΚ αναμετράται τούτη την ώρα και με το θάνατο και με την υστεροφημία του. Στη μάχη με τον πρώτο αντίπαλο όλοι του εύχονται να νικήσει. Για να κατισχύσει όμως και στο άλλο πεδίο πρέπει να αρθεί στο ύψος των περιστάσεων. Είναι ανάγκη πλέον να συμφιλωθεί με την πραγματικό- τητα. Ο κύκλος της μάχης παρουσίας του στην πολιτική ζωή της χώρας έκλεισε.

Βαρύ όμως είναι και το καθήκον για τους δελφίνους. Καλούνται να αποδείξουν στον κόσμο του ΠΑΣΟΚ ότι μπορούν να συνεν- νοηθούν σ' ό,τι αφορά τους κανόνες του παιχνιδιού.

Η τήρηση και του γράμματος και του πνεύματος του καταστατικού είναι οι άσφαλτες προϋποθέσεις για την ενότητα του ΠΑΣΟΚ.

Καλούνται να αποδείξουν ότι μπορούν να αντικαταστήσουν το μονολιθικό ΠΑΣΟΚ με το συλλογικό ΠΑΣΟΚ. Κα- λούνται να αποδείξουν ότι μπορούν να συ- νυπάρξουν μέσα από τη διαφορετικότητά τους. Καλούνται να αποδείξουν ότι αξί- ζουν κάτι παραπάνω από το να τους μάθει ο θυρωρός της πολυκατοικίας τους...

«ΔΕΝ ΓΟΥΣΤΑΡΩ!...»

του Ηλίας Κανέλλη

Η σύλληψη των 504 νεαρών πολιτών, στο Πολυτεχνείο, μετά τα εκτεταμένα επεισόδια που ακολούθησαν την πορεία για την επέτειο, έκλεισε βίαια τη φιλολογία περί «γνωστών-αγνώστων» – φιλολογία την οποία κατά κόρον αναπαρήγαγε ο ηθικολογικός λόγος της πλειοψηφίας των ΜΜΕ, που κάλυπταν ζωντανά γεγονότα. Και ενώ το λόγο έχουν τα δικαστήρια, η κρίση της ελληνικής κοινωνίας αναδείχθηκε σ' ένα άλλο χώρο που, τελευταία, όλα μοιάζουν να είναι κοιμισμένα: στο χώρο της νέας γενιάς.

Αν το βράδυ της 17 προς 18 Νοεμβρίου ένας εξωγήινος ερχόταν για πρώτη φορά σε επαφή με την ελληνική πραγματικότητα μέσω της τηλεόρασης, η εντύπωση που θα αποκόμιζε θα ήταν ότι σ' αυτό τον τόπο γίνεται πόλεμος. Φαίνεται, όμως, πως η υπερπραγματικότητα που στήνεται πάνω σ' ένα ντεκόρ τηλεοπτικού ανταγωνισμού αντιμετωπίζει τους πολίτες συλλήβδην ως εξωγήινους. Προέχει το θέαμα – αλλά επειδή το θέαμα που προσφέρεται είναι πάντα φορτισμένο ιδεολογικά, αξία κατανάλωσης (όπως θα 'λεγε και ο Γκυ Ντεμπόρ) αλλά όχι μόνο, ζητείται η συμμετοχή στο θέαμα όσο το δυνατόν μεγαλύτερου τμήματος της κοινής γνώμης. Για να κατορθωθεί αυτό, και για να δημιουργηθεί το σασπένς που θα κρατήσει τον τηλεθεατή ενεργό νούμερο στη λίστα της θεαματικότητας, ο τηλεοπτικός λόγος εμφανίζει μια «φιξιόν» βίας, ένα συμβολικό πεδίο στο οποίο το «θέατρο της μάχης» πρέπει να εκφράσει ολόκληρο το κοινωνικό πεδίο. Επειδή, λοιπόν, όποιο μαζικό μέσον σέβεται τον εαυτό του πρέπει να έχει

θεαματικότητα, οφείλει και να εκφράζει τους πιο κοινούς τόπους, τα πιο γενικά παραδεδομένα αξιώματα για την κοινωνία. Αυτούς τους κοινούς τόπους δεν μπορούν παρά να τους εκφράσουν οι άνθρωποι που σήμερα κάνουν τηλεόραση. Από τα στελέχη μέχρι τους αγράμματους τηλεπαρουσιαστές (το προλεταριάτο της δημοσιογραφίας που κάνει υπερωρίες όπου του κάτσει) και, βεβαίως, τους δημοσιογράφους-τηλεπαρουσιαστές-κομφερανσιέ (που συνήθως ταλαιπωρούν όχι μόνο τη γλώσσα αλλά και την κοινή λογική), όλοι μεταφέρουν «στον αέρα» τις πιο κοινότοπες πεποιθήσεις: μια απ' αυτές είναι και το πολυμεταχειρισμένο «γνωστοί-άγνωστοι», που μεταφέρει την κοινωνική θεωρία στο επίπεδο της συνωμοσιολογίας, που κάνει τον δημόσιο λόγο σαπουνόπερα, φτηνό αστυνομικό μυθιστόρημα και δακρύβρεκτο μελόδραμα.

Το βράδυ της 17 προς 18 Νοεμβρίου, όλοι, εντός και εκτός πεδίου, όσοι μιλούσαν οπ στο φακό κι όσοι απλώς ακούγονταν, οι έγκλειστοι στο Πολυτεχνείο που

έριχναν μολότωφ κι οι ΜΑΤατζήδες έριχναν δακρυγόνα και απαξάπανι ματάκηδες-τηλεθεατές, που καλούνται νιώσουν πανικό, ήταν κάτι σαν εξωγήινο. Ωσπου, το πρωί, περισσότεροι από έγκλειστοι συνελήφθησαν – ανάμεσά τους πλήθος ανήλικα παιδιά. Και ενώ το είχαν οι αστυνομικοί της γενικής ασφάλειας και οι ανακριτές, κάποιοι μόνο σκέφταν πως δεν ανταποκρινόταν στην πραγματικότητα ο χαρακτηρισμός «γνωστοί-άγνωστοι»: ήταν όλοι τους παιδιά μας εκεί θα μπορούσε να αναδειχθεί στο πραγματικό πρόβλημα. Δεν έγινε. Δεν θα γίνει. Γιατί η πολιτική απουσία όσων θεσμικά διαχειρίζονται την πολιτική εξουσία, το χρήμα, την πληροφόρηση προτιμούν να συνεχίζεται το γνωστό πάριο των μονολόγων· κι η κοινή γνώμη να άθυρμα όσων, θεσμικά ή εξωθεσμικά διαμορφώνουν.

Η ΠΟΡΕΙΑ ΤΗΣ ΛΗΘΗΣ

Η πορεία επί τη επετείου του Πολυτεχνείου, που διοργανώνεται κάθε χρόνο μ

ντίδα της ΕΦΕΕ, ήταν και φέτος, όπως και όλα τα τελευταία χρόνια, θλιβερό. Οι πιο αισιόδοξοι ανεβάζουν τους συντηρωμένους σε 10.000, αλλά δεν είναι το πρόβλημα. Έτσι κι αλλιώς, σε τούτη πορεία, είναι σαν να κάνουν διατεταγμένη υπηρεσία όλοι οι οπαδοί και τα μέλη αριστερών μορφωμάτων – κόμματα, ούπες, υπολείμματα ελεγχόμενων ορώσεων και κοινωνικών κινήματων... συνθήματα λες και δεν είχαν σχέση με πραγματικότητα. Αντιαμερικανικά, ίσως, λες και αγνοούσαν επίτηδες το κτισμένο πολιτικό και κοινωνικό κλίμα. Η κρονογραφία των πολιτικών διαγκωνιών όσων σχηματισμών διεκδικούν ένα τόξο ως απειροελάχιστο τμήμα στο χώρο της Αριστεράς, η πορεία εκφυλίζεται με το χρόνο. Οι μόνοι που έφεραν φρέσκο σ' αυτήν ήταν οι λιγοστοί μαζικές, πολιτικοποιημένοι πρώιμα στις καμήψεις των σχολείων, μακριά πάντως από τη στρούγκα του εκτροφείου πολιτιστελεχών – ή πολιτικά ορθώς καθοδηγμένων. Αλλά κι οι περισσότεροι απ' αυτούς ανακόπηκαν από το να βρεθούν πορεία. Οι κινδυνολογίες για εκτεταμένα επεισόδια και ο γενικευμένος πανικός από την εξέγερση στις φυλακές, που «έγινε» τον μικροαστικό ιστό της κοινωνίας μας, φόβισε πολλούς – αν όχι τους ιδιαιτελευταίους τους γονείς τους. Τότε, φτάσαμε στο οξύμωρο, τα πιο «ποκά» συνθήματα (άγαρμπα και γενικευμένα, βεβαίως, αλλά ποιο σύνθημα δεν είναι γενικευτικό, έστω κι αν έχει ρίμα και ρυθμό;) να εκπέμπονται από το χώρο των έπειτα καταληψιών του Πολυτεχνείου. Το πιο εύληπτο ανάμεσά τους, το κατά των ΜΕ σημαντικό: «Αλήτες, ρουφιάνοι δημογράφοι»...

ΙΣΤΟΡΙΟΜΑΤΙΚΑ ΚΙΤΡΙΝΟ

Αλήθεια είναι πως, σε μια κοινωνία με όλα αυτά τα προβλήματα, η κριτική μόνο για τα ΜΕ ίσως να είναι υπερβολή. Να μην ξεχνάμε, όμως, ότι τα ΜΜΕ και η μαζική εξάπλωση και επιρροή, συνιστούν ένα από τους βασικούς, ίσως τον βασικό, ιδεολογικό μηχανισμό. Αν το σχολείο, η οικογένεια και η εκκλησία ακόμη και την υποχρέωση να μεταφέρουν λίγο κωδικοποιημένα στερεότυπα που ευνοεί η θρησκευτική πλειοψηφία, τα ΜΜΕ, η τηλεόραση κυρίως που διακινεί την εκτυφλωτική δύναμη μιας πλαστής πλην εκπάγλου λαοκρατικής πραγματικότητας, μεταφέρουν στους κοινούς τόπους σε ελκυστική συσκευασία. Η τηλεόραση μιλάει κυνικά το λόγο

που μιλιέται στην κοινωνία της ελεύθερης αγοράς και, στο πολιτικό πεδίο, αναπαράγει την κοινοτοπία των θεσμικών κομμάτων και του δικού τους σταθμισμένου λόγου. Δεν μεταφέρει ξερά την κοινοτοπία. Τη χρωματίζει σε κίτρινους τόνους, την κραυγάζει, για να την προσλάβουν όσο το δυνατόν ευκολότερα οι θεατές-πελάτες.

Κίτρινο. Μαθηματικά κίτρινο – που έγραφε κι ο μακαρίτης Αντρέα Πασιέντζα. Κι επειδή απευθύνεται σε μαζικό πεδίο, είναι πιο εύληπτο. Γι' αυτό και τροφοδοτεί την υποτυπώδη πολιτική σκέψη των καταληψιών και της «αναρχίας» τους.

Όμως, εκτός από την πολιτική σκέψη και την πολιτική κριτική, υπάρχει και το πεδίο της πολιτικής δράσης. Αμ' έπος, αμ' έργον...

ΑΔΡΕΝΑΛΙΝΗ, ΚΑΝΕΝΑΣ ΔΕΝ ΘΑ ΜΕΙΝΕΙ!

Η κατάληψη του Πολυτεχνείου είναι κάτι σαν ετήσιο έθιμο. Γιορτή και σπονδή μαζί σε έναν μύθο αντίστασης και ελευθερίας. Η κατάληψη του Πολυτεχνείου θα μπορούσε να μη συνοδεύεται από επεισόδια αν...

- Αν την ίδια στιγμή που πολλοί απ' όσους επικαλούνται το αντιστασιακό τους κατά της χούντας παρελθόν και επαίρονται γιατί βρέθηκαν το 1973 στο χώρο της εξέγερσης, οι ίδιοι δεν εξαργυρώνουν με τον ιδεωδέστερο γι' αυτούς τρόπο εκείνα τα νεανικά χρόνια: στον κρατικό μηχανισμό, στα κόμματα, στις επιχειρήσεις, στα ΜΜΕ...

- Αν το σύμβολο της εξέγερσης δεν ήταν αφορμή για τα εισόδια στην κοινωνική καταξίωση.

- Αν η επικαιρότητα των συνθημάτων εκείνης της εποχής δεν είχε αντικατασταθεί από το κενό γράμμα της κομματικής φορμόλης.

- Αν όλοι (ή έστω κάποιοι) όσοι υποκριτικά επικαλούνται την αντιστασιακή τους κατά της χούντας δράση δεν ήταν σήμερα ενσωματωμένοι σε μια κοινωνία που ευνοεί κυκλώματα, «αρπαχτές», αεριτζήδες, ισχυρούς επιχειρηματίες που κατευθύνουν και ποδηγετούν, πολιτικούς που δημαγωγούν (μόνο;), νεόπλουτους και «νεοφτιαγμένους» που παριστάνουν τους προοδευτικούς εκ του ασφαλούς (και όχι μόνο...).

- Αν, τα τελευταία χρόνια της «ευμάρειας» και της «ανάπτυξης» δεν κυριαρχούσαν (επικαλούμενοι και το κλέος του Πολυτεχνείου) λογής εργολάβοι, μιντιοκράτες, μεγαράρχες, «μιμήδες», καταχραστές, κατηγορηθέντες για μίζες και για λεηλα-

σία του δημόσιου χρήματος, δανειστές και ατόκως δανειζόμενοι...

Αν... ίσως τότε τα νέα παιδιά να μην ένιωθαν μια απελπισία, ένα βάρος, σχεδόν επιτακτική την ανάγκη της εξέγερσης.

Εξέγερσης έναντι τίνος; Σάμπως έχει σημασία; Έναντι του χάους που μας περιζώνει και εκπροσωπεί την οργάνωση της κοινωνίας.

- Αν το Πολυτεχνείο εκπροσωπεί κάτι, αν δεν πρόλαβαν να το εντάξουν, αν δεν κατάντησε ακόμα μουσείο ή εθνική επέτειος, αν η πορεία δεν κατορθώθηκε να μεταβληθεί σε παρέλαση (καλύτερα να μη γίνεται ή να μη συμμετέχουμε αν πάει να γίνει έτσι), τότε, εμπρός, με κέφι, να βρούμε τον νέο ριζοσπαστισμό μιας νέας κοινωνίας που ζητεί έναν νέο (ποιον, άραγε; ποιος θα το πει;) πολιτικό λόγο. Με κέφι, με χαρά, βίαια, με χαρούμενη βία, ελάτε στη γιορτή.

Κι όπως λέει κι ο Παπαγιώργης, «όπου κόβουν ξύλα πέφτουν και πελεκούδια».

Αναλογικά, όπου πέφτουν τα σύνορα της καταθλιπτικής (και υποκριτικής) ευπρέπειας, πέφτει και καμιά μολότωφ!

ΚΟΛΑΣΗ!

Η νύχτα της 17 προς 18 Νοεμβρίου στο Πολυτεχνείο δεν ήταν εύκολη. Κάθε άλλο. Πραγματική κόλαση ήταν. Αλλά οι 500 και βάλε που έμειναν εκεί, οι 500 που αποφάσισαν να το κάψουν, έστω μόνο και μόνο για να καούν περήφανοι, είχαν πάρει την απόφασή τους. Ήταν μια απόφαση που δεν μπορούσε να την εκφράσει κανένα από τα συνθήματα που κυκλοφορούν τα θεσμισμένα πολιτικά κόμματα. Πώς άραγε θα μπορούσαν να νιώσουν οι πολιτικοί, περιχαρακωμένοι στο πολιτικό τους ίματζ, την ασφυξία ετούτων των νέων ανθρώπων – και χιλιάδων ομοϊδεατών τους που τους παρακολουθούσαν εν τη δόξη τους από την οθόνη της τηλεόρασης; Πού να βρεθούν αυτιά ευήκοα να πιάσουν τη συχνότητα αυτού του οργισμένου και βίαιου «ΔΕΝ ΓΟΥΣΤΑΡΩ, ΡΕ»;

Όσοι, σήμερα, κάνουν εκ των υστέρων κριτική μιλώντας για μάζα παρασυρμένη που δεν έχει καν πολιτικό σύνθημα ικανό να εμπνεύσει, δεν κάνουν τον κόπο να κατανοήσουν το απονενομημένο του διαβήματος των εγκλείστων του Πολυτεχνείου εκείνης της βραδιάς. Ήταν εγκλειστοί εθελοντές. Βάλανε το κεφάλι τους στον ντορβά, ρίξαν' το κορμί τους στη φωτιά, έκλαψαν πολύ εξαιτίας των χημικών που πέφταν αδιαλείπτως, δείραν' και δαρθήκανε, ξενύχτησαν μόνο και μόνο επειδή παρασύρθηκαν; Νίκησαν τους φόβους

τους, διακύβευσαν τη σωματική τους ακεραιότητα, κινδύνευσαν να διασυρθούν στο οικογενειακό τους περιβάλλον, αγνόησαν την πιθανότητα ακόμα και μιας εξοντωτικής ποινής γιατί παρασύρθηκαν; Μα είμαστε με τα καλά μας;

Απλώς, οι νέοι δεν γουστάρουν. Δεν ξέρουν τι δεν γουστάρουν ούτε τι πρέπει να αλλάξει – αλλά το ότι δεν γουστάρουν λέει κιόλας κάτι. Φυσικά, οι «μεγάλοι» θα προτιμήσουν να καταστείλουν την οργή τους και την ορμή τους και να τους μαντρώσουν όσο μπορούν στον κόσμο και στις ετοιμασμένες αξίες του. Τα οργισμένα παιδιά των ευυπόληπτων οικογενειών ενδέχεται να ενσωματωθούν γρήγορα. Όσο για τα υπόλοιπα, η «μεγάθυμος κοινωνία» τους έχει ετοιμασμένες παγίδες: από την περιθωριοποίηση μέχρι τα ναρκωτικά. Ωσπου, όμως, να έρθει η ώρα να μετρηθούν με τις πραγματικές αυτές παγίδες, η κοινωνία αμύνεται αλλιώς απ' τα εξεγερμένα παιδιά της: με τα ΜΑΤ και, κατόπιν, με την προσαγωγή τους στα δικαστήρια. Υπόδικοι.

«ΜΠΑΤΣΟΙ, ΓΟΥΡΟΥΝΙΑ, ΔΟΛΟΦΟΝΟΙ»

Τα ΜΑΤ στελεχώνονται από άλλα νέα παιδιά. Πιο άτυχα αυτά. Η εκπαίδευσή τους ήταν πιο ασφυκτική. Έμαθαν μια πειθαρχία βεβιασμένη, κοινώνησαν αξίες που τους ενστάλαξαν μηχανισμοί αποκλεισμού. Η δική τους βία δεν γίνεται με κέφι. Γι' αυτούς είναι δουλειά. Κι η βία του «εργαζόμενου στην καταστολή» είναι τυφλή και εκδικητική.

Ο ΜΑΤατζής δεν πολυσκέφτεται. Το μόνο ενδιαφέρον που βρίσκει στη δουλειά του είναι πώς θα ασκήσει βία – ιδιαίτερα όταν του έχουν χαλάσει την ησυχία και όταν έχει πεισθεί πως οι «απέναντι», οι εχθροί, δεν αξίζουν μία. Αλίμονο αν πέσει στα χέρια τους, ανυπεράσπιστος. Την έκασε.

Το απέδειξαν ακόμη μια φορά, όταν ξέσπασαν τα νεύρα τους από την πολύωρη αναμονή και τον εκνευρισμό στο κεφάλι του πιτσιρικά που συνέλαβαν στη διάρκεια των αψιμαχιών.

Για να αποδειχθεί, κατόπιν, ότι το κράτος ξέρει να προασπίζει τους πειθήνιους υπηρέτες της τάξης του: Κανέ-

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ. ΕΙΣΟΝΤΩΤΙΚΕΣ ΠΟΙΝΕΣ ΓΙΑ ΜΙΑ ΔΙΑΔΗΛΩΣΗ ΠΟΥ ΔΕΝ ΕΙ

Αυτό που συνέβη στη Θεσσαλονίκη, στις 14/11 μπορεί να συνοψισθεί στα εξής: μια ρεία που χτυπήθηκε και, τελικά, δεν έγινε ποτέ, τέσσερις άνθρωποι που συνελήφθη και ξυλοκοπήθηκαν αγρίως. Αξίζει να σημειωθεί ότι η έντονη παρουσία της αστυνομίας στο κέντρο της Θεσσαλονίκης προκάλεσε και τους περαστικούς.

Οι διάτρητες κατηγορίες, στάση, αντίδραση και εξύβριση που βάρυναν τους **Πάριφό, Ηλία Χατζηλιάδη και Γιάννη Αναγνώστου**, ο τρόπος διεξαγωγής της δακτύλου ακόμα και το γεγονός ότι η πρόεδρος τυγχάνει σύζυγος αστυνομικού διευθυντή ενεργεία κατέδειξαν πολύ γρήγορα τις πραγματικές προθέσεις από τη μεριά των κτικών μηχανισμών. Η απόφαση δεν εξέπληξε κανέναν και μόνο οργή προκάλεσε βαρύτατες ποινές και η άρνηση ανασταλτικού χαρακτήρα.

Αυτό που συνέβη στη Θεσσαλονίκη φανερώνει μια έντονη ιδιαιτερότητα, αν και **λοιί προσπάθησαν να το συνδέσουν με τα επεισόδια της Αθήνας. Δεν είναι όμως έτσι.** Μέσα από την ιδιαιτερότητα ανακύπτει το γενικό κλίμα που πάει να εξουρρηθεί. Μας δέλουν φιμωμένους, αλυσοδεμένους. Μας δέλουν ήσυχους, υπάκουους. Κρατάω τη φράση που ακούστηκε στην πορεία από την πλειοψηφία των ριστάμενων αστυνομικών δυνάμεων πριν από το χτύπημα: «Αυτά που ξέρατε να τα ξέσατε»!

Και αυτά που ξέρουμε, ξέραμε και θα ξέρουμε είναι το να βγαίνουμε στους δρόμους κάθε φορά που τα δικαιώματά μας παραβιάζονται και οι ανάγκες μας καταπνίγονται συνθηματικά: «Λαέ, λαέ, φαντάσου τι θα 'ρθεί, για μια διαδήλωση μας βάζουν φυλά

νας δικαστής δεν κίνησε καμία διαδικασία ερεύνης και προανάκρισης. Και από την ΕΔΕ που διενήργησε η Ασφάλεια, μόνον ένας ΜΑΤατζής κηρύχθηκε σε διαθεσιμότητα. Μήπως ήταν μαγική εικόνα αυτό που είδαμε στους δέκτες μας, ένα σμάρι χωροφύλακες να ρίχνουν μπάτσους αλύπητα; Ατομωρητί;

Ο ΥΠΟΥΡΓΟΣ

Αλλά υπήρξε άλλη μια μαγική εικόνα χωρίς εικόνα: ο υπουργός Παιδείας. Πριν γίνουν τα επεισόδια, ο Γιωργάκης Παπανδρέου χαριεντιζόταν τονίζοντας ότι κατανοεί τους νεαρούς εξεγερμένους. Στη διάρκεια των επεισοδίων, μούγκα (ο επί της Παιδείας υπουργός!). Μούγκα και μετά τις συλλήψεις.

Ελπίζουμε να τον ξαναδούμε επί το έργο όταν συλλάβει κάποια νέα μεγαλοφυή και καινοτόμο πρόταση για να αναμορφώσει την ταλαίπωρη Παιδεία μας.

Ο ΠΡΥΤΑΝΗΣ

Ο κ. Μαρκάτος, αντίθετα, παρηγόταν παρών. Πριν, κατά τη διάρκεια και μετά. Γιατί, όμως, με τις δηλώσεις του μας δόθηκε η εντύπωση ότι απλώς υπερασπιζόταν το προσωπικό του μαγαζάκι; Κι

αν έχει την ωριμότητα που δείχνει, π δεν σκέφτηκε το αυτονόητο: ότι ή το χέρι του να περιορίσει την έκταση των ταστροφών (σε έργα τέχνης και σε δομή, τουλάχιστον) φροντίζοντας τις προτέρων να οργανώσει την περιφύση των χώρων με ευπαθές έναντι των ρεπών υλικό; Αν δεν μπορούσαν να φρουρηθούν αυτοί οι χώροι δεν θα ρούσαν, τουλάχιστον, να κλειδωθού

ΚΑΙ ΤΩΡΑ;

Τώρα, όλα μοιάζουν στα χέρια της πλειοψηφίας. Δάκρυα για τις ζημιές Πολυτεχνείο και αναθέματα για «βανδάλους» (στη χώρα των ατόκων νείων), οιμωγές για τους νεαρούς κλητικά βωμολοχούντες» (στη χώρα *Αυριανής*), κραυγές για τις σημαίες κήκαν (από όσους ανεμίζουν πλα σημαίες στις συνάξεις της εθνικοφρο και της ανέξοδης «σκοπιοφαγίας»)· πέλεκυς της νομιμότητας και της *Dura lex* – λέει.

Στο μεταξύ, το καζάνι θα σιγοβράσει οι αυριανοί «γνωστοί-άγνωστοι» πιά διά νομιμοφρόνων και φιλήσυχων πιθανά είναι. Κι ίσως να τραγουδούν αντίστοιχα μ' αυτά των Ξύλινων Σπα: «Λύσε λοιπόν τα μάγια, μάζεψε τα νιά. / Μες στην αρένα δες πώς φέγγει φώτα. / Πάλι θα χάσει κάποιος, πάποιος νικά. / Πεξ ό,τι θες, μόνο μη πως δεν σου το 'πα»..

Zapping

του Τζίμη Ευθυμίου

ΝΑ ΜΙΛΑΣ για πραγματικότητες είναι πολύ δύσκολο, όπως το αντίθετο: Φροντίζουν να στις θυμίζουν συνεχώς, όλοι από τη ναίκα σου, μέχρι τις ειδήσεις. Είναι δύσκολο γιατί έτσι κινδυνεύεις να μην τις υπερβείς ποτέ.

Από την άλλη πάλι, δεν δικαιούσαι να αγνοείς αιτίες και αφορμές. Θα παίρνεις μια ζωή τα αποτελέσματα για γεγονότα, θα ψάχνεις για ενόχους ρωτώντας «τις πταίει;» και φυσικά θα πέφτεις πάντα στα, συνεχώς τα ίδια, λάθος πρόσωπα.

Αναφερόμαι στο ανατριχιαστικό zapping που έγινε μπροστά στα μάτια μας αυτές τις μέρες, από σπίτια, ταβέρνες με το καλοσερβιζμένο θέαμα της εξέγερσης. Στο Πολυτεχνείο, στον Κορυδαλλό, στους δρόμους.

Θα μπορούσε ή όλη όπερα να έχει τίτλο. Προτείνω έναν: «Τους έκαρες όλους, γιατί;» Και δόστου μετά να αναρωτιούνται όλοι. Αλλά οι φυλακισμένοι, γιατί οι «νεαροί» γιατί οι φοιτητές, κ.ο.κ. Το πραγματικό έργο παίζεται κάθε μέρα μπροστά στα μάτια μας, αλλά κάνουμε πως δεν το ξέρουμε.

Ο Κορυδαλλός, π.χ. είναι πλήρης ανθρώπων (ωραίο έ!): βαρυνομήτες, ανήλικοι, τοξικομανείς – αυτοί οι τελευταίοι σε ποσοστό 70% περίπου. Εκεί μέσα αναλαμβάνει το ευαγές ίδρυμα να τους θεραπεύσει... – κι όχι ότι κάτι πάει στραβά με το χοντρό παιχνίδι των ναρκωτικών εδώ πέρα, απλώς το αφήνω.

Είναι σε καλά χέρια. Οι υπερασπιστές της ηθικής μας κρατάνε καλά τα ιδεώδη. Η καταστολή των «μαστουρωμένων» είναι μια καλή λύση. Μετά ψωνίζεις καλύτερα. Πειράματα των βιολόγων έδειξαν ότι αν κλείσεις ποντίκια μέσα σ' ένα κλουβί, περισσότερα απ' αυτά μπορεί να χωρέσει, σε λίγο θ' αρχίσουν να κατασπαράσσονται ταξύ τους. Η λύση είναι μεγαλύτερες φυλακές, σύγχρονες φυλακές – και αν υπάρχει ακόμα πρόβλημα χαμηλής εγκληματικότητας μην ανησυχούμε. Η διαφήμιση της βίας απ' τα media, η εντατική καταστολή, η νέα ανεργία μπορεί να την αυξήσουν...

Αλλά ας πάμε στον ανταποκριτή μας στο χώρο των φοιτητών. Ποιότρον κλείσουν οι φοιτητές τις σχολές τους τις είχαν κλείσει οι πρυτάνεις. Μια ισχυρή φήμη σέρνεται και τα δημόσια ΑΕΙ πάνε για μαράζωμα. Σαν γέλος εξ ουρανού θα εμφανισθούν οσοδήποτε τα ιδιωτικά να δώσουν τη λύση. Έτσι όπως το είδαμε παλιότερα και με την κρατική τηλεόραση. Το parking των ανέργων (ΑΕΙ) πρέπει να ακριβώνει κι άλλο και, επιτέλους, να καταστήσει αυτή η (μισ-) ανοιχτή κοινωνία, με καλύτερους ταξικούς χωρισμούς. Κι οι νεαροί; Ποιους εννοείς, αυτούς που μπήκαν στο πανεπιστήμιο ή αυτούς που δεν μπήκαν; Τους χούλιγκαν ή τους ναρκοκούς; Τους με κοντά μαλλιά ή τους με κοτσίδα; Τους γνωστούς ή τους αγνώστους εαυτούς μας;

Όταν αυτή η γενιά έχει χάσει τα μέσα της

αυτοέκφρασής της, γιατί δεν χωράει στη λάσπη του lifestyle αλλά ούτε και στη μιζέρια των κομμάτων ή του διορισμού, τι γίνεται; Όταν τρώει αποβολή απ' το σχολείο γιατί έχει μαλλιά και η γλώσσα – η κουλτούρα της – σνομπάρεται απ' το επίσημο πολιτιστικό κατεστραμμένο (κατεστημένο) είναι φυσικό να νιώθει ξένη σ' αυτόν τον πλανήτη. («Δε χωράς πουθενά», Τρύπες). Όταν όλοι την αγνοούμε (γενιά του «Ψωμί, μπριζόλα, κόκα κόλα» τη θέλει το Βήμα, 18/11/95) Όταν το κράτος (ποιο κράτος; όλα τα κέντρα εξουσίας έχουν απονομηθεί πια. Αν είχε κράτος, μπορεί να 'χε πλάκα), κάθε τόσο, εκχωρεί την πάλαι ποτέ εθνική κυριαρχία, μέσα σε σαδομαζό κομμάτια από εθνικιστικούς σπασμούς (σιγά τα σκάγια) αλλά και όταν απαντάει με φάπες κι εξευτελισμούς στα άπειρα καθημερινά μπλόκα, τότε είναι επόμενο να το βλέπουν σαν ξένο κράτος, που κάνει κατοχή στη ζωή τους, και να καίνε ελληνικές σημαίες, αγνοώντας ότι στις λωρίδες της ελληνικής σημαίας συμβολίζεται η λέξη «ελευθερία».

Θέλω να ουρλιάζω αλλά δεν έχω στόμα. Και know-how και ελεύθερο χώρο και ιδεολογικό όχημα – γιατί το έχουν κλειδώσει οι μάνατζερ, οι πολεοδόμοι και οι διανοούμενοι.

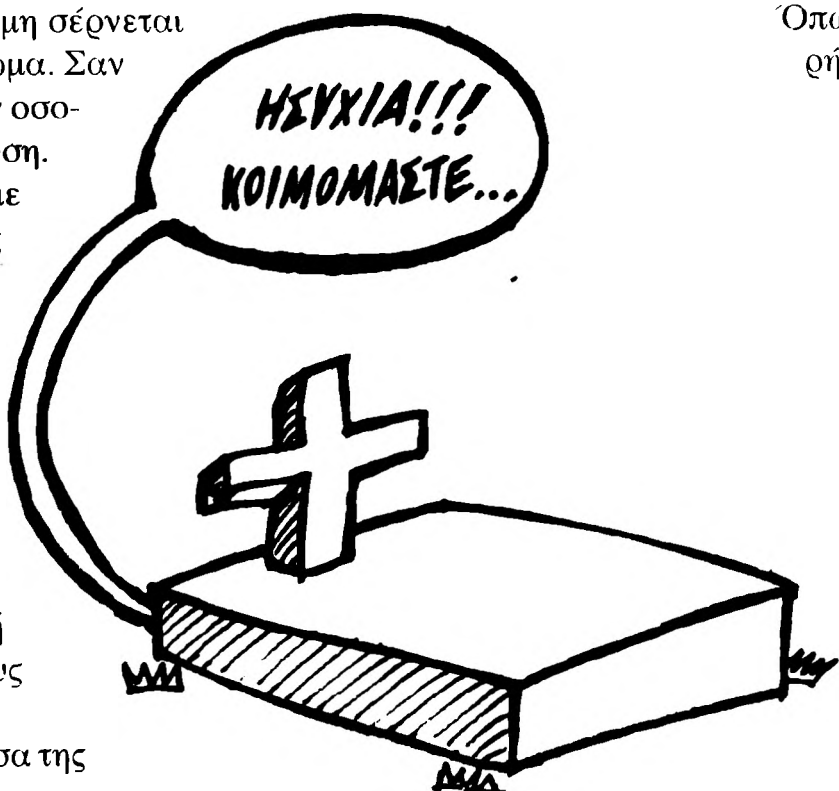
Έτσι παίζονται πολλά παράλληλα σενάρια. Κάποιοι, εν αγνοία τελούντες, κάνουν τη θεαματική εκτροπή του θεάματος, για τα μάτια του Τέρενς. Κάποιοι πιτσιρικάδες σπάνε ό,τι τους αφήσαμε για να σπάσουν. Κάποιοι (πολλοί) που προσπαθούν να συναντηθούν και να συζητήσουν τρώνε δακρυγόνα (κλιμάκωση της βίας λέγεται). Και τέλος, ως θαύμα, η αστυνομία δίνει τη λύση και τους μαζεύει όλους, γιατί αυτό ήθελε απ' την αρχή. Να δημιουργήσει, μια «υγειονομική ζώνη» όλους τους εν δυνάμει εξεγερμένους, σε μια δικογραφία, σε μια αναστολή – για καλύτερο έλεγχο στο μέλλον. Η εικόνα των παιδιών που βγαίνουν σαν κοπάδι κάτω απ' το βλέμμα των κρανοφόρων, είναι η ζοφερή εικόνα του μέλλοντός μας.

Η κατάλυση του ασύλου, παρά τις αντιστάσεις της ΑΣΚΤ, είναι το μήνυμα ότι στον καινούργιο κόσμο δεν υπάρχουν στεγανά αντιστάσεων.

Όπως και νά 'χει, μπορούμε πια να πληροφορηθούμε τον μέσο Έλληνα ότι δεν υπάρχει κανένα πρόβλημα.

Όλοι οι κακοί είναι πάλι στη φυλακή, οι αναρχικοί (Προσοχή, κίνδυνος! Εδώ όλοι οι Έλληνες κρύβουν τον αναρχικό μέσα τους) στην Ασφάλεια, κι οι νέοι όχι πια στην προίκα. Θα τους καλωδιώσουμε σε λίγο στα computer. Η πληροφοριακή έρημος επεκτείνεται. Στον αιώνα της πληροφορίας δεν θα ξέρει ή δεν θα θυμάται πια τι, γιατί και πώς. (Καλά, η Αριστερά, αυτή δεν μπορεί λόγω ηλικίας).

Ο νούν νοείτω, αλλά μην τρελαθούμε κιόλας. Ο επινοών, επίσης, επινοείτω (νέα οχήματα ζωής).

ΑΝΑΡΧΙΑ ΚΑΙ ΑΚΤΙΒΙΣΜΟΣ ΣΤΟ INTERNET

του Δημήτρη Σκούφη
dimanhsk@athena.compulink.forthnet.gr

«Το θέαμα δεν είναι μια συλλογή εικόνων. Είναι μάλλον μια κοινωνική σχέση μεταξύ ανθρώπων που γίνεται με τη μεσολάβηση των εικόνων».

Γκυ Ντεμπόρ, *Η Κοινωνία του Θεάματος*

ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΑΜΕ όλοι, με κομμένη την ανάσα, το «θέαμα» τόσο στο χώρο του Πολυτεχνείου όσο και στις φυλακές Κορυδαλλού. Για μια ακόμη φορά, η νοητή πραγματικότητα που έχει εισβάλει στη ζωή μας από τα ηλεκτρονικά ΜΜΕ υποκατέστησε την αληθινή πραγματικότητα, τη βιωμένη επιτόπου. Αλλά, ποια ήταν η αλήθεια των αληθινών γεγονότων;

Τόσο τα σημανόμενα όσο και τα αίτια των πρόσφατων γεγονότων βρίσκονται πίσω από τις εικόνες: μπορεί η καθεμιά τους να ισοδυναμεί με χίλιες λέξεις, αυτά που κρύβουν όμως είναι πολύ περισσότερα απ' όσα δείχνουν. Μπορεί κανείς εύκολα να μιλήσει για κρίση αξιών στο χώρο της νεολαίας, για χρεοκοπία του σωφρονιστικού μας συστήματος, για απουσία συνεκτικής και συνεπούς πολιτικής και άλλα πολλά παρόμοια που ακούγονται από υπεύθυνα και ανεύθυνα χείλη. Η γνώμη μου είναι πως ο καθένας βλέπει τα τεκταινόμενα αυτά όπως τον βολεύει ή όπως θέλει να τα δει. Δύσκολο να βγάλεις τα γαλάζια, πράσινα, κόκκινα ή ροζ γυαλιά και να αντικρίσεις την πραγματικότητα όπως είναι, να την αναλύσεις και να βγάλεις συμπεράσματα.

Η στήλη αυτή δεν μπορεί να δώσει ad hoc απαντήσεις σε όλα αυτά. Μπορεί όμως να κάνει κάτι άλλο: από το παράθυρο της οθόνης του υπολογιστή να ρίξει μια ματιά σε όσα συμβαίνουν ή επιχειρούνται στο Οικουμενικό Χωριό του Κυβερνοχώρου, ανιχνεύοντας τάσεις και γεγονότα. Ίσως με αυτό τον τρόπο να συμβάλει πιο δημιουργικά στην προβληματική που αναπτύσσεται.

Η αναρχία στην εποχή του Κυβερνοχώρου...

Το έχω ξαναγράψει ότι ο τρόπος λειτουργίας του δικτύου INTERNET έχει χαρακτηριστεί επιτυχώς ως «συντονισμένη αναρχία» και ότι απουσιάζει παντελώς κάθε έλεγχος στη λειτουργία του. Η αναρχική αυτή λειτουργία βρίσκεται στο στόχαστρο όλων των εξ επαγγέλματος αυτόκλητων «ανησυχούντων πολιτών», καθώς και μεγάλης μερίδας του διεθνούς Τύπου. Το INTERNET, ακόμα και στη χώρα μας, είναι περισσότερο γνωστό για την πορνογραφία, τους παιδεραστές και τους μοντέρνους κακοποιούς του Κυβερνοχώρου, παρά για όσα θαυμαστά υπάρχουν και συμβαίνουν εκεί. Παρ' όλα αυτά, εξακολουθεί να υπάρχει και να επεκτείνεται, να πολιτογραφεί όλο και περισσότερους «πολίτες» που συμμετέχουν σε ένα οικουμενικό γίγνεσθαι, χωρίς να τους ενοχλεί καθόλου η αναρχική δομή και λειτουργία. Αντίθετα μάλιστα, η λειτουργία αυτή εξασφαλίζει την απαραίτητη ελευθερία για δημιουργική δράση. Αντιγράφω εδώ μια φράση που νομίζω πως εκφράζει αυτό ακριβώς το γεγονός: «Το δίκτυο είναι ό,τι πλησιέστερο υπήρξε ποτέ στη λειτουργική αναρχία, αλλά έχει και ένα είδος αυτοσυνείδησης».

Ήταν επόμενο, σε ένα τέτοιο περιβάλλον να βρουν εύφορο έδαφος για να παρουσιάσουν τις θέσεις και τις απόψεις τους, αλλά και να στεγάσουν νέες μορφές δράσης, μια σειρά από ακτιβιστές που έχουμε συνηθίσει στον τόπο μας να χαρακτηρίζουμε συλλήβδην ως αναρχικούς. Ανάμεσα

σε αυτούς και οι γνωστοί hackers με τους οποίους θα ασχοληθούμε σε επόμενο σημείωμα, καθώς είναι η αιχμή της αναρχικής δράσης στον Κυβερνοχώρο.

Μια αναζήτηση του όρου «αναρχία» των παραγώγων του στο δίκτυο μέσω του LYCOS search engine¹ απέδωσε 2.343 λήματα. Ανάμεσα σε αυτά υπάρχουν βέβαια και τα ντοκουμέντα που καταγγέλλουν καταδικάζουν την αναρχία και τις διάφορες αποχρώσεις της, όμως το πλήθος των καταχωρήσεων μαρτυρεί την ύπαρξη του φαινομένου στον Κυβερνοχώρο. Κατόπιν είναι φυσικό, εκφράζεται με πολλές και διάφορες μορφές, από τις πιο απλοϊκές και αστείες, ως τις πιο σοβαρές ή ακόμα και επικίνδυνες. Δίπλα σε συστάσεις του στι «Φιλήστε έναν άγνωστο περαστικό του ίδιου με εσάς φύλου σε δημόσιο χώρο» ή «Αφστε το ρολόι σας στο σπίτι», που υπάρχουν στο βιβλίο του George Ritzer *Η Μακροαναλитоποίηση της Κοινωνίας*², υπάρχουν πολύ σοβαρά δοκίμια για την αναρχία και τους αναρχικούς αλλά και το μανιφέστο του περιώνυμου UNABOMBER³, ενός τρομοκράτη με λουδιτικές καταβολές, που χρησιμοποιεί το συμβατικό ταχυδρομείο για να στέλνει βόμβες στα ανύποπτα θύματά του συνήθως χρήστες και δημιουργούς των νέων τεχνολογιών και του INTERNET.

Ένας άλλος νοητός χώρος στον οποίο αναπτύσσονται και δρουν αναρχικές ομάδες, οργανώσεις ακτιβιστών και «περιθωριακά» έντυπα είναι οι σελίδες του Institute for Glot

ΕΙΔΗΣΕΙΣ ΑΠΟ ΤΟΝ ΚΥΒΕΡΝΟΧΩΡΟ...

* Η Εκκλησία της Σιεντολογίας, γνωστή και στη χώρα μας από το αστυνομικό και δικαστικό δελτίο, έχει ξεκινήσει εδώ και πολύ καιρό μια εκστρατεία λογοκρισίας αυτών που κατακρίνουν τις δοξασίες και τις πρακτικές της στο INTERNET. Το σημαντικό στην όλη ιστορία δεν είναι οι προσπάθειες αυτές καθ' εαυτές αλλά ο τρόπος που χρησιμοποιεί: επικαλείται τους νόμους και τις διατάξεις περί πνευματικής ιδιοκτησίας για να απαιτήσει τη δίωξη αυτών που την κατακρίνουν. Η υπόθεση έχει πάρει μεγάλες διαστάσεις και οι οργανώσεις για την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στο δίκτυο έχουν ενεργοποιηθεί για να το προστατέψουν από την απειλή της καινοφανούς αυτής λογοκρισίας.

* Το FORTHNet, το μεγαλύτερο δίκτυο παροχής υπηρεσιών INTERNET στην Ελλάδα, που ανήκε στο Ίδρυμα Τεχνολογίας και Έρευνας (ΙΤΕ) της Κρήτης, μετατράπηκε σε ανώνυμη εταιρεία. Οι μετοχές της εταιρείας που δημιουργήθηκε ανήκουν στο ΙΤΕ και στις Μινωικές Γραμμές Α.Ε. Διευθύνων Σύμβουλος της νέας εταιρείας ανέλαβε ο μέχρι σήμερα τεχνικός διευθυντής του FORTHNet Παντελής Τζαριτζάκης. Σχεδόν ταυτόχρονα με τη δημιουργία της FORTHNet Α.Ε. έγινε και η αναβάθμιση της γραμμής που συνδέει το FORTHNet με το INTERNET από 128 KB σε 512 KB και έτσι βελτιώθηκε η ποιότητα των παρεχομένων υπηρεσιών.

* Το Αντί σύντομα θα κάνει την έκδοσή του στον Κυβερνοχώρο μέσα από τις ιστοσελίδες της Compulink. Ελπίζουμε πως θα προσφέρουμε κάτι καινούριο, ίσως διαφορετικό από τα συνηθισμένα...

Communications⁵, με παγκόσμια εμβέλεια και εντυπωσιακή πολυφωνία. Παράλληλα, υπάρχουν ειδικές συνδιασκέψεις, όπως οι alt.activism, alt.society.anarchy και η alt.society.revolution, όπου γίνονται συζητήσεις και αναπτύσσεται η προβληματική των αναρχικών και των άλλων ακτιβιστών στο δίκτυο.

Δεν θα πρέπει τέλος να παραλείψουμε και την ελληνική αναρχική ιστοσελίδα⁶ που δημιουργήθηκε από τον Κώστα Αναγνωστάκη, φοιτητή στο Πανεπιστήμιο Κρήτης και φιλοξενεί, ανάμεσα σε άλλα, δεσμούς με κείμενα του Noam Chomsky αλλά και στοιχεία για την ποδοσφαιρική ομάδα του ΠΑΟΚ.

Οι απόψεις και οι προβληματισμοί που εκφράζονται στους νοητούς αυτούς χώρους είναι πολλοί και διάφοροι. Τείνουν όμως σε ένα σημείο: στον προσδιορισμό της κατεύθυνσης προς την οποία πρέπει να αναπτυχθεί η αναρχική δράση, καθώς και σε θεωρητικά θέματα και θέματα τακτικής. Κυρίως προσπαθούν να οριοθετήσουν το αναρχικό κίνημα απέναντι στον «αναρχικό καπιταλισμό» που κρύβεται πίσω από τα νεοφιλελεύθερα οράματα που ευαγγελίζονται οι επίδοξοι επιχειρηματίες που ολοένα και πιο πολύ εισβάλλουν στον Κυβερνοχώρο. Και βέβαια υπάρχουν οι απαραίτητες αναφορές στην αναρχική δομή και λειτουργία του INTERNET και στην εμπειρία που έχει αποκτηθεί.

Σε μια προσπάθεια να συνδέσουμε τα εδώ εκτινόμενα με αυτά που συμβαίνουν στις άλλες χώρες, ρίξαμε μια σύντομη ματιά στους προτεινόμενους άξονες δράσης των αναρχικών. Οι περισσότεροι στοχεύουν στην ενημέρωση και ευαισθητοποίηση του ευρύτερου κοινού στις απόψεις και στις θέσεις που εκφράζουν οι διάφορες αναρχικές ομάδες. Υπάρχουν προγράμματα κοινωνικής οργάνωσης, δράσης και ενημέρωσης. Υπάρχει τέλος μια γενικευμένη καταδίκη και καταγγελία της τυφλής και άσκοπης βίας, από οπουδήποτε και αν προέρχεται, και ιδιαίτερα της κρατικής βίας.

Οι συγκρίσεις με τα καθ' ημάς μάλλον πε-
τεύουν...

...και οι φυλακές

Ένα από τα πράγματα που με εντυπωσία-
αν στις ιστοσελίδες των αναρχικών και
των άλλων ακτιβιστών είναι πως φιλοξε-
νούν στην πλειοψηφία τους δεσμούς που
αναφέρονται σε θέματα φυλακών και φυ-
λακισμένων. Τα δύο αυτά θέματα φαίνο-
ται αλληλένδετα, αφού εκτός από μερι-

κούς διεθνείς οργανισμούς (όπως είναι η Διεθνής Αμνηστία), κανείς άλλος δεν φαίνεται να ενδιαφέρεται για την τύχη εκείνων που βρίσκονται έγκλειστοι στις φυλακές. Κι αν στην Ελλάδα το πρόβλημα είναι οι κακές συνθήκες διαβίωσης και ο μεγάλος συνωσισμός κρατουμένων, αλλού υπάρχουν πολύ μεγαλύτερα προβλήματα. Στην περσινή ετήσια έκθεση της Διεθνούς Αμνηστίας η Ελλάδα⁷ δεν είναι από τις πλέον καταγγελλόμενες χώρες για παραβιάσεις των στοιχειωδών ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Υπάρχουν άλλα σημαντικά θέματα, όπως η κατάργηση της θανατικής ποινής, η επαπειλούμενη ιδιωτικοποίηση των φυλακών στις ΗΠΑ, καθώς και οι απάνθρωπες φυλακές απομόνωσης των κρατουμένων.

Είναι γνωστό πως οι κρατούμενοι στις φυλακές δεν έχουν και πολλές δυνατότητες προσφυγής σε διεθνείς οργανισμούς για την προστασία των στοιχειωδών τους ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Υπάρχουν, παρ' όλα αυτά, διεθνείς συμβάσεις και κανόνες που προβλέπουν τις ελάχιστες απαιτήσεις και προδιαγραφές για τη μεταχείριση των κρατουμένων⁸ και θα ήταν ενδιαφέρον κά-ποιοι από τους νομικούς να εξετάζαν εάν οι συνθήκες αυτές πληρούνται στην πατρίδα μας. Ίσως, αν τα πράγματα ήταν διαφορετικά, να μην είχαμε τα πρόσφατα αιματηρά γεγονότα στις φυλακές Κορυδαλλού. Αναρωτιόμαστε, για παράδειγμα, εάν στις ελληνικές φυλακές τηρείται ο κανόνας του διαχωρισμού των κρατουμένων ανάλογα με το εάν είναι καταδικασμένοι ή υπόδικοι, εάν υπάρχει ο απαραίτητος χώρος, αερι-σμός, φωτισμός και συνθήκες υγιεινής που προβλέπονται από τις διεθνείς συμβάσεις⁹. Αλλά, μήπως είναι περίπου «αιθεροβάμο-

νες» συλλογισμοί τα παραπάνω, όταν το κράτος όχι μόνο δεν καταφέρνει να ελέγξει τους φυλακισμένους, αλλά ούτε καν τους ανατριχιαστικής αγριότητας δολοφόνους του 27χρονου κρατούμενου;

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Ο πλέον ολοκληρωμένος «κατάλογος περιεχομένων» του INTERNET που βρίσκεται στη διεύθυνση: <http://www.lycos.com/>
2. Μερικά αποσπάσματα από το βιβλίο υπάρχουν στην έκδοση *Practical Anarchy Online* στη διεύθυνση <http://www.wam.umd.edu/~hmounson/PAO31.html/>
3. Μια αξιολογή συλλογή τέτοιων ντοκουμέντων υπάρχει στη διεύθυνση: <http://www.cs.oberlin.edu/students/pjaques/etext/home.html>. Από εκεί και η ρήση του Γκυ Ντεμπόρ που υπάρχει στην επικεφαλίδα της στήλης. Άλλα σημαντικά στοιχεία υπάρχουν στη διεύθυνση <http://www.duke.edu/~eagle/anarchy/>
4. Στοιχεία για τον UNABOMBER καθώς και το πλήρες κείμενο του μανιφέστου του υπάρχουν στη διεύθυνση: <http://pathfinder.com/@/WWp9idH88QMAQltZ/pathfinder/features/unabomber/> που ανήκει στην ημερήσια έκδοση του περιοδικού *Time*.
5. Το Institute for Global Communications βρίσκεται στη διεύθυνση <http://www.apc.org/>
6. Η Ελληνική αναρχική σελίδα βρίσκεται στη διεύθυνση: <http://euclid.iacm.forth.gr/~kanag/anarchy/>
7. Τα ντοκουμέντα της Διεθνούς Αμνηστίας για την Ελλάδα υπάρχουν στη διεύθυνση: <http://www.io.org/amnesty/Europe95/010195.EUR.TXT>
8. Οι κανόνες και οι συμβάσεις του ΟΗΕ που αφορούν το σωφρονιστικό σύστημα υπάρχουν στη διεύθυνση gopher://UACS2.ALBANY.EDU:70/11/newman/crjrules
9. Οι σχετικές απαιτήσεις ορίζονται στο έγγραφο «Standard Minimum Rules for the Treatment of Prisoners» του ΟΗΕ που υπάρχει στη διεύθυνση: gopher://UACS2.ALBANY.EDU:70/11/newman/crjrules/unrules.10

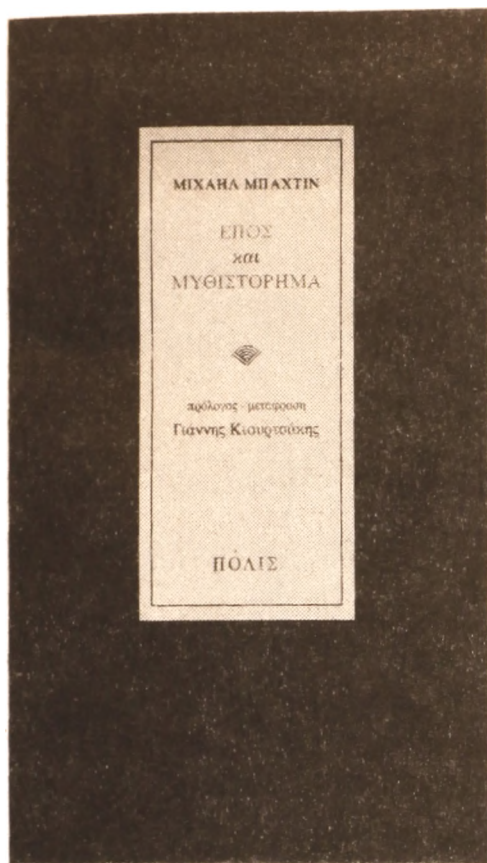

κυκλοφορούν

ΜΙΧΑΗΛ ΜΠΑΧΤΙΝ

ΕΠΟΣ ΚΑΙ ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ

Προλ. – Μετ.: *Γιάννης Κιουρτσάκης*

Ναι, εκείνο που σε τελευταία ανάλυση ενδιαφέρει τον Μπαχτίν, είτε μελετάει τη γλώσσα είτε το μυθιστόρημα, είναι ο ίδιος ο άνθρωπος ως γίνεσθαι μέσα στον «μεγάλο χρόνο» της Ιστορίας. Όχι ο άνθρωπος-άτομο, αλλά ο άνθρωπος-πρόσωπο, δηλαδή η σχέση με τον άλλο (σχέση η οποία δεν αναδεικνύεται πουθενά αλλού τόσο ξεκάθαρα όσο στο μυθιστόρημα).

από τον πρόλογο του Γιάννη Κιουρτσάκη

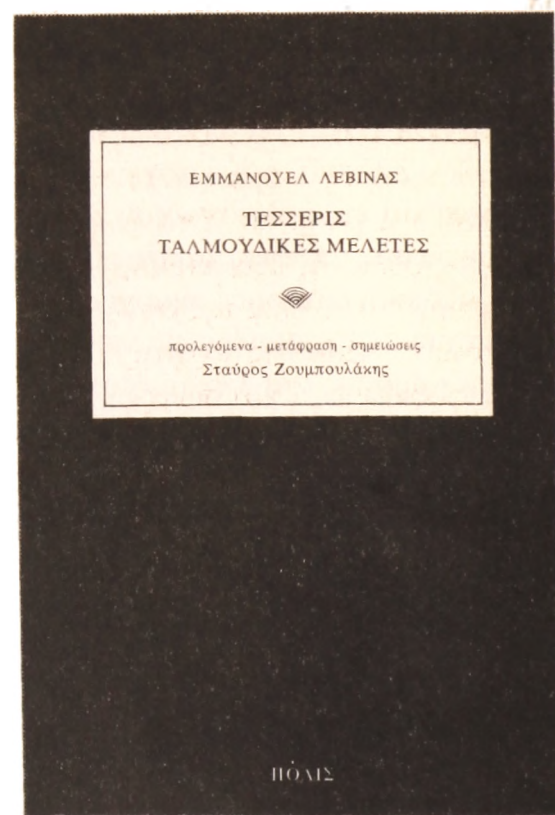
ΕΜΜΑΝΟΥΕΛ ΛΕΒΙΝΑΣ

**ΤΕΣΣΕΡΙΣ
ΤΑΛΜΟΥΔΙΚΕΣ ΜΕΛΕΤΕΣ**

Μετ. – Προλ.: *Σταύρος Ζουμπουλάκης*

«Το ταλμουδικό εγχείρημά του ο ίδιος ο Λεβινάς το ορίζει ως μετάφραση του Ταλμούδ στα ελληνικά, τη γλώσσα της φιλοσοφίας. Μέσα στον κοινό “έλληνο-βιβλικό πολιτισμό” της Ευρώπης, η Βίβλος και το Ταλμούδ χρειάζονται την καθολικότητα του φιλοσοφικού λόγου, για να μην εκπέσουν σε απλό στοιχείο ταυτότητας μιας φυλετικής ή εθνικής κοινότητας. Το αριστοτελικό «πάντως φιλοσοφητέον» ισχύει αναπόφευκτα για τον ευρωπαϊό άνθρωπο, εβραίο ή μη εβραίο, είτε θρησκεύει είτε δεν θρησκεύει.»

από τα προλεγόμενα του Σταύρου Ζουμπουλάκη

Ένα διαφορετικό επισκεπτήριο στον κόσμο του Κορυδαλλού

του Αντώνη Ρουπακιάτη

ΑΣΚΕΥΗ 17 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 9.30 μ.μ. Έξω από την κεντρική των φυλακών του Κορυδαλλού συνωστίζονταν τα ΜΑΤ με δημοσιογράφους. Κόσμος πολύς. Ξαφνικά ακούγεται θόρυβος από τους τοίχους της φυλακής προς το δρόμο της κεντρικής και ακαριαία τα κανάλια διακόπτουν το κανονικό τους ραμμά, για να μεταδώσουν τη μεγάλη είδηση: «Κυρίες και Κύριοι, τη στιγμή βρίσκεται σε εξέλιξη απόπειρα απόδρασης». Η είδηση κορυφώνεται και όλη η Ελλάδα περιμένει να δει τα αξύριστα χαρακωμένα πρόσωπα των εξεγερμένων. Τα λεπτά περπατάμε αλλά αντί να δούμε ζωντανή τη μεγάλη απόδραση συνεχίζουμε βλέπουμε τους «δαιμόνιους ρεπόρτερ» να προαναγγέλλουν οχυσίες, ξυλοδαρμούς και συλλήψεις. Μάταια βέβαια. Και οι κρατούμενοι έχουν λογική. Αυτή τους υπαγόρευε ότι η απόδραση μιά περίπτωση δεν θα μπορούσε να έχει επιτυχημένη σε αυτή την περίπτωση, αν επιχειρούσαν μαζική έξοδο από την κεντρική πύλη προστά από πάνοπλους αστυνομικούς, δεκάδες αυτοκίνητα, οχήματα τηλεοπτικών σταθμών κ.ά.

Και αυτή μια ακόμα απόδραση των Μ.Μ.Ε από την πραγματικότητα. Οι άλλες απόπειρες των κρατουμένων απέτυχαν, όπως και η τελευταία ανακοινώθηκε.

ΒΑΤΟ 18 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ ώρα 10 μ.μ.: Η φυλακή φαίνεται ήρεμη. Η ηρεμία, που πολλούς ανησυχεί. Η νύχτα μπορεί να κρύβει πράγματα. Υπήρξαν συνεννοήσεις Υπουργείου και κρατουμένων για την παράδοση της φυλακής. Σύμπτωση: ο Α. Κωνσταντίνος στέφθηκε πρόεδρος της συνδικαλιστικής του οργάνωσης από τις αρχαιρεσίες της μέρας. Σωφρονιστικοί και σωφρονιζόμενοι τρόπος του λέγειν δηλαδή ζητούν παύση εκπροσώπων των Δικηγορικών Συλλόγων για την παράδοση-παραλαβή της φυλακής.

ΑΣΚΕΥΗ 19 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ ώρα 11 μ.μ.: Έκτοτε στο χώρο των φυλακών μαζί με τον πρόεδρο του Δικηγορικού Συλλόγου Πειραιά Αποστολίδη για να εγγυηθούμε, όπως ζητήθηκε, μαζί την ομαλή παράδοση της φυλακής από τους εξεγερμένους στους σωφρονιστικούς υπαλλήλους. Παντού αντικρίζουμε το χάος που άφησε στο χώρο της η τυφλή βία. Όλοι οι κοινόχρηστοι χώροι είναι ολοκληρωτικά κατεστραμμένοι. Τα μαγειρεία καμένα. Το φαρμακείο λεηλατημένο. Το αρχιφυλακείο πυρπολημένο. Η βιβλιοθήκη κατεστραμμένη. Οι μόνοι ανέγγιχτοι χώροι είναι τα κελιά των κρατουμένων.

Στην πρώτη και στη δεύτερη πτέρυγα, οι φυλακισμένοι έμπαιναν πια στα κελιά τους. Στην τέταρτη πτέρυγα η παραλαβή γίνεται χωρίς προβλήματα. Στην τρίτη πτέρυγα, η οποία και πρωτοστάτησε στα επεισόδια το κλίμα ήταν ακόμη φορτισμένο. Τη στιγμή που ετοιμαζόμαστε να διαβούμε την πύλη της πτέρυγας αυτής, γνωστός κρατούμενος, θέλοντας να μας προστατεύσει, μας σταματά και μας λέει να μην προχωρήσουμε, μέχρις ότου μπει αυτός για να εξασφαλίσει το ακίνδυνο πέρασμά μας – κι αυτό γιατί στην πτέρυγα αυτή κρατούνταν και αλλοδαποί που δεν μας γνώριζαν.

Οι κρατούμενοι σε κατάσταση απόγνωσης φώναζαν συνθήματα υποστήριξης και ενθάρρυνσης της πρωτοβουλίας μας. Κάποιοι χειροκρότησαν για την παρουσία μας. Στο διάβα μας αντικρίζουμε το καθαρήριο της απομόνωσης. Ένας στενός διάδρομος με έξι κλουβιά και σιδερένιες πόρτες. Τα κλουβιά σκοτεινά, με μόνη επαφή προς τον έξω κόσμο τα μικροσκοπικά παράθυρα, απ' όπου ξεπρόβαλαν τα κεφάλια των εγκλειστών της απομόνωσης. Από την έκτη πόρτα δεν πρόβαλε κεφάλι. Αυτή ήταν ανοικτή. Εκεί έγινε έγκλημα...

Ένας τοίχος μόνο χωρίζει τις φυλακές κρατουμένων από το σωφρονιστικό κατάστημα ανηλίκων. Από εκεί, τις προηγούμενες ημέρες, ακούγονταν απεγνωσμένες κραυγές: «Πάρτε μας γρήγορα από εδώ». Άργησαν να τον πάρουν. Υπήρξαν συνέπειες. Να αναζητηθούν ευθύνες...

ΥΣΤΕΡΟΓΡΑΦΟ

Η εξέγερση μπορεί να έληξε. Νεκροί και τραυματίες το τίμημα σε ανθρώπινες ζημιές. Ανυπολόγιστες καταστροφές, το τίμημα σε εγκαταστάσεις και χώρους κοινής χρήσης. Τα προβλήματα παραμένουν. Μια δικαστική φυλακή προορισμένη για 440 υπόδικους εξακολουθεί να στοιβάζει 1.400 κρατούμενους. Οι απραγματοποίητες εξαγγελίες αυτών που αποκαλούνται αρμόδιοι, και οδυνηρές συνέπειες... Ένα μεγάλο κοινωνικό πρόβλημα αναδεικνύει για μία ακόμη φορά την αναξιοπιστία των επίσημων

φορέων. Όμως, η αγωνία μιας ολόκληρης κοινωνίας πίσω από τα κάγκελα – μέρος κι αυτή της δικής μας «νόμιμης κοινωνίας» – κορυφώνεται και αναζητεί από όλους ριζικές αλλαγές. Πριν από την επόμενη εξέγερση, που θα γίνει αν δεν φροντίσουν εκείνοι που ασκούν εξουσία. Αν δεν παρέμβουμε εμείς, που έχουμε χρέος. Η φυλακολογία κάποτε τελειώνει, η φυλακή όμως μένει.

Αντώνης Ρουπακιάτης είναι αντιπρόεδρος του Δικηγορικού Συλλόγου Αθηνών.

Νοέμβριος '95

**Μια δικαστική φυλακή
προορισμένη για 440
υπόδικους εξακολουθεί
να στοιβάζει 1.400
κρατούμενους.
Οι απραγματοποίητες
εξαγγελίες αυτών που
αποκαλούνται αρμόδιοι,
και οδυνηρές συνέπειες...**

Η κρίση του σωφρονιστικού συστήματος

του Λεωνίδα Πεγιάδη

Η τελευταία και πιο τραγική μέχρι τώρα εξέγερση στις φυλακές Κορυδαλλού, παρά τον απολογισμό των τεσσάρων νεκρών και των περίπου 70 τραυματιών, είναι και πάλι αμφίβολο αν θα αποτελέσει την αφορμή για τη ριζική μεταρρύθμιση του σωφρονιστικού μας συστήματος αλλά και γενικότερα της ποινικής καταστολής στη χώρα μας

«ΔΗΜΟΣ: Γιατί έγιναν όλα αυτά; Ποια είναι η γνώμη σου;

ΑΠΟΦΥΛΑΚΙΣΜΕΝΟΣ ΚΑΤΑ ΤΗ ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΤΗΣ ΕΞΕΓΕΡΣΗΣ ΤΩΝ ΚΡΑΤΟΥΜΕΝΩΝ: Φίλε, η αγανάκτηση φταίει για όλα. Όταν σε πνίγει η αγανάκτηση δεν ξέρεις τι κάνεις...»

(Ελευθεροτυπία, 18/1/95)

Παρά τις ατέλειωτες συζητήσεις, τις απευθείας τηλεοπτικές συνδέσεις και την άφθονη τηλεοπτική τρομολαγνεία των τελευταίων ημερών, ελάχιστα ειπώθηκαν από τους διάφορους «μαιντανούς» των τηλεοπτικών καναλιών για τις βαθύτερες αιτίες της πρόσφατης «τυφλής» εξέγερσης αλλά και γι' αυτά που αναμφίβολα θα ακολουθήσουν. Έτσι, ελάχιστοι αναφέρθηκαν στην κρίση της ποινικής δικαιοσύνης, που συναρτώμενη από την αύξηση σε παγκόσμια κλίμακα της εγκληματικότητας και την αποδεδειγμένη πλέον αναποτελεσματικότητα της φυλάξης, έχουν διεθνώς προκαλέσει απόγνωση στους αρμόδιους της ποινικής καταστολής.

Βέβαια, η Ελλάδα, ως χώρα *sui generis*, έχει την ιδιομορφία να στερείται γενικώς πολιτικών... Δεν είναι λοιπόν απορίας άξιο γιατί η χώρα μας ουσιαστικά στερείται σωφρονιστικήν πολιτικήν, η Εγκληματολογία ως επιστήμη αγνοείται, η απονομή της ποινικής Δικαιοσύνης τοποθετείται υπεράνω κριτικής, τα «κυκλώματα» ανθίζουν μέσα και έξω από τις φυλακές, τα ανθρώπινα δικαιώματα αμφισβητούνται και οι υπουργοί Δικαιοσύνης έρχονται και παρέρχονται χωρίς ουσιαστικά κάτι να αλλά-

ζει. Κι έτσι απομένει η τυφλή αγανάκτηση των κρατούμενων και τα παντός είδους συμφέροντα καθορίζουν τις εξελίξεις στο μικρόκοσμο των ελληνικών φυλακών

Στη χώρα μας, την τελευταία δεκαετία, έγιναν δύο σοβαρές απόπειρες από αντίστοιχους υπουργούς Δικαιοσύνης –τον **Αθανάσιο Κανελλόπουλο** και τον **Γ. Κουβελάκη**– για να τεθούν επιτέλους οι βάσεις μιας στοιχειώδους σύγχρονης σωφρονιστικής πολιτικής. Και οι δύο απέτυχαν, ο Γ. Κουβελάκης μάλιστα οδηγήθηκε σε παραίτηση!

Δεν σχεδιάζονταν κάποιες επαναστατικές ανατροπές ούτε επιδιωκόταν η εισαγωγή ρηξικέλευθων προτύπων στη χώρα μας! Όμως, ακόμα κι αυτές οι μετριοπαθείς προσπάθειες αναμόρφωσης του τρόπου απονομής της ποινικής δικαιοσύνης και του σωφρονιστικού μας συστήματος, συνάντησαν την ισχυρή αντίσταση των διαφόρων «κυκλωμάτων» που λυμαίνονται το χώρο των φυλακών, την επιφυλακτικότητα των δικαστών και τη διστακτικότητα τόσο της εκτελεστικής όσο και της νομοθετικής εξουσίας.

Φθάσαμε λοιπόν το 1995 στις ελληνικές φυλακές (και όχι μόνο σ' αυτή του Κορυδαλλού) να «στριμώχνονται» υπερτριπλάσιοι κρατούμενοι απ' όσους έχουν σχεδιαστεί για να χωρέσουν (πολλές φορές στο ίδιο κελί στοιβάζονται ΤΕΣΣΕΡΙΣ αντί ΕΝΟΣ...) και να παρατηρείται πρωτοφανής έλλειψη υποδομής! Είναι προφανές και στον πλέον ανίδεο ότι οι φυλακές δεν είναι «χώρος αναμόρφωσης» ή έστω «φύλαξης των εγκλημάτων». Είναι αντίθετα χώρος

στον οποίο στοιβάζονται αδιάκριτα και κατάδικοι περιστασιακοί και γελματίες εγκληματίες, βαρυνονίτι μικροπαραβάτες (όπως το τραγικό που κήκε ζωντανό κατά τη διάρκεια πρόσφατης εξέγερσης), τοξικομανι μη τοξικομανείς. Για να αποδοθούν της φυλάκισής τους ολοκληρωμένοι εγκληματίες, γεμάτοι μίσος για μια νία που τους αδίκησε, αφού στο όνο «γενικής και ειδικής πρόληψης» τοι στράκισε και τους στέρησε τη δυνατό επανενσωμάτωσης σ' αυτή.

Την παραπάνω τραγική εικόνα σρώνουν:

- **Ο ανεπαρκής αριθμός των ανειδίωτων σωφρονιστικών υπαλλήλων** (ουσιαστικά ανθρωποφυλάκων),

- **Η παντελής σχεδόν απουσία ψυχών, κοινωνιολόγων και εγκληματολόγων και η ουσιαστική απουσία ιατρικής θαλψης** στις φυλακές.

ΦΥΛΑΚΕΣ: Ο ΠΑΡΑΔΕΙΣΟΣ ΤΩΝ ΝΑΡΚΩΤΙΚΩΝ

- Και βέβαια, **στο χώρο των φυλακών ναρκωτικά είναι αυτά που προκαλούν γάλο βαθμό τα κυκλώματα μεγάλων ιρόντων και εγκληματικής διαφθοροποία διαπερνούν πλέον τον ιστό των φυλακών δημιουργώντας επιπλέον ατα, μια ιδιομορφη εσωτερική ιερτρόμου και νέους τοξικομανείς...**

Η ύπαρξη 35.000 χαπιών (κυρίως στεντόν) με τα οποία ντοπαρίστην εξεγερθέντες στο Κορυδαλλό αποδεποια είναι η πραγματική πολιτική το

ς στις φυλακές και αποκαλύπτει την κρισία του στον τομέα της καταπολέ- της της τοξικομανίας. Πώς είναι λοιπον ατόν ένα κράτος το οποίο τάσσεται κα- της διάκρισης «μαλακών» και «σκλη- » ναρκωτικών, υπέρ της στεγνής απο- ίνωσης και της ποινικής καταστολής χρηστών ακόμα και της ινδικής καννά- ς να διατηρεί σε φυλακή την παραπά- ιεράσια ποσότητα χαπιών που προκα- νεθισμό και εξάρτηση;

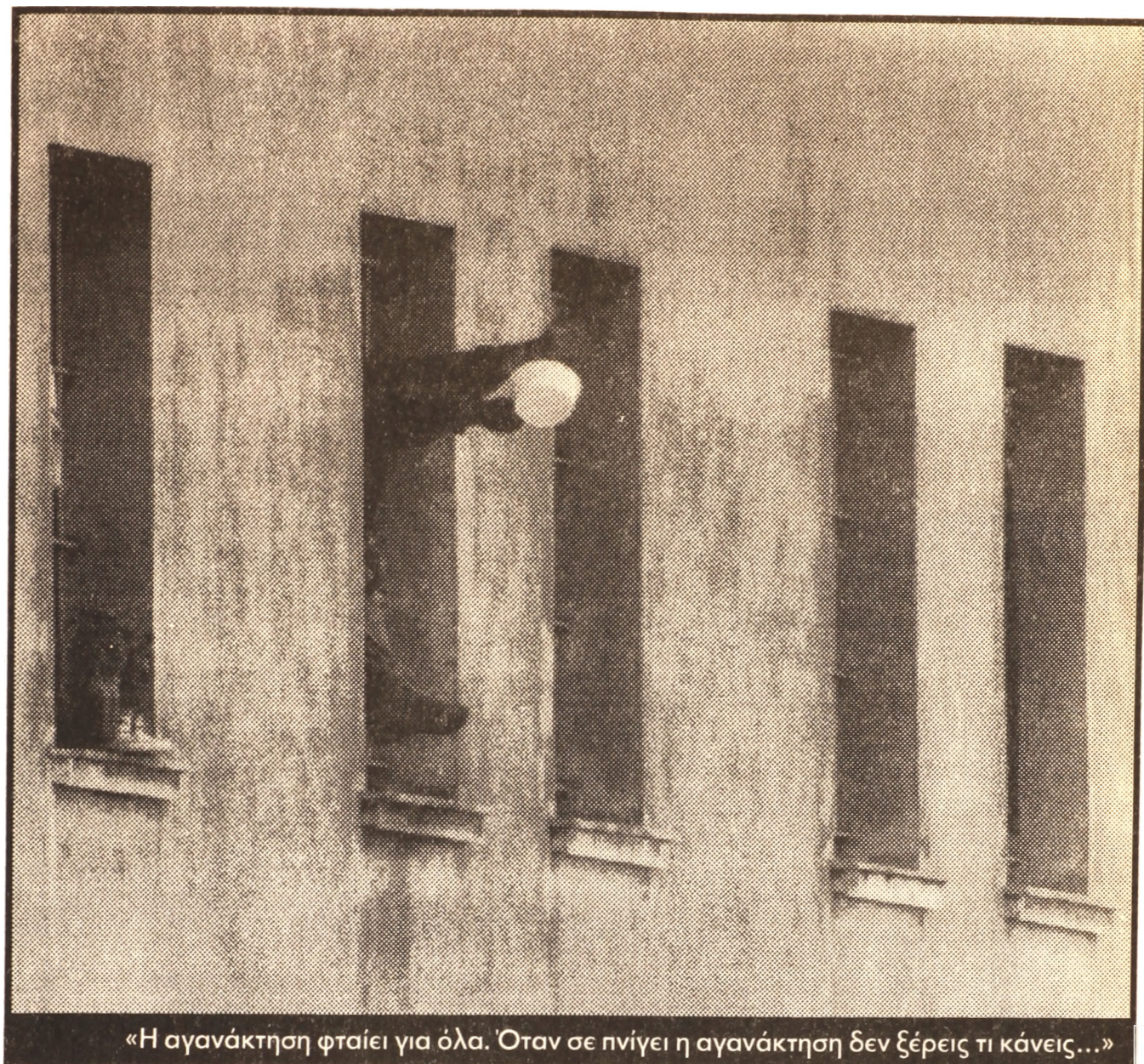
ανακολουθία του κράτους που μόλις ιγράψαμε είναι μόνο η κορυφή του πα- οννου. Δυστυχώς ποτέ μέχρι τώρα δεν ειρήθηκε (κι όταν αυτό ξεκίνησε να ι διακόπηκε «εν τη γενέσει») μια βα- έρευνα στο χώρο των φυλακών αλλά έξω από αυτές, για να αποκαλυφθεί η ίστια μαύρη αγορά ναρκωτικών ου- ν που οργιάζει μέσα σ' αυτές. Ουδέπο- ρευνήθηκε σοβαρά η συμμετοχή των οφυλάκων στη διακίνηση των ναρκω- ν μέσα στις φυλακές. Τέλος, φαίνεται ίναι αδύνατη η ουσιαστική και εξα- ιτική έρευνα της πολιτείας προς την ύθυνση της αποκάλυψης των φαινομέ- διαφθοράς, στα οποία σύμφωνα με τις ώρα καταγγελίες (και με λίγες, δυστυ- αποδείξεις) είναι αναμειγμένοι ρονιστικοί υπάλληλοι, δικηγόροι, δι- τές, δημοσιογράφοι και κρατικοί λει- γοί!

ΑΝΤΙΟΝ

Ι «ΠΟΙΝΙΚΟΥ ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΥ»

νόμος της σιωπής κρατά τα στόματα σιά και τα τεράστια οικονομικά συμ- οντα που εξαρτώνται από τη διαιώνιση ύπαρχουσας κατάστασης καθιστούν ε προσπάθεια για τη μεταρρύθμιση του ρονιστικού μας συστήματος ιδιαίτερα ολή. Παράλληλα, οι φορείς απονομής Ποινικής Δικαιοσύνης, οι έλληνες δι- ές, εγκλωβισμένοι μεταξύ των σκοπι- των και των ρυθμίσεων της νομοθετι- και εκτελεστικής εξουσίας αλλά και οικής τους αδυναμίας να προσεγγίσουν ριτικό τρόπο το εγκληματικό φαινόμε- αι τον σωφρονισμό των εγκληματιών, τύσσουν συντηρητικά ανακλαστικά ρνούνται να εφαρμόσουν ακόμα και ύπαρχοντες θεσμούς που εκσυγχρονί- και εξανθρωπίζουν τη σωφρονιστική ική. Την επιβολή περιοριστικών όρων της προσωρινής κράτησης, την υπό πόλυση, την αναστολή εκτέλεσης ποι- αι τη χορήγηση άδειας στους κρατου- ς.

βάση τα παραπάνω δεν νομίζω ότι επιτρέπεται να αισιοδοξούμε για το

«Η αγανάκτηση φταίει για όλα. Όταν σε πνίγει η αγανάκτηση δεν ξέρεις τι κάνεις...»

μέλλον των ελληνικών φυλακών και την τύ- χη των κρατουμένων σ' αυτές. Η πιθανότη- τα να ξεσπάσει σοβαρότερη εξέγερση με ενδεχόμενα τραγικότερα αποτελέσματα δεν θα απομακρυνθεί με την υιοθέτηση σπασμωδικών μέτρων και τη χορήγηση «α- σπρίνης» στον «ασθενή»...

Είναι καιρός πια να ξεκινήσει μια σοβα- ρή επιστημονική εξέταση του προβλήμα- τος, ένας δημόσιος διάλογος και μια πρα- κτική εφαρμογή των πορισμάτων της ποι- νικής και εγκληματολογικής επιστήμης σε διεθνή κλίμακα. Σε κάθε περίπτωση, οι παρακάτω παραδοχές θα μπορούσαν να θέσουν τις βάσεις για μια ουσιαστική με- ταρρύθμιση της σωφρονιστικής πολιτικής και της ποινικής καταστολής:

α) Είναι απαραίτητη η μείωση του ποι- νικού πληθωρισμού που, εκτός των άλλων, προκαλεί παράλυση του κατασταλτικού μηχανισμού και ανικανότητά του να αντι- μετωπίσει τις σύγχρονες και πιο επικίνδυ- να μορφές εκδήλωσης της εγκληματικότη- τας.

β) Είναι αναγκαίο να κατανοηθεί η βλα- βερότητα του εγκλεισμού στη φυλακή που πρέπει να υιοθετείται μόνο σε έσχατες πε- ριπτώσεις προστασίας της κοινωνίας. Αντί- θετα, είναι απαραίτητο να εφαρμοσθούν εναλλακτικοί τρόποι επιβολής ποινών

εκτός από τη χρηματική μετατροπή τους.

γ) Είναι καιρός πια να ομολογήσουμε την αποτυχία του σωφρονιστικού συστήματος να επανακοινωνικοποιήσει τους καταδικα- ζόμενους και να αναγνωρίσουμε ότι η στέ- ρηση της ελευθερίας δεν θεραπεύει αλλά μόνο προστατεύει ή ανταποδίδει.

δ) Είναι φυσικά επείγον να αναθεωρηθεί η πολιτική που έχει υιοθετηθεί για την κα- ταπολέμηση των ναρκωτικών και ως πρώτο βήμα να πάψει ο εγκλεισμός τοξικομανών σε φυλακές, γεγονός το οποίο θα οδηγήσει στην αποσυμφόρησή τους. Η ποινική κατα- στολή πρέπει να απευθύνεται στους εμπό- ρους και όχι στους χρήστες ναρκωτικών, οι οποίοι επιτέλους είναι καιρός να αντιμε- τωπισθούν ως εξαρτημένα άτομα και όχι ως εγκληματίες που εκτελούν με πρόθεση εγκλήματα κατά τρίτων.

ε) Τέλος, πρέπει να συνειδητοποιήσουν τόσο η πολιτεία όσο και οι ποινικολόγοι και εγκληματολόγοι ότι το ποινικό και το σωφρονιστικό σύστημα δεν συνιστούν ού- τε τα μοναδικά ούτε τα καλύτερα μέσα κοι- νωνικής αντίδρασης κατά του εγκλήματος. Ίσως η τελευταία αυτή παραδοχή σηματο- δοτήσει και μια νέα εποχή, κατά την οποία φαινόμενα σαν και αυτά που ζήσαμε τις τε- λευταίες ημέρες θα αποτελούν δυσάρεστο παρελθόν...

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ * 1995 * ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΕΖΟΓΡΑΦΙΑ

- Ανθολογία * 20 + 1 ιστορίες
από το διαγωνισμό του Elle
- Μίμης Ανδρουλάκης * Ο σωσίας και οι δαίμονες του
πάθους (Αλλόκοτες ιστορίες)
- Βασίλης Γκουρογιάννης * Μήδεια
- Δημήτρης Δειλινός * Στη γη του έρωτα
(Μυθιστόρημα)
- Λίλυ Εξαρχοπούλου * Σοφίας το ανάγνωσμα
(Μυθιστόρημα)
- Ζυράννα Ζατέλη * Στην ερημιά με χάρι
(Διηγήματα)
- Βασίλης Καββαθάς * Ο ιός του Θεού
(Μυθιστόρημα)
- Παύλος Κάγιος * Και ξαφνικά χιόνισε χρόνια
(Μυθιστόρημα)
- Γιώργος Κακουλίδης * Φαλαμπέλα
(Αφήγημα)
- Ιωάννα Καρυστιάνη * Η κυρία Κατάκη
(Διηγήματα)
- Νίκος Κάσδαγλης * Τα δόντια της μυλόπετρας
(Μυθιστόρημα)
- Χρήστος Κολύβας * Μετανάστες στον άλλο κόσμο
(Διηγήματα)
- Μαργαρίτα Λυμπεράκη * Ο άλλος Αλέξανδρος
(Μυθιστόρημα)
- Γιώργος Ματζουράνης * Ανάμεσα σε δύο κόσμους
(Ανθολογία)
- Ανδρέας Μήτσου * Τα ανίσχυρα ψεύδη του Ορέστη
Χαλκιόπουλου (Μυθιστόρημα)

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ

Η σύγχρονη εκδοτική παρουσία στα ελληνικά γράμματα

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ * 1995 * ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΕΖΟΓΡΑΦΙΑ

Γιώργος Μιχαηλίδης	*	λάμδα
(Μυθιστόρημα)
Ινώ Μπαλτά	*	Η μητέρα της νύχτας
(Διηγήματα)
Ξενοφών Μπρουντζάκης	*	Γυναικωνίτης
(Μυθιστόρημα)
Λιλίκα Νάκου	*	Μόσχω Τζαβέλλα
(Ιστορικό μυθιστόρημα)
Μάγδα Νικολαΐδου	*	Ο ασημένιος καθρέφτης
(Αφήγημα)
Ντίνος Οικονόμου	*	Το Μαναφούκι
(Μυθιστόρημα)
Λευτέρης Παπαδόπουλος	*	Οι παλιοί συμμαθητές
(Αφήγημα)
Δημήτρης Παπαναγιώτου	*	Πέμπτη εποχή
(Μυθιστόρημα)
Νίκος Παπανδρέου	*	Δέκα μύθοι και μια ιστορία
Δημήτρης Ποταμιάνος	*	Χωρικά ύδατα
(Μυθιστόρημα)
Τάσος Ρούσσο	*	Η πηγή του τσακαλιού
(Νουβέλα)
Ελένη Σαραντίτη	*	Καρδιά από πέτρα
(Δώδεκα ιστορίες με ταξίμετρο)
Ντίνος Σιώτης	*	Ταις πρεσβείαις
(Νουβέλα)
Άρης Φακίνος	*	Κλεμμένη ζωή
(Μυθιστόρημα)
Ανθίππη Φιαμού	*	Λαμπρά φεγγάρια στον Ποταμό
της Λησμονιάς (Μυθιστόρημα)
Λένος Χρηστίδης	*	Βογορό
(Μυθιστόρημα)

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ

Η σύγχρονη εκδοτική παρουσία στα ελληνικά γράμματα

Ο χαμαιλέων του επιστημονικού αυριανισμού

του Μ. Απροσάρμοστου

.. Χώρα: Λαμπρακιστάν· Έτος 19ο μ.Κ.
με το παλαιό ημερολόγιο, 4ο με το νέο μ. Μ.
(Κ: Καμιατερός, Μ: Μέγαρο).

Εδοξάσθη κρυπτόμενος και εγελαιοποιηθή εμφανιζόμενος», είπε ο Γ. Παπανδρέου για τον Γ. Γρίβα. Αυτό ισχύει σε μεγάλο βαθμό και για τον εκδότη και διευθυντή του *Βήματος* κ. Σταύρο Ψυχάρη, όπως και για τον ίδιο τον προστάτη του πολιτισμού, λιμπρετίστα Χρ. Λαμπράκη, τροποποιημένο βεβαίως κατά το δεύτερο σκέλος: «απεκαλύφθη εμφανιζόμενος». Τα αποκαλυπτήρια αυτού του κυρίου στο ευρύ κοινό έγιναν τώρα που αντί του Καναλιού 29 έκανε τηλεοπτικές εμφανίσεις στον *Αντέννα*, καθώς επίσης και με το φιάσκο σκηνοθεσίας Έβερετ και παραγωγής του «εγκύρου *Βήματος*» για το... *Θρακικό*, φιάσκο στο οποίο ανενδοίαστα και ανεύθυνα επιμένει. Ο κ. Ψυχάρης εξ άλλου προέβαλε με δημοσιεύματα του *Βήματος* στις 16/7 τον κ. Μ. Έβερετ ως «διάδοχο του Α. Παπανδρέου» στην πρωθυπουργία. Την Δευτέρα 9/10 ενεφανίσθησαν στην τηλεόραση του *Αντέννα*, σε μια συνέντευξη κατά την οποία αφού τον καλωσόρισε ως «αυριανό πρωθυπουργό», εν συνεχεία το «επιτελείο του *Βήματος*» απευθυνόταν στον «μέλλοντα πρωθυπουργό» στον ενικό και αποκαλώντας τον «Μίλτο»! Η χονδροκομμένη αυτή τηλεοπτική πρώτη εμφάνιση, σύμφωνα με δημοσίευμα της *Ελευθεροτυπίας* (18/9), μόλις που ξεπέρασε τον μονοψήφιο αριθμό σε θεαματικότητα και απέδειξε το ευτελές επίπεδο και των δύο πλευρών. Στην εκπομπή του (23/10) με τον πρόεδρο της Βουλής κ. Απ. Κακλαμάνη, ο αγενέστατος, ο θρασύτατος τρόπος που αντιμετώπιζε τον πρόεδρο σόκαρε πολλούς τηλεθεατές και έδειξε το ποιόν του, ότι είναι ένας Γ. Κουρής που απλώς διευθύνει ένα πιο καλόφημο μαγα-

ζί. Κι εμάς μάς γέμισε θλίψη η στάση του προεδρεύοντος του σώματος που εκφράζει την λαϊκή κυριαρχία, ο οποίος αντιμετώπιζε αυτή την προπέτεια και αλαζονεία με το «σε παρακαλώ, Σταύρο μου... κύριε Ψυχάρη μου».

Αξίζει να σημειωθεί ότι είχαν προγραμματισθεί και διαφημισθεί οκτώ εκπομπές, αλλ' αφού πραγματοποιήθηκαν όπως-όπως οι τέσσερις εματαιώθησαν οι υπόλοιπες διότι έπεφτε η θεαματικότης και του δελτίου ειδήσεων που ακολουθούσε. Την Κυριακή 14/10 το *Βήμα* εδημοσίευε τα περί *Θρακικού* ζητήματος που «απεκάλυψε» ο κ. Έβερετ, ενώ την επόμενη Κυριακή 22/10 επιμένοντας στο επικίνδυνο παίγνιο με τα εθνικά θέματα, παρουσίασε και άλλα αφελή και παιδαριώδη: «Όλα τα σενάρια του ΝΑΤΟ» (!). Αυτή τη φορά όμως αντιμετωπίστηκαν τα εβερτοψυχαρικά σενάρια με την πρόπουσα σημασία: αγνοήθηκαν και αξιολογήθηκαν ως φαιδρά πλην εθνικώς επικίνδυνα που είναι. Αυτός όμως επιμένει. Συνέχεια έδωσε με την «Απόρρητη Έκθεση του ΝΑΤΟ για τις Ένοπλες Δυνάμεις» (5/11).

Η θρασύτης και τα παίγνια του κ. Ψυχάρη έκαναν ακόμη και τον Α. Παπανδρέου (18/9) να μιλήσει σκληρά για το *Βήμα* και να καταγγείλει τον Στ. Ψυχάρη «ο οποίος μάλιστα έχρισε τον Έβερετ και πρωθυπουργό», στην συνεδρίαση της Κ.Ε. του ΠΑΣΟΚ! Αλλά ο κ. Ψυχάρης αντεπετέθη, και με άρθρο του που τιτλοφόρησε «Ο «άβουλος» πρωθυπουργός!...» (19/11), με το «βάρος» της υπογραφής του, ανοιχτά πλέον πτύει εκεί που έγλειφε βάλοντας κατά του Α. Παπανδρέου, στέλνοντας ένα μάλλον πολύ προσωπικό μήνυμα στον τελευταίο, με το γνωστό ήθος και ύφος της ψυχαρικής δημοσιογραφίας, ενώ παράλληλως το *Βήμα* ομιλεί για «Εφοδο Έβερετ στο Μέγαρο Μαξίμου». Ούτε λίγο ούτε πο-

λύ, ψυχαρικώς, αναφέρεται σε μια παλαιά και, κατά την παρουσίασή του, ως περιμαφιόζικη ενέργεια του Α. Παπανδρέου για να συνεχίσει με μια ...πολιτική ανάλυση του επιπέδου του! (Την προηγούμενη εβδομάδα ο Γ. Κουρής μιλούσε για *τελί του μαφιόζου*» που του έδωσε, λέει, Παπανδρέου, ενώ επιβεβαίωσε και το *νάρκισσο* που παρουσίαζε ο φίλος του Ψυχάρης στο *Βήμα* με δημοσίευμα της *Αυριανής* την επομένη 20/11).

Αλλά δεν κατήγγειλε τον Στ. Ψυχάρη ο Α. Παπανδρέου. Υπήρξε δριμύτης καταγγελία του ΚΚΕ διά του εκπροσώπου Τύπου του Μ. Κοψίδη στις 2 Νοεμβρίου. Το ΚΚΕ κατηγόρησε τον Ψυχάρη ότι *περιορίζεται απλά και μόνο στη συγκροτική συμμαχία του με άλλα συγκροτήματα (Κόκκαλη, «Αντέννα»), ούτε στον ηγετικό ρόλο που διεκδικεί σ' αυτή τη συμμαχία, αλλά στην απ' ευθείας παρέμβασή του στη πολιτική ζωή και στην προώθηση ενός μικτού σκηνοθετικού που θα επιτρέψει ακόμη καλύτερη κυριαρχία του Συγκροτήματος*.

Πέντε ημέρες πριν είχε εξαπολύσει επίθεση εναντίον του Συγκροτήματος Λαμπράκη και ο κ. Γ. Σουλαδάκης, τονίζοντας ότι «προκαλώ ανοιχτά τον κ. Ψυχάρη σε ανοιχτή δημόσια συζήτηση για τον δικό του και του Συγκροτήματος ρόλο. Όσο για τον ρόλο του και άλλων μελών κρατών ετόνισε ότι «πολλές φορές τα κυβερνούν. (...) Όπως λέμε ότι οι ναρκαπηλείες πρέπει να απεξαρτηθούν, έτσι και ποιοι από τους πολιτικούς πρέπει να απεξαρτηθούν από διάφορες διασυνδέσεις που έχουν».

Αυτές είναι οι απροκάλυπτες πολιτικές παρεμβάσεις του κ. Ψυχάρη στο παιχνίδι. Στο παρασκήνιο όμως φαίνεται καθαρά το ποιόν αυτής της εξωθεσμικής εξουσίας. Από την στήλη των επιστημονικών της *Ελευθεροτυπίας*, αλιεύσαμε στις

ν παρακάτω καταπληκτική είδηση. Ο
νδικαλιστής του ΣΥΝ στην Εθνική Τρά-
ζα κ. **Μ. Μαυροφόρος** γράφει επί λέξει:
Τον Οκτώβρη του '94, με αφορμή τη γνω-
ή επίθεση του Γ. Κουρή κατά του κ. Γ.
όρκου (Διοικητή της Εθνικής), η "Επι-
οπή ΣΥΝ της Εθνικής" είχε καταγγείλει
μύσια μια "ιδιότυπη" σύσκεψη, η οποία
οσιωπήθηκε από ΟΛΟΥΣ (ακόμη κι από
ν αγαπητή "Αυγούλα"). Συγκεκριμένα:
ς αρχές Σεπτέμβρη '94 (δηλ. πριν αρχί-
την επίθεση ο Κουρής κατά Μίρκου),
νε μια "κλειστή" σύσκεψη, με την ακό-
θη σύνθεση: κ. **Τσοχατζόπουλος** (Γραμ-
τέας ΠΑΣΟΚ), κ. **Γ. Μίρκος** (Διοικητής
νικής), κ. **Ψυχάρης** (Διευθυντής στο
ΗΜΑ) και **Γ. Κουρής**. Αντικείμενο της
σκεψής ήταν οι όροι κ.λπ. της χρηματο-
τησης του "Συγκροτήματος Κουρή" και
ειωσε χωρίς διαφωνίες. Τη σύσκεψη
ον παραδεχθεί, από όσα γνωρίζω, του-
χιστον 2 από τους προαναφερθέντες.

Τώρα, που τόσα λένε πολλοί και διάφο-
ι, μπορεί κανείς να απαντήσει στο ερώ-
ια: τι είδους όργανο αποτελούσαν και με
ιες αρμοδιότητες αποφάσιζαν και με
ια ιδιότητα πήρε μέρος καθένας σ' αυτή
σύσκεψη; (Υποτίθεται ότι η Εθνική Τρά-
ζα λειτουργεί ως Τράπεζα, με όργανα,
νόνες και αρμοδιότητες). Από πότε πά-
από την Τράπεζα, πάνω από τα υπουρ-
α, πάνω από... βρίσκονται τέτοιες συ-
έψεις;»

Τα προσθέσωμε ότι αρκετές φορές προ-
άτως ο Γ. Κουρής έχει δηλώσει, προς
όρωσιν των καταγγελιών του για την
χαριστία τού **Α. Παπανδρέου**, ότι του
αφώνησε κάποια ημέρα του 1990 πρωί
ο κ. Κακλαμάνης και τον ξύπνησε πα-
καλώντας τον εκ μέρους του Α. Παπαν-
έου κι αυτός έσπευσε «να πιάσει τον Ψυ-
ρη», ο οποίος θα κατέθετε εκείνη την
έρα στο Ανώτατο Ειδικό Δικαστήριο.
ν γνωρίζομε αν επέδειξε και προς τον
Ψυχάρη «αχαριστία», γεγονός είναι ότι
οιχτά πλέον ο τελευταίος προχωρεί στην
ιβολή της λύσης Έβερετ.

Κουρής και Ψυχάρης, λοιπόν, συσκέπτο-
ι, παζαρεύουν, και όταν συνέβη να μην
ινοποιηθεί ο πρώτος, άρχισε τον πόλεμο
τα ίδια μέσα που μεταχειριζόταν για λο-
ριασμό του Α. Παπανδρέου τόσα χρό-
ι. «Τον κακό τους τον καιρό όσων τα λέ-
Τι ηλιθιότητες είναι αυτές; Επειδή απο-
λύπτουμε τις κομπίνες έχουν το θράσος
ι μιλάνε αυτοί οι γκάγκστερ. (...) Όποιος
ει κάτι να πει, να βγει να το πει δημοσίως,
πε να λάβει την πρέπουσα απάντηση».
ος μιλάει έτσι; Τίνος λόγια είναι αυτά;

ΑΝ ΕΛΕΓΧΑΜΕ ΤΟΣΟ
ΑΣΦΥΚΤΙΚΑ ΟΣΟ ΙΣΧΥΡΙΖΕΣΘΕ
ΤΟ ΚΡΑΤΟΣ ΔΕΝ ΘΑ ΕΚΔΙ-
ΔΑΜΕ ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ ΑΛΛΑ
ΧΑΡΤΟΣΗΜΑ!

Του Γ. Κουρή ή του Στ. Ψυχάρη; Αν νομί-
ζετε ότι είναι του «Αυριανιστή», χάσατε.
Είναι του «επιστήμονα αυριανιστή» και
ατόμου του ιδίου φυράματος Ψυχάρη.

WHO IS WHO?

Ποιος είναι όμως ο πολύς Σταύρος Ψυχά-
ρης; Ποιος είναι ο άνθρωπος που χριζει
πρωθυπουργούς; Γεννήθηκε το 1945 και εί-
ναι πατέρας τριών παιδιών. Ανιψιός τού **Κ.
Λουλέ**, υπήρξε μαχητικό μέλος της νεολαί-
ας του Ελληνοσοβιετικού Συνδέσμου στα
νεανικά του χρόνια, ενώ έλαβε και απολυ-
τήριο εξαταξίου γυμνασίου! (Εξ ου και το
ότι η αγένειά του είναι ανάλογη των προσό-
ντων τού συνομιλητού του: όσο περισσότε-
ρα πτυχία έχει κάποιος, τόσον αυξάνεται.
Όσοι έχουν εντρυφήσει στα ψυχαιρικά γρα-
πτά αντιλαμβάνονται ότι εδώ εφαρμόζομε
ψυχαιρικών τρόπον για την φιλοτέχνηση του
πορτραίτου του. Να και ένας επί πλέον λό-
γος για τον οποίον θέλει να επιβάλει τον κ.
Έβερετ ως πρωθυπουργό: τον εκφράζει η
εβερτική ρήσις (30/10) προς τον πνευματικό
κόσμο: «όσοι διαβάζουν βιβλία χαϊρι δεν εί-
δανε»!). Ξεκίνησε την δημοσιογραφική του
καριέρα ως αστυνομικός συντάκτης στην
Δημοκρατική Αλλαγή και το **Έθνος**. Αυτός
βεβαίως με μια πολύ έξυπνη διατύπωση δη-
λώνει «κοινοβουλευτικός συντάκτης στο
Έθνος, πολιτικός συντάκτης στο **Βήμα**
1971-83». Στην πραγματικότητα ήτο αστυ-
νομικός συντάκτης, ενώ με την κατάργηση

του κοινοβουλίου από την χούντα οπωσδή-
ποτε θα μπορούσε να είναι λ.χ. «συμβου-
λευτικός συντάκτης» (νεολογισμός εκ της
Συμβουλευτικής τής χούντας) και σε καμ-
μιά περίπτωση κοινοβουλευτικός συντά-
κτης εκείνη την εποχή.

Στην πορεία του προς την εξουσία -διότι
όταν μιλούμε για το περιβόητο Συγκρότη-
μα, περί της Εξουσίας ομιλούμε-, εχρησι-
μοποίησε όλους τους τρόπους. Με την πρώ-
τη του σύζυγο απέκτησε δύο γιους, τον Πα-
ναγιώτη τού οποίου, όπως ο ίδιος επαιρό-
ταν, νονός υπήρξεν ο **Βύρων Σταματόπου-
λος**, υπουργός Τύπου της χούντας (του έδω-
σαν το όνομα του πατέρα τού κ. Ψυχάρη)
και τον Ανδρέα, νονός του οποίου ήταν ο
Ανδρέας Παπανδρέου, παρακαλώ, που του
έδωσε το όνομά του. Τα χρόνια πέρασαν, ο
κ. Ψυχάρης που έγινε από το 1983 διευθυ-
ντής του **Βήματος** και ο ισχυρός άνδρας του
Συγκροτήματος ήρθε σε δεύτερο γάμο και
απέκτησε μία κόρη, την Χριστίνα, της οποί-
ας **νονοί** έγιναν προσφάτως οι κ. **Σ. Κόκκα-
λης** και **Χρ. Λαμπράκης**. Έχομε λοιπόν
τέσσερις χρήσιμους **νονούς**, κουμπάρους
τού κ. Ψυχάρη, αλλά δυστυχώς δεν μπορέ-
σαμε να πληροφορηθούμε με ποιους άλ-
λους ως κουμπάρους ετέλεσε τους δύο γά-
μους του.

Κουμπαριές, κολλεγιές, συνεργασίες,
μπίζνες, χρήσιμες και αποδοτικές. Εξ άλ-
λου, ο αυτοδημιούργητος, απέκτησε μεγάλη
περιουσία. Λ.χ. αγόρασε έναντι πολλών δε-

κάδων εκατομμυρίων το σπίτι της **Μελίνας Μερκούρη** στην Αναγνωστοπούλου, το οποίο ανακαίνισε εξ υπαρχής, αγόρασε ακίνητα, απέκτησε μετοχές πολλών εταιρειών, απέκτησε τεθωρακισμένο αυτοκίνητο¹ (δώρο του κ. Κόκκαλη όπως γράφτηκε), ενώ ως θεσμός και ως εθνικό κεφάλαιο φρουρείται από άνδρες των σωμάτων ασφαλείας. Η συνεργασία του με τον τελευταίο κουμπάρο φαίνεται πολύ γόνιμη και αποδοτική, ενώ είναι γνωστή η συνεργασία ΔΟΛ-Κόκκαλη στην κινητή τηλεφωνία (PANAFON). Αλλά στο θέμα των "διαπλεκόμενων" επιχειρηματικών δραστηριοτήτων των κουμπάρων θα επανέλθουμε, διότι απαιτούνται πολλές σελίδες για την καταγραφή τους. Να τονίσουμε μόνον ότι εκκρεμεί η βαρυνάτη πρόσφατη καταγγελία του πρώην πρωθυπουργού, που έγινε επισήμως για πρώτη φορά στην Βουλή, ότι ο κουμπάρος Κόκκαλης ανέτρεψε την κυβέρνηση του λόγω των ψηφιακών. Εκκρεμεί και η δικαστική διερεύνηση του σκανδάλου...

Μια οπωσδήποτε λαμπρή και λαμπράκειος περίοδος της ζωής του, η οποία τιμά ιδιαιτέρως τον κ. Ψυχάρη, είναι αυτή της δικτατορίας. Στο 1ο μεταδικτατορικό τεύχος του ANTI (7.9.'74) δημοσιεύθηκαν τα ονόματα 89 δημοσιογράφων που συνεργάστηκαν με την χούντα και οι οποίοι «απηχούντες τα αισθήματα του συνόλου του δημοσιογραφικού κόσμου της χώρας» εξέφρασαν «τας ευγνωμόνους ευχαριστίας (των) προς την Εθνικήν Κυβέρνησιν και ιδιαιτέρως προς τον Πρωθυπουργόν κ. Γεώργιον Παπαδόπουλον, τον υφυπουργόν Προεδρίας της Κυβερνήσεως κ. Μ. Σιδεράτον και τον γενικόν Διευθυντήν Τύπου Συνταγματάρχην κ. Κωνστ. Καρύ-δαν²», απ' όπου φυσικά δεν έλειπε το όνομα του Στ. Ψυχάρη. (Προσωπικώς ενθυμούμαι τον κ. Ψυχάρη από τις ανταποκρίσεις του από την επίσκεψη Μακαρεζου στην Κίνα).

Έγινε, όπως αναφέραμε ήδη, κουμπάρος του χουντικού υπουργού Σταματοπούλου. Ποιες άραγε ήσαν οι σχέσεις του με τον υπουργό της χούντας **Ζουρνατζή**; (Για τους νεωτέρους, να σημειώσουμε ότι το "δημοκρατικό" συγκρότημα δεν ενοχλήθηκε από την χούντα, αλλά έμεινε στις επάλξεις της... δημοκρατίας την ώρα που κάποιοι ριψάσπιδες, όπως λ.χ. η **Ελένη Βλάχου** έκλεισαν τα έντυπά τους και αυτοεξορίσθηκαν ή ταλαιπωρήθηκαν από την δικτατορία. Το καλόφημο Συγκρότημα Λαμπράκη παρέμεινε ανενόχλητο χάριν του... λαού). Οι δημοσιογράφοι εκείνη την εποχή απέφευγαν τον χουντίσαντα Στ. Ψυχάρη ή τον φοβούνταν: όταν εμφανιζόταν πρόσεχαν τις κουβέντες

ΔΗΜΗΤΡΑ ΛΙΑΝΗ-ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ μέσα στη λαίλαπα των επιθέσεων.

«Η δύναμη είναι υπόθεση ψυχής και μυαλού»

23.8.'95: Η δύναμη είναι υπόθεση ψυχής και... Ψυχάρη! Η Μιμή στις «ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΕΣ» του Βήματος. 19.11.'95: «Ο "άβουλος" πρωθυπουργός» και η βούληση Ψυχάρη.

τους και ελάμβαναν τα μέτρα τους. Αυτός ο "παθιασμένος αριστερός" είχε μεταβληθεί σε εμπαθή αντικομμουνιστή...

Μετά την πτώση της χούντας, άνθρωπος παντός καιρού, όλων των καταστάσεων, αδίστακτος, θρασύς και άξεστος, ο **ευνοούμενος** του κ. Χρήστου Λαμπράκη, έπαιξε σε πολλά ταμπλώ και υπήρξε φίλος αρκετών πολιτικών, ορισμένων πολύ πολύ στενός, όπως των κ. **Κ. Καραμανλή, Ευ. Αβέρωφ, Αθ. Τσαλδάρη, Α. Παπανδρέου, Μ. Έβερτ...** Ενδεικτικά αναφέρουμε ότι από το 1974 είναι μόνιμο μέλος του Δ.Σ. της Ολυμπιακής Αεροπορίας ανεξαρτήτως των αλλαγών κυβερνήσεων και διοικήσεων, θέσις η οποία είναι χρήσιμη στο Συγκρότημα δεδομένου ότι στις δραστηριότητές του περιλαμβάνεται και το γραφείο ταξιδίων Travel Plan. Επί πλέον, με την νέα κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ και ενώ ήταν υπόλογος ως μέλος της διοίκησης Β. Φίλια που παρεπέμφθη στην Δικαιοσύνη, διορίσθηκε και αντιπρόεδρος του Ολύμπικ Κέτερινγκ με διευθύνουσα την φιλενάδα της κ. Λιάνη, διανοουμένη αεροσυνοδό **Ρούλα Βλαχοπούλου³**, αλλά με όλον αυτό τον καλό κόσμο δεν ευδοκίμησε ούτε το Κέτερινγκ ούτε η συνεργασία τους. Τελικώς παρητήθη και από τις δύο αυτές θέσεις: προ μηνός από την Ολυμπιακή, αφού απεφάσισε να χρίσει επισήμως πρωθυπουργό τον κ. Έβερτ και να επιτεθεί στον κ. Παπανδρέου. Επιτυχής κρίνεται και η θητεία του ως διευθύνοντος συμβούλου της θυγατρικής της Εθνικής ΕΛΚΑ Ασπιώτη, η οποία... έκλεισε.

Μετά την παρέκβαση αυτήν, ας επιστρέψουμε στην δημοσιογραφική του καριέρα.

Αναρριχήθηκε στην διεύθυνση του **Βήματος**, αφού έφυγαν (;) οι διευθυντές των μερίδων του Συγκροτήματος κ. **Γ. Ρωμ** και **Γ. Καψής**, υπουργοποιούμενοι. Έτων άλλων ακαδημαϊκών προσόντων έγινε και μέλος, όπως όλοι οι καθωσπρεμπίζνεσμεν, του Ομίλου Γκολφ Γλυφκ και της Αθηναϊκής Λέσχης. Στην τελευταία δίνει πολλά επαγγελματικά ροβού του, όπως με πρώην διοικήτη της ΔΕ μεγαλοεπιχειρηματίες. Παρέλαβε την διεύθυνση του **Βήματος**, το οποίο ήταν τότε θημερινή πρωινή εφημερίδα, και το πετού του μεγάλο δημοσιογραφικό κατόρθο είναι ότι το έκλεισε: προσπάθησε να να εκδώσει ως ημερήσια εφημερίδα και απέτυχε (το κενό το κάλυψε η **Καθημερινή** και τελικώς το μετέτρεψε σε εβδομαδιαίως όμως να χάσει την εύνοια του κ. Λαμπράκη, καθότι εκτιμά τα πνευματικά προσόντα και προπαντός τον ψυχικό κόσμο. Ο κ. Ψυχάρης, άλλωστε, γνωρίζοντας πολύ καλά ότι στην πραγματικότητα κυβερνά ο οικονομικός διευθυντής, δώξε εξ αρχής τον έλεγχο της οικονομικής διεύθυνσης. Έτσι πολύ σύντομα έγινε ισχυρός άνδρας του Συγκροτήματος κερδίζοντας νέα πιο "δυναμικά" ήθη και κερδίζοντας φανερά την παρουσία του στον **πολιτικό επιχειρηματικό χώρο**. Γι' αυτό έπαιξε και πολύ σημαντικό ρόλο στην επιχείρηση σωτηρίας του Συγκροτήματος κατά την γάλη κρίση του το 1984-85, οπότε διέσωσε με μια χαριστική πώληση στην Αγρο Τράπεζα του νεοτεύκτου κτιρίου του επ. **Λ. Συγγρού**, όπου υποτίθεται θα εστεγάζοντο τα γραφεία του Συγκροτήματος, ενώ του κολοσσιαίου για την εποχή εκείνη σού του 1 δισ.. Μάλιστα για την σκανδαλώδη πώληση είχε κάνει δήλωση ο κ. Μητάκης ότι θα επιληφθεί η **Ν.Δ.** όταν κληθεί, πράγμα που δεν έπραξε: τουνανόλη η κυβέρνησή του επεδίωκε την εύνοια του **ευνοουμένου** του κ. Λαμπράκη.

ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ... ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ

Όμως αυτή την περίοδο, το μεγάλο οικονομικό εγκατέλειψε τις αυστηρώς παρανομιές του κινήσεις, ξεπέρασε την αγοφοβία του και ήρθε στο προσκήνιο ως πωστής του πολιτισμού, ταυτοχρόνως δόθηκε σε ποικίλες επιχειρηματικές δραστηριότητες. Ήδη η εξουσία του Συγκροτήματος είχε φθάσει στο απόγειό της εκβιαστικής και ελέγχοντας ασφυκτικά πλέον το δημόσιο βίο, έως του σημείου να μπορούν να αποκληθούμε **Λαμπρακιστάν**. Και οι **στημονικοί αυριανισμοί** (κοινώς λαμπρακισμοί)...

Ο Στ. Ψυχάρης λειτουργεί περισσότερο ως μάνατζερ πολιτικών, ως επιχειρηματίας και ως μεσάζων και ολιγώτερο ως εκδότης-δημοσιογράφος.

Αυτή όμως η σύγκρουσις των μεγάλων συμφερόντων, με την χρήση μάλιστα ψυχαικών μεθόδων, και με την αδηφάγο επέκταση των... πολιτιστικών δραστηριοτήτων τους σε τόσους τομείς, ίσως αποβεί μοιραία για τους κυρίους αυτούς. Διότι έπαυσε ο κ. Λαμπράκης να είναι στο απυρόβλητο. Έθιξε και θίγει πολλούς, έθιξε προ παντός μεγάλα συμφέροντα, θίγει και τον ελληνικό λαό με την περιφρόνηση και αλαζονεία που επιδεικνύει, μετέβαλε, με τον κ. Ψυχάρη, το *Βήμα* σε κριό για την εκβίαση προς ικανοποίησιν αυτών των ορέξεων... Κρυπτόμενοι στην σκιά, πίσω από το μυστήριο και τον μύθο του πανίσχυρου μηχανισμού που ανεβοκατεβάζει κυβερνήσεις και υπουργούς, αποτελούσαν στόχο -έτσι φαινόταν- δυσπρόσιτο, δυσθεώρητο. Λυπηθήκαμε ειλικρινώς που διεκόπησαν οι εκπομπές του κ. Ψυχάρη στον *Αντέννα*. Να εμφανίζεται συχνότερα.

Εμφανιζόμενοι, αποκαλυπτόμενοι καθημερινώς, φαίνονται πλέον περισσότερο ευάλωτοι. Και επί τέλους υπάρχουν και άνθρωποι διατεθειμένοι να συγκρουστούν μαζί τους. Ποιος είναι ο κ. Λαμπράκης, ο κ. Ψυχάρης, ο πολιτισμός τους και οι υψηλοί στόχοι τους, πολλοί πλέον γνωρίζουν και αρκετοί δεν τους φοβούνται. Η γύμνια τους αρχίζει να γίνεται φανερή. Το μέτρο του πολιτισμού τους και της εγκυρότητός τους δείχνει το πολυσέλιδο αφιέρωμα του *Βήματος* στην κα *Δήμητρα Λιάνη* στις 23/8, όπου χρησιμοποιώντας με τον ευτελέστερον τρόπον το κύρος που απορρέει από συνεργασίες δεκάδων διαπρεπών και μορφωμένων ανθρώπων, ως κοινός λούστρος προσπάθησε να κατασκευάσει ένα άλλο προφίλ για την Καλόφημη Κυρία. Κι εδώ πρέπει να αναρωτηθούμε τι θα ήτο το *Βήμα* του Ψυχάρη χωρίς το άλλοθι που του προσφέρουν με το αζημίωτο κάποιες δεκάδες άνθρωποι των γραμμάτων. Πετάξτε τό ένθετο και διαβάστε τό υπόλοιπο. Τότε θα διαπιστώσετε ότι δεν διαφέρει από κάποιες άλλες κακόφημες φυλλάδες.

Το προκλητικό θράσος και η ασυδοσία τους, όσο και αν τα περιβάλλουν με το προσωπαίο του πολιτισμού και του "εγκύρου"

εντύπου τους, ενοχλεί πλέον βάνανυσα. Και η κτηνώδης δύναμη αυτού του "πολιτισμού" τους έχει δημιουργήσει σοβαρές αντιδράσεις. Του πολιτισμού του "λιμπρετίστα" που διευθύνει το Μέγαρο αλλά έχει και τα *ροζ τηλέφωνα* (090-252352)· για περισσότερες πληροφορίες ή καλύτερη εξυπηρέτηση απευθυνθείτε στον κ. Λαμπράκη, στα τηλέφωνα του Μεγάρου. Δεν θα θεωρηθούμε συνεπώς *σήμερα* γραφικοί αν προβάλομε τον ισχυρισμό ότι ο *εθνικός εργολάβος* κ. Λαμπράκης και ο διευθυντής πωλήσεών του και υπεύθυνος τού τμήματος εκβιασμού τού δημοσίου βίου αποτελούν το δίδυμο και το σύμβολο μιας εξουσίας που μπορεί και πρέπει ευθέως να αντιμετωπισθεί. Ε, λοιπόν, υπάρχουν άνθρωποι που δεν τους φοβούνται και γνωρίζουν πόσο γυμνοί είναι· ότι μέγα μέρος της εξουσίας τους πηγάζει ακριβώς από το απύθμενο θράσος τους. Η συχωρεμένη η γιαγιά μου έλεγε: *Χέρα που δεν μπορείς να την-ε κόψεις, σκιάς* (: τουλάχιστον) *δάγκασέ την-ε...* Ποιοι θα το τολμήσουν; Κάποιοι έκαναν την αρχή...

1. Επεδίωξε μάλιστα την απαλλαγή του από την φορολογία, περί τα 17 εκατ. δρχ., και υπήρξαν βουλευτές και των δύο μεγάλων κομμάτων που κατέθεσαν τροπολογία βάσει της οποίας απαλλάσσονταν οι εισαγωγές τεθωρακισμένων αυτοκινήτων! Όμως, αντέδρασε δυναμικά το ΚΚΕ καταγγέλλοντάς την ως φωτογραφική και την απέσυραν.

2. Γιά δες συμπτώσεις... Ο Κ. Καρύδας ήταν επικεφαλής του κλιμακίου της ΚΥΠ στην Θεσσαλονίκη την περίοδο της δολοφονίας Λαμπράκη και υπήρξε στενός φίλος του «κόκκινου συνταγματάρχη» Κ. Λιάνη. Τόσο στενός φίλος που εβάρπτιζε την θυγατέρα του, την γνωστή *Δήμητρα Λιάνη*.

3. Η διευθύνουσα σύμβουλος του Ολύμπικ Κέτερινγκ *Ρούλα Βλαχοπούλου* σε συνέντευξη που έδωσε στον *Ελεύθερο Τύπο* στις 25/10 απαντάει στην ερώτηση για την δική της «βίλα με πισίνα, συστήματα υδρομασάζ, υπόγεια, γυμναστήρια»: «Θα σας καλέσω μια μέρα να σας βάλω να κάνετε μπάνιο σ' αυτή τη θερμαινόμενη πισίνα, να δω τι ωραία που θα νιώθετε... Γιατί θέλετε να μπορούμε σε τέτοια ζητήματα κόστους;». Και στο αμέσως επόμενο ερώτημα πώς «με τον μισθό δημοσίου υπαλλήλου αγόρασε μία έπαυλη 5 στρεμμάτων» απήγησε: «Δουλεύω 30 χρόνια. Ήταν οι κόποι μιας ζωής στην Ολυμπιακή». Επανακρατικοποιήθηκε το Κέτερινγκ για να το διαχειρίζονται κάτι τέτοιοι, η Ρούλα κι ο Ψυχάρης...

ς) με ηγέτη τον κ. Ψυχάρη εξεδηλώθη ο του το μεγαλείο. Ένας άνθρωπος ον Στ. Ψυχάρη είναι οπωσδήποτε πο- ρς συνεργάτης του... *λιμπρετίστα* για εκπεραίωση πολλών τέτοιων άχαρων πών στην εποχή του νεοκοσμοτισμού. λησμονούμε ότι όλοι οι "καθωσπρέ- από τα αγαθά του προγράμματος του σμού εκκινούν το πλυντήριο των επι- ματικών δραστηριοτήτων τους. Με τον χάρη στο πηδάλιο του Συγκροτήματος ν κ. Λαμπράκη υπεράνω κριτικής και και θεσμών έως προσφάτως, αναπτύ- ένας πολυπλόκαμος μηχανισμός επι- ματικών δραστηριοτήτων που απλώ- σε όλους σχεδόν τους τομείς, με ιδιαι- χδυναμία στα Κοινοτικά προγράμμα- ε αντίληψη ανάλογη των υπερδυνάμε- ερί «χώρων ζωτικών συμφερόντων διεκδικούν τήν μερίδα του λέοντος ο λεγόμενο Πακέτο Ντελόρ. Άλλωστε, υπάρχουν εύκολο και πολύ χρήμα, με- δουλειές και μπίζνες πάσης φύσεως, ο τομέας των... πολιτιστικών ενδιαφε- ν του κ. Λαμπράκη και των συνεργα- ου. Και ο κ. Ψυχάρης λειτουργεί πε- ιτερο ως μάνατζερ πολιτικών, ως επι- ματίας και ως μεσάζων και ολιγώτερο κδότης-δημοσιογράφος. Είναι χαρα- ιστικό ότι όποτε το *Βήμα* αποκαλύ- ένα πρωτοσέλιδο "σκάνδαλο" οι πε- ιτεροι πλέον ενδομύχως ή ακόμη και λωφώνως διερωτούνται γιατί, άραγε; συμφέροντα εξυπηρετούνται;

εί ένα άδοξο σχόλιο του *Βήματος* για αλλάζουν κατεύθυνση οι προμήθειες δημόσιας επιχείρησης ή Οργανισμού, λαμβάνει το μήνυμα ο υπουργός, ο γε- διεθυντής ή ο πρόεδρος. Μεγάλη πωση έκανε λ.χ. η πολύμηνη πολεμική *Βήματος* εναντίον τού κ. Β. Βαρδινο- η, πολεμική η οποία λόγω της επιμο- και των διαστάσεων που προσέλαβε νει και τους ευγενείς στόχους των κ. πράκη, Ψυχάρη και Σία. Όπως μεγάλη πωση έκανε η εν αιθρία επίθεσις του ατος εναντίον της ΦΑΓΕ/ΕΒΓΑ, όπου ο πής τους εμφανιζόταν περίπου ως ίλοπατεών... (Αλήθεια, γιατί σταμάτη- ς "αποκαλύψεις" ο κ. Ψυχάρης; Για την εση αυτή λέγεται ότι δεν ήταν άσχετη ι συμφέροντα του κ. Κόκκαλη ο οποίος κε και σ' αυτόν τον χώρο με την αγορά ικτοκομικής εταιρείας). Ποιον άραγε αφέρουν ή εξυπηρετούν δημοσιεύματα *Βήματος* σαν την πώληση του κτήματος πιά; Τι να επιδιώκει ο κ. Ψυχάρης με κατ' αυτόν τον τρόπον χρησιμοποίηση δύναμης της εφημερίδας του;

ΕΜΕΣΑ ΣΤΗΝ Ενημέρωση

• Και ξαφνικά, την προηγούμενη Δευτέρα, ο χώρος έξω από την οδό Ζαλοκώστα όπου βρίσκεται το υπουργείο Τύπου πλημμύρισε δημοσιογράφους και εργαζόμενους στον Τύπο. Ο λόγος; Η πανελλαδική τριώρη στάση εργασίας που έγινε με αφορμή τη νέα ρύθμιση για το αγγελιοσημο. Με τη ρύθμιση αυτή, που περιλαμβάνεται στον νέο νόμο Βενιζέλου και αρχίζει να ισχύει, προβλέπεται τον ειδικό φόρο 18% επί των διαφημίσεων να μην τον καταβάλλουν πια στα ταμεία των εργαζομένων στον Τύπο αλλά οι διαφημιστικές εταιρείες.

Η συγκέντρωση υπήρξε αρκετά μαζική – και πάντως μαζικότερη του αναμενομένου, ενώ ακολούθησε πορεία στη Βουλή. Ιδιαίτερη εντύπωση έκανε το γεγονός ότι, με ελάχιστες εξαιρέσεις, η στάση πέτυχε στους χώρους εργασίας, μολονότι την ίδια ώρα έγινε γνωστή η νέα περιπέτεια της υγείας του πρωθυπουργού.

Βεβαίως, ο κύριος λόγος που οδήγησε στη συγκεκριμένη ενέργεια είναι η βάσιμη υποψία ότι, με την εφαρμογή ισχύος του νέου νόμου, είναι ενδεχόμενο να βρουν ευκαιρία οι ιδιοκτησίες των καναλιών και να μην αποδώσουν το χρέος δισεκατομμυρίων που οφείλουν στα ταμεία από την είσπραξη αγγελιοσημο. Ούτως ή άλλως, πάντως, τα κανάλια δεν φαίνονται να είναι σε θέση να καταβάλλουν τώρα τα οφειλόμενα – κι όσο για το μέλλον...

Το Αντί κι άλλες φορές έχει ασχοληθεί με το συγκεκριμένο θέμα – οι πτυχές του οποίου

Πρωτοσέλιδα δύο... εγκύρων εφημερίδων του ΠΑΣΟΚ, κατά σύμπτωση της ίδιας μέρας. Το Όνομα διαθέτει τίτλο γιγαντιαίο. Και ο Λόγος ανακαλύπτει τη νέα διάσταση της... φιλανθρωπίας, «για το καλό της πατρίδας». Δώσε μου σκουπίδια και πάρε μου την ψυχή, γίγαντα...

δεν είναι μόνο αυτές που φαίνονται. Για τις άλλες πτυχές του, που δεν είναι ορατές, είμαστε υποχρεωμένοι να επανέλθουμε εκτενέστερα, πολύ σύντομα.

• Γρήγορα μαράθηκε και έκλεισε η αθλητική εφημερίδα Νοκ Άουτ, που εξέδωσε ο Νίκος Καραγιαννίδης (Αποδυτηριάκις). Ποιος είπε ότι η χυδαιότητα είναι ασφαλές όχημα προς την επιτυχία;

• Τρία δελτία ειδήσεων θα βγάλει στον αέρα, λίαν συντόμως, ο τηλεοπτικός σταθμός Seven X, που αρχίζει σιγά σιγά να επαναδραστηριοποιείται στον τομέα της ανάθεσης παραγωγών. Διαρκείας 5, 10 και 15 λεπτών, υποστηρίζεται ότι θα αποτάσσονται τον φτηνό εντυπωσιασμό και θα δίνουν ιδιαίτερη έμφαση στα πολιτικά συμβάντα.

• Νέος γενικός διευθυντής της ET 2 ανέλαβε ο Ανδρέας Τύ-

ρος, πιο πολύ γνωστός από τις κινηματογραφικές του κριτικές. Καλή επιτυχία – αν και είναι πολύ δύσκολο το πεδίο που καλείται να ορίσει, ιδιαίτερα μετά τη συμφωνία EPT και Λάκη Λαζόπουλου· λόγω του υπέρογκου ποσού της αμοιβής που θα δοθεί στον διασκεδαστή σίγουρα στενεύουν οι δυνατότητες για ενδυνάμωση των μικρών παραγωγών, απαραίτητου υλικού ωστόσο που δίνει στο κανάλι το χαρακτήρα του.

• Ακόμα βοά ο τόπος για τη «συνέντευξη» της Δήμητρας Λιάνη στη Λιάνα Κανέλλη. Εκτός, όμως, από τον πολιτικό θόρυβο, έντονες είναι και οι αντιδράσεις των εργαζομένων στην EPT. Ο σύλλογος διευθυντών παραγωγής της κρατικής τηλεόρασης, μάλιστα, με ανακοίνωσή του καταγγέλλει «τη διοίκηση της EPT Α.Ε. για την ανάθεση της παραγωγής αυτής σε εξωτερικό συνεργάτη, για τη

μη ανάθεση των δικών 1 χνικών μέσων και προκύ, για την αλόγιστη διστική της καμπάνια (.. όλα αυτά τη στιγμή που γέλλει κάθε είδους οικούς περιορισμούς και πές στο πρόγραμμα κ προσωπικό γενικά».

• Γράφαμε για κάποιον Μπουρνάζο που εμφανι απλώς να μαγνητοσκοπ νη τη συνέντευξη και ατιόμαστε ποιος τάχα να τ νοθέτησε. Με τηλεφ του, ο γεν. γραμματέα συλλόγου διευθυντών γωγής της EPT, κ. Γ. Γαί μας διευκρίνισε ότι ο εν τεχνικός δεν εργάζεται EPT. Ωστόσο, το βασικη τημα δεν έχει ακόμη α θεί: Ποιος τάχα σκηνοή την τόσο καλά παρουσια μελοδραματική σαπουνό

• Αλλαγές στα σκουπιδια που, όλως παραδόξι στηρίζουν το κίνημα. Ο/ πάλαι ποτέ πρωινή του Κ έφυγε από τα χέρια του μπάρου) Κ. Γερονικολο διευθύνεται από το δη γράφο Αντώνη Δασκαλ λο. Ο Κ. Γερονικολός λι ότι έχει αγοράσει τη Φα κάποτε κραταιά φωτοσύ που τώρα περνάει φάσ ρακμής.

Όμως, ο Κ. Γερονικολο αρκέστηκε σε επενδύσει χώρο της τυπογραφίας. σελήφθη ως σύμβουλος σης στην εφημερίδα Όνομα, του γνωστού κ εξαιρετέου Ψωμιάδη, π νώς για να αντικαταστή κενό του Γεωργαλά, ο ο είχε περάσει κι αυτός γι φεγγάρι – με στόχους πα νείς. Ευτυχώς, όμως, έσ αργά, χάρη στη δημοφλ ρη γυμνή φωτογραφία 1 Λιάνη, ο Ψωμιάδης ανα ψε τον... ορθό δρόμο κ προφήτη αυτού Γερονι Και έζησαν αυτοί καλά...

ΔΙΕΘΝΗΣ ΣΚΗΝΗ

Επιμέλεια: Βασίλης Καπετανγιάννης

Ειρήνη στη Βοσνία

Με τη μονογραφή της συμφωνίας στο Ντέιτον της Αμερικής μεταξύ των εμπολέμων κρατών της πρώην Γιουγκοσλαβίας, ολοκληρώθηκε η πρώτη φάση της ειρηνευτικής διαδικασίας απέδωσε τους καρπούς της ύστερα από πολλές διπλωματικές προσπάθειες. Αναδείχτηκε σ' ές ο πρωταγωνιστικός ρόλος των ΗΠΑ και η ναμία της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Αποδείχτηκε η Αμερική, ενισχύοντας με όλα τα μέσα, στρα- τικά και διπλωματικά, τους αντιπάλους των βωβ, κατάφερε να δημιουργήσει μια διαφορε- ί στρατιωτική ισορροπία στην περιοχή και να βάλει την ειρήνη.

Αναδείχτηκε επίσης ο ηγετικός ρόλος του Μιλό- ιτς, χθεσινού σφαγέα, σημερινού αξιόπιστου ομιλητή ηγέτη, εκπροσώπου όλων των Σέρβων. δύο εβδομάδες, στο Παρίσι, η υπογραφή των φωνιών θα εγκαινιάσει τυπικά και ουσιαστικά εύθραστη φάση ειρήνης. Πολλά ερωτήματα αμένουν για το κατά πόσο η ειρήνη αυτή είναι αιη και, κατά συνέπεια, ποιες οι πιθανότητες να διαρκέσει. Διότι, πέρα από την κούραση ν των πλευρών έπειτα από τέσσερα χρόνια λήτης αλληλοσφαγής, ανάμεικτα θα είναι τα θήματα μεταξύ των πληθυσμών της Βοσνίας.

α ακουστούν οι συνήθεις φήμες περί ενδοτι- ού, προδοσίας και τα παρόμοια. Οι πρόσφυγες είναι δύσκολο να ξαναγυρίσουν στα σπίτια ς και να ζήσουν ασφαλείς με τους γείτονές ς όπως πρώτα. Εδάφη που καταλήφθηκαν με α δύσκολα παραδίδονται στον χθεσινό εχθρό ρίς αντιδράσεις. Οι μηχανισμοί της ενιαίας κε- ικής κυβέρνησης δύσκολα μπορούν να ασκούν έλεγχο σ' όλη την επικράτεια, χωρίς τριβές, ιδράσεις και τα παρόμοια.

ο αίμα που χύνεται σε εμφύλιους σπαραγμούς

χωρίζει – συνήθως, για γενιές ολόκληρες. Οι μνή- μες μένουν. Τα μίσση αργούν να σβήσουν. Μόνο η πολιτική λήθη και η θέληση των ίδιων των εθνοτή- των να διαβιώσουν εκ νέου κάτω από συνθήκες ει- ρήνης και ασφάλειας, να εργαστούν για κοινά συμφέροντα και για κοινές υποθέσεις μπορεί να δημιουργήσει βαθμιαία ένα νέο κλίμα στο οποίο θα επουλώνονται οι πληγές και θα κερδίζει έδα- φος η συνεργασία και η ειρηνική συμβίωση.

Επειδή όλα αυτά είναι εξαιρετικά δύσκολα, του- λάχιστον στην αρχή, η δύναμη των 60.000 ανδρών του NATO (το 1/3 Αμερικανοί) θα κληθεί, μετά τη συμφωνία όλων των πλευρών, να επιβάλει την εφαρμογή της συμφωνίας – έχοντας βέβαια ισχύ και εξουσίες που δεν είχαν οι ανήμπορες ειρηνευ- τικές δυνάμεις του ΟΗΕ. Και απ' αυτή την άποψη, καταδεικνύεται ο αποφασιστικός ρόλος των ΗΠΑ, ηγετικής άλλωστε δύναμης του NATO.

Το διάστημα αυτό της εφαρμογής θα είναι και το κρισιμότερο. Διότι πολλά θα εξαρτηθούν και από τη συμπεριφορά των δυνάμεων του NATO για την εφαρμογή της συμφωνίας. Θα υπάρχει τώρα επιτό- που, από ξηράς και όχι μόνο από αέρος, η απειλή χρήσης βίας για τα μέρη που δεν συμμορφώνονται.

Πέρα από τις δυσκολίες αυτές, το γεγονός ότι με- τά τέσσερα χρόνια πολέμου η περιοχή αυτή, τόσο ζωτικής σημασίας και για την Ελλάδα, θα ειρηνεύ- σει αποτελεί σημαντικότερο γεγονός. Βαθμιαία θα ανοίξουν νέες οικονομικές και διπλωματικές δυνατότητες για τη χώρα μας, υπό τον όρο ότι θα κλείσει και το θέμα του ονόματος με τη FYROM. Και απ' αυτή την άποψη, εγκαταλείποντας επιτέ- λους την πολιτική των μόνιμων αντιρρήσεων και υποσημειώσεων, ενεργός και ισχυρή θα πρέπει να είναι η ελληνική παρουσία στη δύναμη του NATO. Έστω και αυτό, θα αποτελεί κάποια ελάχιστη εγ- γύηση ότι δεν μένουμε εκτός παιγνιδιού.

Το πιο
κρίσιμο
σημείο της
ειρηνευτικής
συμφωνίας
θα είναι κατά
την εφαρμογή
της, με την
παρουσία
ισχυρών
δυνάμεων
του NATO

Βαδίζοντας προς το χάος!

του Αλή Ταρτάνογλου

Οι εκλογές στην Τουρκία έχουν προκηρυχθεί να διεξαχθούν στις 24 Δεκεμβρίου 1995. Θα γίνουν όμως; Νομικά και πολιτικά προβλήματα περιπλέκουν την κατάσταση, καθώς η εσωτερική πολιτική της Τουρκίας διακρίνεται από ρευστότητα. Ο συνεργάτης του *Αντί* στην Τουρκία Αλή Ταρτάνογλου μας οδηγεί στο λαβύρινθο της ίντριγκας και των πολιτικών κινήσεων προσπαθώντας να πιάσει τα νήματα των εξελίξεων και να μας δώσει τα στοιχεία της σύνθετης εσωτερικής πολιτικής εικόνας της Τουρκίας.

Ραγδαίες οι πολιτικές εξελίξεις στην Τουρκία τον τελευταίο ενάμιση μήνα. Στις 20 Σεπτεμβρίου, ο πρόεδρος του CHP **Μπαϊκάλ** διέλυσε τον κυβερνητικό συνασπισμό. Ύστερα από πολλές μανούβρες στα παρασκήνια, η **γ. Τσιλέρ** σχημάτισε εκ νέου κυβέρνηση με τον **γ. Μπαϊκάλ**. Οι διαφωνούντες διαγράφηκαν από το κόμμα. Ήταν αυτοί που δεν της έδωσαν ψήφο εμπιστοσύνης στη Βουλή, αρκετοί πρώην υπουργοί, σημαντικοί πολιτικοί, συμπεριλαμβανομένου και του προέδρου της Βουλής **Cindoruk**. Είναι σήμερα ο μεγαλύτερος εχθρός της Τσιλέρ, διότι εμφανίζεται παντού στα media με την προσωνυμία «*πρώην πρόεδρος του DYP – του κόμματος της Τσιλέρ*».

Μέχρι να πάρει ψήφο εμπιστοσύνης στην Εθνοσυνέλευση (5 Νοεμβρίου) με ψήφους 243 υπέρ, έναντι 171 κατά, η **γ. Τσιλέρ** «έλυσε» όλα τα προβλήματα, όπως τις απεργίες των εργατών χορηγώντας 53% αυξήσεις μισθών στον δημόσιο τομέα, προώθησε τις ιδιωτικοποιήσεις, υπέγραψε διατάγματα για την παράταση της κατάστασης πολιορκίας στη Νότια Τουρκία και πέρασε νέο εκλογικό νόμο.

Ωστόσο, 93 βουλευτές, με επικεφαλής τον **Ετσεβίτ**, ηγέτη του Δημοκρατικού Αριστερού Κόμματος και πρώην πρωθυπουργό

–μεταξύ των οποίων 38 από το κόμμα της αξιωματικής αντιπολίτευσης ANAP, 12 από το κόμμα CHP που συμμετέχει στον κυβερνητικό συνασπισμό, όλοι οι βουλευτές του DSP και όλοι οι ανεξάρτητοι (25)– προσέφυγαν στην ακύρωση του εκλογικού νόμου. Την προσφυγή συνέταξε ο πρώην ΥΠΕΞ **Σοϊζάλ**, καθηγητής του Συνταγματικού Δικαίου. Η απόφαση του Συνταγματικού Δικαστηρίου αναμένεται με μεγάλο ενδιαφέρον και όλα τα βλέμματα είναι στραμμένα προς τα εκεί. Γενική εκτίμηση των πολιτικών κύκλων της Άγκυρας ήταν ότι το δικαστήριο θα ακυρώσει τον εκλογικό νόμο ή τουλάχιστον ορισμένες διατάξεις του που είναι εξώφθαλμα αντισυνταγματικές ακόμα και στον απλό πολίτη, διότι παραβιάζουν κατάφωρα την «αρχή της ισότητας» του Συντάγματος.

Για να γίνει σαφές τι εννοώ, αξίζει να αναφέρω ορισμένα σημαντικά στοιχεία. Τον περασμένο Ιούλιο, ο Τουρκική Εθνοσυνέλευση τροποποίησε ορισμένες διατάξεις του συντάγματος, δίνοντας δικαίωμα ψήφου στους πολίτες ηλικίας 18 ετών και άνω (το όριο ήταν πριν από τα 21 χρόνια), καθώς και στους τούρκους πολίτες του εξωτερικού, τους ομογενείς. Προστέθηκαν δηλαδή στο εκλογικό σώμα 7 εκατ. νέων ψηφοφόρων. Όμως, στον νέο εκλογικό νόμο δεν υπάρχουν σχετικές διατάξεις γι'

αυτούς. Οι νέοι ψηφοφόροι δεν γραμμένοι στους εκλογικούς καταλόγους και δεν προλαβαίνουν να εγγραφούν από τις εκλογές.

Από την άλλη μεριά, υπάρχουν 1 εκατομμύριο κάτοικοι που αναγκάστηκαν να εγκαταλείψουν τα σπίτια τους στη Νοτιοανατολική Τουρκία λόγω του πολέμου. Και δεν θα μπορέσουν να ψηφίσουν, διότι έχουν μεταφέρει τα εκλογικά τους δικαιώματα στον νέο τόπο κατοικίας τους. Έτσι, ο αριθμός των εδρών σε κάθε εκλογική περιφέρεια καθορίζεται από τον πληθυσμό τους. Η τελευταία απογραφή πληθυσμού έγινε το 1990, αλλά από τότε σημειώθηκαν μεγάλες αλλαγές. Ο πληθυσμός ορισμένων εκλογικών περιφερειών αυξήθηκε, άλλων μειώθηκε. Η νέα απογραφή θα γίνει το 2000. Κατά συνέπηση, οι περιφέρειες με αυξημένο πληθυσμό θα υπεραντιπροσωπευτούν οι δε με μειωμένο θα υποαντιπροσωπευτούν στη Βουλή. Εδώ παραβιάζεται επίσης η «αρχή της ισοτιμίας». Ένα άλλο τρυκ του νέου εκλογικού νόμου είναι το όριο, το απαιτούμενο ποσοστό ψήφων για να εκπροσωπηθεί ένα κόμμα στη Βουλή. Το «κατώφλι» αυξήθηκε από 5% σε 7% και θα γίνει ένας συνδυασμός ποσοστού σε περιφερειακό και εθνικό επίπεδο: 25% στην περιφέρεια και 10% στην επικράτεια. Με άλλα λόγια, ένα κόμμα με 30% των ψήφων

την περιφέρεια και 9% πανεθνικά δεν εκπροσωπείται στη Βουλή. Άλλη μια δηλαδή λαιμητόμος για τα μικρά κόμματα. Και κόμμα η ανισότητα αυτή της ψήφου φαίνεται καθαρά από τα αποτελέσματα των εκλογών του 1991: Κάθε βουλευτής της κ. Τσιλέρ χρειάστηκε 35.000 ψήφους για να αλεγεί, ενώ κάθε βουλευτής του κ. Ετσε-τά 370.000!

Ένα άλλο σημείο του νέου εκλογικού νόμου που δέχτηκε σφοδρότατα πυρά είναι η άταξη που προβλέπει ότι οι υποψήφιοι βουλευτές ορίζονται από τον πρόεδρο του κόμματος (14 κόμματα θα συμμετάσχουν στις εκλογές). Η Βουλή θα έχει 550 μέλη.

Είναι χαρακτηριστικό επίσης ότι εξέχοντα κρατικά στελέχη από τον αρχηγό του ενικού Επιτελείου μέχρι τον διοικητή της κεντρικής Τράπεζας παραιτήθηκαν από τις θέσεις τους και κατέρχονται στις εκλογές μεταφέροντας έτσι όλον τον κατεστημένο μηχανισμό της Τσιλέρ στη Βουλή.

Γι' αυτό το λόγο η κ. Τσιλέρ, που αποκαλείται κ. Chilly (Ψύχρα), δέχτηκε σφοδρές επικρίσεις. Όλοι πιστεύουν πως πίσω από όλα αυτά βρίσκεται ο σύζυγός της, ο «καταφυλαρισμένος πρωθυπουργός» της χώρας που κινεί τα νήματα μαζί με τον Ερέζ, πρόεδρο των Εμπορικών και Βιομηχανικών Επιμελητηρίων της χώρας.

Υπάρχουν και άλλες «μικρές» λεπτομέρειες γύρω από τις αναμενόμενες εκλογές όπως από το ότι θα διεξαχθούν υπό τέτοιες καιρικές συνθήκες που το ένα τρίτο της τουρκίας θα είναι σκεπασμένο με χιόνια και στη μισή Τουρκία η θερμοκρασία θα είναι κάτω από το μηδέν.

Ο ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ ΤΩΝ ΕΚΛΟΓΩΝ

Την εβδομάδα αυτή το Συνταγματικό Δικαστήριο ακύρωσε ορισμένες διατάξεις του εκλογικού Νόμου. Ο πρόεδρος του Δικαστηρίου δήλωσε: «Εκπληρώσαμε το καθήκον μας. Το θέμα τώρα αφορά στην κυβέρνηση και τη Βουλή. Εάν νομίζουν ότι δεν είναι ανάγκη να αναβάλουν τις εκλογές και ότι οι υπόλοιπες διατάξεις του εκλογικού νόμου επαρκούν για τη διεξαγωγή τους, τότε θα τις διεξαγάγουν». Εξάλλου ο πρόεδρος του Ανώτατου Εκλογικού Συμβουλίου δήλωσε: «Αυτή τη στιγμή το χρονοδιάγραμμα για τη διεξαγωγή των εκλογών τηρείται κανονικά. Δεν υπάρχει καμιά καθυστέρηση. Αλλά εάν η Βουλή τροποποιηθεί τον εκλογικό νόμο σύμφωνα με την

απόφαση του Συνταγματικού Δικαστηρίου, τότε ίσως παραστεί αναγκαία η καθυστέρηση διεξαγωγής των εκλογών και η αλλαγή του χρονοδιαγράμματος».

Ορισμένοι υποστηρίζουν ότι η αναβολή των εκλογών θα δημιουργήσει χάος, ενώ άλλοι υποστηρίζουν ότι το χάος θα προκληθεί εάν οι εκλογές γίνουν με έναν πασίδηλα αντισυνταγματικό εκλογικό νόμο. Η πρώτη ομάδα επισημαίνει τους κινδύνους για την οικονομία και την ανάγκη διατήρησης της «σφικτής νομισματικής πολιτικής». Επισημαίνει τον κίνδυνο της «εκλογικής οικονομίας», καθώς προεκλογικά άνοιξαν οι κρουνοί των παροχών. Εάν συνεχιστεί η κατάσταση αυτή μέχρι τον Οκτώβριο του 1996, υποστηρίζουν, τότε η καταστροφή είναι βέβαιη. Άρα, εδώ και τώρα εκλογές.

Η δεύτερη ομάδα υποστηρίζει ότι πραγματική καταστροφή θα είναι μια νέα Εθνοσυνέλευση κατά παράβαση κάθε κανόνα δικαίου και δικαιοσύνης.

Υπάρχουν και άλλοι που σκέφτηκαν πολύ «πονηρά», λέγοντας ότι η Τσιλέρ σκόπιμα πέρασε έναν τόσο έκδηλα αντισυνταγματικό νόμο, όντας βέβαιη ότι θα ακυρωθεί από το Συνταγματικό Δικαστήριο, πράγμα που θα της επιτρέψει να παραμείνει στην εξουσία μέχρι τον Οκτώβριο του 1996. Κατά συνέπεια, η ίδια δεν διστάζει να παραβιάζει όλους τους ηθικούς, πολιτικούς και συνταγματικούς κανόνες, προκειμένου να πετύχει το σκοπό της ακόμα και καταστρέφοντας το ίδιο της το κόμμα. Μήπως αυτή δεν είναι που πριν δεν ήθελε εκλογές, ενώ τώρα τάσσεται υπέρ για να αποστομώσει δήθεν την αντιπολίτευση, η οποία φωνάζει ότι τις φοβάται;

Έχοντας λοιπόν τώρα την απόφαση του Συνταγματικού Δικαστηρίου, απομένει να δούμε ποιες κινήσεις θα κάνει η κυβέρνηση και τι σκέφτεται σχετικά η Βουλή. Αιφνίδιες κινήσεις δεν αποκλείονται. Τα αντιμαχόμενα επιχειρήματα για τη διεξαγωγή ή μη των εκλογών παραμένουν. Άλλωστε, όπως τόνισα πιο πάνω, η απόφαση του Δικαστηρίου αναμενόταν διότι ορισμένες διατάξεις του νέου εκλογικού νόμου ήταν εξώφθαλμα αντισυνταγματικές.

Όπως έχουν σήμερα τα πράγματα, γεγονός είναι ότι σύμφωνα με έγκυρους παρατηρητές οι εκλογές δεν πρόκειται να αναδείξουν αυτοδύναμο κόμμα στη Βουλή. Συνεπώς, στην Τουρκία θα έχουμε και πάλι κυβερνήσεις συνασπισμού δύο, τριών ή και περισσότερων ακόμη κομμάτων.

ΧΡΗΣΙΜΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

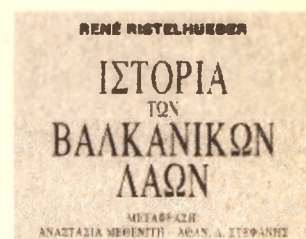
Σειρά: ΙΣΤΟΡΙΑ

(Αρχαία-Μεσαιωνική-Νεότερη)

RENÈ RISTELHUEBER

Ιστορικός συγγραφέας

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΩΝ ΒΑΛΚΑΝΙΚΩΝ ΛΑΩΝ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΑΠΑΔΗΜΑ

“ΑΝΑΛΥΕΤΑΙ ΜΕ ΣΑΦΗΝΕΙΑ ΚΑΙ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΙΚΟΤΗΤΑ Η ΠΟΡΕΙΑ ΤΩΝ ΛΑΩΝ ΤΗΣ ΒΑΛΚΑΝΙΚΗΣ”

537 σελίδες με χρονολογικούς πίνακες, 13 χάρτες, ευρετήριο λαών και προσώπων, συμπληρωματική βιβλιογραφία

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΔΗΜ. Ν. ΠΑΠΑΔΗΜΑ

Ιπποκράτους 8 Αθήνα

Τηλ.: 36.27.318

Θρίαμβος στρατιωτικών, αμηχανία ισλαμιστών

της Ελένης Κολλιπούλου

Συντριπτική ήταν η νίκη του αμφιλεγόμενου στρατιωτικού Λιαμίν Ζερουάλ στις προεδρικές εκλογές της Αλγερίας, στις 16 Νοεμβρίου. Με 61,34%, οι στρατιωτικοί γίνονται ρυθμιστές της πολιτικής ζωής της χώρας. Η μαζική συμμετοχή στις εκλογές, που έφτασε το 75% του εκλογικού σώματος, φανερώνει την ανάγκη των Αλγερινών να σταματήσει η σφαγή ανάμεσα σε ισλαμιστές και κυβερνητικούς. Παράλληλα, οι δυτικές δυνάμεις, με τη συναίνεση πλέον του αλγερινού λαού, εμφανίζονται πλέον συσπειρωμένες κατά του ισλαμικού κινδύνου.

Αυτές οι εκλογές θα είναι ο τάφος σας, απειλούσαν οι φανατικοί ισλαμιστές σε όλη τη διάρκεια της προεκλογικής περιόδου. Η ηγεσία του παράνομου «Ισλαμικού Μετώπου Σωτηρίας» (FIS) με τα επτά ακόμα κόμματα της αντιπολίτευσης κατήγγειλαν ως «στημένες» τις εκλογές και κάλεσαν το λαό να απόσχει από την ψηφοφορία. «Αυτές οι εκλογές θα βυθίσουν τη χώρα στον εμφύλιο πόλεμο», διεκήρυσσαν. Ο απολογισμός των θυμάτων στη διάρκεια της τελευταίας εβδομάδας πριν από τις εκλογές ήταν έξι νεκροί και εβδομήντα τραυματίες από εκρήξεις σε παγιδευμένα αυτοκίνητα. Περισσότεροι από 300.000 ένοπλοι στρατιώτες, αστυνομικοί και άντρες προσωπικής ασφαλείας κινητοποιήθηκαν για να αντιμετωπίσουν την ασφαλή διεξαγωγή των εκλογών.

Παρ' όλα αυτά, η επικράτηση του Λιαμίν Ζερουάλ ήδη από τον α' γύρο των εκλογών νομιμοποιεί την κυβέρνηση, που είναι στην εξουσία από τις 30 Ιανουαρίου 1994, με εντολή ανώτατου κυβερνητικού οργάνου. Στην ουσία, η Αλγερία με αυτές τις εκλογές γυρνάει την πλάτη της στο εκβιαστικό παιχνίδι των ένοπλων ισλαμικών ομάδων (GIA) πιστεύοντας ότι οι δημο-

κρατικές διαδικασίες θα είναι ίσως μια αρχή για την επίλυση των εσωτερικών προβλημάτων της χώρας.

Δεύτερο αναδείχθηκε το κόμμα του μετριοπαθούς ισλαμιστή **Μαχφούντ Ναχνάχ** με 25,38%, ο οποίος δεν κατάφερε, όπως έλπιζε, να προσελκύσει τους ψηφοφόρους που είχαν συντελέσει στην επιτυχία του FIS στις εκλογές του 1991. Το τρίτο κόμμα, η «Ένωση για τον πολιτισμό και τη δημοκρατία» (RCD) του **Σαΐντ Σαντί** έφτασε το 9,29%. Ο πρόεδρος της «Αλγερινής Ανανέωσης» (PRA), **Νουρεντίν Μπουκρούχ**, πήρε 3,78%.

Πώς, όμως, το 70% των ισλαμιστών πριν από τέσσερα χρόνια μειώθηκε υπέρ του σημερινού διπλασιασμού της δύναμης των αντιπάλων τους, των στρατιωτικών;

Η ΤΕΤΡΑΧΡΟΝΗ ΤΡΟΜΟΚΡΑΤΙΑ

Τουλάχιστον σε 30.000 υπολογίζονται τα θύματα από το 1992 μέχρι το 1994, σύμφωνα με αμερικανικές πηγές, από τα οποία εκατό ήταν ξένοι. Δύο μέρες πριν από τις εκλογές, τα κύρια κόμματα της αντιπολίτευσης, το παράνομο FIS και οι «Σοσιαλιστικές Δυνάμεις-FFS» κατήγγειλαν τις δυτικές κυβερνήσεις ότι «σιωπούν για τη σφαγή που γίνεται εδώ και τέσσερα χρόνια στην Αλγερία, μια σφαγή που έχει ξεπερά-

σει τους 70.000 νεκρούς», σύμφωνα με στοιχεία των οργανώσεων αυτών.

Το πραξικόπημα του Ιανουαρίου 1994 ακύρωσε τον δεύτερο γύρο των βουλευτικών εκλογών και στην ουσία σταμάτησε ο θρίαμβος των ισλαμιστών. Τα τρία F, όπως αποκαλούνται, τα τρία Μέτωπα (το FIS, FFS, FLN – το Μέτωπο Εθνικής Απελευθέρωσης) ήδη από τον πρώτο γύρο εκλογών της 26ης Δεκεμβρίου 1991 συντρώσαν το 70% των ψήφων, γεγονός που είχε ανησυχήσει τη Δύση και κυρίως Γαλλία.

Παράλληλα, η ανεπιτυχής προσπάθεια στα τέλη της δεκαετίας του 1980 για γκρότση ενός «δημοκρατικού πόλεμου» που θα αντικαθιστούσε την τριαντάχρονη μονοκρατορία του ενός και μοναδικού κόμματος (FLN) και του στρατού, αναίμακτα σε τα εθνικιστικά και θρησκευτικά από μέρη της αλγερινής κοινωνίας.

Το FIS, ένα νεοεθνικιστικό και λαϊκιστικό κίνημα, που ιδρύθηκε το 1989, τροφοδότησε την πολιτική ζωή της χώρας με αραβικό εθνικισμό και ισλαμισμό. Χωρίς να κλείεται η σύνδεση των αλγερινών ισλαμιστών με άλλα μουσουλμανικά κράτη (Ιρράκ, Αφγανιστάν...), το FIS, όπως και άλλα ισλαμιστικά κινήματα, δρουν τοπικά άξονα την κοινωνική και πολιτική και

παση της χώρας στην οποία βρίσκονται.

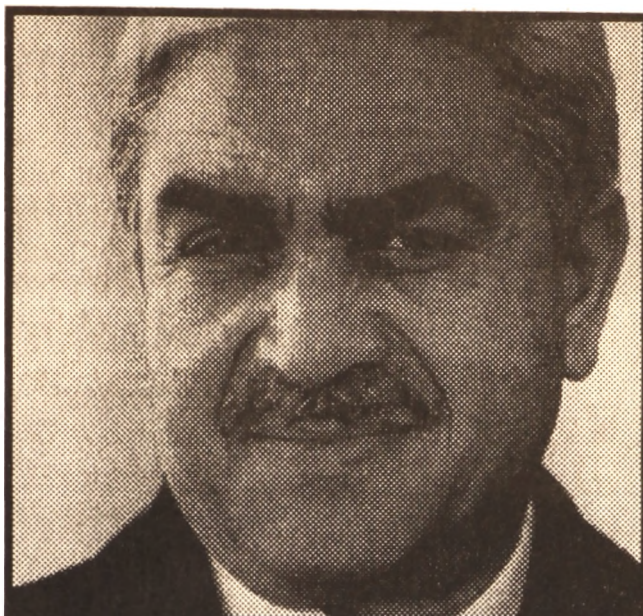
Το Τζιχάντ, ο ιερός πόλεμος που διεξάγεται από τον «Ισλαμικό Στρατό Σωτηρίας» – AIS (η στρατιωτική πτέρυγα του FIS), εκδικεί την «καθαρότητα» της αλγερινής φυλής και την «κοινωνική δικαιοσύνη σύμφωνα με τον θείο νόμο». Αντίστοιχες μεθοδεύσεις που είχαν το προκάλυμμα του θινικισμού υιοθετήθηκαν από τα μετακομμουνιστικά καθεστώτα στην Ευρώπη, προκειμένου να υποστηρίξουν κυβερνήσεις και να προωθήσουν πολιτικά και οικονομικά συμφέροντα. Αποκορύφωμα αυτών των μεθοδεύσεων στάθηκε η γιουγκοσλαβική τραγωδία. Επιπλέον, στην Αλγερία, η οικονομική κρίση και η αυξανόμενη ανεργία στη νεολαία προσφέρονταν για αρόμοιες επινοήσεις και πρακτικές.

Σήμερα, η αντιπαράθεση μεταξύ της στρατιωτικής και πολιτικής πτέρυγας του FIS έχει ενταθεί. Οι «εκσυγχρονιστές» ισλαμιστές, κυρίως επιχειρηματίες, διαπίστωσαν ότι οι τρομοκρατικές ενέργειες δεν εξυπηρετούν τα συμφέροντά τους. Πολλοί από αυτούς μάλιστα αποφάσισαν να ψηφίσουν τον Ζερουάλ, προκειμένου να σταθεροποιηθεί η οικονομία της χώρας και το εισόδημά τους.

Ο ΣΤΡΑΤΟΣ ΣΤΗΝ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

«Θα γίνω ο πρόεδρος όλων των Αλγερινών», υποσχέθηκε ο Ζερουάλ στην πρώτη εκδήλωσή του μετά τις εκλογές, προσκαλώντας την αντιπολίτευση σε διάλογο. Οι ισλαμιστές, αν και αμφισβήτησαν το εκλογικό αποτέλεσμα, απάντησαν ότι «η μόνη έξοδος από την κρίση είναι οι συνολικές και δίκαιες διαπραγματεύσεις». Η δήλωση αυτή των ισλαμιστών ερμηνεύτηκε θετικά από τους αναλυτές, ως μια προσπάθεια προσέγγισης της εξουσίας με ήπια πλέον έσοα.

Είναι γνωστό ότι η πολιτική παράδοση στην Αλγερία από την εποχή της ανεξαρτησίας της χώρας, τον Ιούλιο του 1962, θέλει τους στρατιωτικούς να κατέχουν την ηγεσία του κράτους. Η εκδίωξη του Μπεν Αβελά από την εξουσία, το 1965, ήταν η πρώτη επίσημη εκδήλωση του ρόλου που άσπαιζε ο στρατός στο μέλλον της χώρας. Συνταγματάρχες και στρατηγοί (Χουαρί Μπουμεντιέν, Τσάντλι Μπεντζεντίντ, Αλί Καφί) εναλλάσσονταν στην εξουσία με εξαίρεση τη σύντομη κυβέρνηση του Λοχάμεντ Μπουντιάφ, που δολοφονήθηκε μόλις πέντε μήνες μετά την ανάληψη της

Ο Λιαμίν Ζερουάλ κέρδισε τις εκλογές στην Αλγερία. Λύση που ευνοούσε και η Γαλλία.

προεδρίας της χώρας (29 Ιουλίου 1992).

Τριάντα χρόνια μετά, η παρουσία του στρατού συνεχίζει να επιβεβαιώνεται στις πρόσφατες εκλογές, που είναι και οι πρώτες πλουραλιστικές εκλογές στην ιστορία της. Ο πενήντατετράχρονος Ζερουάλ, συνταξιούχος στρατιωτικός, ήταν σχεδόν άγνωστος στην πολιτική ζωή της Αλγερίας μέχρι τον Ιούλιο του 1993, τότε που αναπάντεχα εκλήθη να αναλάβει το υπουργείο Άμυνας. Λίγους μήνες μετά ανέλαβε καθήκοντα προέδρου της Αλγερίας. Με στρατιωτικές σπουδές στο Κάιρο, τη Μόσχα και το Παρίσι έγινε στρατηγός το 1988 και, ταυτόχρονα, αναπληρωτής του αρχηγού του Στρατού Ήερās.

Αραγε ο νέος πρόεδρος θα καταφέρει στη διάρκεια της πενταετούς εντολής που του έδωσε ο αλγερινός λαός να προχωρήσει σε εθνικό διάλογο; Αυτό το ερώτημα απασχολεί κυρίως τη Γαλλία, που τα εμπορικά και πολιτικά συμφέροντά της μετά 132 χρόνια κατοχής στην Αλγερία είναι υπαρκτά.

Η «ΔΙΚΑΙΩΣΗ» ΤΗΣ ΓΑΛΛΙΑΣ

Ο γάλλος υπουργός Εξωτερικών Ερβέντε Σαρέτ, ανήμερα της εκλογικής μάχης και ενώ τα προγνωστικά ανέφεραν ως φαβορί τον Ζερουάλ, ευχόταν στην Αλγερία «οικονομική πρόοδο, πολιτικό άνοιγμα και σύντομη διεξαγωγή βουλευτικών εκλογών». Η πρότασή του για σύνταξη «συμφώνου σταθερότητας» στη Μεσόγειο, που θα προτείνει στην Ευρωμεσογειακή Διάσκεψη της Βαρκελώνης στα τέλη του Νοεμβρίου, δεν είναι καθόλου σίγουρο ότι θα αποτρέψει το αιματοκύλισμα στην Αλγερία.

Η Γαλλία, που για πολλά χρόνια θεωρού-

σε την Αλγερία αποκλειστικά δική της υπόθεση, προσπαθεί σήμερα να προσεταιριστεί τη διεθνή κοινότητα, προκειμένου να δημιουργηθεί κοινό ευρωπαϊκό μέτωπο για την καταπολέμηση του ισλαμισμού. Πολλά κράτη είχαν επικρίνει τη Γαλλία για την αμείωτη οικονομική και πολιτική ενίσχυση στρατιωτικού καθεστώτος στην Αλγερία τα τελευταία τέσσερα χρόνια. Όμως, η στάση της διεθνούς κοινότητας έχει αλλάξει, ιδίως μετά τις επαναλαμβανόμενες τρομοκρατικές ενέργειες των ισλαμιστών στη Γαλλία. Η Μ. Βρετανία έχει ήδη αποδεχτεί να βοηθήσει τη Γαλλία στην έρευνα για την εξάρθρωση της GIA. Η Ισπανία και η Γερμανία έχουν εκδηλώσει την αλληλεγγύη τους στη γαλλική κυβέρνηση προκειμένου να αντιμετωπίσουν μαζί τον ισλαμικό κίνδυνο και τις συνέπειές του στην Ευρώπη.

Ο γάλλος πρόεδρος Ζακ Σιράκ, στην προσπάθειά του να συνδέσει την οικονομική βοήθεια στην Αλγερία ύψους 10 δις. φράγκων για το 1995 με την πολιτική εξέλιξη στη χώρα αυτή, δήλωνε μερικές μέρες πριν από τις αλγερινές εκλογές στην κρατική τηλεόραση Φρανς 2: «Η οικονομική βοήθεια στην Αλγερία θα εξαρτηθεί από τη διαδικασία εκδημοκρατισμού της».

Μετά τη σημαντική νίκη του Ζερουάλ, ο γάλλος πρόεδρος δεν χρειάζεται πλέον να δικαιολογήσει την άρνησή του να μειώσει στο μισό τις γαλλικές πιστώσεις στην Αλγερία – πρόταση που είχε εισηγηθεί ο προκάτοχός του Εντουάρ Μπαλλαντύρ. Έτσι, διατηρείται το χρυσωρυχείο των χιλίων περίπου γαλλικών επιχειρήσεων, που ζουν αποκλειστικά από το εμπόριο με την Αλγερία (Le Monde 4/10/95).

Παράλληλα, οι πιστώσεις από την Ε.Ε., την Παγκόσμια Τράπεζα και το ΔΝΤ συνεχίζουν να ρέουν στην Αλγερία. Η επαναδιαπραγμάτευση του εξωτερικού χρέους της χώρας, που φτάνει τα 75 δις. δολάρια, και η εφαρμογή των επιταγών του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου αφήνουν περιθώρια αισιοδοξίας για την οικονομική ανάπτυξη της χώρας (Le Monde 16/11/95). Με την προϋπόθεση βέβαια ότι η καθημερινή βία δεν θα εξακολουθήσει για πολύ καιρό ακόμα. Είναι φανερό ότι η κρίσιμη κατάσταση στην Αλγερία δεν μπορεί να αντιμετωπιστεί παρά με τη συμμετοχή όλων των πολιτικών δυνάμεων στην εξουσία ανάλογα με τη δύναμη της αντιπροσώπευσής τους στην αλγερινή κοινωνία.

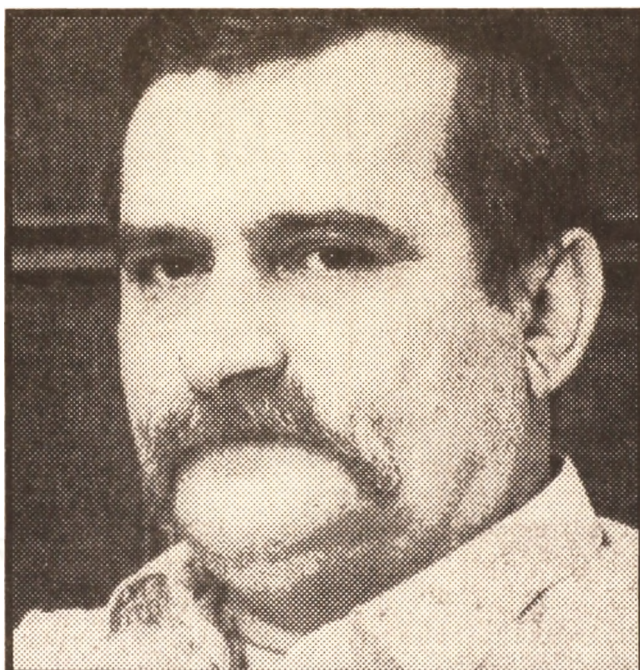
Παρελθόν ο Βαλέσα

της Κατερίνας Καρύγιαννη

Ο Λεχ Βαλέσα, ο ιστορικός ηγέτης της «Αλληλεγγύης», πλήρωσε το κόστος της μετάβασης στην οικονομία της αγοράς και της αυθαιρεσίας της εξουσίας του. Η στήριξη που του πρόσφεραν απλόχερα η Δύση και η Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία δεν ήταν αρκετή να τον σώσει. Ο νέος πάντως «σοσιαλδημοκρατικού» προφίλ, πρόεδρος της χώρας δεν φαίνεται να έχει σχέση με αυτό που λέει επιστροφή του κομμουνισμού και φρόντισε, από την πρώτη στιγμή, να προσφέρει εχέγγυα της προσήλωσής τους στους νόμους της ελεύθερης αγοράς.

Οι Πολωνοί ίσως του αναγνωρίζουν ότι προσανατόλισε τη χώρα προς την Ευρωπαϊκή Ένωση και το ΝΑΤΟ και την απελευθέρωσε από τη ρωσική κυριαρχία· δεν του συγχώρησαν όμως την αυθαιρεσία της εξουσίας του. Ο **Λεχ Βαλέσα**, ο άνθρωπος που έδωσε ψυχή στους αγώνες των εργαζομένων, σάρκα και οστά στην «Αλληλεγγύη» και πρωταγωνίστησε στην ανατροπή του κομμουνιστικού καθεστώτος είναι, από την Κυριακή 19 Νοεμβρίου, παρελθόν για την Πολωνία. Μια πενταετία στον προεδρικό θώκο ήταν αρκετή για να μεταβάλει την εικόνα του «αγωνιστή» Βαλέσα.

Η θεραπεία-σοκ και η μετάβαση στην οικονομία της αγοράς έχει μεγάλο κόστος και η πλειοψηφία των Πολωνών που καλείται να το πληρώσει γύρισε την πλάτη στον Λεχ Βαλέσα. Η ανεργία έφτασε αισίως στο 15% και ένας στους οκτώ Πολωνούς ζει κάτω από τα όρια της φτώχειας. Οι αριθμοί μπορεί να λένε ότι ο ρυθμός ανάπτυξης στη χώρα θα φτάσει το 55%, η καθημερινή πραγματικότητα όμως είναι πολύ σκληρή για τον μέσο Πολωνό. Ο απερχόμενος πρόεδρος της χώρας πλήρωσε όχι μόνο γι' αυτό αλλά και για την πρακτική του ν' αναζητεί εξιλαστήρια θύματα στους εκάστοτε πρωθυπουργούς, τρεις στον αριθμό, που με μεγάλη ευκολία όρισε και έπαυσε. Με την ίδια ευκολία απομάκρυνε στενούς συνεργάτες του που του συνόδευαν και τον στήριξαν από τα χρόνια της Αλληλεγγύης και άνοιξε, τα δύο τελευταία χρόνια, μέτωπα με το Κοινοβούλιο όπου κυριαρχούν -από τις βουλευτικές εκλογές του 1993- οι

Δεν συγχώρησαν στον Βαλέσα την αυθαιρεσία της εξουσίας του οι Πολωνοί.

πρώην κομμουνιστές. Την περίοδο αυτή, ο Βαλέσα προέβαλλε διαρκώς βέτο στο νομοθετικό έργο του σώματος γιατί, προφανώς, δεν του επέτρεψαν να εκδίδει διατάγματα όπως το επιθυμούσε.

Τη στιγμή αυτή που η εικόνα του Λεχ Βαλέσα είχε αρχίσει να φθείρεται εμφανίζεται δυναμικά στο προσκήνιο ο σαραντάρης **Κβασνιέφσκι**, με το σύνθημα «*Ας επιλέξουμε το μέλλον μας*». Φλερτάρει ανοιχτά με το προφίλ των δυτικών σοσιαλδημοκρατών και, πολύ προσεκτικά, από το 1984 και εξής αποφεύγει την υπουργοποίηση.

Ξεκινάει την προεκλογική του καμπάνια δασκαλεμένος καλά από ανθρώπους που ήρθαν από την Αμερική. Η προεκλογική του εκστρατεία έχει πολλά κοινά σημεία με αυτή του **Μπιλ Κλίντον**. Ξεκίνησε από τον Ιούνιο μια περιοδεία μαμούθ σε 120 πόλεις της Πο-

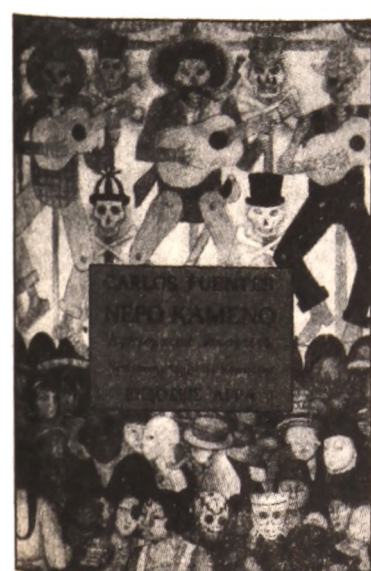
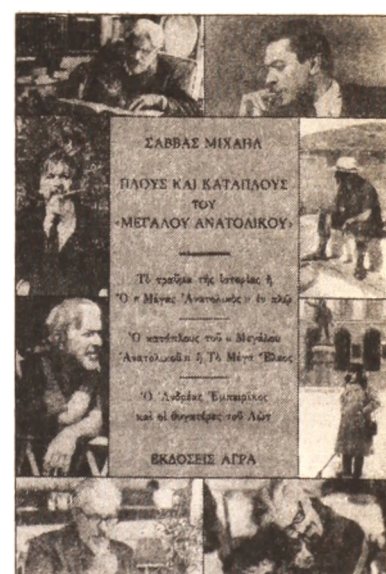
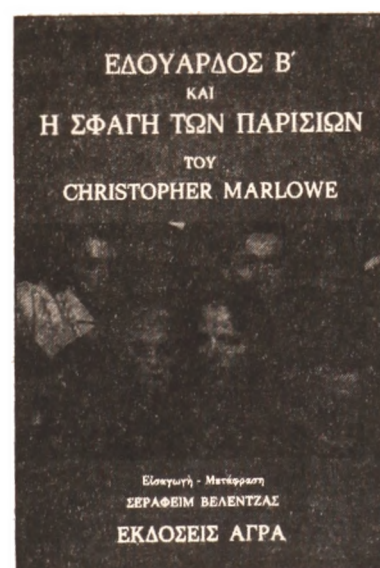
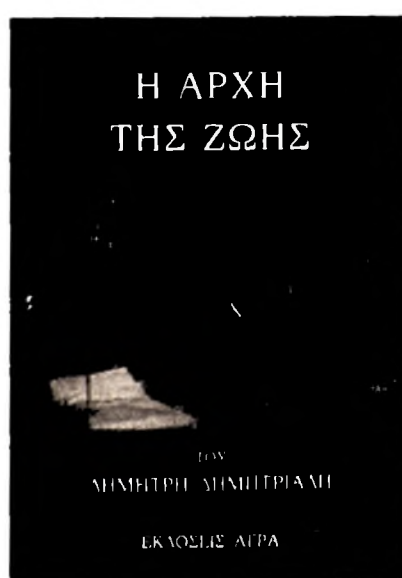
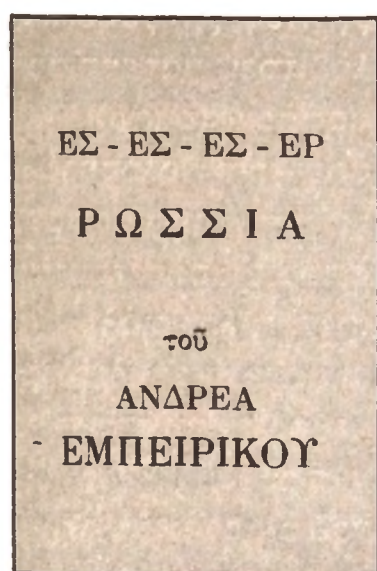
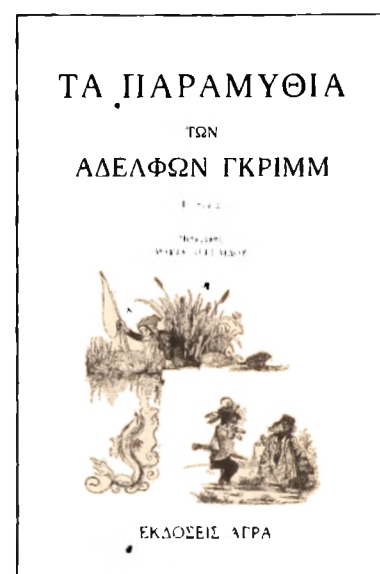
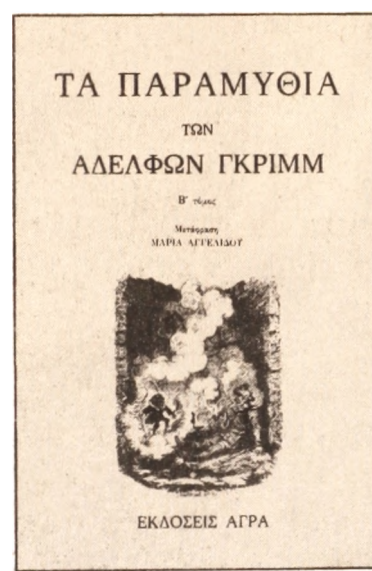
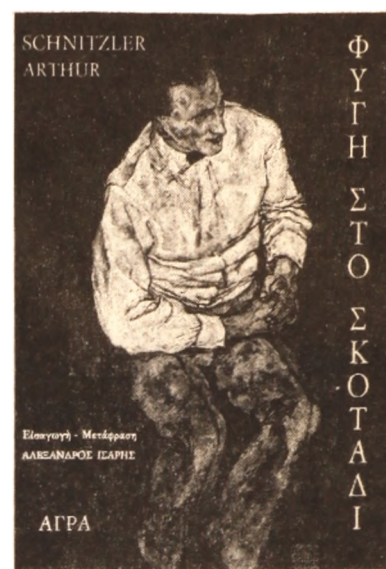
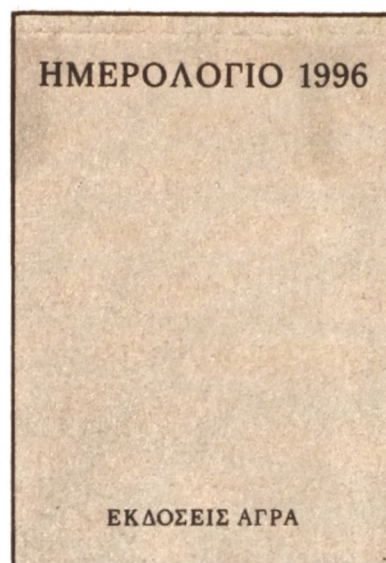
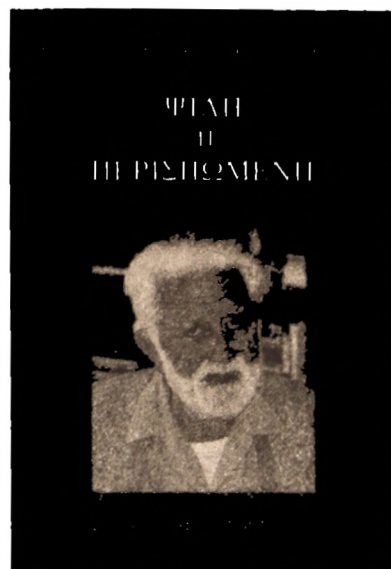
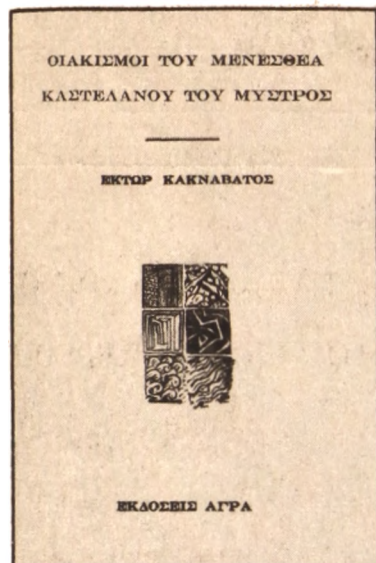
λωνίας, ήρθε σε επαφή με τον κόσμο και τόρθωσε να πείσει κυρίως τη νεολαία που δεν έχει έντονες τις αναμνήσεις από το κομμουνιστικό καθεστώς.

Έπεισε εκείνους που πληρώνουν τη μετάβαση προβάλλοντας ένα κοινωνικότερο πρόσωπο της εξουσίας. Πολιτικοί αναλυτές χαρακτηρίζουν τον Κβασνιέφσκι καριερίστικη που θα μπορούσε να εκφράσει τις απαιτήσεις οποιουδήποτε κόμματος και όχι αναγκαστικά την Αριστερή Δημοκρατική Συμμαχία.

Τι σημαίνει τελικά η αλλαγή αυτή φρουρού στην προεδρία της Πολωνίας. Δεν προμηνιάζουν σημαντικές αλλαγές στην πολιτική και, κυρίως, στην οικονομική πολιτική. Ο δρόμος προς την ελεύθερη αγορά δεν έχει επιστροφή και, άλλωστε, ο νέος πρόεδρος προσέφερε από την αρχή στη Διεύθυνση της νομιμοφροσύνης του. Δήλωσε πίστη στην οικονομία της αγοράς από την αρχή της προεκλογικής του εκστρατείας. Γενός που μας κάνει να αμφιβάλουμε για το κοινωνικότερο πρόσωπο της εξουσίας. Δεδομένου ότι το κόμμα του Κβασνιέφσκι, Αριστερή Δημοκρατική Συμμαχία, κυριάρχησε στο Κοινοβούλιο, είναι βέβαιο ότι πρόεδρος και Βουλή θα πορευτούν μαζί στην αλλαγή του συντάγματος της χώρας που προτείνεται εδώ και πολύ καιρό. Η συμπόρευση των δύο θα είναι καταλυτική για την πολιτική σταθερότητα της χώρας. Με την πρόθεση, όμως, ότι οι επιλογές του και οι πολιτικές τους δεν θα ταλανίσουν ακόμα περισσότερο τον πολωνικό λαό και δεν θα μετρέσουν την απογοήτευσή του σε αγανάκτηση και οργή.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΓΡΑ

ΑΠΟ ΤΟ 1979

ΚΟΣΜΟΔΡΟΜΙΟ

ΑΝΕΜΟΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ ΣΤΗ ΔΥΤΙΚΗ ΟΧΘΗ

Είναι δύσκολο να περιγράψει κανείς με λόγια τις εικόνες που μετέδωσαν τα διεθνή ειδησεογραφικά πρακτορεία από την αποχώρηση των ισραηλινών στρατευμάτων από την πόλη Ζεντίν της Δυτικής Όχθης. Τα στρατεύματα κατοχής αποχώρησαν ύστερα από 28 ολόκληρα χρόνια. Είναι η πρώτη πόλη της Δυτικής Όχθης που ελευθερώνεται, θα ακολουθήσουν άλλες έξι πόλεις και 500 χωριά. Θα πει κανείς πως είναι σταγόνα στον ωκεανό. Αλλά δεν μπορεί να μη σταθούμε με δέος μπροστά στις χιλιάδες των Παλαιστινίων της Ζεντίν που με σφιγμένες γροθιές, με σημαίες, με πυροβολισμούς, με χορούς και τραγούδια υποδέχτηκαν την ελευθερία και τον ηγέτη τους Γιάσερ Αραφάτ που βροντοφώναζε από τα μικρόφωνα, μαζί θα φτιάξουμε το ανεξάρτητο παλαιστινιακό κράτος και μετά, μαζί, θα προσευχηθούμε στην Ιερουσαλήμ – και ας γνωρίζουμε ότι αυτό το κράτος που ονειρεύονται οι Παλαιστίνιοι δεν έχει ελπίδες να γίνει πραγματικότητα.

ΤΑ ΣΚΑΘΑΡΙΑ ΕΠΙΣΤΡΕΦΟΥΝ

15 χρόνια μετά το θάνατο του Τζων Λένον και 25 χρόνια από την τελευταία τους ηχογράφιση, οι Μπιητλς επιστρέφουν με δύο καινούργια τραγούδια. Το ένα, «Free as a bird» (Ελεύθερος σαν πουλί), το έγραψε και το ηχογράφησε για πρώτη φορά το 1977 ο Τζων Λένον.

Η φωνή του από εκείνη την ηχογράφιση και οι φωνές των άλλων τριών σκαθαριών ενώνονται σ' αυτό το τραγούδι με την παρέμβαση της υψηλής τεχνολογίας και μας ταξιδεύουν στα παλιά.

ΤΟΥΣ ΕΚΤΕΛΕΣΑΝ ΕΝ ΨΥΧΡΩ

Ο λόγος για τους εννέα υπέρμαχους των δικαιωμάτων της μειονότητας Ογκόκ που οι στρατιωτικοί ηγέτες της Νιγηρίας έστειλαν στην αγχόνη.

Αναμεσά τους, ο γνωστός συγγραφέας **Κεν Σαρό Ονιάνα**, που ηγούνταν μιας εκστρατείας για την αυτοδιάθεση των 500.000 μελών της μειονότητας

Ογκόκ και για την προστασία του περιβάλλοντος. Αξιωματούχοι των φυλακών και των δυνάμεων ασφαλείας δήλωσαν απλά στο κρατικό νιγηριανό πρακτορείο ειδήσεων ότι, πριν τους οδηγήσουν στην αγχόνη, ιερείς προσευχήθηκαν γι' αυτούς. Εμείς μπορεί μερικές φορές να ξεχνάμε αλλά, ευτυχώς, φροντίζουν οι ίδιοι οι δικτάτορες της Νιγηρίας να μας θυμίζουν το θλιβερό πρόσωπό τους.

ΦΩΝΗ ΒΟΩΝΤΟΣ.

Η έκθεση του Human Rights Watch, στην τελευταία της έκθεση για τα ανθρώπινα δικαιώματα, επιρρίπτει μεγάλες ευθύνες

στο ΝΑΤΟ και τις ΗΠΑ για τον αποδεκατισμό των Κούρδων από τα τουρκικά στρατεύματα. «Με έκπληξη» η οργάνωσή διαπιστώνει ότι το αμερικανικό οπλοστάσιο έχει τεθεί στη διάθεση του τουρκικού στρατού.

Τα όπλα με τα οποία σκοτώνουν τους Κούρδους είναι αμερικανικά, διαπιστώνει η οργάνωση και συνιστά στις χώρες μέλη του ΝΑΤΟ να περιορίσουν τις πωλήσεις όπλων προς την Τουρκία. Η... έκπληξη, όμως, είναι ότι «εξεπλάγησαν» οι αρμόδιοι που συνέταξαν την έκθεση σαν να μην ήξεραν τόσα χρόνια με τι όπλα εξολοθρεύουν οι Τούρκοι τους Κούρδους.

Καθίλωσε το
βρετανικό κοινο
στις τηλεοράσεις
του η πολύκροτη
συνέντευξη της
Νταϊάνας της
περασμένης
Δευτέρα, στην
εκπομπή Πανόραμα
του BBC
Η «συνέντευξη του
αιώνα» για τη
Βρετανία, μια και
μοναρχία έτρεψε
για τυχόν
αποκαλύψεις της
Η Τ.Υ. σήμερα
όποιο, αναισθητικό
διεγερτικό του
λαού – αλλά και
φόβος και τρόπος
μιας ευάλωτης
εξουσίας

Για ποια Ενωμένη Ευρώπη;

του Γιώργου Σιγννού

Το ειδικό αφιέρωμα του *Αντί* (τ. 581, 23.6.1995), σύμφωνα με τους επιμελητές του, επιδιώκει να συμβάλει στη συζήτηση και τον προβληματισμό σχετικά με τη Διακυβερνητική Διάσκεψη του 1996 (Δ.Δ.-'96). Στο πλαίσιο αυτό η ακόλουθη πρόταση επιδιώκει να επικεντρώσει τον προβληματισμό σε συγκεκριμένα θέματα που αφορούν τον πρώτο πυλώνα της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ε.Ε.).

Οι γράφοντες στο ειδικό αφιέρωμα καταπιάνονται με τις αρχές που θα έπρεπε να διαπνέουν τις διαπραγματεύσεις της ελληνικής αντιπροσωπείας, είτε στην ομάδα προβληματισμού είτε στα Συμβούλια (υπουργών ή αρχηγών). Συμφωνούν δε σε τρεις αρχές: α) απόρριψη των πολλαπλών ταχυτήτων, β) διατήρηση της ομοφωνίας για θέματα που αφορούν τον δεύτερο πυλώνα (εξωτερική πολιτική και πολιτική ασφαλείας, ΚΕΠΠΑ), τη διεύρυνση και την αναθεώρηση των Συνθηκών, και γ) διατήρηση της ισότητας των κρατών.

Ακόμη και σε ομόσπονδα κράτη οι αρχές αυτές είναι δύσκολο να εφαρμοστούν και δεν ανταποκρίνονται στους στόχους της Ε.Ε., της οποίας η δομή παραμένει διακυβερνητική με μορφή εξελικτική.

Θα προσπαθήσω να υποστηρίξω πως αν η εξελικτική πορεία της Ε.Ε. παραμένει η βάση των εργασιών της Δ.Δ.-'96, τότε ο προβληματισμός πρέπει να επικεντρωθεί στον πρώτο πυλώνα με προοπτική να καθορίσει τις διαδικασίες και τους δεσμούς για τον δεύτερο πυλώνα, ΚΕΠΠΑ, και τον τρίτο πυλώνα, εσωτερικών υποθέσεων και δικαιοσύνης.

ΑΝΑΘΕΩΡΗΣΗ ΤΗΣ Ε.Κ.

Η αναθεώρηση του πρώτου πυλώνα, που αναφέρεται στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα (Ε.Κ.), μπορεί να μην αναφέρεται στις διατάξεις του άρθρου Ν της Συνθήκης. Το άρθρο Ν αναφέρεται στον δεύτερο και στον τρίτο πυλώνα για αναθεώρηση. Όμως, αναθεώρηση των δύο προαναφερόμενων πυλώνων χωρίς να αναθεωρηθεί ο πρώτος είναι αδύνατη για δύο λόγους: α) ο πρώτος πυλώνας έχει νομική προσωπικότητα, ενώ ο δεύτερος και ο τρίτος δεν έχουν· β) οι θεσμοί της Ε.Ε. ανήκουν στον πρώτο πυλώνα, ενώ ο δεύτερος και τρίτος πυλώνας εξυπηρετούνται είτε από τους θεσμούς του πρώτου είτε από διακυβερνητικούς θεσμούς, όπως η Ευρωπαϊκή Πολιτική Συνεργασία.

Υπάρχει και ένας τρίτος λόγος που ίσως είναι πιο σοβαρός. Αν η Δ.Δ.-'96 έχει στόχο να προετοιμάσει την Ε.Ε. για μια νέα διεύρυνση προς την Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη, τότε οι υπάρχοντες θε-

σμοί και διαδικασίες σε μια Ένωση των είκοσι πέντε κρατών-μελών είναι ακατάλληλοι.

Ένας τέταρτος λόγος που συνηγορεί υπέρ της σοβαρής εξέτασης των θεσμών αφορά τη μορφή της Ένωσης. Θα ενισχυθεί ο υπερεθνικός χαρακτήρας της ή θα παραμείνει ένα μισοτελειωμένο σπίτι; Αν ταχθούμε υπέρ του υπερεθνικού χαρακτήρα, αυτή η θέση υποδηλώνει ενίσχυση των θεσμών και διαδικασιών που προωθούν την ομοσπονδιακή δομή της Ένωσης. Αυτό μπορεί να επιτευχθεί με τη ριζική αναθεώρηση του πρώτου πυλώνα.

Οι τέσσερις αυτοί λόγοι θέτουν ένα ερώτημα: Ποιες θα έπρεπε να είναι οι αρχές που θα διέπουν τη δημοκρατική δομή του πρώτου πυλώνα; Προφανώς, η απάντηση αφορά την υπέρβαση του δημοκρατικού ελλείμματος.

ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΟ ΕΛΛΕΙΜΜΑ

Τι εννοούμε με τον όρο δημοκρατικό έλλειμμα; Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο ταυτίζει τον όρο με τη «μείωση ή εξαφάνιση του δημοκρατικού ελέγχου από τα εθνικά Κοινοβούλια ή το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο»¹. Δηλαδή, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, το Συμβούλιο Υπουργών και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχουν αποκτήσει εξουσία σε βάρος των εθνικών Κοινοβουλίων χωρίς να υπάρχει ισότιμη μεταφορά εξουσιών στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο.

Μια δεύτερη άποψη ορίζει το δημοκρατικό έλλειμμα σε σχέση με την άμεση δημοκρατία, υπονοώντας την έννοια της «αλλοτρίωσης»². Δηλαδή, οι πολίτες δεν έχουν καμία συμμετοχή στις αποφάσεις που τους αφορούν και είναι αποξενωμένοι από τα άτομα που γι' αυτούς αποφασίζουν. Συνεπώς η Ε.Ε. έχει χάσει την απλή επαφή με τους πολίτες της και τη νομιμότητά της.

Οι προαναφερόμενοι ορισμοί του δημοκρατικού ελλείμματος δεν είναι λειτουργικοί αλλά μάλλον κυκλοτερείς στη συλλογιστική τους. Δεν είναι λειτουργικοί, διότι δεν αναφέρονται σε συγκεκριμένες πολιτικές ή μέσα με τα οποία θα μπορούσαν να ήταν πιο αποδοτικές, αν ελέγχονταν από τα εθνικά Κοινοβούλια. Για παράδειγμα, οι ορισμοί αυτοί δεν μας εξηγούν γιατί οι δυνάμεις της αγοράς έχουν καταστήσει μερικά μέσα άσκησης πολιτικής (όπως είναι οι περιορισμοί στη διακίνησή των κεφαλαίων) ή πολιτικές (όπως είναι η συναλλαγματική πολιτική) αναποδοτικά/ές και άχρηστα/ες.

Οι προσεγγίσεις αυτές είναι κυκλοτερείς, δηλαδή δεν εξηγούν «γιατί» το δημοκρατικό έλλειμμα δημιουργήθηκε. Με άλλα λόγια χρειάζεται να μας εξηγήσουν πώς συγκεκριμένοι παράγοντες επιδρούν στους θεσμούς, πώς αλλοιώνεται η ισχύς τους, πώς μετασχηματίζονται και τι θα μπορούσε να συμβεί αν το δημοκρατικό έλλειμμα διευρυνόταν. Θα έπρεπε δε να εισηγηθούν και μέτρα ή πολιτικές ικανά/ές να περιορίσουν τις αρνητικές επιπτώσεις.

Πώς θα μπορούσαμε να αποφύγουμε τις ανωτέρω ελλείψεις; Θεωρητικά, πολλοί θα υποστήριζαν τη δημοκρατική νομιμοποίηση των διαδικασιών λήψης αποφάσεων και των θεσμών. Μια τέτοια θέση

έπρεπε να βασιζείται σε συγκεκριμένες αρχές, όπως η ανεξαρτησία των θεσμών και ο έλεγχος της εφαρμογής των αρμοδιοτήτων τους (η υπολογιστικότητα). Η υπολογιστικότητα χρησιμοποιείται ως δόκιμος όρος που εκφράζει τη θεσμική κατοχύρωση του ελέγχου, χωρίς να υποδηλώνει έλεγχο απαραίτητα από Κοινοβούλιο.

Από αυτές τις δύο αρχές προκύπτει ένας εναλλακτικός ορισμός του δημοκρατικού ελλείμματος που θα μπορούσε να είναι ο ακόλουθος:

Δημοκρατικό έλλειμμα είναι η απόκλιση μεταξύ της Ανεξαρτησίας και Υπολογιστικότητας, που έχουν αποδοθεί στους θεσμούς της Ε.Ε. από τη Συνθήκη. Η απόκλιση απορρέει από τη θεσμισμένη ανισορροπία της μονοπωλιακής εξουσίας στη λήψη αποφάσεων.

ΑΝΕΞΑΡΤΗΣΙΑ ΚΑΙ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑ

Η έννοια της ανεξαρτησίας έχει σχέση με τη διαδικασία του ορισμού της ιεραρχίας ενός θεσμού, την αρμοδιότητα του θεσμού και τα μέσα που διαθέτει για την επίτευξη των στόχων του.

Ο ορισμός της ιεραρχίας έχει περιεχόμενο μόνον αν η διαδικασία δεν υπόκειται σε πολιτικές σκοπιμότητες και δεν εξυπηρετεί άλλα συμφέροντα από τα συμφέροντα του θεσμού. Ένας τρόπος που θα μπορούσε να ικανοποιήσει και τα δύο σκέλη του ορισμού είναι η διττή βάση του· δηλαδή να καταργηθεί η απόλυτη εξουσία ενός θεσμού στον ορισμό της ιεραρχίας, δίνοντας το δικαίωμα σε ένα θεσμό να προτείνει υποψηφίους και έναν άλλο θεσμό να επιλέγει τους υποψηφίους.

Οι αρμοδιότητες ενός θεσμού καθορίζουν και τη σχετική ή ουσιαστική εξουσία του. Ο καθορισμός μιας πολιτικής είναι αποκλειστικό δικαίωμα ενός θεσμού με ουσιαστική εξουσία. Το ερώτημα: «γιατί αυτές οι αρμοδιότητες γι' αυτόν τον θεσμό και όχι άλλες;» πρέπει να εξετασθεί σε αντιστοιχία με τις δυνάμεις της αγοράς και την κρατική εξουσία. Αγορά και κράτος είναι αντίθετες έννοιες. Η ισορροπία μεταξύ τους διατηρείται ή επιτυγχάνεται με τη δημιουργία των θεσμών.

Η επίτευξη των στόχων ενός θεσμού απαιτεί μέσα. Αυτά αφορούν οικονομικά και πολιτικά μέσα. Οικονομική και πολιτική αυτονομία είναι δύο όψεις ενός νομίσματος.

Η έννοια της υπολογιστικότητας έχει σχέση με τον έλεγχο της ασκηθείσας εξουσίας με σκοπό να αποτρέψει την κατάχρηση. Η υπολογιστικότητα καθορίζει το πλαίσιο άσκησης των αρμοδιοτήτων χωρίς να επεμβαίνει, αλλά ασκεί έλεγχο. Στόχος της είναι να περιορίζει το δικαίωμα της απόλυτης εξουσίας και να καθορίζει τη μερική εξουσία. Υπολογιστικότητα και απόλυτη εξουσία είναι έννοιες επίσης αντίθετες.

ΑΝΑΓΚΑΙΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΘΕΣΜΩΝ

Ανεξαρτησία και υπολογιστικότητα δίνουν περιεχόμενο στη φύση ενός θεσμού. Δεν απαντούν στο ερώτημα: *γιατί οι θεσμοί είναι αναγκαίοι, γιατί μετασχηματίζονται, τι μορφή παίρνουν, γιατί καταργούνται κ.λπ.* Αυτά είναι ερωτήματα με τα οποία ασχολείται η θεωρία των θεσμών³.

Μια συνοπτική θέση της θεωρίας των θεσμών θα μπορούσε να διατυπωθεί στην ακόλουθη αιτιατή σχέση:

Γέννηση → Φύση → Λειτουργία → Σκοπός

Η γέννηση ενός θεσμού απορρέει από την αναγκαιότητα των ανθρώπινων σχέσεων. Έχει σχέση με ιστορικές στιγμές, φυσικές καταστροφές, κοινωνικές ανάγκες, οικονομικές σχέσεις ή ισορροπίες κ.λπ. Στην έννοια της γέννησης ενσωματώνεται και ο μετασχηματισμός ενός θεσμού· απορρέει από την ένταση μεταξύ των δυνάμεων της αγοράς ή κοινωνικών κινημάτων και της κρατικής εξουσίας.

Η φύση ενός θεσμού γίνεται αντιληπτή ως συνδυασμός κρίκος που ενσωματώνει την ισορροπία μεταξύ ανεξαρτησίας και υπολογιστικότητας. Η ισορροπία επιτυγχάνεται είτε με καταστατικές είτε με συνταγματικές διατάξεις. Σε μια κοινωνία που εξελίσσεται, η ισορροπία δεν είναι αυτονόητη. Η μετάβαση από μία μορφή σε άλλη δημιουργεί συμφέροντα υπέρ μιας κοινωνικής ομάδας εις βάρος άλλης.

Η λειτουργία ενός θεσμού αφορά την άσκηση των αρμοδιοτήτων του· έχει σχέση με τα μέσα που διαθέτει, τα οποία μπορούν να είναι οικονομικά ή δημοσιονομικά και να έχουν νομική κατοχύρωση ή κοινωνική διάσταση.

Ο σκοπός ενός θεσμού είναι ταυτισμένος με την έννοια της βελτίωσης μιας κατάστασης· πρέπει να πληροί, να καλύπτει την αναγκαιότητα έτσι ώστε να μην ξαναγεννηθεί η ανάγκη. Η αδυναμία εκπλήρωσης των σκοπών ισοδυναμεί με την ανάγκη είτε της κατάργησης είτε του μετασχηματισμού ενός θεσμού.

Η ανωτέρω αιτιατή σχέση απαντά στο ερώτημα «γιατί οι θεσμοί είναι απαραίτητοι σε μια δημοκρατική κοινωνία». Διότι λειτουργούν ως μηχανισμοί μεταβίβασης της συσσωρευμένης γνώσης από τη μια γενεά στην επομένη.

ΑΝΑΘΕΩΡΗΣΗ ΤΩΝ ΘΕΣΜΩΝ ΤΗΣ Ε.Ε.

Αν εφαρμόσουμε την προαναφερόμενη αιτιατή σχέση στη Δ.Δ. '96, θα οδηγηθούμε στις ακόλουθες αναθεωρήσεις.

Ένα βασικό αίτημα των πολιτών της Ε.Ε. είναι η συμμετοχή τους στις αποφάσεις που άμεσα τους αφορούν μέσα από τους εθνικούς φορείς που εκπροσωπούνται. Αν η έννοια της λειτουργίας των εθνικών Κοινοβουλίων έχει περιεχόμενο, τότε θα πρέπει να συμμετέχουν στη διαμόρφωση των νόμων της Ένωσης. Αυτό θα μπορούσε να επιτευχθεί με το διαχωρισμό της νομοθεσίας της Ένωσης σε δύο κατηγορίες:

α) Νόμοι της Ένωσης

β) Παράγωγη νομοθεσία.

Τα σχέδια νόμων θα υποβάλλονται από την Επιτροπή στο Συμβού-

Οι πολίτες δεν έχουν συμμετοχή στις αποφάσεις που τους αφορούν και είναι αποξενωμένοι από αυτούς που αποφασίζουν.

λιο Υπουργών, Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο (Ε.Κ.) και εθνικά Κοινοβούλια. Για μεν τα Κοινοβούλια θα χρειάζεται απλή πλειοψηφία των συμμετεχόντων μελών των, ενώ για το Συμβούλιο η αυξημένη πλειοψηφία. Η αυξημένη πλειοψηφία θα εφαρμόζεται και για το σύνολο των εθνικών Κοινοβουλίων. Σε περίπτωση απόρριψης από ένα από τα τρία μέρη, η Επιτροπή θα ξαναυποβάλει το σχέδιο νόμου. Σε περίπτωση τροπολογιών, μόνο το Συμβούλιο και το Ε.Κ. θα συναποφασίζουν. Η όλη διαδικασία της συναπόφασης θα ολοκληρώνεται σε διάστημα δώδεκα μηνών.

Η παράγωγη νομοθεσία θα μπορεί να αποτελείται από Κανονισμούς και Οδηγίες που θα υποβάλλονται από την Επιτροπή στο Συμβούλιο και στο Ε.Κ. Η διαδικασία της συναπόφασης θα εφαρμόζεται. Οι αποφάσεις του Συμβουλίου και η νομοθεσία της Επιτροπής θα καταργηθούν.

Οι διαδικασίες της συνεργασίας και της διαβούλευσης θα καταργηθούν. Αντιθέτως, η διαδικασία της σύμφωνης γνώμης θα μπορούσε να εφαρμοστεί για θέματα που αφορούν την αναθεώρηση της Συνθήκης, διεύρυνση, διεθνείς συμφωνίες και την ΚΕΠΠΑ.

Όσον αφορά το *Ευρωπαϊκό Συμβούλιο*, θα αποτελείται από τους αρχηγούς κρατών ή κυβερνήσεων και τους προέδρους της Επιτροπής και του Ε.Κ. Οι υπουργοί των εξωτερικών υποθέσεων δεν θα συμμετέχουν στις εξαμηνιαίες συναντήσεις του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου

Το *Συμβούλιο* θα παίρνει τις αποφάσεις του με μια από τις τρεις μεθόδους: απλή, ειδική ή ενισχυμένη πλειοψηφία. Η ομοφωνία θα διατηρηθεί μόνον για θέματα ασφάλειας και άμυνας. Η στάθμιση των κρατών-μελών με βάση τον πληθυσμό τους θα μπορούσε να είναι:

Γερμανία	10	(81,1 εκατ.)
Γαλλία	9	(57,3 εκατ.)
Ιταλία	9	(58,1 εκατ.)
ΗΒ	9	(58,1 εκατ.) Ενισχυμένη πλειοψ.: 70/82 (85%)
Ισπανία	7	(39,1 εκατ.)
Μπανδία	6	(15,2 εκατ.) Ειδική πλειοψ.: 60/82 (73%)
Βέλγιο	5	(10,0 εκατ.)
Ελλάδα	5	(10,4 εκατ.) Απλή πλειοψ.: 50/82 (60%)
Ουγγρία	4	(7,9 εκατ.)
Ουγγαρία	4	(8,7 εκατ.)
Ανία	3	(5,1 εκατ.)
Εννλνδία	3	(5,0 εκατ.)
Μλνδία	2	(3,5 εκατ.)
Ουξεμβούργο	1	(0,4 εκατ.)
ύνολο	82	

Σε περίπτωση διεύρυνσης με κράτη-μέλη άνω των είκοσι, οι προεδρίες θα μπορούσαν να εξεταστούν ως γεωγραφικές οντότητες, απολούμενες από τέσσερις ή πέντε χώρες. Σε αυτή την περίπτωση η άρκεια της προεδρίας θα μπορούσε να είναι ενός έτους.

Κάθε κράτος-μέλος θα εκπροσωπείται στην *Επιτροπή* από έναν πύτροπο. Ο πρόεδρος της θα εκλέγεται από το Ε.Κ. Ο αριθμός των τοψηφίων επιτρόπων που θα προτείνεται από το Ευρωπαϊκό Συμ-

έλεγχο πρέπει να ελέγχει όλες τις κοινοτικές δαπάνες. Συνεπώς η διάκριση μεταξύ υποχρεωτικών και μη υποχρεωτικών δαπανών πρέπει να εκλείψει. Οπότε οι γεωργικές δαπάνες και ο καθορισμός των γεωργικών τιμών θα ενταχθούν στις αρμοδιότητες του Ε.Κ. Οι δαπάνες του δεύτερου και τρίτου πυλώνα, όπως επίσης και του Ταμείου Ανάπτυξης, θα πρέπει να συμπεριληφθούν σε ένα προϋπολογισμό. Η αρχή της μηδενικής βάσης θα πρέπει να διατηρηθεί.

ΟΡΓΑΝΑ ΤΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

Σύμφωνα με την αιτιατή σχέση η *Επιτροπή των Περιφερειών* και η *Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή* θα πρέπει να συγχωνευθούν, διότι η σημερινή τους φύση και λειτουργία δεν συνηγορούν στη διατήρηση δύο οργάνων που έχουν τις ίδιες σχεδόν συμβουλευτικές αρμοδιότητες. Ούτε ανεξάρτητα ούτε υπόλογα όργανα είναι.

Το καινούργιο όργανο θα μπορούσε να αποτελείται από αιρετούς εκπροσώπους των περιφερειών, που θα εκλέγονται απευθείας. Θα έχει συμβουλευτικές αρμοδιότητες για όλες τις νομοθετικές προτάσεις της Επιτροπής σχετικά με την παράγωγή νομοθεσία. Αν το καινούριο όργανο απορρίψει μια πρόταση, η Επιτροπή θα υποχρεούται να υποβάλλει αναθεωρημένη πρόταση.

Η δομή της *Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας* (ΕΚΤ) θα μπορούσε να διατηρηθεί ως έχει. Ο ορισμός των μελών της εκτελεστικής επιτροπής της ΕΚΤ θα υπόκειται στην ίδια διαδικασία όπως της Επιτροπής. Επίσης η εποπτεία των πιστωτικών ιδρυμάτων θα πρέπει να διαχωριστεί από τις νομισματικές αρχές. Το δε δεύτερο καθήκον της ΕΚΤ, εξαιτίας της παγκοσμιοποίησης των αγορών, θα πρέπει να είναι η «διαχείριση του ρίσκου».

Η θεσμική σχεδίαση της ONE δεν ανταποκρίνεται στα προβλήματα που έχει δημιουργήσει η παγκοσμιοποίηση των αγορών. Αν υποθέσουμε πως το χρήμα παίζει ενεργό ρόλο, και όχι ουδέτερο, τότε η καθιέρωση του ενιαίου νομίσματος στην Ε.Ε. κατά τη διάρκεια του

τρίτου σταδίου της ONE θα ενσωματώσει όλες τις υπάρχουσες νομισματικές εξωγενείς. Η ΕΚΤ ουσιαστικά θα ενσωματώσει τις κατηγορίες των εξωγενειών που έχουν σχέση με το δικαίωμα της νομισματοκοπής, το επίπεδο τιμών και της εμπιστοσύνης.

Η ενσωμάτωση των ανωτέρω εξωγενειών από την ΕΚΤ δημιουργεί, σύμφωνα με την αιτιατή σχέση,

την ανάγκη ύπαρξης μιας *Ευρωπαϊκής Δημοσιονομικής Αρχής* (ΕυΔΑ), η οποία θα είναι το αντιστάθμισμα της ΕΚΤ. Η ΕυΔΑ θα συμπεριλάβει τα τρία διαρθρωτικά ταμεία και την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων (ΕΤΕ). Η λειτουργία της θα βασίζεται στο συντονισμό της νομισματικής πολιτικής με τις δημοσιονομικές πολιτικές των κρατών-μελών και στην επιλεκτική παρέμβαση στην περιφέρεια της Ε.Ε. Η προικοδότηση της ΕυΔΑ δεν θα απαιτήσει ούτε μια επιπρόσθετη ECU. Το κεφάλαιο της ΕΤΕ μαζί με τα διαρθρωτικά ταμεία, συμπεριλαμβανομένου και του εισοδήματος της ΕΚΤ, είναι αρκετό, τόσο για το συντονιστικό ρόλο της ΕυΔΑ όσο και για τη δημιουργία ενός μηχανισμού ανακατανομής των πόρων της Ε.Ε.

ΑΠΟΔΟΤΙΚΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΘΕΣΜΩΝ ΚΑΙ ΟΡΓΑΝΩΝ

Σχεδόν όλα τα όργανα και οι θεσμοί της Ε.Ε. χρειάζονται αναδιοργάνωση. Αλλά η αναδιοργάνωση πρέπει να βασιστεί σε δύο αρχές: 1) αποφυγή των επικαλυπτόμενων καθηκόντων και 2) ελάχιστο προσωπικό.

Η Γραμματεία του Συμβουλίου και μέρος του προσωπικού των Μονίμων Αντιπροσωπειών θα μπορούσαν να αποτελέσουν ενιαία γραμματεία.

Το Ευρωκοινοβούλιο, για να μπορεί να ασκεί ουσιαστικό έλεγχο, πρέπει να ελέγχει όλες τις κοινοτικές δαπάνες.

Το Συμβούλιο θα είναι διπλάσιος του αριθμού των κρατών-μελών. Μέσα από διαδικασία της επιβεβαίωσης των Επιτρόπων, που θα οργανώνει το Ε.Κ., θα εκλέγεται η Επιτροπή ως Σώμα. Η δε ψήφος εμπιστοσύνης (διορισμός) θα δίνεται από το Ε.Κ. στην Επιτροπή ως ένα σώμα.

Οι παρούσες αρμοδιότητες της Επιτροπής εκτός από την εκτέλεση του προϋπολογισμού, θα διατηρηθούν. Ο κοινοτικός προϋπολογισμός θα εκτελείται σε συνεργασία με το Ελεγκτικό Συνέδριο. Αντιπώς, η ανεξαρτησία της Επιτροπής θα αυξηθεί λόγω της διαδικασίας της εκλογής της, θα ελέγχεται δε από το Ε.Κ., όχι από το Συμβούλιο στο οποίο ουσιαστικά σήμερα είναι υπόλογη.

Η αναβάθμιση του *Ελεγκτικού Συνεδρίου* από όργανο σε θεσμό με Συνθήκη του Μάαστριχτ απαιτεί να συνοδευτεί από ουσιαστικές

αρμοδιότητες. Δεν πρέπει να είναι ο θεσμός του κοινοτικού ελέγχου των δαπανών που έγιναν πριν από δύο ή τρία χρόνια. Η κακή διαχείριση και οι απάτες σε βάρος του κοινοτικού προϋπολογισμού απορρουν από τη μονοπωλιακή εκτέλεσή του από ένα θεσμό, την Επιτροπή.

Δίνοντας στο Ελεγκτικό την αρμοδιότητα του συνεκτελεστή για τον προϋπολογισμό, δημιουργούνται οι έλεγχοι και οι ισορροπίες, απαραίτητοι μηχανισμοί για ουσιαστική υπολογιστικότητα.

Το *Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο* για να μπορεί να ασκεί ουσιαστικό

Ο αριθμός των Γενικών Διευθύνσεων της Επιτροπής θα πρέπει να αντιστοιχεί στον αριθμό των Επιτρόπων (δηλαδή δεκαπέντε σήμερα). Άλλα όργανα, ειδικές ομάδες έρευνας ή μελέτης, υποδιευθύνσεις κ.λπ. θα πρέπει να καταργηθούν. Το κόστος τους είναι υψηλό· η προσφορά τους ανεπίτρεπτα χαμηλή, διότι οι αρμοδιότητές τους επικαλύπτονται από τις υπάρχουσες γενικές διευθύνσεις.

Ένας ελάχιστος αριθμός μελών για το Ε.Κ. πρέπει να καθοριστεί από τη Δ.Δ. '96, ίσως 500 μέλη (σήμερα απαριθμεί 629) με βάση τη σταθμισμένη ψήφο στο Συμβούλιο. Αν λάβουμε υπόψη τους αιρετούς άρχοντες των κρατών-μελών, είτε στα εθνικά κοινοβούλια είτε τις περιφέρειες και τοπικές αυτοδιοικήσεις, ο αριθμός είναι υπερβολικά μεγάλος για να αντιπροσωπεύει τη δημοκρατική νομιμότητα.

Όσον αφορά τους δικαστές του Δικαστηρίου και Πρωτοδικείου, η ισχύουσα διάταξη των δύο δικαστών κατά κράτος-μέλος καθώς και τους Γενικούς Εισαγγελείς θα πρέπει να καταργηθεί. Μια πρόταση θα μπορούσε να είναι η ακόλουθη: ένας δικαστής από κάθε κράτος-μέλος και τέσσερις γενικοί εισαγγελείς. Η αρχή της ανακύκλησης μεταξύ Δικαστηρίου και Πρωτοδικείου όπως και μεταξύ των εισαγγελέων θα μπορούσε να λύσει το σημερινό πρόβλημα των επικαλυπτόμενων καθηκόντων και της περιορισμένης αυτονομίας.

Επίσης όλοι οι διορισμοί των δικαστών (πρωτοβάθμιο και δευτεροβάθμιο Δικαστήριο όπως και Ελεγκτικό Συνέδριο) θα πρέπει να ακολουθήσουν τη διαδικασία της Επιτροπής.

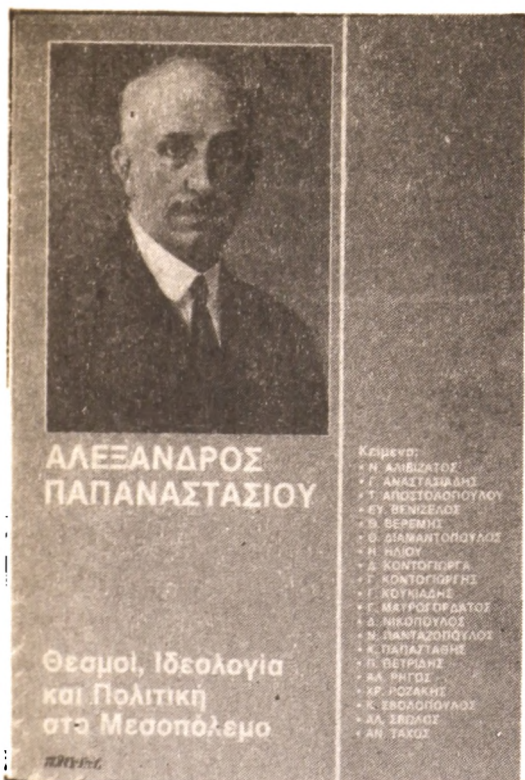
ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Αν οι προτάσεις αυτές για την αναθεώρηση των θεσμών και των κυρίων οργάνων της Ευρωπαϊκής Ένωσης δημιουργήσουν δυσιλίες στα κράτη-μέλη, και κατά συνέπεια, δεν γίνουν αποδεκτές, αναλογισθούν οι εκπρόσωποι των κρατών-μελών τα θεσμικά προβλήματα που θα αντιμετωπίσουν με την ένταξη, σε ένα πρώτο στάδιο της Πολωνίας, Ουγγαρίας, Τσεχίας, Σλοβενίας, Κύπρου και Μάλτας και σε ένα δεύτερο, της Ρουμανίας, Βουλγαρίας, Λιθουανίας, Εσθονίας και Λατβίας. Ο πληθυσμός της Ε.Ε. θα αυξηθεί κατά 105,5 εκατομμύρια, δηλαδή περίπου 30%, και μάλιστα χωρίς την ένταξη των κρατών της πρώην Γιουγκοσλαβίας.

Ποια άλλη θεσμική αναθεώρηση ή δόμηση της Ένωσης θα μπορούσε να αντιμετωπίσει τα προβλήματα που θα απορρέουν από γεγονός ότι το κατά κεφαλή εισόδημα των υποψηφίων κρατών είναι μόνο 12% του αντίστοιχου της Ε.Ε.;

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Βλ. το Δελτίο των Ε.Κ., 2-1984, σημείο 1.1.1 για το ψήφισμα του Ε.Κ. της 14.2.1 (έκθεση Spinelli), το ψήφισμα του Ε.Κ. της 7ης Απριλίου 1992 (έκθεση Mar Herman, Doc. A3-0123/92), το ψήφισμα της 17ης Μαΐου 1995 (έκθεση Mar Bourlanges, A4-0102/95).
2. Βλ. Dinan, D. (1994). *Ever closer union: An introduction to the European Community*. Colorado: Lynne Rienner, σσ. 288-293 για αυτή τη θέση.
3. Βλ. Caravolis, G. (1994) *European Monetary Union: An Application of the Fundamentals of Monetary Theory*, Hants: Avebury, κεφ. 3 για πληρέστερη προσέγγιση.

**ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ
ΠΑΠΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ:**
**Θεσμοί, ιδεολογία
και πολιτική στο Μεσοπόλε-**
μο

ΚΕΙΜΕΝΑ:

- Ν. ΑΛΙΒΙΖΑΤΟΣ
- Γ. ΑΝΑΣΤΑΣΙΑΔΗΣ
- Τ. ΑΠΟΣΤΟΛΟΠΟΥΛΟΥ
- ΕΥ. ΒΕΝΙΖΕΛΟΣ
- Θ. ΒΕΡΕΜΗΣ
- Θ. ΔΙΑΜΑΝΤΟΠΟΥΛΟΣ
- Η. ΗΛΙΟΥ
- Δ. ΚΟΝΤΟΓΙΩΡΓΑ
- Γ. ΚΟΝΤΟΓΙΩΡΓΗΣ
- Γ. ΚΟΥΚΙΑΔΗΣ
- Γ. ΜΑΥΡΟΓΟΡΔΑΤΟΣ
- Δ. ΝΙΚΟΠΟΥΛΟΣ
- Ν. ΠΑΝΤΑΖΟΠΟΥΛΟΣ
- Χ. ΠΑΠΑΣΤΑΘΗΣ
- Π. ΠΕΤΡΙΔΗΣ
- ΑΛ. ΡΗΓΟΣ
- ΧΡ. ΡΟΖΑΚΗΣ
- Κ. ΣΒΟΛΟΠΟΥΛΟΣ
- ΑΛ. ΣΒΩΛΟΣ
- ΑΝ. ΤΑΧΟΣ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΟΛΥΤΥΠΟ

ΜΗΤΣΟΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΠΟΥΛΟΣ

φυλλα - φτερά

ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΛΥΤΥΠΟ
ΑΘΗΝΑ 1983

ΜΗΤΣΟΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΠΟΥΛΟΣ

Φύλλα - φτερά

Πέντε ενόητες διηγήματων: Το ριζιμιό λιθάρι, δύο συνθέσεις για κιθάρα, οι ρίζες των μπουζουκιών, παρένθεση με πλαγιάιους, τρεις άλλες ιστορίες.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΠΟΛΥΤΥΠΟ»
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ:
Δεινοκράτους 131
Αθήνα 115 21, τηλ. 72.49.300

ΔΙΛΟΓΟΣ

ΤΟ ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟ ΖΕΙ

Για τα πρόσφατα γεγονότα στο Πολυτεχνείο γράφει ο τακτικός επιστολογράφος μας.

Αγαπητό Αντί,

Με την κατάκλυση του ασύλου του Πολυτεχνείου ανήμερα της αποφράδας μέρας και λυπάται γι' αυτό, είπε ως Πόντιος Πιλάτος ο πρύτανης— να πούμε ότι και συμβολικά κάποιοι της Γενιάς του Πολυτεχνείου μεταμορφώθηκαν από την Κίρκη της Ξουσίας σε μηχανισμό «για το μέτριο και τον σήμερα, για το ανέφελο αύριο», στο καταστημένο στις νέες συνθήκες;

Και καλά, ο κ. Μαρκάτος λυπάται που τανκς και MAT συνέπεσαν ημερολογιακά τυχαία άραγε;— ο κ. Βαλυράκης να λυπάται τάχα κι αυτός που από θύμα έγινε «θύτης», 22 χρόνια αργότερα του ασύλου και τάλιστα «εν ελευθερία»; Η χώρα ήταν οι «καλές»; Αν δεν κρατάει αποκόμματα ημερησίων της εποχής, ευχαρίστως να σου στείλω το υβρεολόγιο των Ντεριλίων.

Προσπαθώ, αλήθεια, να βρω διαφορές στην επέμβαση των τανκς και στην επέμβαση των MAT και πέφτω όλο σε ομοιότητες! Λχ., οι 500 χειροπέδες στο χώρο του Πολυτεχνείου ανήμερα της επετείου, για το σεβασμό όπως είπαν του αγώνα. Τόσος εντισμός! Τόση υποτίμηση της νοημοσύνης μας!

Υπάρχουν όμως και οι... ειλικρινείς. «Καλώς έγινε η επέμβαση, για το κύρος του κράτους!», είπε η κ. Μαριέτα Κουτσίκου.

Όμως, το Πολυτεχνείο—που είναι διαχρονικό—θαώσει σύντομα την απάντησή του. Ας μην κόπτονται για την έλλειψη των οραμάτων οι ιωτεύσαντες ή όσοι από τη Γενιά του '73 κρατούν το τιμόνι ή τη θεσούλα τους. Και βέβαια η Νέα Γενιά είναι απρόθυμη για στεφάνια και μνημόσυνα, γιατί το Πολυτεχνείο είναι πραγματικά ζωντανό και κυρίως νεανικό και «ξεμναλίζει» ακόμη και τα «ανήλικα» παιδιά!

Ξεχάσατε, ανάθεμά σας, το Διομήδη και τον Καλτεζά;

Δ. Χρόνης
Αθήνα

Η ΔΟΛΟΦΟΝΙΑ ΤΟΥ ΓΙΤΖΑΚ ΡΑΜΠΙΝ

Το χρονικό της δολοφονίας του Γιτζάκ Ράμπιν και την απειλή κατά της ειρήνης στη Μέση Ανατολή εκθέτει η επιστολή που ακολουθεί:

Κύριε Διευθυντά,

Πριν λίγες μέρες, ο πρωθυπουργός του Ισραήλ Γιτζάκ Ράμπιν, μετά από μια ειρηνευτική συγκέντρωση στο Τελ Αβίβ, την ώρα που ετοιμαζόταν να αποχωρήσει με τη συνοδεία δώδεκα σωματοφυλάκων, τραυματίστηκε θανάσιμα από τις σφαίρες του ισραηλινού φοιτητή Νομικής Γιακίντ Αμίρ. Το τι ακολούθησε ήταν κάτι το απερίγραπτο. Αμέσως, πλήθος αστυνομικών ακινητοποίησαν τον επίδοξο δολοφόνο, ο οποίος δεν έφερε καμία αντίσταση. Ο Αμίρ είχε επιχειρήσει να σκοτώσει τον Ράμπιν άλλες δύο φορές, αλλά χωρίς αποτέλεσμα. Όπως δήλωσε στην αστυνομία, ο Θεός τον είχε διατάξει για τον πρωθυπουργό του Ισραήλ. Αρχικά έγινε γνωστό πως ο Ράμπιν είχε απλά τραυματιστεί. Οι σωματοφύλακές του τον μέτεφεραν στο πιο κοντινό νοσοκομείο. Μετά, όμως, από δύο ώρες περίπου γνωστοποιήθηκε επίσημα ο θάνατός του. Οι οπαδοί του ξέσπασαν σε θρήνους, ενώ την ίδια στιγμή οπαδοί της αντιπολίτευσης, του Λικούντ, φώναζαν σε όλο το Τελ Αβίβ μέσα από τα αυτοκίνητά τους: «Ο προδότης επιτέλους πέθανε». Σε λίγο η ίδια κατάσταση επαναλαμβανόταν σε όλες τις πόλεις του Ισραήλ. Δεν έλειψαν επιπλέον και οι αψιμαχίες. Στην Ιερουσαλήμ, μάλιστα, οπαδοί της κυβέρνησης ξυλοκόπησαν άγρια θρησκευόμενο Εβραίο, ταυτίζοντας δυστυχώς το δολοφόνο του πρωθυπουργού με κάθε θρήσκο Ισραηλινό.

Στους δρόμους εκείνο το βράδυ μπορούσε να αντικρίσει κανείς ανθρώπους να κλαίνε και άλλους να χαίρονται. Το χάσμα μεταξύ δεξιών και αριστερών στο Ισραήλ πρώτη φορά είχε γίνει τόσο αγεφύρωτο. Πολλοί είναι εκείνοι που αναρωτιούνται γιατί ο Γιτζάκ Ράμπιν έχασε τη ζωή του από χέρι Ισραηλινού. Ήταν σχεδόν αναμενόμενο εδώ και πολύ καιρό πως ο πρωθυπουργός του Ισραήλ θα είχε τέτοιο τέ-

λος. Η πολιτική που ακολουθούσε μέχρι τώρα η κυβέρνηση του Γιτζάκ Ράμπιν είχε δημιουργήσει σε αρκετούς Ισραηλινούς την ιδέα πως ο πρωθυπουργός τους δεν ενδιαφερόταν καθόλου για την ασφάλειά τους. Πολλοί ήταν εκείνοι που έβλεπαν στο πρόσωπο του Ράμπιν τον υπεύθυνο για το θάνατο τόσων αθώων Ισραηλινών. Και αυτό διότι η κυβέρνησή του δεν κατάφερε να χαλιναγωγήσει την τρομοκρατία των φανατικών ισλαμιστών. Ήταν, λοιπόν, φυσικό να τον σκοτώσει κάποιος από το λαό του. Οι Άραβες, οι Παλαιστίνιοι, ακόμα και οι πιο φανατικοί που χαίρονται για το θάνατό του, δεν θα επιχειρούσαν να τον δολοφονήσουν, γιατί ακριβώς ο Γ. Ράμπιν ήταν ένας από τους λίγους πολιτικούς που για χάρη μιας αμφίβολης ειρήνης, τους πρόσφερε αρκετά από όσα επιθυμούσαν.

Πάντως, μετά τη δολοφονία του Ράμπιν, τα πάντα είναι πιθανά στο Ισραήλ. Το μέλλον του κράτους του Ισραήλ και της ειρηνευτικής διαδικασίας φαντάζει αβέβαιο και σχεδόν άγνωστο. Πρωθυπουργός της χώρας είναι πια ο Σιμόν Πέρες. Αρκετοί, όμως, πολιτικοί αναλυτές υποστηρίζουν πως ο τώως υπουργός των Εξωτερικών του Ισραήλ δεν διαθέτει τα προσόντα του δολοφονημένου πρωθυπουργού. Η πολιτική δολοφονία του Γ. Ράμπιν, από την άλλη πλευρά, δίχασε περισσότερο από κάθε άλλη φορά τον ισραηλινό λαό, ώστε να ακούγονται φήμες ακόμα και για εμφύλιο. Ο γνωστός, επίσης, καθηγητής Πολιτικών Επιστημών του Εβραϊκού Πανεπιστημίου της Ιερουσαλήμ Gadi Wolsfeld δήλωσε πως φοβάται μήπως τελικά η βία βασιλέψει ολοκληρωτικά επάνω σε αυτή την αιματοβαμμένη γη. Υπάρχουν ακόμα υπονοίες και για αντίποινα από εξτρεμιστές της αριστερής παράταξης. Ένα όμως είναι βέβαιο. Η δολοφονική επίθεση εναντίον του Γ. Ράμπιν άλλαξε ριζικά την ιστορική πορεία της Μέσης Ανατολής και τα αποτελέσματα της αλλαγής αυτής δεν θα αργήσουν να φανούν.

Με τιμή
Μορδοχάι Φριζής
Ισραήλ

ΝΕΑ ΤΑΣΗ ΠΡΑΓΜΑΤΩΝ

Πολιτικές εκτιμήσεις από έναν
παλαίμαχο του αριστερού
κινήματος:

Αγαπητό Αντί,

Παρακολουθώ την πολιτική ζωή από το 1938 (αντιφασιστικό - αντιδικτατορικό μέτωπο) και νομίζω ορθό να γράψω τα παρακάτω.

Το κύριο χαρακτηριστικό της εποχής μας είναι η τεχνολογική επανάσταση που αλλάζει με πυραυλική ταχύτητα την κοινωνία, την οικοτεχνία, τον πολιτισμό και παγκοσμιοποιεί τα πάντα. Η Αμερική (ΗΠΑ), όπως ομολογεί κυνικά στο πρόσφατο βιβλίο του (*Διπλωματία*) ο διαβόητος Κίσιγκερ, εφαρμόζει το τρίτο από το 1918 σχέδιό της για την παγκόσμια κυριαρχία της. Κατά συνέπεια, η αντιμετώπιση αυτή της κατάστασης πρέπει να γίνει σε παγκόσμια κλίμακα και φυσικά σε πανευρωπαϊκή. Μόνο αυτό ενώνει και μόνον αυτό μπορεί να δώσει λύσεις.

Ο Καρλ Μαξ στις σημειώσεις του για τις μηχανές (*Βάσεις της κριτικής της πολιτικής οικονομίας*) έγραψε για την εποχή της αυτοματοποίησης, ότι θα δημιουργήσει τον αιώνα της υπέρβασης του νόμου της αξίας (καταρρέει η παραγωγή που στηρίζεται στην ανταλλακτική αξία). Αυτή η άποψη, ή άλλες τυχόν, βοηθάει για να διατυπωθεί η θεωρία που λείπει στην εποχή μας και είναι απαραίτητη για να ξέρουμε πού βαδίζουμε και τι πρέπει να κάνουμε. Οι κριτικές αναλύσεις του για το ΚΚΕ και τον ΣΥΝ. αρκετά καλές.

Πρέπει όλοι να βοηθήσουμε να απαλλαγεί από τον θανάσιμο δογματισμό του το ΚΚΕ, και ο ΣΥΝ να γίνει πραγματικά κόμμα της ριζοσπαστικής Αριστεράς που να εκφράζει την εποχή μας στο μεταβατικό στάδιο προς μια νέα οικονομία και κοινωνία.

Τα δύο κόμματα της Αριστεράς αρχίζοντας τον κοινό αγώνα για την αναλογική πρέπει να βρεθούν έτοιμα για την κοινή αντιμετώπιση της αποκορύφωσης, της κρίσης, εθνικής, πολιτικής και κοινωνικοοικονομικής, που έρχεται.

Φιλικά,
Τ. Πέτροβας
Αθήνα

ΑΝΑΚΡΙΒΕΙΕΣ ΣΕ ΜΙΑ ΕΚΠΟΜΠΗ

Παρανοήσεις, ανακρίβειες και
υιοθέτηση λανθασμένων
πληροφοριών προσάπτει στην εκπομπή
του Βασίλη Βασιλικού που είναι
αφιερωμένη στο βιβλίο ο κ. Βαγγέλης
Σακκάτος, σε ανοικτή επιστολή που
απευθύνει.

Ανάξιον εστί, κ. Βασίλη Βασιλικέ, να περάσετε «αβρόχοις ποσί» το βιβλίο του Λουί ντε Μπερνιέρ *Το μαντολίνο του λοχαγού Κορέλι*. Η Κεφαλλονιά στις φλόγες του πολέμου, στην εκπομπή σας στις 25.10.95 από την ΕΤ2, χωρίς να γίνει σχεδόν καθόλου λόγος για το άθλιο περιεχόμενό του αναφορικά με την Εθνική μας Αντίσταση, το έπος του ΕΑΜ-ΕΛΑΣ, που υβρίζει χοντροειδώς, συκοφαντεί αδίστακτα και διασύρει, ενώ διαστρεβλώνει βάνουσα και χωρίς καμιά ηθική αναστολή τη νεοελληνική ιστορία.

Τα ελάχιστα λεχθέντα από τον κ. Απόστολο Σάντα, ο οποίος είπε επί λέξει: «Διαφωνώ στο τέλος, όπου μιλάει για τον εμφύλιο πόλεμο. Για το Δημοκρατικό Στρατό. Τον εξομοιώνει με τους ναζί. Λέει ότι ήτανε τρομοκράτες, ότι βιάζανε, ότι σκοτώνανε, ότι μάζευαν τα παιδιά. Απορώ, διότι όλο το άλλο βιβλίο είναι θαυμάσιο», είναι τελείως ανεπαρκή αλλά και λάθος, γιατί ο κ. Μπερνιέρ έχει κυρίως για στόχους του το ΕΑΜ και τον ΕΛΑΣ και μόνο μια σύντομη αναφορά κάνει στον εμφύλιο και όχι στο Δημοκρατικό Στρατό.

Αντίθετα στο ΕΑΜ και στον ΕΛΑΣ αφιερώνει αποκλειστικά τα κεφάλαια: 28, σελ. 256-273, 32 σελ. 295-297, 34, σελ. 304-310, 36, σελ. 322-327, 46, σελ. 383-391 (στην αρχή και προς το τέλος του κεφαλαίου), 50, σελ. 414-419, 53, στην πρώτη σελίδα του 438, 63, σελ. 512-523, 64, σελ. 525 και τέλος το κεφάλαιο 69, σελ. 563, που αναφέρεται στο «μνημείο του Άγνωστου Βιαστή», δηλαδή του Άγνωστου Σοβιετικού Στρατιώτη στη Βιέννη.

Αλλά ειδικά ως προς την αναφορά του κ. Σάντα (κεφάλαιο 63), ο συγγραφέας δεν κάνει λόγο για το Δημοκρατικό Στρατό συγκεκριμένα. Αναφέρεται γενικά στον εμφύλιο, του οποίου φυσικά όλες τις ευθύνες και τις αγριότητες τις φορτώνει άνετα και χωρίς κανένα πρόβλημα στην Αριστερά.

Αυτά στις τρεις πρώτες σελίδες του προαναφερόμενου κεφαλαίου, που έχει τον τίτ-

λο «Η απελευθέρωση», για να επανέλθω στις υπόλοιπες στην επιστροφή του Ελσας, πρώην αρραβωνιαστικού της κεντρικής ηρωίδας Πελαγίας, μετέπειτα φίλενά του Κορέλι, από την ηπειρωτική Ελλάδα που ήταν σημαντικό στέλεχος του ΕΛΑΣ στην ομάδα του Έκτορα, πολύ κοντινός του Άρη.

Αυτός λοιπόν, που λεγόταν Μαντράς, ο ΕΛΑΣ έχει εθιστεί, εκτός από το πλιάτσικο, και στους βιασμούς (γνωστό πως Άρης εκτέλεσε πρωτοπαλικάρό του επεπλήρε μια κότα).

Έτσι, «ξεκίνησε αρπάζοντας με το όπλο την περιουσία των άλλων και στο τέλος έφτασε να αρπάζει τα πάντα» (σελ. 520).

Ο Μαντράς λοιπόν αποπειράται να βιάσει την πρώην αρραβωνιαστικιά του που τον ήθελε πια, αυτή αμύνεται και τον τριματίζει σοβαρά με πιστόλι, η μάνα τοίξε Δροσούλα τον διώχνει τραυματισμένο, αποκαλώντας τον «Φασίστα», κι αυτός πέφτει και πέφτει στη θάλασσα και πνίγεται, όπου τον βγάζουν έξω τρία δελφίνια, φίλοι του, γνωστά του από τον καιρό που ήταν ψαράς.

Αυτό θα πει να βάζεις το ταλέντο και το ταλέντο σου στην υπηρεσία των πιο σκοτεινών σκοπών.

Από τη μια η «βαρβαρότητα» του Ελσας και από την άλλη αυτή η συγκινητική ιστορία των δελφινιών, με την οποία κλείνει όμορφα και συγκινητικά αυτό το κεφάλαιο της πιο άγριας διαβολής των μαχητών του ΕΛΑΣ ως βιαστών.

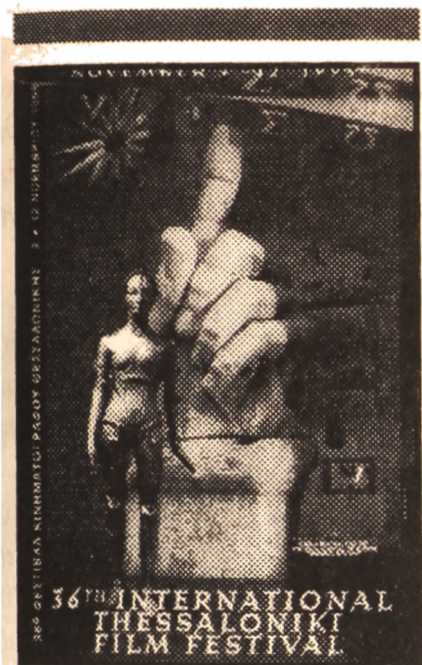
Η διαστρέβλωση της ιστορίας της Εθνικής μας Αντίστασης σε αυτό το βιβλίο, κ. Βασιλικέ, που είσατε κι εσείς συγγραφέα ιστορικού μυθιστορήματος, του «Ζ», είναι τόσο μεγάλη, όπως ας πούμε να γράφατε εσείς στο «Ζ» πως ο Λαμπράκης σκότωσε τον Γκοτξαμάνη και όχι το αντίθετο. Τότε πολύ!

Ας αφήσουμε τα εύσημά σας στον Τσολιμογλου, ως του «πρώτου οραματιστή της ενωμένης ευρώπης»! Αλλά και το ένδαμμά του, ο Χίτλερ, κάτι τέτοιο ήθελε, φυσικά υπό την μπότα της... άριας φυλής.

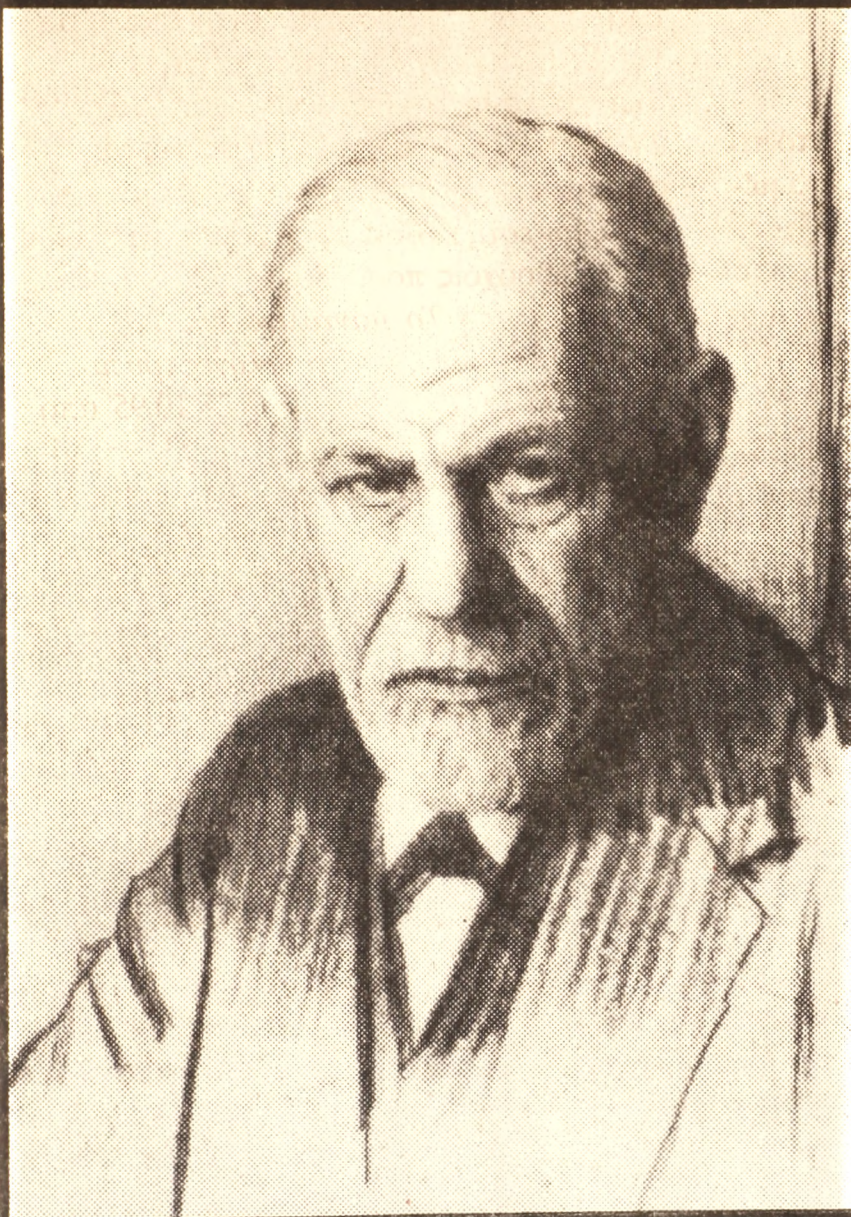
Και τα περάσατε όλα αυτά από την εκπομπή σας «αβρόχοις ποσί»!

Βαγγέλης Σακκάτος
Συγγραφέας-Δημοσιογράφος
Αθήνα

επισημαίνουμε

Ένα αστέρι της Βεργίνας, ένα κομμένο χέρι αγάλματος (με το δάχτυλο να νουθετεί;), μια βυζαντινή στήλη και ένα ρομπότ – για το μέλλον-που-έρχεται. Ιδού ο βαρύγδουπος συμβολισμός της φετινής αφίσας του Φεστιβάλ Κινηματογράφου Θεσσαλονίκης – που μάλιστα παραγγέλθηκε και κατασκευάστηκε από ξένο καλλιτέχνη. Δεν θέλουμε να έχουμε σχέση με τις δήθεν εθνεγερτικές κραυγές των Κολλάτων αλλά δεν μπορούμε και να πιστέψουμε πως δεν υπήρχε έλληνας καλλιτέχνης που, με το έργο του, θα μπορούσε να αποφύγει τον φτηνιάρικο φολκλορισμό του εξ Εσπερίας εισαγόμενου κακόγουστου επινοήματος. Γιατί δεν αναζητήθηκε;

51 ΕΠΕΤΕΙΟΣ ΕΚΑΤΟ ΧΡΟΝΙΑ ΨΥΧΑΝΑΛΥΣΗ

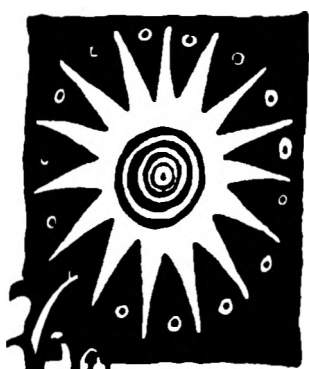
Μια επέτειος δεν εξαντλείται στην υπόμνηση. Το Αντί, σήμερα, αφιερώνει μερικές σελίδες του στην ψυχαναλυτική θεωρία (στη φωτογραφία, ο πατέρας της ψυχανάλυσης Σίγκμουντ Φρόυντ) . Στόχος: να ζωντανέψει η πορεία της συνομιλίας του ψυχαναλυτή με τους δασκάλους του. Γράφουν οι ψυχαναλυτές Κώστας Γεμενετζής και Ν. Σιδέρης.

46 ΦΕΣΤΙΒΑΛ: ΟΙ ΘΗΣΑΥΡΟΙ ΚΑΙ ΟΙ ΑΝΘΡΑΚΕΣ

Το Φεστιβάλ Κινηματογράφου της Θεσσαλονίκης έληξε και στο ελληνικό σινεμά οι θησαυροί ήταν... άνθρακες. Ευτυχώς, «εισήχθησαν» και δύο Έλληνες εκ της αλλοδαπής που μας γεμίζουν αισιοδοξία.

60 ΒΗΜΑΤΑ ΓΕΝΝΑΙΟΤΗΤΑΣ

Απ' το παράδειγμα του Μεγάρου στην υπόθεση του Μουσείου Μοντέρνας Τέχνης στη Ρηγίλλης. Ο Μάνος Στεφανίδης καταθέτει την άποψή του – στα «Υποκειμενικά»

Φεστιβάλ

ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΥ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

ΟΙ ΘΗΣΑΥΡΟΙ ΚΑΙ ΟΙ ΑΝΟΡΑΚΕΣ

Κρυμμένους θησαυρούς αναζητούσαμε εναγωνίως, γράφοντας στο προηγούμενο τεύχος για το φεστιβάλ, ενόσω ακόμη διαρκούσε. Η ελληνική παραγωγή δεν μας έδωσε την ευκαιρία να τους ανακαλύψουμε. Ευτυχώς, ο κόσμος είναι απέραντος – κι οι έλληνες πολίτες του κόσμου που ήρθαν απ' την αλλοδαπή είναι μακριά από τον ελληνικό κινηματογραφικό μικρόκοσμο και την ομφαλοσκοπική του καθημερινότητα.

Όταν η Πανελλήνια Ένωση Κριτικών Κινηματογράφου παρενέβαινε στην τελετή λήξης του Φεστιβάλ Κινηματογράφου για να βραβεύσει την ταινία *Ο χαμένος θησαυρός του Χουρσίτ πασά* (σκηνοθεσία: **Σταύρος Τσιώλης**) και να επισημάνει την κινηματογραφική συνέπεια του **Κώστα Σφήκα** (*Το προφητικό πουλί των θλίψεων του Πάουλ Κλέε*), σίγουρα τα μέλη της δεν είχαν στο νου τους μόνο την άτυχη απόφαση της Προκριματικής Επιτροπής, που μοιάζει να έκανε τη δουλειά της με μόνο κριτήριο ένα είδος πολιτικής ορθότητας! Ο κύριος στόχος της παρέμβασης των ελλήνων κριτικών είχε να κάνει με την ίδια τη λογική της κινηματογραφικής παραγωγής, που οδηγεί σε ταινίες οι οποίες όλες θέλουν να είναι προσωπικές δημιουργίες κι όλες παλινωδούν πασχίζοντας να βρουν το θέμα τους εν μέσω πλήθους εικόνων και περισσή φροντίδας για την «αισθητική» τους ολοκλήρωση.

Αν παρενέβησαν οι κριτικοί δραματικά με την απόφασή τους, παρενέβησαν κυρίως υπέρ ενός κινηματογράφου που με συνέπεια, χωρίς να βάζει πρώτο στόχο τη δόξα που φέρνει η δημοσιότητα, αρτιώνεται σιγά σιγά, από ταινία σε ταινία. Τη βαθιά πίστη στην κινηματογραφική τέχνη επιβράβευσαν οι έλληνες κριτικοί στο πρόσωπο του Τσιώλη και του Σφήκα. Μια πίστη που δεν βρήκαν στις άλλες ταινίες του ελληνικού τμήματος.

Ο χαμένος θησαυρός του Χουρσίτ πασά ήταν, λοιπόν, μια ταινία που έφερε τη σφραγίδα του Τσιώλη. Μια πικρή κωμωδία που ξεχύνεται,

όπως στις τελευταίες δουλειές του κινηματογραφιστή, στην Πελοπόννησο και αυτοσχεδιάζει υπερβάλλοντας τις συνήθειες ενός κόσμου τον οποίο αποστρέφεται ο ιλουστρασιόν φακός των ΜΜΕ. Αυτή τη φορά ο Τσιώλης είχε ισχυρό σενάριο, που θαρρείς και παρακαλούσε την πραγματικότητα να το ξεστρατίσει. Η ταινία δεν αποφεύγει τα χάσματα. Η διανομή των ρόλων δεν βοήθησε την ανάδειξη όλων των χαρακτηρισμών (ιδιαίτερα ο Τάκης Μόσχος, στον ρόλο ενός ηλικιωμένου δραπέτη, δεν κατάφερε να μεταφέρει τον πλούσιο χαρακτήρα που απέδιδε), η ανάλυση κάποιων σκηνών άφηνε το θεατή μακριά από τα δρώμενα και τους πρωταγωνιστές τους ενώ, σε άλλες περιπτώσεις, το γκροτέσκο υποχωρούσε και το κωμικό διεκπεραιωνόταν με έμφαση σε στοιχεία φάρσας. Ως αντίβαρο, ήταν διαρκώς παρούσα η «εκτός πραγματικότητας πραγματική Ελλάδα», που αγαπά ο Τσιώλης και αποδίδει, με το προσωπικό του ύφος μεταγραμμένη, στον κινηματογράφο.

Ο Κώστας Σφήκας με *Το προφητικό πουλί των θλίψεων του Πάουλ Κλέε* είναι επίσης συνεπής στη γνωριμη θεματική του και στη διεκπεραίωσή της. Ενα πνευματικό γεγονός κι η κινηματογραφική του σύνδεση, χάρη στην επινοήση ενός μικρού πουλιού που περνάει από τους πίνακες του Κλέε. Αργοί ρυθμοί, χρήση της τρυκέζας, off πρόζα που κάποιες φορές είναι λειτουργική ενώ κάποιες άλλες στομφώδης. «Πειραματικός» κινηματογράφος; Όπως κι αν ονομάσουμε το είδος,

έτσι κι αλλιώς ξένο προς τις συνήθειες της κινηματογραφικής αίθουσας, είναι πάντα συνεπές με την ιδιότυπη μορφή των κατασκευών του σκηνοθέτη.

Απ' τις υπόλοιπες ελληνικές ταινίες, όλες με σοβαρά προβλήματα δομής, ξεχωρίζουν μόνο αποσπασματικές εικόνες. Ανάμεσά τους, πιο «μέσα» στον κινηματογράφο, εκείνες του πρωτοεμφανιζόμενου με μεγάλου μήκους **Νίκου Τριανταφυλλίδη** (*Ράδιο Μόσχα*). Ισχυρό πρότυπο γι' αυτόν οι αφοί Καουρισμάκι, απουσιάζει ωστόσο το βασικότερο μέγεθος των σημαντικών Φινλανδών: η λιτότητα και η αφαίρεση. Παρ' όλη την έλλειψη, ο Τριανταφυλλίδης χρησιμοποίησε μια βασική επινοήση. Πήρε δύο τουλάχιστον πρόσωπα από την κινηματογραφική μας παράδοση, τον Ντίνο Ηλιόπουλο και τον ήρωα του σκουπιδοκινηματογράφου Κώστα Γκουσγκούνη και τους κίνησε με σεβασμό: ο πρώτος αποκαλύφθηκε μια συγκρατημένα δραματική φιγούρα, ο δεύτερος απέδωσε με γκροτέσκο τόνους το ρόλο ενός παρουσιαστή σε κακόφημο καμπαρέ, χωρίς να επιδιωχθεί η συνοδεία της φιγούρας του από την... cult μυθολογία της.

Ο **Γιώργος Καρυπίδης** (*Μαγεμένοι*) έκανε μια ταινία για σκιές, με ανθρώπους χωρίς σάρκα και οστά, με υλικό όνειρα, ψήγματα κουλτούρας, κινηματογραφοφιλία – λες και η «αισθητική» βρίσκεται υπεράνω και δεν δίνει λογαριασμό πουθενά. Ο **Γιώργος Κατακουζηνός** (*Ζωή*) κάνει μια φιξιόν που διαρκώς εκβιάζει το θεατή, χρησιμοποιώντας αντί για τα δεδομένα της πραγ-

ματικότητας τους πιο κοινούς τόπους γι' αυτή. Η **Ισαβέλλα Μαυράκη** (*Τράνζιτο*) ακόμα δεν έχει αποφασίσει ποιο θέμα θα επιλέξει να πραγματευθεί ένα σενάριο με αδιάφορους για τα πάντα ανθρώπους. Κι ο βραβευθείς τελικά **Δημήτρης Ινδαρές** (*Ο τσαλαπετεινός του Γουαϊόμινγκ*) χειρίζεται επιδέξια την κινηματογραφική αφήγηση – όμως σαν άδειο κέλυφος, λες και πάσχουν μηχανές οι άνθρωποι, όμως, της ταινίας είναι κενοί, «καθαροί», αδιάφοροι.

Όσο για τα ντοκυμανταίρ, οι κατασκευαστές θαρρούν ότι αρκεί να εκθέτουν, να παρουσιάζουν και να «κυκλώνουν» το θέμα τους... Ο **Γιάννης Οικονομίδης** (*Η ζωή που θα 'θελες*) πρώτα αποφασίζει ποια είναι η (πολιτική) θέση του για το Κυπριακό κι ύστερα προσφεύγει στη μηχανή να επιβεβαιώσει (πώς όμως;) τα προαποφασισθέντα. Ο **Πάνος Ζενέλης** (*Αρτεμис*) γράφει έκθεση ιδεών («Σήμερα το πρωί πλύθηκα, ντύθηκα και πήγα στο σχολείο...»). Η **Πόπη Αλκουλή** (*Δέκα χρόνια μετά*) κάνει φεμινιστική αγκιτάτσια. Κι ο **Πάνος Μπουρνιάς** (*Tanah Lot, στην άκρη της γης*) λέει να εκμεταλλευτεί τη μανία για τα... επιτεύγματα των Ελλήνων του εξωτερικού, για να σκοπεύσει με τον τουριστικό φακό του τον εξωτισμό του μακρινού Μπαλί. Πλήξη και ανία...

Αν η ελληνική παραγωγή ανέδειξε... μεγαλοπρεπώς το πρόβλημα του κινηματογράφου μας, οι Έλληνες που ήρθαν στο φεστιβάλ από την ξένην έδειξαν ότι σε άλλους ρυθμούς χτυπάει η καρδιά του σινεμά. Για τον **Νίκο Λυγγούρη** (*Καρδιά από πέτρα*), που βασανιστικά βρήκε το δρόμο του, γράψαμε στο προηγούμενο σημειώμα μας (σε διπλανές σελίδες φιλοξενούμε, σήμερα, συνέντευξή του). Ο έτερος Έλλην, ο **Κωνσταντίνος Γιάνναρης**, που βρέθηκε στο φεστιβάλ με την αγγλική παραγωγή *Three steps to heaven*, έχει ήδη απασχολήσει την ελληνική κινηματογραφική πραγματικότητα, αφού η μικρού μήκους ταινία του *Μια θέση στον ήλιο* βραβεύθηκε στο πρόσφατο Φεστιβάλ της Δράμας. Με επαγγελματισμό αξιοζήλευτο για τα ελληνικά δεδομένα, ο Γιάνναρης κινηματογραφεί επί της ουσίας τρεις διαφορετικές ιστορίες: ένα κορίτσι που ψάχνει να βρει τον υπαίτιο του θανάτου του φίλου της μπαίνει στη ζωή τριών προσώπων· ενός νεαρού απατεώνα, ενός βουτηγμένου στα σκάνελα αριστερού βουλευτή και μιας τηλεπαρουσιάστριας. Επιλέγει τη φόρμα μιας αστυνομικής περιπέτειας διαγράφοντας αδρά χαρακτήρες, δημιουργώντας κινηματογραφικούς ρυθμούς, υπονομεύει συνεχώς το δράμα παρεμβάλλοντας με αέρινο τρόπο επεισόδια στα οποία

Έντεκα δραπέτες περιπλανώνται στην Πελοπόννησο: το πρόσχημα για να περιπλανηθεί, άλλη μια φορά με το φακό του, στην Πελοπόννησο ο Σταύρος Τσιώλης. Η νέα ταινία του έχει τίτλο: *Ο χαμένος θησαυρός του Χουρσίτ πασά*.

δεσπόζει το μαύρο χιούμορ και ξέρει να κρύβει καλά το μήνυμα. Το σινεμά του Γιάνναρη έχει μια ωριμότητα πρωτόγνωρη, αφού όλα όσα λέγονται (αλλά και όλα όσα υποκρύπτονται) ξειπλώνονται σιγά σιγά στο πρώτο επίπεδο. Κι ήταν όαση, να βλέπεις μια ταινία ακομπλεξάριστη για την καταγωγή της, να διεκδικεί τη θέση της εξαρχής στη μεγάλη παράδοση του κινηματογράφου δράσης, όντας ταυτόχρονα κι ένα πνευματικό γεγονός.

Ο ΚΟΣΜΟΣ ΨΑΧΝΕΤΑΙ

Για τις υπόλοιπες ξένες ταινίες του φεστιβάλ δεν μένουν πολλά να ειπωθούν. Οι ανεξάρτητες στην πλειοψηφία τους παραγωγές από την Αμερική κι από τις χώρες της Ευρώπης αναδεικνύουν τις ροπές και τις παραδόσεις του κινηματογράφου που εκπροσωπούν. Ανεξάρτητα από το αποτέλεσμα, πάντως, οι ανεξάρτητες αμερικανικές παραγωγές είναι πολύ πιο κοντά στην πραγματικότητα, σε προβλήματα της ζωής και των ανθρώπων – κι ας έχουν αντίπαλο δέος τον επαγγελματισμό του «παραμυθένιου Χόλλυγουντ». Οι ευρωπαϊκές, πάλι, ταινίες, φτηνές στην πλειοψηφία τους παραγωγές, διεκδικούν περισσότερο την «αισθητική» καταξίωση (με ό,τι μπορεί να σημαίνει ο όρος).

Ιδιαίτερο χαρακτηριστικό και του φετινού φεστιβάλ, η λατρεία κινηματογραφιών από χώρες της Ασίας και της Αφρικής. Ινδία, Κίνα και Χονγκ Κονγκ, Ιράν είναι μερικοί τόποι που προσφέρουν φτηνού κόστους ταινίες στην ευρωπαϊκή πνευματικότητα. Θεωρούμε ότι στην πλειοψηφία τους πρόκειται για νατουραλιστικές απόπειρες, ραφιναρισμένες υπό το κράτος ενός κάποιου κινηματογραφικού ευρήματος. Στη μεγάλη παράδοση του κινηματογράφου που φτάνει στον δυτικό θεατή, όλα αυτά μοιάζουν χιλιοειπωμένα. Η ανάσυρση τέτοιων κινηματογραφιών στην επιφάνεια και η λατρεία τους από ένα κοινό που «διψά» για το «καινούργιο» πιστεύουμε ότι σχετίζεται με τους λόγους που κάνουν δημοφιλείς τις εθνικές μουσικές, το αποκαλούμενο *έθνικ*.

Μόδα είναι και θα περάσει...

«Οι ταινίες δεν γίνονται με ιδέες»

του Γιάννη Σκοπετιά

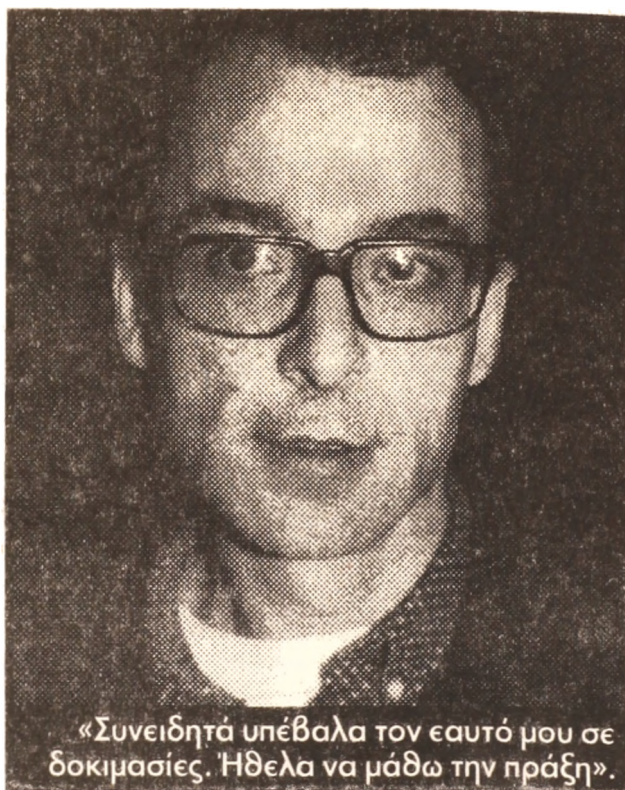
ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΜΕ ΤΟΝ ΣΚΙ

Το βραβείο σεναρίου στο Διεθνές Διαγωνιστικό Τμήμα του 36ου Φεστιβάλ Θεσσαλονίκης δόθηκε στον **Νίκο Λυγγούρη** για την ταινία *Καρδιά από πέτρα*. Έχουν περάσει δεκαπέντε ολόκληρα χρόνια από τότε που ο Νίκος Λυγγούρης είχε πρωτανεβεί στη Θεσσαλονίκη με την πρώτη μεγάλου μήκους ταινία του, *Ομίχλη κάτω από τον ήλιο*. Ως τότε, έγραφε στον *Σύγχρονο Κινηματογράφο* κριτικά σημειώματα που έχουν παραμείνει ακόμη στις μνήμες. Απ' αυτές τις κριτικές ξεκινάει η συζήτησή μας:

— Δεν αισθάνομαι την ανάγκη να απολογηθώ για τότε. Ήταν μια συγκεκριμένη εποχή που, για μένα, έκλεισε εν πολλοίς το 1980 με την *Ομίχλη κάτω από τον ήλιο*. Επρόκειτο για μια ρομαντική ταινία που νομίζω ότι αποδείκνυε τη στροφή που είχα αρχίσει και την απομάκρυνσή μου από την υποστήριξη ενός στείρου εγκεφαλισμού στην τέχνη. Γι' αυτό το λόγο η ταινία ερχόταν, κατά κάποιον τρόπο, σε αντίφαση με τις μεθόδους κριτικής προσέγγισης που εφαρμόζα τότε για τα φιλμ. Αυτό έχει να κάνει με τις δικές μου εσωτερικές αντιφάσεις. Η ταινία χτυπήθηκε στο τότε Φεστιβάλ Θεσσαλονίκης, που ήταν πολύ πιο άγριο από το σημερινό, εν μέρει και λόγω της προκατάληψης προς το περιοδικό, το *Σύγχρονο Κινηματογράφο*.

• Ο Νίκος Λυγγούρης έγραφε στον *Σύγχρονο Κινηματογράφο* από το 1971 ως το 1980, με ιδιαίτερη δραστηριοποίηση τα πρώτα τέσσερα χρόνια. Όμως, ο οποιοσδήποτε τακτικός αναγνώστης του περιοδικού θυμάται αμέσως, και για πολλούς λόγους, την πρωτότυπη ανάλυση του Νίκου Λυγγούρη, σαράντα σελίδων, για τις *Μέρες του '36*, την ταινία του Θόδωρου Αγγελόπουλου.

— Δεν διαβάζω εκείνα τα κείμενα ξανά, ούτε βέβαια εκείνο το σημείωμα για τις *Μέρες του '36*, που σήμερα θεωρώ προβληματικό. Αν όμως τύχει και το κάνω, γεμίζω ανάμεικτα συναισθήματα. Χαμογελάω απέναντι στο δογματικό στυλ που φτάνει κάποτε στα όρια παραληρηματος

«Συνειδητά υπέβαλα τον εαυτό μου σε δοκιμασίες. Ήθελα να μάθω την πράξη».

και στη στριφνή διατύπωση που ήταν όντως ένα πρόβλημα. Από την άλλη, το περιεχόμενο των κριτικών δεν είναι τόσο εσφαλμένο. Φυσικά, η θέση μου για πολλά πράγματα έχει μεταβληθεί, ακόμη και σε σχέση με τις ταινίες του Αγγελόπουλου. Κάποιες από αυτές τις εκτιμώ ακόμη πάρα πολύ, αλλά η ουσία είναι ότι τότε, στη δεκαετία του '70, αποτελούσαν το έναυσμα για να εξωτερικεύουμε τη δική μας εγκεφαλικότητα, Κάτι που παρεμπιπτόντως μας οδηγούσε σε λάθη, όπως π.χ. να υποτιμούμε το *Προξενιό της Άννας* του Παντελή Βούλγαρη. Συνολικά, όμως, θα έλεγα ότι ήταν μια καρποφόρα εποχή, καθώς το περιοδικό έφερνε πολλά νέα πράγματα στην Ελλάδα, ανέτρεπε αξίες, προκαλούσε διαμάχες, ήταν ένα κομμάτι της εποχής του...

• Μόλις 19 ετών ήταν το 1971 ο Νίκος Λυγγούρης όταν επισημοποίησε τη σχέση του με τον κινηματογράφο ως κριτικός. Στα 22 του πέρασε τις φοβερές εξετάσεις της Ακαδημίας του Μονάχου, χωρίς καν να ξέρει... γερμανικά. Η νοοτροπία της γερμανικής κοινωνίας και οι σπουδές στη συγκεκριμένη σχολή ενεργοποίησαν μέσα του μια ολόκληρη διαδικασία εσωτερικών αλλαγών.

— Οι ταινίες δεν γίνονται με ιδέες αλλά με βιώματα και εμπειρίες. Ήδη από την *Ομίχλη* το είχα συνειδητοποιήσει αυτό. Όταν τελείωσα τη σχολή και εγκαταστάθηκα σταθερά στη Γερμανία, άρχισα να δουλεύω σε ταβέρνες για να επιβιώσω. Όλη μου η εμπειρία από αυτή τη ζωή βγήκε στην πρώτη μου τηλεταινία, το *Έρεβος*. Άρχισα να γυρίζω ταινίες και τηλεοπτικά, αφού πέρασα από το στάδιο του σκριπτ και του βοηθού σκηνοθέτη για αρκετά χρόνια. Συνειδητά υπέβαλα τον εαυτό μου σε αυτές τις διαδικασίες. Ήθελα να μάθω την πράξη. Ήμουν πια αλλού...

• Ο Νίκος Λυγγούρης, μετά το *Έρεβος*, γυρίζει ντοκιμαντέρ για τον Ραούλ Κουτάρ, τον Πολ Βεκιαλί, τον Ζακ Ντοναγιόν, τη Χερμίνια Χούνκερμπουργκ, ακόμη και για το Θόδωρο Αγγελόπουλο. Έτος 1994 και το *Καρδιά από πέτρα* είναι η δεύτερη μεγάλου μήκους ταινία του με υπόθεση. Χρηματοδότες, η γερμανική τηλεόραση και το Κινηματογραφικό Κέντρο Κολωνίας. Κόστος, μόλις σαράντα εκατομμύρια δραχμές. Αποτέλεσμα ικανό να κάνει τους θεατές να κλαίνε και να κερδίζει τους κριτικούς.

— Η ταινία είναι ο συγκερασμός κάποιων εμπειριών δικών μου από τις σχέσεις με τον πατέρα μου και του συνσενarioγράφου και συνβραβευθέντος Κλάους Βίλμπρα με τη μητέρα του. Είναι μια ταινία... «κήπου», αφού σχεδόν ολόκληρη διαδραματίζεται σε έναν κήπο. Η κυρία του σπιτιού είναι παράλυτη από εγκεφαλικό και έχει ως μόνη της ευχαρίστηση να κάθεται όλη μέρα στον κήπο κοιτάζοντας ένα άγαλμα-δώρο από το παρελθόν, από το

«...αλλά με βιώματα και εμπειρίες»

ΙΟΘΕΤΗ ΝΙΚΟ ΛΥΓΓΟΥΡΗ

...ποίο έχει κοπεί και κλαπεί το κεφάλι. Αυτό το κεφάλι βρήκε τυχαία ένας έφηβος αλητάκος του Μονάχου και θέλει να το επιστρέψει για να πάρει τα εύρετρα. Ελικά, μπλέκει σε μια ιδιαίτερη σχέση με το γιο της κυρίας, ενώ ταυτόχρονα αρνείται η προσπάθεια επικοινωνίας με τα πόλοιπα μέλη του σπιτιού. Δεν είναι μια ταινία μόνο για την αδυναμία της ανθρώπινης επικοινωνίας. Γιατί το παιδί π.χ. δεν πάσχει από μοναξιά, έχει φύγει συνειδητά από το σπίτι του. Αυτά τα παιδιά έχουν μια διπλή φύση: από τη μια ένα τυλ ενήλικου κι από την άλλη μια παιδική υπερευαισθησία. Σκληρός και υπερευαίσθητος είναι, νομίζω, τα βασικά χαρακτηριστικά του σημερινού ανθρώπου. Η ταινία θέλει να περάσει υπογείως κι άλλα πράγματα. Υπάρχει μια ενοχή, μια ετάνοια, μια θρησκευτικότητα διάχυτη, μιας μην πηγαίνω εγώ προσωπικά καθόλου σε εκκλησίες. Ο μικρός είναι ένας λάρσιφαλ, ένας ιππότης, ένας μικρός εξιστός που δρα καταλυτικά πάνω σε όλους, παρέχοντας ασυνείδητα ακόμη και το συναίσθημα του οίκτου. Οι Γερμανοί εντυπωσιάστηκαν από την πρωτότυπη και διόλου μελοδραματική αντιμετώπιση ενός μικρού γερμανού αλητάκου, από αυτούς που βλέπουν συνεχώς στους δρόμους τους. Επιπλέον, μίλησαν για λιτή, αυστηρή και απέρρικτη κινηματογραφική γραφή.

Στην Ελλάδα, κάποιοι διέγνωσαν συμμένη την ελληνική ταυτότητα της ταινίας. Ο συγκριτικά αργός ρυθμός, τα συγκριτικά λίγα πλάνα, η συνειδητή θεωρητικότητα, είναι στοιχεία που χρησιμοποιήθηκαν συχνά από αυτό που ονομάστηκε Νέος Ελληνικός Κινηματογράφος.

Η ελληνική διάσταση υπάρχει, νομίζω, στο απέρριπτο και το λιτό της γραφής. Υπάρχει βέβαια και μια θεατρικότητα, αλλά έχει και λίγο Κάμερσπιλ μέσα. Αν ήμουν μόνο Γερμανός, νομίζω ότι θα έλειπε ο ηδονισμός, ο αισθησιασμός της ταινίας. Τα ντεκόρ και η επιλογή των ηθοποιών θα ήταν διαφορετικά. Και σίγουρα η

Βραβείο σεναρίου για την ταινία *Καρδιά από πέτρα* του Νίκου Λυγγούρη.

ταινία δεν θα είχε τόσο πολύ φως. Το σημαντικό είναι να αφηγηθείς μια ιστορία με απλούστατα μέσα. Η έλλειψη, η σύμπτυξη και η ακινητοποίηση του χρόνου είναι βέβαια μοντέρνες φόρμες. Αλλά δεν είναι η φόρμα το κυριότερο. Οι ταινίες που καταπιάνονται μόνο με αυτή είναι βαρετές. Οι ίδιες οι απαιτήσεις του έργου θα υπαγορεύσουν πώς θα γίνει κάτι. Ουσιαστικά, υπάρχει μόνο ένας τρόπος για να γυριστεί μια ταινία. Αν δεν τον βρεις, θα γίνει μια κακή ταινία...

• Ο Νίκος Λυγγούρης, ευτυχώς, τον βρήκε. Το *Καρδιά από Πέτρα* είναι υπόδειγμα για το πόσο βαθιά μπορεί να φτάσει κάποιος, έστω και με τόσο χαμηλό προϋπολογισμό, με την προϋπόθεση ότι έχει κάτι να πει. Ο Νίκος Λυγγούρης βρέθηκε για δεύτερη φορά στην Ελλάδα στη θέση του σκηνοθέτη που κρίνεται από τους παλιούς του συναδέλφους, τους κριτικούς. Αντί επιλόγου, η κατάθεση της

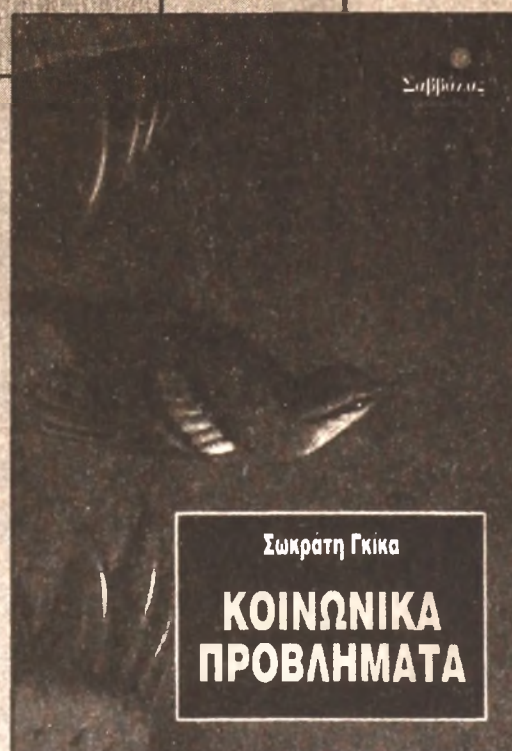
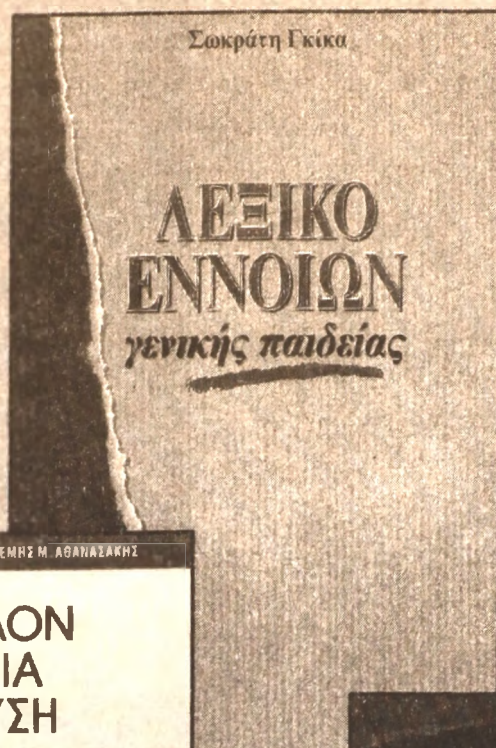
εμπειρίας του από τους δύο πόλους.

• Όχι, δεν νομίζω ότι ένας κριτικός έχει ανάγκη να ξέρει τα μυστικά της κάμερας. Αρκεί να καταλαβαίνει τη δουλειά του σκηνοθέτη που κρίνει. Εκείνο που είναι δύσκολο και τρομερό είναι το ένστικτο. Ο κριτικός πρέπει να έχει στομάχι, εμπειρίες και αγάπη. Όχι μόνο παιδεία και μυαλό. Αν συμβαίνει αυτό, η κριτική θα είναι σωστή. Και ο σκηνοθέτης δεν έχει δικαίωμα να κλαίγεται. Πρέπει να το πάρουμε απόφαση ότι τα δύο χρόνια δουλειάς ενός κινηματογραφιστή αντιστοιχούν στη μισή ώρα γραφής ενός κριτικού. Το πρόβλημα είναι βέβαια ότι σήμερα και οι κριτικοί και οι κινηματογραφιστές δεν ξέρουν τι τους αρέσει και τι όχι. Εγώ πιστεύω ότι υπάρχουν καλές και κακές ταινίες. Τώρα φαίνεται να υπάρχει μόνο το παλιό και το νέο. Όλοι παρασύρονται εύκολα από μόδες ή απλώς ρωτάνε ο ένας τον άλλο, γιατί δεν ξέρουν πια...

Σαββάλας

Εκδόσεις - Βιβλιοπωλείο

LEXIMA

Σημείο Αναφοράς
ΣΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΒΙΒΛΙΟ

• ΕΚΔΟΣΕΙΣ - ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ ΣΑΒΒΑΛΑ • Ζ.ΠΗΓΗΣ 18 & ΣΟΛΩΝΟΣ • 106 81 ΑΘΗΝΑ • ΤΗΛ: 3301251 • FAX: 3810907 •

100 χρόνια μετά το πρώτο ψυχαναλυτικό κείμενο

ΜΙΑ ΕΠΕΤΕΙΟΣ δεν εξαντλείται στη διαπίστωση της παρόδου ενός έτους ή ενός αιώνα από το επετειακό γεγονός, δεν εξαντλείται καν στην υπόμνηση και στην ανάμνησή του. Από εδώ αρχίζει. Όμως επέτειος, επέτειος, γίνεται αληθινά όταν, για λίγο, μας γυρίζει πίσω το γεγονός και όλα για μερικές στιγμές είναι «όπως τότε». Τέτοιες, συνήθως φευγαλέες και παρατήρητες, στιγμές διαδέχεται ένα λιγότερο ή ερισσότερο επίσης αδιόρατο ξύπνημα, σαν ν' ανοίγουν τα μάτια σου και βλέπεις ότι λοιπόν δεν είσαι «όπως τότε», ότι το «τότε» δεν θα έρθει ποτέ πια, ότι τώρα είσαι ένας άλλος.

Πριν από 100 χρόνια, όταν εμφανίστηκαν οι Μελέτες επί της υστερίας του Σίγκμουντ Φρόυντ και του Όζεφ Μπρόουερ, εμείς δεν ήμασταν παρόντες.

Όμως, η ιστορία της ψυχανάλυσης γίνεται παρούσα στον ψυχαναλυτή, γίνεται μέρος της δικής του ιστορίας κατά τη συνομιλία του με τους δασκάλους του και, έμμεσα, με τους δασκάλους των δασκάλων του. Αυτή η συνομιλία έχει έναν χαρακτήρα πορείας: Αρχικά ο ψυχαναλυτής γίνεται σχεδόν σαν τους δασκάλους του, όπως υπήρξαν αυτοί, «τότε». Κατόπιν, με άλλοτε άλλον τρόπο, τα μάτια του ανοίγουν και βλέπει πως δεν είναι, πως δεν μπορεί ποτέ να είναι έτσι, βλέπει πως είναι ένας άλλος. Και βρίσκει τον εαυτό του σαν ψυχαναλυτή.

Με την παραπάνω επέτειο ξαναζωντανεύει η πορεία μιας τέτοιας συνομιλίας ενός ψυχαναλυτή με τους δασκάλους του.

Κώστας Γεμενετζής

Ο Σίγκμουντ Φρόυντ το 1891.

Τι κάνει η ψυχανάλυση;

του Κώστα Γεμενιζή

«**Σ**υχνά, όταν υποσχόμουν στους ασθενείς μου βοήθεια ή ανακούφιση [...], άκουγα την αντίρρηση: Εσείς ο ίδιος λέτε ότι η πάθησή μου έχει να κάνει με την κατάσταση μου και με τη μοίρα μου· και αυτήν δεν μπορείτε να την αλλάξετε. Με ποιον τρόπο λοιπόν μπορείτε να βοηθήσετε; Σ' αυτά έχω να απαντήσω: Δεν αμφιβάλλω βέβαια ότι για τη μοίρα θα ήταν ευκολότερο απ' ό,τι για μένα να εξαφανίσει την πάθησή σας· όμως θα δείτε ότι πολλά κερδίζονται όταν καταφέρουμε να μετατρέψουμε το βάσανο της υστερίας σας σε κοινή δυστυχία. Αυτήν, με μία αναζωογονημένη ψυχική ζωή, θα μπορείτε να την αντιμετωπίσετε καλύτερα» (υπογρ. εγώ) (GW I, σ. 311 κ.ε.).

Οι φράσεις έχουν γραφεί από τον Σίγκμουντ Φρόυντ το 1895 και κλείνουν τις «Μελέτες επί της υστερίας». Τότε ο Φρόυντ εργαζόταν ακόμη με τη μέθοδο της ύπνωσης και της υποβολής. Όμως τα λόγια του, πριν από 100 χρόνια, ισχύουν και σήμερα, και διαγράφουν με τον πιο καθαρό τρόπο τον ορίζοντα στον οποίο κινήθηκε η αναζήτησή του και τελικά ησύχασε απολήγοντας σ' αυτό το οποίο έκτοτε καλείται «ψυχανάλυση». Ήδη από τότε προετοιμάζεται η ψυχανάλυση ως δυνατότητα για μία μετατροπή του (ας λέμε πλέον:) ψυχικού βάσανου σε κοινή δυστυχία και για μία καλύτερη πλέον αντιμετώπισή της.

Οι φράσεις του Φρόυντ δεν εξαντλούν την απάντηση στο ερώτημα «τι κάνει η ψυχανάλυση;». Μάλλον θα έπρεπε να πούμε ότι ανοίγουν τον δρόμο για μια απάντηση. Διότι δεν συνιστούν γνώσεις τις οποίες ο ψυχαναλυτής έχει να αφομοιώσει και να καταχωρήσει στο απόθεμα της βιβλιογραφικής του ενημέρωσης. Οι φράσεις του Φρόυντ θίγουν τα πρώτιστα και τα απλούστατα θέματα της ψυχανάλυσης τα οποία, ακριβώς επειδή είναι τα πρώτιστα και τα απλούστατα, βρίσκουν τον ψυχαναλυτή, τον ευήκοο ψυχαναλυτή, μετά 100 χρόνια, κάθε φορά απρόσμενα, τον βρίσκουν κάθε φορά απορημένο και απροετοίμαστο και τον καλούν να συλλογιστεί, ακόμα μια φορά, την ίδια τη φύση της εργασίας του και του εαυτού του. Τούτο μπορούν να το κάνουν όταν, όπως τους πρέπει, ακουστούν ως ανοιχτά ερωτήματα: Τι θα πει «ψυχικό βάσανο»; Σε τι συ-

νίσταται η «μετατροπή» του; Τι θα πει «κοινή δυστυχία»; Πώς αντιμετωπίζεται καλύτερα;

Αυτά δεν είναι περιστασιακά ερωτήματα. Αφορούν τον άνθρωπο στη σχέση του με τη «μοίρα» του, και τους δύο ουσιαστικούς τρόπους με τους οποίους την «αντιμετωπίζει» – ως «ψυχικό βάσανο» με τον τρόπο της «νεύρωσης» και με τον άλλο, τον «καλύτερο» τρόπο, ως «κοινή δυστυχία». Αυτά είναι ερωτήματα που αφορούν την ίδια την κατοίκηση του ανθρώπου στον κόσμο. Είναι ύστατα ερωτήματα τα οποία, για να κρατηθούν ανοικτά ως ερωτήματα: να μην κλείσουν βεβιασμένα πίσω από κάποιες θέσεις, χρειάζονται πέρα από τον χώρο της ψυχολογίας, να ακουστούν μέσα από τον χώρο στον οποίο ύστατα ερωτήματα μπορούν να εκπέσουν. Αυτός είναι ο χώρος της νόησης και της ποίησης. Σ' αυτόν τον χώρο εκτιθέμενος ο ψυχαναλυτής θα αποκτήσει μία δική του εμπειρία των παραπάνω ερωτημάτων, μία εμπειρία όχι επιστημονική-ακαδημαϊκή αλλά δική του και μόνον δική του. Οι δρόμοι που ακολουθήσα σ' αυτόν τον χώρο με έφεραν, μεταξύ άλλων, στον χώρο των Αρχαίων. Πρωτίστως μέσα από τα ερείπια και τα ίχνη της δοκίμασα να ακούσω ερωτήματα σαν τα παραπάνω. Τέτοιους δocus ακούσματα θα εκθέσω εδώ, με έναν λόγω της συνοπτικότητας της παρουσίας αναγκαστικά αφοριστικό τρόπο.

Τι θα πει «ψυχικό βάσανο»;

Ένα πρώτο χαρακτηριστικό του το υποψιαζόμαστε όταν προτείνουμε ότι ο Φρόυντ το αντιδιαστέλλει προς την «κοινή δυστυχία» στο «ψυχικό βάσανο» υποψιαζόμαστε δηλαδή ότι λείπει ο χαρκτηρισμός του «κοινού»: κατά κάποιον τρόπο, τον οποίο δεν διακρίνουμε ακόμη καθαρά, το «ψυχικό βάσανο» δεν ανήκει στον κοινό κόσμο. Εδώ συμβαίνει ένας αποκλεισμός από τον κοινό κόσμο ένα κλείσιμο του ανθρώπου στον εαυτό του.

Όμως το «ψυχικό βάσανο» της «νεύρωσης», μας το έδειξε, με τον τρόπο του, ο Φρόυντ, δεν είναι περιστασιακή διαταραχή με υποτιθέμενης «ψυχικής υγείας». Συνιστά ουσιακή διάσταση της ίδιας της ανθρώπινης φύσης. Είναι ένας δρόμος της «μοίρας»

αυτός: το «βάσανο», η απόσυρση από τον κοινό κόσμο και ο εγκλεισμός στην ατομικότητα. Θα χρειαστεί την περιοχή αυτού του δρόμου να την προσέξουμε καλύτερα.

Τι θα πει «ψυχικό βάσανο»; Για την ουσιακή εμπειρία, μέσα από την οποία πρέπει να εννοηθεί ακόμα και το «ψυχικό βάσανο» του σημερινού ανθρώπου, κάνει λόγο ο Πίνδαρος. Μιλά για ένα νέφος το οποίο βαίνει [...] /καὶ παρέλκει πραγμάτων ὀρθὰν ὁδὸν/ ἔξω φρενῶν (0,7, 45 κ.έ.). Είναι ένα σύννεφο, ένα θόλωμα που κατεβαίνει, με τρόπους πολλούς και ποικίλους, στη διάθεση του άγχους και της κατάθλιψης, στην πλήξη, στην έξαρση του λεγομένου «ψυχωσματού» συμπτώματος, ακόμα και στο λεγόμενο «ψυχωσικό» παραλήρημα. Είναι μία σύγχυση η οποία κάνει κάποιον «έξω φρενῶν», και την οποία κανείς αντιλαμβάνεται καλύτερα όταν περνάει και τα πράγματα ξεκαθαρίζουν και ο κόσμος, ο κοινός κόσμος, ξαναβρίσκει τη θέση του.

Μια τέτοια σύγχυση, στους Αρχαίους καλείται μὴ ὄν (Πλάτων), κάτι το πλανερό και ανυπόστατο. Αυτό, ακριβώς καθότι ανυπόστατο, κανείς ποτέ δεν μπορεί να το μοιραστεί με τους άλλους αληθινά. Η σύγχυση απομονώνει. Κυριαρχεί ό,τι ο Ηράκλειτος ονομάζει ἰδία φρόνησις (απ. 2). Συμβαίνει αυτό το κλείσιμο στην ατομικότητα, και τα πράγματα αποτιμώνται πλέον στην αναφορά τους προς το άτομο, τη συντήρηση και τη διασφάλισή του. Κυριαρχούν πλέον τα «θέλω/ δεν θέλω», «μου κάνει / δεν μου κάνει», «συμφέρει/ δεν συμφέρει».

Και ακόμη αυτό το νέφος κατεβαίνει, λέει ο Πίνδαρος, ἀτέκμαρτα: χωρίς «τεκμήριο», απαρατήρητο. Είναι λάθος νέφος, νέφος της λήθης: η σύγχυση, η παράδοση στο πλανερό και στο ανυπόστατο, το κλείσιμο στην ατομικότητα, λησμονούνταν σαν τέτοια, θεωρούνται «φυσικά». Ο Φρόνιτ το αναγνώρισε, οπωσδήποτε μέσα από τις βιολογιστικές και ψυχολογιστικές προκαταλήψεις της σκέψης του, στη μορφή της «απώθησης».

Η λήθη, ο λήθαργος αυτής της λήθης, καθιστά τους ανθρώπους ἄκριτα φῦλα (Παρμενίδης 6, 7). Εδώ τα πάντα φαίνονται πλέον «φυσικά» και «αυτονόητα». Και όμως κυριαρχεί η σύγχυση, σύγ-

χυση ανάμεσα στην εγγύτητα και στην απόσταση, στην εξάρτητη και στην ανεξαρτησία, στον εξουσιασμό και στην υποτέλεια, στη σύγκρουση και στη συμφιλίωση. Είναι μια αδιέξοδη εμπλοκή στον διχασμό και στην αμφιθυμία και στην αντιφατικότητα όπου κάθε απόπειρα προσέγγισης απομακρύνει και κάθε τάση φυγής φέρνει κοντύτερα – πάντων δὲ παλίντροπός ἐστι κέλευθος (Παρμ. 6, 6).

Από αυτήν την περιοχή προέρχεται ό,τι ο Φρόνιτ αποκαλεί «ψυχικό βάσανο».

Πώς συμβαίνει η μετατροπή του «ψυχικού βάσανου» σε «κοινή δυστυχία»;

Ας θυμόμαστε πως ό,τι εδώ καλείται «ψυχικό βάσανο» και «κοι-

νή δυστυχία», θέλει να εννοηθεί μέσα από την εμπέδωσή του στους ουσιακούς δρόμους, στους οποίους ευρισκόμενος ο άνθρωπος είναι αυτός που είναι. Τον ένα δρόμο, αυτόν της σύγχυσης και του εγκλεισμού, τον συναντήσαμε στο όνομα του «ψυχικού βάσανου». Τον άλλο, τον δρόμο του κοινού κόσμου, θα τον δούμε αργότερα. Προηγουμένως θα μιλήσουμε για τη μετατροπή η οποία μπορεί να φέρει τον άνθρωπο από τον πρώτο δρόμο στον δεύτερο, και από την οποία κατάγεται η αλλαγή που συμβαίνει στην ψυχανάλυση.

Ἄλλ' ὅταν αἶγλα διόσδοτος ἔλθῃ... (Π. 9, 96). Ὅταν ἔλθῃ ἡ αἶγλη ἡ δοσμένη ἀπὸ τὸν Δία..., ἀδει μία ὠδή του Πινδάρου. Σήμερα οι αρχαίοι θεοί έχουν φύγει. Ἴσως όμως κάτι από τον χαρακτήρα αυτής της εμπειρίας να παραμένει. Ὅταν ἔρχεται ἕνα σημάδι ἐνός θεοῦ, γίνεται λόγος γιὰ θαῦμα. Ὅμως, τὸ θαῦμα δὲν ἐξαντλεῖται στὴν ἀπλή ἀπορία ἀπέναντι σὲ κάτι τὸ ἀνεξήγητο καὶ τὸ ἀπρόσμενο ποὺ συμβαίνει. Πρωτίστως τὸ θαῦμα συνίσταται στὸ ὅτι καὶ τὸ Ἀνεξήγητο, καὶ τὸ Ἀπρόσμενο, κάποτε βρίσκουν τὸν δρόμο στὸν κόσμο μας καὶ τὸν πλουτίζουν με πράγματα ποὺ νομίζονταν ἀποκομμένα ἀπ' αὐτόν – τὸν καθιστοῦν ἔτσι ἕναν ἀληθινὰ κοινὸ κόσμο.

Στον Πίνδαρο πρόκειται για το θαῦμα της κοινωνίας ανθρώπων και θεῶν. Σήμερα, περισσότερο παρά ποτέ άλλοτε, δεν μας επιτρέπεται να χρησιμοποιούμε το όνομα ἐνός θεοῦ «ἐπὶ ματαίῳ». Ὅμως, ἀκόμα καὶ σήμερα, κάποτε, μεταξύ ἄλλων καὶ στὴν ψυχανάλυση, συμβαίνουν ἀποφασιστικὲς ἐμπειρίες γιὰ τὶς ὁποῖες θὰ μπορούσε νὰ ἀποτολμηθεῖ αὐτὸ τὸ ὄνομα. Ἴσως καὶ ἐδῶ, στὸ θαῦμα τῆς ψυχανάλυσης, νὰ πρόκειται γιὰ μίαν ἀναλαμπὴ τοῦ κοινοῦ κόσμου στὸν ὁποῖο ὁ ἐνεχόμενος κάποτε, γιὰ λίγο ἢ γιὰ πολὺ, μίᾳ ἢ πολλὰς φορές, προσωρινὰ ἢ μονιμότερα, ξυπνᾷ. Ὅπως με κάθε ξύπνημα, αὐτὸ γίνεται δίχως νὰ τὸ καταλάβει. Ἀνακαλύπτει, με ἄλλοτε ἄλλον τρόπο καὶ σὲ ἄλλοτε ἄλλον βαθμὸ καθαρότητας, ὅτι τοῦ ἔχει συμβεῖ ἕνα ἀνοιγμα, ὅτι ἔχει βρεθεῖ σ' ἕναν ἄλλο δρόμο, ὅτι αὐτός ὁ ἴδιος εἶναι, ὅτι μπορεῖ νὰ εἶναι, παραμένοντας ὁ ἴδιος, ἕνας ἄλλος, πιο πλούσιος καὶ πιο μεγαλόψυχος.

Χρειάζεται βέβαια ἕνα ἀνοιχτὸ βλέμμα γιὰ νὰ εἰδωθεῖ τὸ θαῦμα, ποὺ ἴσως καὶ νὰ συμβαίνει δίχως οἱ ἴδιοι οἱ ψυχαναλυτὲς καὶ οἱ πελάτες τοὺς πολλὰς φορές νὰ τὸ ἀντιλαμβάνονται σαν τέτοιο. Διότι προκατειλημμένοι ἀπὸ τὴν πλάνη τῆς ἐρμηνευσιμότητος τοῦ κόσμου, εἶναι ἐκ τῶν προτέρων κλειστοὶ ἀπέναντι στὸ μυστήριό τοῦ θαύματος, δὲν τὸ ἀφήνουν νὰ εἶναι μυστήριο.

Τι θα πει «κοινή δυστυχία»;

Ο Φρόνιτ αναφέρει τὴ «δυστυχία» σὲ σχέση με τὴ «μοίρα» ἐνός ἀνθρώπου. Αὐτὸ μας παρακινεῖ νὰ μὴν ἐννοήσουμε τὴ δυστυχία πρωταρχικὰ ὡς «ψυχικὸ συναίσθημα», ἀλλὰ ὡς δυσ-τυχία, ὡς τύχη, ὡς δυσμενὴ τύχη ἡ ὁποία, κάποτε, τυχαίνει. Δυστυχία καὶ ευτυχία δὲν εἶναι καταρχὴν «υποκειμενικὲς», «ψυχικὲς» υποθέσεις ἀλλὰ Τύχη, αὐτὸ τὸ Ἀπρόσωπο τὸ ὁποῖο μας ξεπερνᾷ καὶ μας συμβαίνει, τὸ ὁποῖο δὲν μπορεῖ τελικὰ ν' ἀναχθεῖ πούθενά ἢ νὰ ἐξηγηθεῖ, οὔτε με τὶς ὁποῖες «ἐξωτερικὲς συνθήκες» οὔτε με τὴν ὁποία «ψυχικὴ προδιάθεση» καὶ μας κάνει, γιὰ ὅσο διάστημα διαρκεῖ, ευτυχεῖς ἢ δυστυχεῖς ἢ, παραμένοντας μακριὰ, μας ἀφήνει στὸ τέλμα μίας ἀπέραντης μονοτονίας. Ἀπὸ ἐδῶ ἀρχίζουμε νὰ ἀκούμε τὴ λέξη «κοινή» πληρέστερα: ἡ δυστυχία εἶναι «κοινή» καθόσον δίνεται ἀπὸ μίᾳ τύχη, ἀπὸ κάτι τὸ ὁποῖο δὲν ἀνήκει οὔτε σ' ἐσένα οὔτε σ' ἐμένα, τὸ ὁποῖο εἶναι πρὶν ἀπὸ μας, καὶ μας κάνει αὐτοὺς ποὺ εἴμαστε: τυχόντες.

Ὅμως, ἡ δυστυχία καθεαυτὴν παρανοεῖται ὅταν, ὅπως γίνεται συνήθως, ἀξιολογεῖται καὶ παρασταίνεται ὡς κάτι «αρνητικὸ». Τότε ἡ δυστυχία δὲν γίνεται ἐμπειρατὴ ὡς δυστυχία ἀλλὰ ὡς κάτι τὸ

Ο ποιητής Γκέοργκ Τρακλ (1887-1914).

κακό που πρέπει να αποφεύγεται, δηλαδή μέσα από μία άμυνα εναντίον της, μέσα από μία αποστροφή του βλέμματος απ' αυτήν. Η άμυνα εναντίον της δυστυχίας γίνεται με τρόπους τους οποίους οι άνθρωποι μηχανεύονται και τους οποίους η τρέχουσα ψυχαναλυτική θεωρία ονομάζει «αμυντικούς μηχανισμούς»: με «απώθηση» και «προβολή», με «μετάθεση» και «παλινδρόμηση», με «άρνηση» και «εκλογίκευση». Τελικά, όλοι αυτοί δεν είναι παρά τρόποι με τους οποίους κανείς κλείνει τα μάτια εμπρός σε μια δυστυχία, που θα πει: δεν βλέπει τα πράγματα όπως είναι: δεν αποδέχεται το Απρόσωπο της μοίρας η οποία δίνει και παίρνει, και παρέχει, προσ-μοιράζει, στα πράγματα τον χαρακτήρα του *όχι-πια* και του *όχι-ακόμα*: οι «αμυντικοί μηχανισμοί» είναι τρόποι πλάνης όπου η δυστυχία του παρόντος δεν αντέχεται και δεν αφήνεται στο παρόν, όπου η ευτυχία του παρελθόντος και η προσδοκώμενη ευτυχία του μέλλοντος υποβάλλονται στο παρόν – συναντούμε και πάλι τη σύγχυση του «ψυχικού βάσανου» στο οποίο και ανήκουν οι «αμυντικοί μηχανισμοί» ως ουσιακό στοιχείο του.

Ίσως λοιπόν όσο δεν γυρίζουμε το βλέμμα προς τη δυστυχία αλλά το αποστρέφουμε, να μη γνωρίζουμε τη δυστυχία ως δυστυχία. Μήπως, όμως, μη γνωρίζοντας τη δυστυχία, δεν είμαστε ανοικτοί ούτε για την ευτυχία; Μήπως η ήδη προκαταβολική άμυνα απέναντι στην ενδεχόμενη δυστυχία μας κρατά σε συνεχή ένταση, μας υπενθυμίζει ότι οι ευτυχισμένοι καιροί κάποτε περνούν, μας προ-

τρέπει να μην αφηνόμαστε στην ευτυχία που μας καλεί τώρα για να μη δυστυχήσουμε αργότερα; Μήπως κανείς μπορεί να είναι ανοιχτός για την ευτυχία μόνο όταν είναι σε θέση ν' αντιμετωπίζει δυστυχία;

Πώς αντιμετωπίζεται η δυστυχία;

Η ερώτηση πρέπει να περιμένει – στην ψυχανάλυση προηγείται το «ψυχικό βάσανο». Πρώτα αυτό χρειάζεται ν' αντιμετωπιστεί μέχρις ότου συμβεί η «μετατροπή». Πώς αντιμετωπίζεται το «ψυχικό βάσανο» στην ψυχανάλυση;

Στη σύγχυση της «νεύρωσης» και του «ψυχικού βάσανου» το μόνο αληθινό που έχει ο ψυχαναλυτής να αντιτάξει είναι η δική του καθαρότητα. Εάν μου επιτρέπεται μία σχηματοποίηση, θα μπορούσα να πω ότι το ψυχαναλυτής παρακολουθεί τον δρόμο της σύγχυσης και του βασάνου του αναλυομένου, όμως μέσα από τον άλλον δρόμο, αυτόν που γνωρίσαμε ως δρόμο του κοινού κόσμου. Στην αγριεμένη φωτιά που δεν αφήνει τίποτα όρθιο στο πέρασμά της, αυτός στέκει εκεί σαν *άκαυτη βέτος*. Αυτή είναι η τέχνη του.

Τη στάση του ψυχαναλυτή τη διακρίνει η υπομονή - όχι σαν αμνηστία και άπραγη παρουσία αλλά ως η μακροθυμία η οποία καθιστά και τον αναλυόμενο ικανό να αφήσει χρόνο στον εαυτό του. Χρόνος, λέει ο Αίας στην ομώνυμη τραγωδία του Σοφοκλή, φαίνεται' ἄδηλα καὶ τὰ φανέντα κρύπτεται (στ. 646). Ο χρόνος είναι αυτός που κάνει τα πράγματα να φανερώνονται και να κρύβονται που παρέχει την παρουσία των παρόντων, την απουσία των παρελθόντων και των μελλούμενων. Όποιος αφήνει χρόνο στον εαυτό του, έχει τη δυνατότητα να λυθεί κάποτε από τη σύγχυση και να διακρίνει τα πράγματα όπως είναι:

- να αναγνωρίσει ότι δεν είναι πια το μικρό αγόρι ή το μικρό κορίτσι που, ανομολόγητα, επέμενε να παριστάνει

- να αποδειχθεί ότι δεν είναι ακόμα αυτό που πιστεύει για τον εαυτό του και που, έστω ανομολόγητα, παριστάνει πως ήδη είναι

- να πενήσει, πολλές φορές μόλις τώρα, χαμούς που του συμβήσαν χρόνια πριν να μην κλείσει εκ των προτέρων για ό,τι μπορεί κάποτε να χτυπήσει την πόρτα του

- να ενστερνιστεί τη θνητότητά του και να παραιτηθεί από το «ποτέ» και τα «πάντα» που νόμιζε ότι μπορούσε να εκστομίζει.

Τα πράγματα όπως είναι – που θα πει συνάμα όπως δεν είναι πια, και όπως δεν είναι ακόμα. Έτσι συμβαίνει η «μετατροπή» σαν ένα ξύπνημα όπου τα πράγματα βρίσκουν τη θέση που τους αρμόζει, και ο κόσμος είναι «κοινός» – που, τώρα το υποψιαζόμαστε, δεν είναι ο κόσμος της πλειοψηφίας και των συμβάσεων αλλά και το σπάνιο και το εύθραυστο.

Η διαμονή στον κοινό κόσμο χρειάζεται όμως και κάτι ακόμα, το οποίο ο αναλυόμενος επίσης με τον καιρό μαθαίνει, με τον χρόνο τον οποίο αφήνει στον εαυτό του. Χρειάζεται την *αντοχή στον πόνο*.

Τι είναι ο πόνος; Ίσως να μη γνωρίζουμε τον πόνο όσο πιστεύουμε. Διότι όσο τον πόνο τον εννοούμε ως «συναίσθημα», και μάλιστα συναίσθημα δυσάρεστο και αποφευκτέο, όσο δηλαδή εννοούμε τον πόνο μέσα από μια ψυχολογικοποίησή του και μέσα από μια άμυνα εναντίον του, δεν τον γνωρίζουμε ως πόνο. (Ούτε τον γνωρίζει βέβαια η κυρίαρχη ψυχαναλυτική θεωρία, η οποία θέτει ως αρχή την υποτίθεται «αυθόρμητη» τάση του ανθρώπου προς την «δολιχότητα». Εδώ ο πόνος παρασταίνεται μόνον ως μάταιωση της «ηδονής», δηλαδή με έναν στερητικό χαρακτήρα.) Αλλά ο πόνος δεν πρέπει να συγχέεται ούτε και με ό,τι γνωρίσαμε ως «ψυχικό βάσανο». Διότι στο «βάσανο» υπάρχει μια αδιέξοδη εμπλοκή. Αυτό δεν είναι ο πόνος.

Τι είναι ο πόνος; Στον Πίνδαρο συναντούμε τις λέξεις: μελισσᾶν τρητός πόνος (Π6, 54)-ο διάτρητος «πόνος» των μελισσών: η κηρήθρα! Στους Αρχαίους ο πόνος ονομάζει ό,τι περίπου εμείς αποκαλούμε «ο κόπος μου», ένα έργο δηλαδή, όμως αδιαίρετο με τον μόχθο που χρειάστηκε για να γίνει. Μήπως τώρα η δική μας λέξη «πόνος», όταν αρθεί στον χώρο της νόησης, όταν δηλαδή ακουστεί ως ουσιαστική λέξη, περισυλλέγει εν εαυτή την ίδια την ουσίωση του ανθρώπου; Μήπως ο άνθρωπος ως άνθρωπος δεν είναι παρά «έργο» του πόνου; Μπορεί μια τέτοια υπόνοια να μας μιλήσει καθαρότερα;

Στο «ψυχικό βάσανο» υπάρχει μια παρανόηση και μια σύγχυση όπου το όχι-πια και το όχι-ακόμα αντιμετωπίζονται μέσα από άμυνες και αντιστάσεις. Στον πόνο όλα είναι κρυστάλλινα. Ο πόνος δεν προσφεύγει σε «αμυντικούς μηχανισμούς» αλλά αντέχει την απουσία του όχι-πια και του όχι-ακόμα σαν τέτοια, και έτσι το απόν είναι παρόν ως απόν:

—Ο άνθρωπος που έχασες δεν είναι πια εδώ, και δεν μπορείς να κάνεις σαν να ήταν εδώ· και δεν ξέρεις εάν θα γυρίσει ποτέ, και δεν μπορείς να κάνεις σαν να βρίσκονταν έξω από την πόρτα σου. Και όμως, και έτσι είναι παρών, ο άνθρωπός σου. Και δεν είναι καν «λιγότερο» παρών, την παρουσία της απουσίας του δεν πρέπει να την υποβαθμίσεις σε κάτι το λιγότερο «πραγματικό».

Λεύσσε δ' όμως απεόντα [...] παρεόντα βεβαίως, κοίταξε πως τα απόντα είναι και βέβαια παρόντα (Παρμ. 4,1).

Ο πόνος είναι το «έργο» το οποίο κρατάει το παρελθόν στο παρόν και το μέλλον στο μέλλον, και έτσι ανήκει στον χρόνο καθεστώς, επιτρέποντας την ανοικτότητα των διαστάσεων του στην οποία οι άνθρωποι κατοικούν μαζί με περασμένα και με επερχόμενα, μαζί με ζωντανούς και νεκρούς σε μια ελεύθερη κοινωνία μεταξύ τους. Ο πόνος είναι το δομικό στοιχείο της συνέχειας του κοινού κόσμου.

Ένα ποίημα του αυστριακού ποιητή Γκέοργκ Τρακλ με τον τίτλο «Ευφρόσυνη άνοιξη» λέει: «Τόσο είναι οδυνηρά καλό κι αληθινό ό,τι ζει/Κι ανάλαφρα σ' αγγίζει μια πέτρα παλιά:/Αληθινά! Θα είσαι πάντοτε μαζί σας.» (μετ. Έλενας Νούσια). Ο πόνος είναι η πέτρα, που μιλά στους ανθρώπους. Ο πόνος είναι η πέτρα, είναι το υπό «παλιά» Στέρεο και Αδήρητο που συνέχει τα πάντα, όταν είναι «καλά κι αληθινά», και τότε είναι «πάντοτε μαζί μας». Ένα άλλο ποίημα του Τρακλ μιλά για ένα σπίτι, ίσως το σπίτι μιας κατοίκου στα «καλά κι αληθινά». Το ποίημα καλεί τον οδοιπόρο να περάσει μέσα: «Πόνος το κατώφλι έχει πετρώσει.»

Όχι, ο πόνος δεν είναι «συναίσθημα». Είναι το κατώφλι το οποίο αφήνει τον άνθρωπο να εισέρχεται στον κοινό κόσμο, να διαμένει κοντά σε όσα πράγματα πέρασαν, σε όσα είναι, σε όσα δεν ήρθαν, ίσως να τα προδίδει και δίχως να τα βιάζει.

Όταν ο ψυχαναλυτής, με την τέχνη του, φέρνει τον πελάτη του σε θέση να αφήνει χρόνο στον εαυτό του, αυτό τώρα θα πει προπάτησαν: τον καλεί να αποτολμήσει περισσότερο από πριν τον πόνο, να μάθει τον πόνο. Έτσι αντιμετωπίζεται «καλύτερα» η δυστυχία — και έτσι συμβαίνει και το άνοιγμα για την ευτυχία.

Ο Σίγκμουντ Φρόυντ, στην «Αυτοπαρουσίασή» του, γράφει για τους παλιούς του δασκάλους: «Μου είπαν περισσότερα απ' όσα γνώριζαν οι ίδιοι, κι ήταν πρόθυμοι να εκπροσωπήσουν. (GW IV, σ.48). Ίσως τα λόγια του Φρόυντ πριν από 100 χρόνια για το «υπερικό βάσανο», για την «μετατροπή» του σε «κοινή δυστυχία» και για την δυνατότητα μιας «καλύτερης αντιμετώπισής» της να γυρουν περισσότερα απ' όσα εκ πρώτης όψεως φαίνονται να λέγε. Ίσως και γι' αυτό να είναι ο Φρόυντ, και σήμερα, ένας δάσκαλος.

όλα τά βιβλία του 'Ηλία Πετρόπουλου από την Νεφέλη:

Έγχειρίδιον του Καλού Κλέφτη.
Ποήματα 1968-1991.

Πτώματα, πτώματα, πτώματα...
Καλιαρντά.

Ο τούρκικος καφές έν 'Ελλάδι.
Τῆς φυλακῆς.

Δώδεκα τραγουδάκια
από την Παλατινή 'Ανθολογία.
Ο μύσταξ.

Τό 'Αγιο Χασισάκι.
'Ιωάννου 'Αποκάλυψις.
'Υπόκοσμος καί καρραγιόζης.
Ψειρολογία.

Τό μπουρδέλο.
'Ιστορία τῆς καπότας.
Τά μικρά ρεμπέτικα.
'Η Μυθολογία του Βερολίνου.
TOPOR: Τέσσερεις 'Εποχές.
Τά 'Ακόλαστα Σονέτα του 'Αρετίνου.
'Η φουστανέλα.

Τό φλοράδικα.
'Ελληνικές σιδεριές.
Το ταντούρι καί τό μαγκάλι.
Καρέκλες καί σκαμνιά.
Πολιτικό Λεξικό.
Ποτέ καί Τίποτα.
'Η 'Εθνική Φασουλάδα.
Κυρίως αυτό.

Τά σίδερα, 'Η λάσπη, Τά μπαστούνια.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ
...Πρωθούν το ελληνικό βιβλίο

ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ 6, ΑΘΗΝΑ 106 80. ΤΗΛ. 3607744

Το σύμπτωμα

ΜΕΤΑΞΥΨΥΧΙΑΤΡΙΚΗΣ ΚΑΙ ΨΥΧΑΝΑΛΥΣΗΣ

του Ν. Σιδέρη

Συνάντηση-έρις

Η ψυχανάλυση συγκροτήθηκε ως θεραπεία –«κουβεντοθεραπεία»¹– κάτω από τον αστερισμό του υστερικού συμπτώματος και λόγου.

Η ψυχανάλυση ως προσέγγιση των ψυχικών φαινομένων θα μπορούσε να συνοψισθεί στη φροϋδική παρομοίωση, που χαρακτηρίζει το όνειρο ήπια παροδική ψύχωση.²

Η ψυχοπαθολογία, συνεπώς, αντιπροσωπεύει έναν τόπο αναπόφευκτης συνάντησης ψυχιατρικής και ψυχανάλυσης.

Η ψυχαναλυτική ανατροπή της αγορευτικότητας³ περί ψυχοπαθολογίας μπορεί να σχηματισθεί ως τετράπτυχο διαζευκτικών θεωρήσεων:

- Οργανική έναντι λειτουργικής/σημειωτικής υπόστασης
- Ασυνέχεια λογικής-τρέλας έναντι λειτουργικού συνεχούς
- Παρατήρηση έναντι ακρόασης
- Έλεγχος-αναχαίτιση έναντι αυτορρύθμισης και εξέλιξης.

Οργανική ή λειτουργική / σημειωτική υπόσταση

Η ψυχιατρική αγορευτικότητα συγκροτήθηκε αφετηριακά στη βάση μιας «θετικιστικά ανθρωπιστικής» θεώρησης της ψυχοπαθολογίας. Σύμφωνα μ' αυτήν⁴, η ψυχική ασθένεια (με υπόδειγμα την ψυχωτική «τρέλα») αντιστοιχεί σε φυσική και εν τέλει οργανική παθολογία με ψυχικές εκφάνσεις. Παραδειγματική αναφορά, η σφιλιδική γενική παράλυση.

Με την ψυχαναλυτική παρέμβαση στο υπό κραιπελίνεια δεσπόζουσα ψυχιατρικό αυτό πεδίο, η απρόσωπη οργανικότητα παραχωρεί τη θέση της στην ψυχογένεση και την ψυχοδυναμική προσέγγιση. Η ψυχοπαθολογία εννοιοποιείται ως **λειτουργική έκφανση** μιας καθορισμένης κατάστασης και δυναμικής της ψυχικής μορφολογίας. Προσεγγίζεται με όρους **επικοινωνιακής και/ή εκφραστικής σημειωτικής**. Και χαρακτηρίζεται από τον ειδοποιό σε κάθε προσωπική ιστορία τρόπο ένταξης του υποσυστήματος «**ασυνείδητο**» στο όλο ψυχικό σύστημα. Παραδειγματική αναφορά, η υστερία – δηλαδή η εξ ορισμού, κατά Babinski, άρνηση της οργανικότητας η κατ' εξοχήν επικοινωνιακή/σημειωτική αναδιατύπωση της λειτουργικότητας του σωματικού.

Ασυνέχεια ή λειτουργικό συνεχές μεταξύ λογικού και τρέλας

Η σημειωτική ιδιοποίηση του σωματικού από το ασυνείδητο στην υστερία εικονογραφεί την καθολική, στην ανθρώπινη ψυχική συγκρότηση, προϋπόθεση και δυνατότητα επιστροφής του απωθημένου. Καθένας είναι εξοπλισμένος με την ικανότητα παραγωγής συμπτώματος, καθένας είναι δομημένος με τρόπο που συμπεριλαμβάνει και μια δομικά αναπομείωτη και ανεξάλειπτη πτυχή «ψυχοπαθολογίας»⁵.

Από την άλλη, το όνειρο μπορεί να χαρακτηριστεί καλοήθης παροδική ψύχωση και η ψύχωση γυμνή λειτουργία του ασυνείδητου στο φως της ημέρας

Ακόμη, ο ίδιος ο Σ. Φρόϋντ, μιλώντας για τις θεωρητικές του κατασκευές, σημειώνει: «*Επέτυχα εκεί όπου ο παρανοϊκός αποτυγχάνει*».

Έτσι, η αυτονόητη ασυνέχεια μεταξύ οργανικής ανατομοπαθολογίας και κανονικής ψυχικής λειτουργίας χάνει το νόημά της. Η αποδέσμευση της θέσης του ασυνείδητου αναδιατυπώνει την ψυχική ζωή με όρους λειτουργικού συνεχούς, όπου αέναη είναι η μετάβαση και η μετάπτωση από μια λειτουργική μορφολογία σε άλλη. Στον ύπνο και στον ξύπνο, στην παθολογική έκφανση και στην καθημερινότητα, στην αμυντική επαναγωγή και στην αντίστοιχη επαναδρομή στην τέχνη, το παιχνίδι και τον έρωτα, η ψυχική ζωή μεταβαίνει διαρκώς από τις περιοχές του «λογικού» στις περιοχές της «τρέλας» – όχι χωρίς καταναγκασμούς και κανόνες, όχι «από το παντού στο παντού», αλλά και όχι δίχως κάποιες περιοχές (ήπιας άγριας) φυγής και «τρέλας», αλλά και «λογικού» και έργου για το καθένα. Ότι η ψυχιατρική προσπάθησε να περιχαράκώσει με τους τοίχους του ασύλου, η ψυχανάλυση το τοποθέτησε στο επίκεντρο της ψυχής – κάθε ανθρώπου.

Παρατήρηση ή ακρόαση

Η αξιωματικά τιθέμενη εξωτερικότητα του παθολογικού καθιστά την ψυχιατρική προσέγγιση, αναγκαία και θεμιτά, σχέση βλέμματος που παρατηρεί – και κρίνει, αξιολογεί, εντέλλεται.

Η απορητική πρόσβαση του ψυχαναλυτικού λόγου, αντίθετα, έχει ως αφετηρία την ύπαρξη μιας μύχιας προσωπικής αλήθειας στις πτυχώσεις του παθολογικού μορφώματος – έστω κι αν η αλήθεια αυτή πνίγεται στους αντικατοπτρισμούς της παραγνώρισης και το τίμημα για τη διατύπωσή της είναι η επικάλυψη της απόλαυσης από την οδύνη. Έτσι, το σύμπτωμα θέλει να πει κάτι – και σχέση μαζί του, αναγκαία, εγκαθιδρύεται ως λειτουργία ακρόασης.

Έλεγχος-αναχαίτιση ή αυτορρύθμιση και εξέλιξη

Το ψυχιατρικό βλέμμα χαρακτηρίζει, ταξινομεί και «κάνει καλό» το «κακό» του παθολογικού. Αναχαιτίζει την αγορευτικότητα της «παραφροσύνης» και αποβλέπει στον έλεγχο τόσο της οδύνης της πάσχοντος (η ανθρωπιστική πλευρά της ψυχιατρικής), όσο –ή κα ενίοτε, κύρια – της διαφοράς που συνιστά η ψυχοπαθολογική συνθήκη.

Η ψυχαναλυτική σχέση με το παθολογικό συγκροτεί ιδεωδώς ένα πεδίο, όπου ο **θόρυβος** επανασυνδέεται με τον έκτοπο ως προς τον συνειδητό του υποκειμένου κώδικα της πρωταρχικής διατύπωσης.

σης (της ασυνείδητης φαντασίωσης), που η παραφθορά της μορφοποιείται με τον τρόπο της συμπτωματοκότητας. Έτσι αποκαθίσταται η (τραυματική και τραυματισμένη) αγορευτικότητα του υποκειμένου, το σύμπτωμα αναγνωρίζεται ως απόπειρα αυτορρύθμισης οριακών ψυχικών δυναμικών και η εν φαντασία και λόγω αναδιατύπωση του ασυνείδητου πρωτότυπου επιτρέπει την επανενσωμάτωσή του στην όλη ψυχική ροή, δυναμική και εξέλιξη. Το παραλήρημα, για παράδειγμα, απραγματικό ως προς τα πράγματα, νοείται ως απόπειρα κατασκευής μιας βιώσιμης για το υποκείμενο νεοπραγματικότητας και νεο-αγορευτικότητας". Ενώ το υστερικό σύμπτωμα, **μεταφορά που αρνείται την υπόστασή της ως μεταφορά** (π.χ. αφωνία ή παράλυση), «θέλει να πει κάτι» – το ουσιώδες, δηλαδή, το ερώτημα περί της επιθυμίας.

Ιστορία μιας επικίνδυνης σχέσης

Η σφαίρα της ψυχοπαθολογίας, λοιπόν, αναπόφευκτα συσχετίζεται ψυχιατρική και ψυχανάλυση. Θα μπορούσαμε να σχηματοποιήσουμε την ιστορία αυτής της συσχέτισης υποδιαιρώντας την σε ορισμένες περιόδους.

α) **Γονιμοποίηση** της ψυχιατρικής από την ψυχανάλυση – με προεφύρωμα την αίσθηση σκανδάλου αλλά και την προσθήκη συνοχής και νοήματος, που συνεισφέρει η ψυχαναλυτική στην ψυχιατρική **αγορευτικότητα**. Πρόκειται, εμφανώς, για αλληλεπίδραση με τους γόνιμους **αντιπαράθεσης και εξέλιξης**.

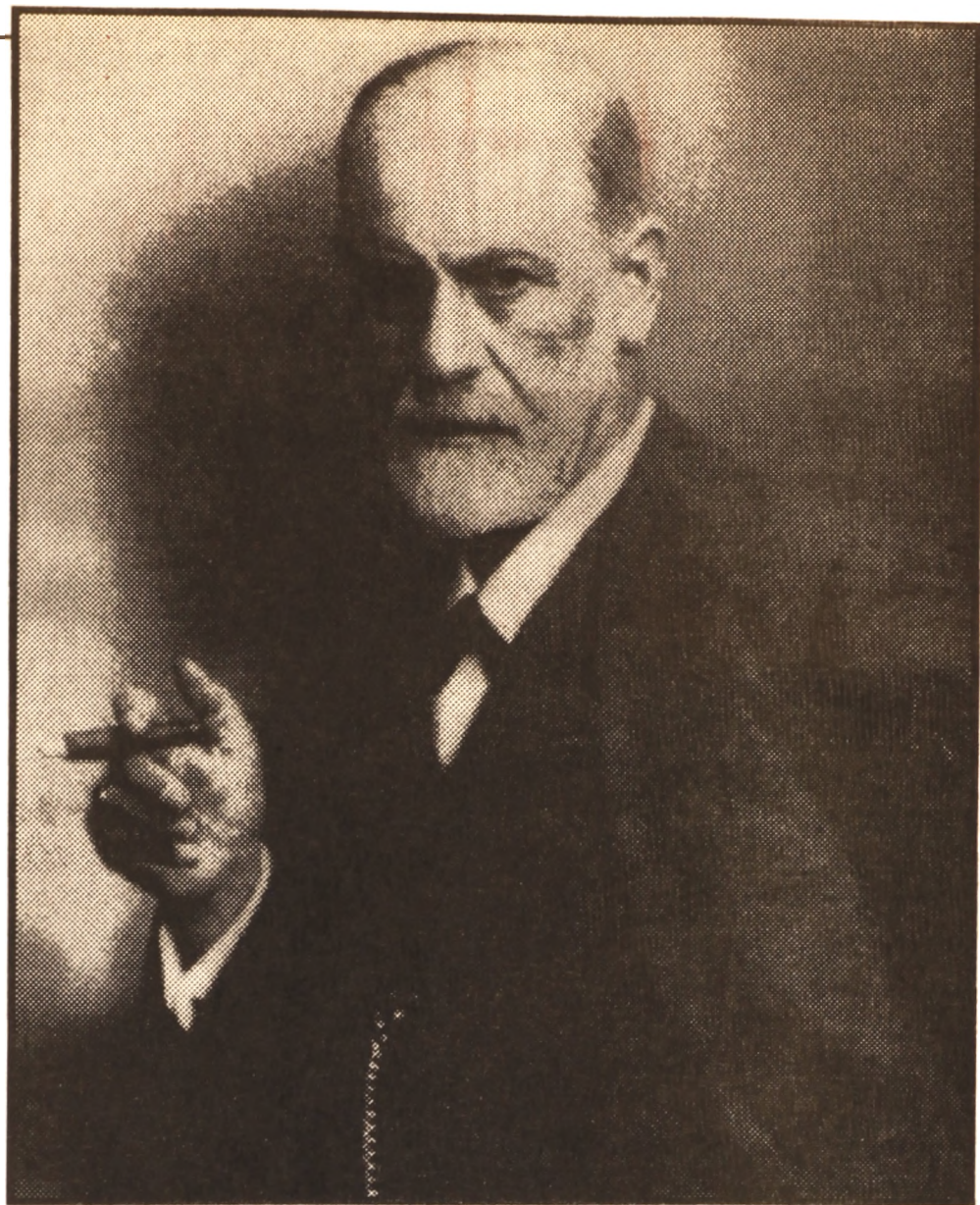
β) **Ενσωμάτωση** της ψυχαναλυτικής στην ψυχιατρική αγορευτικότητα – με διφορούμενο αποτέλεσμα: Διεύρυνση του ψυχιατρικού ορίζοντα, από τη μια, αλλά και «προσαρμογή» της ψυχαναλυτικής ανατρεπτικότητας στην «ομαλή ροή του κανονικού» (με κορυφαίο παράδειγμα την Ψυχολογία του Εγώ). Αυτό που προκύπτει, δηλαδή, είναι μια **νομιμότητα** με υπόσταση **συμπτωματική** – σχηματισμός συμβιβασμού, στην κυριολεξία.

γ) **Απώθηση** της ψυχαναλυτικής αγορευτικότητας από μια επακράμπουσα (επι)θετική ψυχιατρική γνώση – που αιχμή της είναι οι νευροεπιστήμες και η ψυχοφαρμακολογία. Πρόκειται, εμφανώς, για **σύγκρουση** με όρους **άρνησης**, από την πλευρά της ψυχιατρικής γνώσης, αυτού που φέρεται από την ψυχαναλυτική ευαισθησία.

Τα δώρα των Δαναών

Συνολικά, η ψυχανάλυση εισέφερε στο πεδίο του παθολογικού (και, συνεπώς, στη σφαίρα της ψυχιατρικής) τα ακόλουθα στοιχεία:

- Μια **γνώση** (εν μέρει, ίσως, υποτιθέμενη γνώση – μήτρα μιας παθολογίας...) περί του παθολογικού, ειδικά, και γενικότερα περί της ψυχικής ζωής.
- Μια νέα αγορευτική και πρακτική **ευαισθησία**, καθώς και μια **πρακτική ηθική**, που θέτει με αυστηρότητα τις απαιτήσεις της ευθερίας – του συνειρμού, της φαντασίας, του λόγου, της επιθυμίας.
- Έναν **επαναπροσδιορισμό των συναφειών**, όπου εγγράφεται το ψυχοπαθολογικό γεγονός και η σχέση μ' αυτό. Πρόκειται για **ανάφειες** αγορευτικές, θεσμικές και πρακτικές.
- Ο επαναπροσδιορισμός αυτός των συναφειών είναι συνάρτηση μιας **καίριας χειρονομίας**, που προκύπτει από την **επίγνωση της επέμβασης** του ασυνείδητου (του θεραπευτή, του κοινωνικού ή κοινωνικού «ετέρου») **στη σχέση με το ασυνείδητο** (του πάσχοντος).
- Στις αναδιατυπούμενες συνάφειες αντιστοιχεί ένα **νέο πεδίο λειτουργικότητας και σημειωτικής του παθολογικού** – όπου και

Ο Σίγκμουντ Φρόυντ το 1920.

τα παλιότερα «γνωστά ανοίγματα» μετατρέπονται σε νέα, προβληματικά αντικείμενα **παραγνώρισης-και-αλήθειας**.

• Έτσι διαμορφώνεται ο χώρος μιας εξελισσόμενης και ιστορικά επικαθοριζόμενης συσχέτισης και (περισσότερο ή λιγότερο) διαλεκτικής αντίφασης μεταξύ ψυχιατρικής και ψυχανάλυσης. Δηλαδή, ανάμεσα σε μια **θετικιστική πορεία πλαισίωσης και ελέγχου** διά της γνώσης, από τη μια – και σε μια **αποφατική ποιητική με θεραπευτικές επιπτώσεις**, από την άλλη.

Η ψυχιατρική απέδωσε εγκόσμια μορφή και θεραπευτική προσπελασιμότητα στο σαφώς διακριτό, κατ' αυτήν, ψυχοπαθολογικό φαινόμενο.

Η ψυχανάλυση υπερέβη αυτή τη ριζική διάκριση «ομαλού» και «παθολογικού». Στη φροϋδική αγορευτικότητα, οι δύο αυτές τάξεις διαδικασιών και ρυμβάντων δεν χωρίζονται από σινικά τείχη. Αλλά αντιπροσωπεύουν δύο αλληλένδετες και αλληλοδιεισδύουσες όψεις της ανθρώπινης ψυχής. Που η ζωή τις διατρέχει δυνητικά χωρίς λύση συνέχειας – όπως τη διπλή επιφάνεια μιας ταινίας του Moebius ή όπως στις κλιμακωτές κατασκευές του Escher, όπου «**οδός άνω κάτω μία και ωυτή**»⁷.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ:

1. Η κατά Άννα Ο. «*talking cure*».
2. Σ. Φρόυντ, *Η ερμηνεία των ονείρων*.
3. Ο όρος αγόρευση (και τα παράγωγά του: αγορευτικός, αγορευτικότητα...) αποδίδει τον όρο *discours* (και τα παράγωγά του).
4. Βλέπε π.χ. Henri Ey, *Manuel de psychiatrie*, Masson, Paris 1978.
5. Τα εισαγωγικά υποσημαίνουν την προφανή προβληματικότητα μιας έννοιας, όπως η «*καθολική ψυχοπαθολογία*».
6. Το παραλήρημα εκδηλώνεται ως παράδοξη **πράξη του υποκειμένου, που αρνείται την υπόστασή της ως πράξη του υποκειμένου** (έργο της φαντασίωσης, εκφορά και λόγος ή ενέργημα...), διεκδικώντας την υπόσταση **εξωτερικής πραγματικότητας** (ψευδαίσθηση, έλεγχος της σκέψης, αυτοματική ομιλία ή κινησιολογία...).
7. Ηράκλειτος (απ. 60).

ΕΙΚΑΣΤΙΚΑ

του ΔΗΜΗΤΡΗ ΧΑΡΙΤΟΥ

Αν ο χρόνος είναι κίνηση σ' ένα διηνεκές παρόν, τότε αυτό μπορεί να το εκφράσει μια δυναμική χρωμάτων η οποία, αποδεσμεύοντας πλούσιες φορτίσεις συναισθημάτων (και

Ο χρόνος είναι χρώμα

φυσικά ζωγραφικών αρετών), νομιμοποιεί και την κατάθεση μαρτυρίας αυτής της εσωτερικής περιπέτειας του συγκεκριμένου δημιουργού.

*If all time is eternally Present
All time is unredeemable.*
T.S. Eliot

Με ποικίλες καλλιτεχνικές δραστηριότητες οι οποίες ξεκίνησαν το 1983, ευθύς μόλις επέστρεψε από το Παρίσι, που περιελάμβαναν γλυπτική σε τερακότα, performances και ζωγραφική, ο Μάκισ Θεοδωρούλης προσπαθεί σταθερά και αθόρυβα, αξιοποιώντας και την παιδεία του (αρχιτεκτονική εσωτερικού χώρου, κινηματογράφος, κοινωνιολογία), να μορφοποιήσει τις αναζητήσεις του σε οριστικές επιλογές που όλα δείχνουν κατεύθυνση προς τη ζωγραφική, με τέσσερις ατομικές εκθέσεις στο ενεργητικό του, εκτός από τις συμμετοχές του σε ομαδικές.

Φυσιολογικά, πρέπει να είναι αυτή του η συμπυκνωμένη προσπάθεια των δώδεκα χρόνων η οποία απέφερε τα αξιόλογα αποτελέσματα που βλέπουμε σε τούτη την έκθεση στην γκαλερί Ζυγός, σε μια σειρά πινάκων μεγάλων βασικά διαστάσεων με προτί-

μηση στα μακρόστενα κάθετα σχήματα, σε μεικτή τεχνική και ακρυλικά καθώς και ένα έργο σύνθεσης, κατασκευή και ζωγραφική.

Με εργαλείο έκφρασης τη δυναμική χρήση εξπρεσιονιστικών τρόπων ο Θεοδωρούλης πολιορκεί ζωγραφικά το χρόνο, θέμα αποκλειστικό της δουλειάς του, όπως άλλωστε την τιτλοφορεί και ο ίδιος, χωρίζοντάς τη σε δύο ενότητες: «Χρόνος μήνυμα» και «Άγγελος του μηνύματος». Ο χρόνος, διάσταση εφιαλτική που μας περιέχει ενώ ταυτόχρονα αποτελεί και το υπαρκτικό μας περιεχόμενο. Ό,τι μας αποτελεί είναι χρόνος και νοήματα που εφευρίσκουμε για να τον γεωμετρήσουμε. Τρόποι τραγικής ψευδαίσθησης πως αν τον φυλακίσουμε σε συλλογιστικές διαδικασίες θα βρούμε και τρόπους ελέγχου της ροής του.

Ο ζωγράφος, λοιπόν, αναζητώντας την υλικότητα του πλέον άυλου από τα πράγματα, «εκρήγνυται» σε συνεχείς επιθέσεις χρωμάτων, στη μια εκδοχή των έργων του, και σε σχετικά οργανωμένες (πιο σωστά, ελεγχόμενες παραστατικά) παραπομπές στο εργαλείο-σύμβολο μέτρησης του χρόνου, το ρολόι, στην άλλη. Αν ο χρόνος είναι κίνηση σ' ένα διηνεκές παρόν, τότε αυτό μπορεί να το εκφράσει μια δυναμική χρωμάτων η οποία, αποδεσμεύοντας πλούσιες φορτίσεις συναισθημάτων (και φυσικά ζωγραφικών αρετών), νομιμοποιεί και την κατάθεση μαρτυρίας αυτής της εσωτερικής περιπέτειας του συγκεκριμένου δημιουργού.

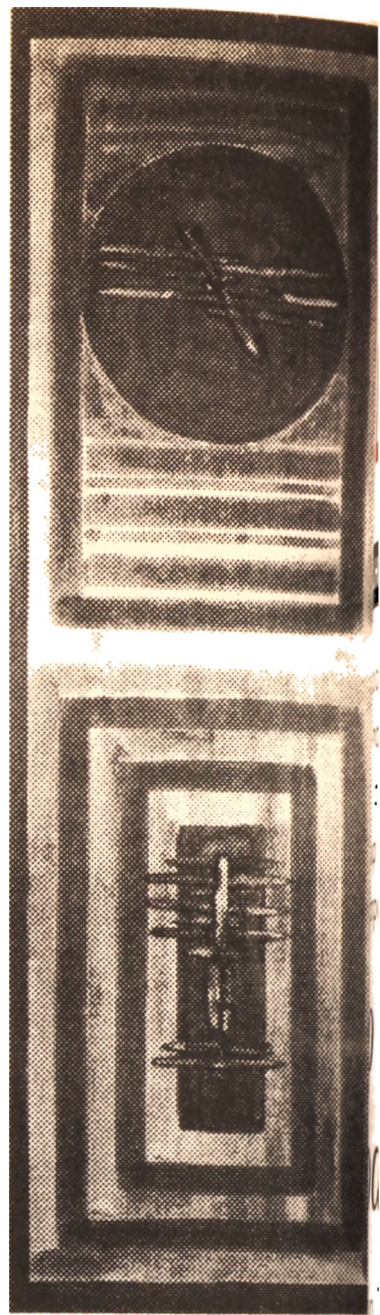
Οι αρετές της δουλειάς του Θεοδωρούλη εντοπίζονται στην άνεση να διαχειρίζεται τις μεγάλες επιφάνειες των έργων του στην οργάνωση και ανάπτυξη των στοιχείων που

ΕΠΑΝΟΡΘΩΣΗ

Στο τεύχος 590 (10.11.95), στο κείμενο του συνεργάτη μας Δημήτρη Χαρίτου για την έκθεση ζωγραφικής της Βάνας Ίένου «Ελευσίνια Μυστήρια», παρεισέφεραν τα παρακάτω τέσσερα τυπογραφικά λάθη:

1. **Κακή αναφορά στο γυναικείο σώμα**, αντί του ορθού: **κοινή αναφορά στο γυναικείο σώμα.**
 2. **Ιδαία Δάκτυλοι**, αντί του ορθού: **Ιδαίοι Δάκτυλοι.**
 3. **Μήτρες και αιδαία**, αντί του ορθού: **Μήτρες και αιδοία.**
 4. **Στη γαιώδη**, αντί του ορθού: **Στα γαιώδη.**
- Το Αντί ζητεί, για λογαριασμό του γνωστού κακού δαίμονα, συγγνώμη.

Πίνακας του Θεοδωρούλη από τη σειρά «ρολόγια».

συγκροτούν το θεματικό σύνολο, είτε αν αποτελείται από αφηρημένο εξπρεσιονισμό είτε παραστατικό αλλά και εκείνο με εξπρεσιονιστικές επεξεργασίες. Ακόμα, σημαντικό σημείο θετικής αποδοχής είναι η πλυσια και ευφάνταστη χρωματική του ευσθησία, η τολμηρή παράθεση φρέσκων νων σε πυκνές παράλληλες ή επάλληλες στρωματώσεις, εντούτοις πειθαρχημένη «γραφής» με τη μορφή σύντομων χρωματικών επιφανειών που τις διατρέχουν εκτιξεις γραμμών, ύλη χρωματιστή σαν από σπλάχνα μάζας πυκνής αλλά απροσδιόστης. Και διατρέχουν την επιφάνεια του νακα ή περιστρέφονται ή συστρέφονται τράγοντας χρονοκίνηση και επεξεργασία εύφορης έντασης. Η ίδια άφοβη χαρτοπλούσια χρωματική κλίμακα παρουσιάζεται και στη μακρόστενη σειρά των ρολογιών, όπου πάνω σε μια υποδομή γεωμετρικής διάταξης του τετάρου και τη διακριτική παραστατική υπόμνηση του αντικειμένου χώρος «παραδίνεται» στη γενική φανταστική και το διάλογο των χρωμάτων μύθους, εξάρσεων ή τρυφερότητας, ενώ ιδεογραμματα από δείχτες ρολογιών και μικροί «θυροί» από ελάχιστους χρωματικούς σημειογραφισμούς συγκροτούν το βλέμμα. Και ανταμείβεται με αποκαλύψεις της ανεξαρτησίας αξίας του χρόνου έτσι όπως τον αναπαράγει ο Θεοδωρούλης.

ΘΕΑΤΡΟ

της ΔΗΩΣ ΚΑΓΓΕΛΑΡΗ

Τρία χρόνια μετά το Τμήμα -που παίχτηκε για δύο συνεχείς περιόδους- ο Άρθουρ Μίλλερ επιστρέφει στο Θέατρο Εξαρχείων με το

Το γκέτο μιας εβραϊκής ψυχής

«Σπασμένο Γυαλί, το τελευταίο έργο του, σε πανελλήνια πρώτη.

Ποικίλες οι έμμεσες αναφορές του τίτλου: στη «Νύχτα των Κρυστάλλων» (Kristallnacht) το Νοέμβριο του 1938, όπου οι ναζί εξαπέλυσανθεση πρωτοφανούς ωμότητας εναντίον Εβραίων και τα 'καναν γυαλιά-καρ-ί, σπέρνοντας τον όλεθρο· στον εύθραυστο ψυχικό κόσμο μιας γυναίκας στην άλλη όψη του Ατλαντικού, την ίδια χρονική περίοδο· στη συζυγική σχέση της ηρωίδας που έχει ραγίσει πια το γυαλί....

την εφησυχασμένη Αμερική με τα νωπά τραύματα από το κραχ του '29, πλην των πιστοί των καταναλωτικών αγαθών και της υλικής ευημερίας που οδεύουν παχώς προς το πολυπόθητο «αμερικανικό όνειρο», μακριά νυχτωμένοι από την ελπίδα του φασισμού που απλώνει τα πλοκάμια του πάνω απ' την Ευρώπη. Ανάμεσά τους, μία από τις εξαιρέσεις, η Σύλβια Γέλμπεργκ, σπάει τον πάγο της αδιαφορίας και «παράλυνε» μπροστά στις θηριώδεις που απαθανατίζουν οι φωτογραφίες και εφημερίδες. Υστερική παράλυση, η γνώση. Οι Εβραίοι-θύματα του ναζι-

σμού είναι η αφορμή, ένας Εβραίος θύτης -ο άντρας της- είναι η αιτία.

Διευθυντής του «Τμήματος Υποθηκών της Πιστωτικής Εγγυητικής του Μπρούκλιν», ο Φίλιπ Γέλμπεργκ έχει επενδύσει όλη την ενέργειά του στις κατασχέσεις και στις εξισώσεις. Δυσκολεύεται να αποδεχτεί την εβραϊκή μοίρα του, «το να 'σαι Εβραίος είναι πολύ σκληρή δουλειά», ομολογεί, «ντρέπομαι που τους μοιάζω». Υποπτεύεται συνεχώς τους άλλους και υιοθετεί μόνιμη στάση άμυνας ενώ στο σπίτι υιοθετεί το ρόλο του ισχυρού και επιβάλλει στη γυναίκα του το ρόλο

του αδυνάμου.

Η οικογένεια και η κοινωνία για μια ακόμη φορά στον Μίλλερ αποδεικνύονται συγκοινωνούντα δοχεία. Επιπλέον, η πρόθεσή του να ανιχνεύσει το «εβραϊκό γκέτο» της ψυχής του ήρωα είναι πρωτότυπη και ενδιαφέρουσα. Όμως, η ανέλιξη της δράσης γίνεται μέσα από κοινότοπους δραματουργικούς ρόλους, χωρίς αίσθηση οικονομίας, τα συμπεράσματα και τα διδάγματα εκμαιεύονται με ευκολία και βιασύνη, τα δευτερεύοντα πρόσωπα και, κατ'επέκτασιν, σκηνές ολόκληρες περιττεύουν.

Φαίνεται ότι σ' αυτή την όψιμη περίοδο του ο Μίλλερ θέλγεται από τις ηρωίδες με ψυχικές διαταραχές (*Τελευταίος Γιάνκι*). Ωστόσο, η ψυχοσωματική διαταραχή της Σύλβιας αντιμετωπίζεται τελείως επιφανειακά, ο θεράπων ιατρός που δεν είναι ψυχίατρος αλλά παθολόγος ακολουθεί απλοϊκές μεθόδους. «Θέλω να φαντασθείς ότι κάναμε έρωτα. (...) Και τώρα τελειώσαμε κι είμαστε ξαπλωμένοι μαζί. Κι εσύ μου λες πράγματα μυστικά», αδιαφορεί για το προσωπικό και οικογενειακό ιστορικό της ασθενούς και μεταφέρει «εκμυστηρεύσεις» από τον ένα σύζυγο στον άλλον(!).

Εν ολίγοις, το *Σπασμένο γυαλί* είναι κατά πολύ ασθενέστερο δραματουργικά από το *Τμήμα* και στερεί το θίασο του Θεάτρου Εξαρχείων από μια δεύτερη μιλλερική επιτυχία.

Αννίτα Δεκαβάλλα, Στάθης Λιβαθινός.

Η παράσταση πάντως είναι προσεγμένη, το σκηνικό του **Γιώργου Ζιάκα** που συνενώνει τους τρεις χώρους της δράσης δεσπόζει με τη ζεστασιά του ξύλου και την καλαισθησία του και η **Άντζελα Μουρίκη** δημιουργεί ατμόσφαιρα με το τσέλο της, όπως το θέλησε ο συγγραφέας.

Άνισες είναι οι ερμηνείες. Ο **Στάθης Λιβαθινός** κλέβει την παράσταση υποδυόμενος την άβυσσο της ψυχής του Φίλιπ Γέλμπεργκ με πειστικό και κριτικό συνάμα τρόπο: κεντώντας αλλά και κρατώντας τις ισορροπίες των αποστάσεων.

Στο ρόλο του γιατρού ο **Τάκης Βουτέρης** παίζει με άνεση αλλά χωρίς να διαφοροποιείται ουσιαστικά από παλιότερες ερμηνείες του. Η **Αννίτα Δεκαβάλλα** είναι ζεστή και ανθρώπινη Σύλβια, χωρίς όμως να αποφεύγει τη μελοδραματικότητα και χωρίς τις διακυμάνσεις που θα μπορούσε να προσφέρει η πάθησή της (π.χ. *belle indifference*). Η **Αλεξάνδρα Μπατσαλιά**-γυναίκα του γιατρού αναμετράται μ' ένα ρόλο ωριμότερο από την ηλικία της και παίζει τη γυναίκα που «σφύζει από υγεία», όπως «είθισται να παίζεται». Με άνεση ερμηνεύει τη χαζοχαρούμενη Χάρριετ, αδελφή της Σύλβιας, αλλά και χωρίς μέτρο στις υπερβολές η **Λιάνα Παρούση**. Συμβατικά διδάχθηκε τον Στάντον Κέις ο **Θεολόγος Βλούτης**. Πολλές οι ενστάσεις για το κείμενο αλλά και για τις ερμηνείες...

ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΙΚΑ

του ΜΑΝΟΥ ΣΤΕΦΑΝΙΔΗ

Τα δίκτυα της εξουσίας,
ο ιστός της
γραφειοκρατίας, η
αράχνη της συντήρησης.
Τι σχέση έχει το
Μέγαρο και το Μουσείο
Μοντέρνας Τέχνης που
σχεδιάζεται να γίνει στη
Ρηγίλλης; Και πώς,

Βήματα γενναιότητας

επιτέλους, θα ασκηθεί
πραγματική εθνική πολιτική
για τα εικαστικά θέματα -
αντί για εκείνη της πλάκας
που ασκείται τώρα;

Κι όλως αιφνιδίως μάθαμε, διά
της γραφίδος του αρχιτέκτονα
κ. Ν. Δεσύλα από *Το Βήμα*
(12.11), ότι μέσα στο χώρο
εξουσίας του Μεγάρου Μου-
σικής έχει παρεισφρήσει (sic) μια πολυκα-
τοικία! Βομβαρδίστε την, κ. Πρόεδρε του
οργανισμού. Το ίδιο θα έκανε και ο κ.
Τούτσμαν. Νυν υπέρ πάντων ο αγών.
(Γερμανιστί, mein Kampf). Στο ίδιο φύλ-
λο, ο τσαχπίνης συντάκτης της στήλης
«Ήκιστα» κάνει μια γενναία-υπόγεια επί-
θεση εναντίον του Μουσείου Σύγχρονης
Τέχνης που έχουν προγραμματίσει οι Γου-
λανδρήδες πάνω σε σχέδια του Πεί για το
πάρκινγκ της Ρηγίλλης. Διερωτάται λοι-
πόν ο δαιμόνιος σχολιαστής αν όντως τη-

ρήσουν οι Γουλανδρήδες τις υποσχέσεις
τους και προσφέρουν τα υπεσχημένα έργα
και χρήματα.

Δίκαιες οι ανησυχίες και γενναιότατη η
καταγγελία, μια και η οικογένεια της
Άνδρου ουδέποτε κράτησε το λόγο της
όσον αφορά τις δωρεές της. Ούτε τρία
μουσεία έχτισε στο γενέθλιο νησί της ούτε
η κ. Ντόλυ Γουλανδρή έστησε το υποδειγ-
ματικό Κυκλαδικό Μουσείο επί της Νεο-
φύτου Δούκα ούτε την Κουμαντάρειο Πι-
νακοθήκη της Σπάρτης πρόσφερε ως πα-
ράρτημα στην Εθνική Πινακοθήκη ούτε
υποτροφίες, χορηγίες κ.λπ. Θα υποψια-

στεί, βέβαια, ο κα-
χύποπτος αναγνώ-
στης ότι τα γράφω
αυτά όλα γιατί έχω
ή προσδοκώ κά-
ποια σχέση με το
Ίδρυμα Γουλαν-
δρή. Τίποτε από αυ-
τά δεν συμβαίνει.

Στις εκδηλώσεις της Άνδρου παρευρίσκο-
μαι ιδίοις εξόδοις, ενώ ουδέποτε συμπε-
ριελήφθην στους ομιλητές, τους διοργα-
νωτές, τους χορηγούμενους, τους συνερ-
γάτες κ.ο.κ. Η αγανάκτησή μου οφείλεται
στην κατάφωρη αδικία που γίνεται από
ευάριθμους ανόητους αλλά και από το ου-
δόλως ανόητο συγκρότημα εναντίον του
Μουσείου Γουλανδρή. Οι λόγοι νομίζω
ότι είναι προφανείς εις πάντας. Ένα τέ-
τοιο Μουσείο τόσο κοντά στην παραπαί-
ουσα Πινακοθήκη και στο πλήρες προβλη-
μάτων Μέγαρο, θα λειτουργούσε ως κό-
λαφος εναντίον του Συγκροτήματός. Θα
αμφισβητούσε τρόπον τινά την πολιτιστι-
κή παντοδυναμία του· παντοδυναμία και
υπερεξουσία την οποία του έχει εκθύμως
παράσχει το αντιεξουσιαστικό κράτος
μας. Μακροπρόθεσμα, όλοι, το Φεστιβάλ
Αθηνών, οι πινακοθήκες, τα μουσεία, τα
ωδεία, οι λοιποί πολιτιστικοί φορείς συλ-
λήβδην, σχεδιάζεται να ελέγχονται από το
ίδιο γνωστό κέντρο. Ο διορισμός του κατά-
τ' άλλα συμπαθέστατου και ικανότατου κ.
Πεπελάση στο τιμόνι του Ιδρύματος Ελλη-
νικού Πολιτισμού συνιστά μίαν ακόμη επι-

τυχία του κυρίου Χρήστου. Ο γνωστός
μπρετίστας δεν θα επαναπαυθεί όμως
δάφνες του. Το παιχνίδι προβλέπει έλ-
των media για τον έλεγχο της εξου-
για τον έλεγχο του πολιτισμού, για τη
βολή ενός είδους «καλλιτεχνικής εθι-
θαρσης», τελικά. Γιατί τα λέμε όλα
Μπορεί να θέλουμε να αυτοκτονήσουμε
μπορεί όμως και να προσβλέπουμε σε
νταγματικά κατοχυρωμένη «φιλοπο-
των Ελλήνων» ή, έστω, των διανοούμε-
Έλεος, κ. Πρόεδρε!

Ας μην υπαλληλοποιηθούν όλοι οι
νες δημιουργοί. Έτσι για το γούρι! Ι-
άλλοθι της διαφωνίας. Ας πάρουν κα-
ποιοι άλλοι ψίχια από τα ΕΟΚικά πα-
Ας υποστηρίξει το ΥΠΠΟ και κάποι-
λες δραστηριότητες πλην των δικών
Έτσι για τα μάτια. Μήπως και όταν
έρθει η Ρόγιαλ Φιλαρμόνικ στο Ηρ-
δεν παίζει πάλι προ κενών καθισμάτων
επειδή «ουδενί ουδέν είπον - οι του
βάλ. Εφοβούντο γαρ».

Ας ελευθεροφρονεί κάποιος σε
τον τόπο· έτσι για την τιμή των όπλων
λά και του τόπου. Διαφορετικά, θα
σει για όλους εμάς τους γραφιάδες τη
γκάλειον «οι κύριοι Τίποτε». Ο μη γ-
το.

Θα ήταν πάντως ενδιαφέρον να π-
φορηθούμε τι έχει δώσει ως χρήμα -
ιδέες ή εργασία, να εξηγούμαστε - γ-
υλοποίηση του Μεγάρου ο κ. Πρό-
του. Προς εξαγωγή συμπερασμάτων

Και ένα δεύτερο σχόλιο επί «προ-
κού» θέματος.

Από το καλοκαίρι ως πρόσφατα δι-
ευστα τέσσερα άρθρα στην *Ελευθερο*
και το *Αντί* με θέμα τα κακώς κείμε-
Πινακοθήκης. Οι τίτλοι, νομίζω, εν-
κοί: «Λιανικές εκδοχές Πολιτισ-
«Πολιτισμός και Μελαγχολία», «Α-
Greco στον Vangelis», «Μουσεία
Μουσίστρες».

Στα κείμενα αυτά έθιγα τα φαιν-
κομματισμού και λαϊκισμού που εν-
νται στις επιλογές του ιδρύματος κο-
φραζα την ανησυχία μου για το μ-

του. Κατακλείδα και των τεσσάρων κειμένων υπήρξε η άποψη ότι η Εθνική Πινακοθήκη οφείλει να υπηρετεί αισθητικά και παιδευτικά το κοινό της εκπληρώνοντας τον εθνικό της ρόλο μακριά από τη λογική και την πρακτική της αγοράς. Εργάζομαι στην Πινακοθήκη επί δεκαπενταετία και ειλικρινά θλίβομαι όταν διάφοροι με αιτιώνται για την κακή εικόνα που το μουσείο δίνει προς τα έξω. Αισθάνθηκα χρέος να πάρω θέση. Γι' αυτό και περίμενα πως οι επισημάνσεις αυτές θα γίνονταν αφορμή ώστε οι έχοντες την ευθύνη της Πινακοθήκης να προβληματισθούν σχετικά, και επίσης περίμενα το Δ.Σ. να με καλέσει ώστε να του εκθέσω με στοιχεία τις καταγγελίες μου. Ας σημειωθεί εδώ ότι σε όλα τα μουσεία του κόσμου οι επιμελητές δεν είναι διεκπεραιωτές αλλά συνυπεύθυνοι για την ακολουθητέα πολιτική. Αντ' αυτού το Δ.Σ. με παρέπεμψε γενναιοφρόνως τον υπουργό Πολιτισμού για να μου επιβάλει ποινή βάσει του δημοσιοϋπαλληλικού κώδικα, διότι «εναντιώθηκα στην προϊσταμένη αρχή». Η διευθύντρια μάλιστα της Πινακοθήκης ζήτησε δύο φορές ποινή γενναιότητας¹— από την ηγεσία του υπουργείου την απόλυσή μου. Στα θέματα όμως του πολιτισμού δεν μπορεί να ισχύει η εξουσία της καρέκλας ή ο μονόλογος.

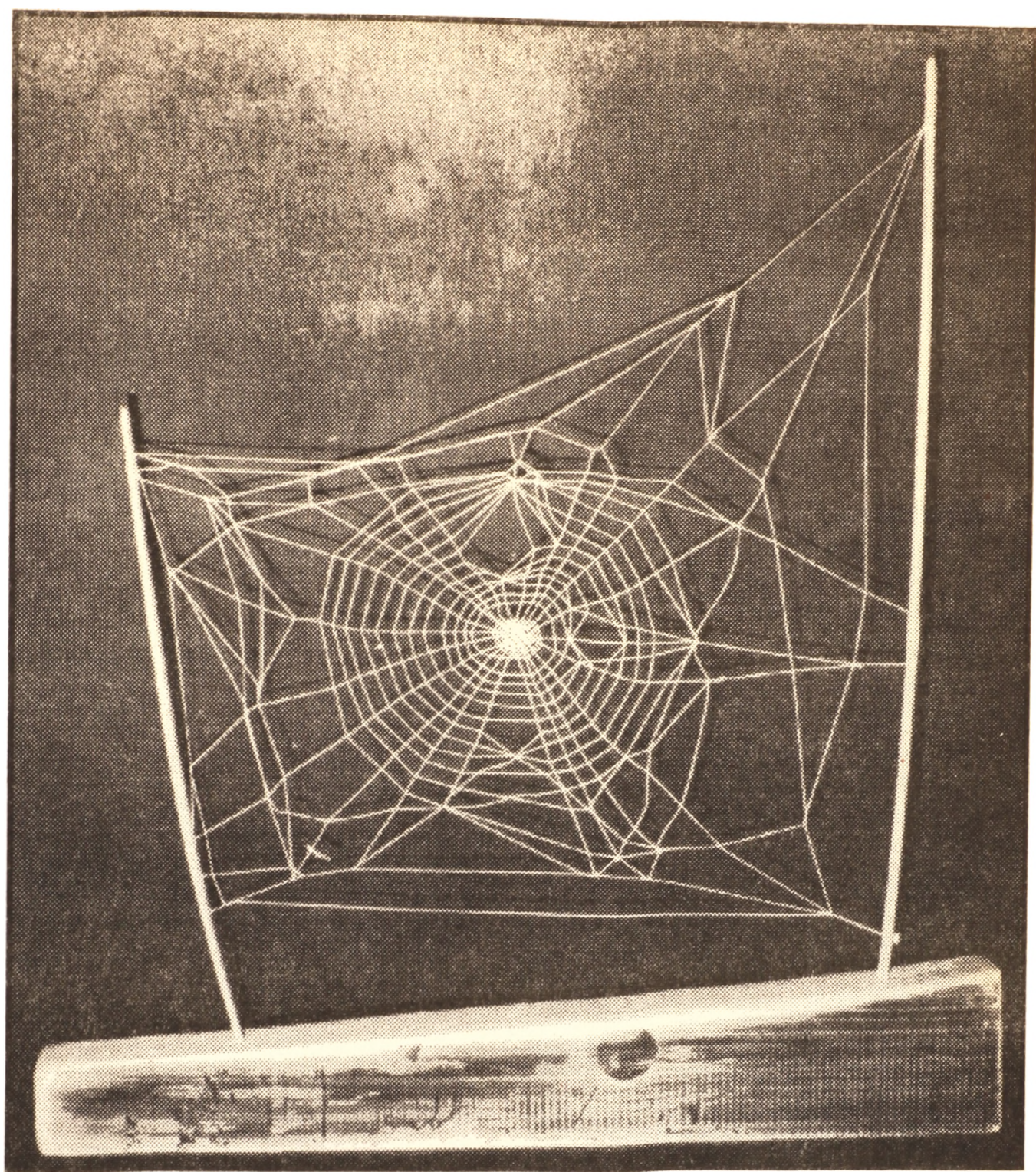
Αν παρατύπησα —ενσυνείδητα— ως προς το γράμμα του νόμου, νομίζω ότι ως προς το πνεύμα του νόμου έπραξα το καθήκον μου. Και είναι υποκριτικό αυτό που μου πώθηκε εμμέσως, ότι δηλαδή δεν δημοσιοποιεί κανείς τα του οίκου του, απλούστατα διότι βοά ολόκληρη η εικαστική κοινότητα για τα συμβαίνοντα στο πρώτο μουσείο τέχνης της χώρας, ενώ η πάγια τακτική είναι η σιωπή, το κουκούλωμα και το όλεμα. Από την άλλη πλευρά, με χαροποιεί ότι οι απόψεις μου είναι πλέον και επίσημα γνωστές στην ηγεσία του ΥΠΠΟ. Τώρα την ευθύνη την έχουν άλλοι...

Τέλος, όμως στις γκρίνιες και στις αιτιάσεις. Ιδού μια σειρά προτάσεων για να γίνει η Πινακοθήκη από την κρίση, αρκεί οι υπεύθυνοι να δείξουν γενναιότητα:

α) Άμεση λειτουργία του εσωτερικού κεντρικού χώρου ώστε να ξαναλειτουργήσει ο αρχωμένος μηχανισμός του Ιδρύματος και να αποδοθούν ακριβοδίκαια υποχρεώσεις και δικαιώματα.

β) Άμεση χρέωση των συλλογών στους αρμόδιους επιμελητές ώστε να μη μετακυλιέται έργο χωρίς την έγκρισή τους.

γ) Θεσμοθέτηση του ρόλου των επιμελητών και άμεση συνεργασία τους με το Δ.Σ. του Ιδρύματος ώστε να σταματήσει η απα-

ράδεκτη παρέμβαση ανευθυνούπεύθυνων στα της διοίκησης και της πολιτικής του Μουσείου.

δ) Άμεση επανέκθεση των μονίμων συλλογών για να ξαναβρεί η Πινακοθήκη τον αληθινό της ρόλο και να ανταποκριθεί στο εθνικό της χρέος.

ε) Να σταματήσει η Πινακοθήκη να λειτουργεί ως δανειστική αποθήκη και να προγραμματίζει πυροτεχνηματικά σώου ερήμην των επιμελητών. Να επανεύρει τάχιστα τον παιδευτικό και επιστημονικό της χαρακτήρα.

στ) Να επαναλειτουργήσουν οι δύο Γλυπτοθήκες οι οποίες έχουν μετατραπεί σε αποθήκες και γραφεία, και να αξιοποιηθεί μουσειολογικά ο εξαίρετος κήπος του Μουσείου.

ζ) Να ιδρυθεί παρ' αυτά παιδικό εργαστήρι (atelier des Enfants) και να ισχύσει σταθερό πρόγραμμα ξεναγήσεων και ομιλιών.

η) Να αναδιοργανωθούν τα παραρτήματα με το διορισμό προϊσταμένων και με τη συνεργασία των τοπικών κοινωνιών. Εί-

—Τα δίκτυα της εξουσίας;

—Ο ιστός της γραφειοκρατίας;

—Η αράχνη της συντήρησης;

Τίποτε απ' όλα αυτά. Πρόκειται για κατασκευή από την τελευταία —εξαιρετική— έκδοση της Δήμητρας Σιατερλή στην γκαλερί

7, με τίτλο:

ΙΣΤΟΣ ΨΥΧΟΔΙΑΒΑΤΟΣ

ΠΛΕΚΤΑΝΗΝ ΕΑΥΤΩ

ΔΑΙΔΑΛΕΥΕΤΑΙ

Και ο νοών νοείτω.

ναι απαράδεκτο να αποφασίζει δεσποτικά το κέντρο και να εκτελεί πειθήνια η περιφέρεια. Το καθεστώς αυτό έχει απομονώσει ψυχικά τα παραρτήματα της Κέρκυρας και της Σπάρτης από τους φυσικούς αποδέκτες τους.

• Και, κυρίως και πρωτίστως, να ισχύσει —επιτέλους— συλλογικό πνεύμα και διάλογος.

Γιατί οι όποιες αντιρρήσεις στα θέματα του πολιτισμού δεν πατάσσονται με απειλές της πλάκας ή με διοικητικές ποινές, αλλά με τεκμηριωμένα επιχειρήματα.

Κάτι συμβαίνει εδώ...

Επιμέλεια: Λεωνίδας Βαλασόπουλος

Α' BIENNALE ΝΕΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΩΝ

Το Ελληνικό Ινστιτούτο Αρχιτεκτονικής αναγγέλλει την έναρξη των εκδηλώσεων για την Α' BIENNALE Νέων Ελλήνων Αρχιτεκτόνων. Στην έκθεση παρουσιάζονται είκοσι έργα πραγματοποιημένα στην Ελλάδα από αρχιτέκτονες έως και 45 ετών. Η επιλογή των έργων έγινε ύστερα από διαγωνισμό που προκηρύχθηκε τον Μάιο του 1995. Την κριτική επιτροπή αποτελούσαν ο καθηγητής Δημήτρης Φατούρος και οι αρχιτέκτονες Νίκος Βαλαμάκης και Βασίλης Γρηγοριάδης.

Τα εγκαίνια της Έκθεσης θα γίνουν την Πέμπτη 7 Δεκεμβρίου 1995, στις 7:00 μ.μ. στο Πνευματικό Κέντρο του Δήμου Αθηναίων, Ακαδημίας 50 και θα διαρκέσει έως τις 7 Ιανουαρίου 1996. Η Έκθεση θα πλαισιωθεί με δύο δημόσιες συζητήσεις. Η πρώτη, με τίτλο «Σύγχρονη Ελληνική Αρχιτεκτονική», θα γίνει την Παρασκευή 8 Δεκεμβρίου 1995 στις 6:00 μ.μ. στην αίθουσα Τρίτη του Πνευματικού Κέντρου του Δήμου Αθηναίων, Ακαδημίας 50, και θα συμμετέχουν ο **Σάββας Κονταράτος**, πρόεδρος του Δ.Σ. του Ε.Ι.Α., τα μέλη της κριτικής επιτροπής και οι αρχιτέκτονες της Α' Biennale. Η δεύτερη, με τίτλο «Προοπτικές και Αδιέξοδα της Σύγχρονης Αρχιτεκτονικής», θα γίνει την Δευτέρα 18 Δεκεμβρίου 1995, στις 6:00 μ.μ. στο Αμφιθέατρο του Γαλλικού Ινστιτούτου Αθηνών, Σίνα 29, και θα συμμετέχουν ο **Francois Loyer**, διευθυντής στο Κέντρο Ερευνών για την Ιστορία της Μοντέρνας Τέχνης και Αρχιτεκτονικής του Εθνικού Κέντρου Επιστημονικών Ερευνών (C.N.R.S.) και του Πανεπιστημίου Paris-Sorbonne, ο **Pierre von Meiss**, καθηγητής στο Τμήμα Αρχιτεκτονικής του Ομοσπονδιακού Πολυτεχνείου της Λωζάνης, ο **Ανδρέας Παπαδάκης**, εκδότης και καθηγητής στο Τμήμα Ελληνικών Σπουδών του Πανεπιστημίου του Λονδίνου και ο **Νίκος Καλογεράς**, καθηγητής και πρόεδρος του Τμήματος Αρχιτεκτόνων του Εθνικού Μετσόβιου Πολυτεχνείου. Τη συζήτηση θα συντονίζει ο Δημήτρης Φατούρος.

Η απελπισμένη ζωή μιας ομάδας περιθωριακών στις υποβαθμισμένες περιοχές του Παρισιού είναι το θέμα της ταινίας του Ματιέ Κασοβίτς *Το μίσος*, που προβάλλεται στους κινηματογράφους. Δεν την πρόσεξαν χωρίς λόγο στο φεστιβάλ των Καννών...

- Στην γκαλερί *Espace Kreonidis*, ο **Φαίδων Πατρικαλάκης** εκθέτει τις δημιουργίες του έως τις 9/12, ενώ μέχρι την ίδια ημέρα θα διαρκέσει και η έκθεση του **Κωνσταντίνου Ξενάκη**, με τίτλο «*Το βιβλίο της ζωής*», στην αίθουσα τέχνης *Κρεωνίδης* (Κανάρη 24).

- Στις 21/11 εγκαινιάστηκε στην γκαλερί *Νέες Μορφές* η ατομική έκθεση του ζωγράφου **Μιχάλη Μαδένη**, η οποία θα διαρκέσει έως τις 10/12.

- Στην αίθουσα τέχνης *Μέδουσα + 1* (Ξενοκράτους 21), η **Αννίτα Ξάνθου** εκθέτει έως τις 29/12 υπό τον τίτλο «*Μια τρύπα στο νερό!*».

- Στις 27/11 εγκαινιάζεται στην αίθουσα τέχνης *Μέδουσα* η έκθεση ζωγραφικής της **Βαρβάρας Μαυρακάκη**, που θα διαρκέσει έως τις 29/12.

- Έως τις 8/12 θα διαρκέσει η ατομική έκθεση της ζωγράφου **Ρίκης Μπέργιου**

με τίτλο «*Υπαινικτικές εικόνες*», στην αίθουσα τέχνης *Εποχές*.

- Έως τις 8/12 οι **Μαρία Χρυσικού**, **Δημήτρης Αλατσαδάκης** και **Κωνσταντίνος Κρίσπης**, σπουδαστές της σχολής φωτογραφίας ESP, παρουσιάζουν στο *Φωτογραφικό Κέντρο Αθηνών* (Σίνα 52) τα έργα τους σε μια έκθεση υπό τον τίτλο «*Αποσπάσματα εικόνων*».

- Παραμένουμε στα φωτογραφικά δρώμενα, με την ατομική έκθεση του καταξιωμένου φωτογράφου και δασκάλου **Πλάτωνα Ριβέλλη** στον *Φωτοχώρο* (Τσακάλωφ 44), που ιαρκεί ως τις 18/12.

- Στις 4/12 εγκαινιάζεται στην γκαλερί *Όλγα Γεωργαντέα*, έκθεση ζωγραφικής της **Ειρήνης Ηλιακοπούλου**. Ως τις 16/12.

- Έως τις 9/12 η αίθουσα τέχνης *Αένασι* φιλοξενεί έργα του ζωγράφου **Γιώργου Μπουρναζάκη**.

3 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1995

Μια νύχτα για τον «ΡΗΓΑ» Παρισιού
στο ΜΠΑΡ των ΑΣΩΜΑΤΩΝ

Οδός Αγίων Ασωμάτων 43, Κεραμεικός
Τηλ. 3236670

ΒΙΒΛΙΟΥ

ΚΡΙΤΙΚΗ

Ο ρόλος του αναγνώστη

Hans Robert Jauss, *Η θεωρία της πρόσληψης. Τρία μελετήματα. Εισαγωγή, μετάφραση, επίμετρο: Νίκος Πεχλιβάνος. Εκδ. Εστία, Αθήνα 1995.*

Οι θεωρίες για την πρόσληψη της λογοτεχνίας συνιστούν ένα σχετικά πρόσφατο σώμα λογοτεχνικών θεωριών που επιχειρούν μια κοινωνιολογική κατεύθυνση προσέγγιση του έργου τέχνης. Στο ευρύτερο αυτό πλαίσιο κοινωνιολογικών θεωριών για τη λογοτεχνία εντάσσονται αφενός οι καθαρά μαρξιστικές ή εκείνες που διέπονται στη βάση τους από τη μαρξιστική θεωρία (π.χ. Λούκατς, Γκολτμάν) και αφετέρου εκείνες που τοποθετούνται στο πλαίσιο μιας εμπειρικής κοινωνιολογίας της λογοτεχνίας, είτε αντιμετωπίζοντας το λογοτεχνικό έργο ως ένα πραγματοποιημένο προϊόν που διέπεται από τους νόμους της προσφοράς και της ζήτησης είτε προσεγγίζοντάς το ως ένα εργαλείο που θα επέτρεπε την ανάπτυξη μιας Κοινωνιολογίας μέσου της λογοτεχνίας.

Οι θεωρίες της πρόσληψης, δίνοντας το βάρος στον αναγνώστη του λογοτεχνικού έργου, πιστεύουν ότι το τελευταίο από κοινού σημείο μετατρέπεται σε αισθητικό αντικείμενο μέσα από τη διαδικασία της πρόσληψής του. Στο ευρύτερο αυτό πλαίσιο ανήκουν οι κατά κάποι-

ον τρόπο συγγενείς θεωρίες των J. Jurt (Κοινωνιολογία της πρόσληψης), J. Leenhadr and P. Josza (Κοινωνιολογία της ανάγνωσης) όπως και η Σχολή της Αισθητικής της Πρόσληψης με κύριους εκπροσώπους τον Iser και τον Jauss.

Ο Γιάους, βασικός εκπρόσωπος της Σχολής της Κωνσταντίας, στο Πανεπιστήμιο της οποίας δίδαξε, διατύπωσε μια «Θεωρία της Πρόσληψης» μέσα από ποικίλα γραπτά του και ανακοινώσεις του, σύμφωνα με την οποία το νόημα ενός λογοτεχνικού κειμένου καθορίζεται από τον εκάστοτε διαμορφωμένο «ορίζοντα αναμονής» (ή «προσδοκιών») του αναγνωστικού κοινού ή αλλιώς από τη συσσωρευμένη αισθητική εμπειρία του εκάστοτε νέου κοινού. Κάτι τέτοιο, βέβαια, θεωρεί δεδομένη τη ρευστότητα του νοήματος, το οποίο θα πρέπει να επαναπροσδιορίζεται μέσα στη διαχρονία των αναγνώσεων όπως και από το εκάστοτε ξένο κοινό. Επανατοποθετείται έτσι απέναντι σε αυτό που αποκαλούμε «ιστορία της λογοτεχνίας» αφού ως στόχο της θα έχει την αποκάλυψη, κατά τη διάρκεια της πορείας της «λογοτεχνικής εξέλιξης», της λειτουργίας της λογοτεχνίας ως διαμορφωτικού παράγοντα της κοινωνίας. Η συνεχώς επιτελούμενη διαμόρφωση του νοήματος με τη συμπαραγωγή του παραλήπτη μέσω του οποίου το έργο πραγματώνεται

πολύμορφα διά των διαδοχικών/διαχρονικών του αναγνώσεων που διατύπωσε πρώτος ο Έκο μιλώντας για το «ανοιχτό έργο» βρίσκει σύμφωνο τον Γιάους ο οποίος, αντιμετωπίζοντας τη λογοτεχνία ως επικοινωνιακή διαδικασία, εναποθέτει την παραγωγή νοήματος στο δίπολο συγγραφέας-κοινό. Ακόμη καλύτερα: «ο παραγωγός είναι ήδη καταναλωτής όταν αρχίζει να γράφει» ενώ ο αναγνώστης μπορεί «να απαντήσει σε ένα έργο παράγοντας ο ίδιος ένα καινούριο». Έτσι, η πρόσληψη για τον Γιάους, ως αισθητικός όρος, έχει τόσο παθητική όσο και ενεργητική σημασία. Σε αυτό το πλαίσιο, εκείνο που κυρίως ενδιαφέρει είναι ο εντοπισμός των αλλαγών στην αισθητική και ιδεολογία του αναγνωστικού κοινού που αποτελούν άμεση συνάρτηση της παραγωγής του εκάστοτε νοήματος του ίδιου έργου. Η αισθητική της πρόσληψης, τέλος, αντιλαμβάνεται τον εαυτό της ως μια ερμηνευτική επιστήμη. Η έννοια της ερμηνείας όμως, εδώ, νοείται ότι πρέπει να καλύπτει ταυτόχρονα τρεις στόχους: την κατανόηση, την εξήγηση και την εφαρμογή.

Η ελληνική μετάφραση της «θεωρίας της πρόσληψης» του Γιάους προσφέρει τρία από τα πλέον αντιπροσωπευτικά του μελετήματα:

1. «Η ιστορία της λογοτεχνίας ως πρόκληση για τις γραμματο-

«Βαριά κορμιά ιδρωμένα / με στρίμωνχαν και με ζουλούσαν / απ' όλες τις μεριές. Κάποιοι / μιλούσαν αδιάκοπα. Άλλοι σιωπηλοί / ανάσαιναν μ' ένα γοργό σφυριχτόν ήχο. / Πολλοί τεντώναν τους λαιμούς των / για να δουν. Εγώ / έβλεπα μόνο ουρανό. / "Θα τον κρεμάσουν, λεν ανάποδα / από το στύλο του ηλεκτρικού". / "Θα μπηξουν σ' ένα πάσαλο / το κομμένο κεφάλι". / Δεν ξέρω τι έγινε απ' όλα τούτα. / Το κύμα των μεγάλων μ' έσπρωχνε / μια εδώ, μια εκεί. Το μόνο / πού 'βλεπα πάντα ήταν ο ουρανός. / Σα διαλύθηκε το πλήθος κοίταξα ολογύρω / όμως δεν είδα τίποτα απ' το θέαμα. / Πρόλαβα μόνο μια πλατιά κηλίδα αίμα / πριν ρίξει κάποιος χωροφύλακας επάνω της / μια φτυαριά ασβέστη.»:

Γιώργη Μανουσάκη, Άνθρωποι και σκιές (εκδ. Αστρολάβος, Αθήνα 1995).

Για την αρχαιότερη στιγμή της ελληνικής γλώσσας υπάρχει πλέον ένα χρηστικό βιβλίο της διεθνούς βιβλιογραφίας μεταφρασμένο στη γλώσσα μας. Πρόκειται για την Εισαγωγή στη Γραμμική Β' του James Thomas Hooker (μετάφραση: Χαράλαμπου Ε. Μαραβέλια, εποπτεία, προλεγόμενα: Βασίλης Αραβαντινός, εκδ. Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης, 1994).

Ξεκινώντας από τα πρώτα είδη της αιγαιακής γραφής, η Γραμμική Β' γραφή τοποθετείται στο ιστορικό της πλαίσιο για να παρουσιασθεί, εν συνεχεία, η διαδικασία αποκρυπτογράφησης της με τις προδρομικές εργασίες της Alice Kober

και την καθοριστική ερμηνευτική πρόταση των **M. Ventris και J. Chadwick**. Στο βιβλίο, εκτός από την ταξινόμηση των επιγραφών σε Γραμμική Β', γίνεται και συστηματική ανάλυση της μορφής και της δομής της μυκηναϊκής διαλέκτου και, συγχρόνως, μια πρώτη προσέγγιση των ελληνικών διαλέκτων, έτσι όπως διαμορφώνονται κατά τους ιστορικούς χρόνους. Επίσης, δημοσιεύονται και ορισμένα από τα σημαντικότερα κείμενα της Γραμμικής Β' σε τυποποιημένη αντιγραφή, σε μεταγραφή και σε μετάφραση.

Διαβάζοντας ένα σύνθημα σε τοίχο, ο Δημήτρης Λυπουρλής μας θυμίζει πως η τέχνη της «ανάγνωσης» συνδέεται με την ίδια την ερμηνεία. Κι αυτό είναι μόνο ένα μικρό παράδειγμα που μπορούμε να βρούμε στο εξαιρετικά διαφωτιστικό βιβλίο του: *Εν παρόδω 2* (εκδ. Παρατηρητής, Θεσσαλονίκη 1995). Στο βιβλίο αυτό συγκεντρώνεται η δεύτερη σειρά δημοσιευμάτων του Δ.Α. στο περιοδικό *Παρατηρητής*, τα οποία στο μεγαλύτερο ποσοστό μάς φέρουν σε άμεση επαφή με την αριστοτελική σκέψη· ο τρόπος, όμως, είναι που μετράει: η άξια διαμεσολάβηση που μετατρέπει την όποια δυσκολία κατανόησης σε ένα ενδιαφέρον παιχνίδι. Ένα Ημερολόγιο ποικίλης ύλης για το 1996 έφτασε χιόδια στα χέρια μου – νωρίς, νωρίς – για να μου θυμίσει πως: «Βίος

λογικές σπουδές» (1967/70), το εκτενέστερο, όπου τίθενται οι βάσεις της θεωρητικής σκέψης για την αισθητική της πρόσληψης. Εδώ, μεταξύ άλλων, ο Γιάους συγκρίνει την επιτυχία που γνώρισε στην εποχή του το έργο του Φεϋντώ Φαννύ, σε αντίθεση με τη *Μαντάμ Μποβαρύ* του Φλωμπέρ, που εκδόθηκε τον ίδιο χρόνο (1857), γεγονός που αντιστράφηκε αργότερα και αποδεικνύει το ρόλο του διαφορετικού αισθητικού ορίζοντα αναμονής του κοινού διαχρονικά.

2. «*Η αισθητική της πρόσληψης και η λογοτεχνική επικοινωνία*» (1979), συνιστά την πλέον οργανωμένη διατύπωση της θεωρίας της πρόσληψης και των συνιστωσών της προσδιορίζοντας εν συντομία τις αρχές της.

3. «*Η θεωρία της πρόσληψης. Αναδρομή στην άγνωστη προϊστορία της*» (1987), τέλος, συνιστά μια αρχαιολογία της έννοιας της πρόσληψης, αρχής γενομένης από τον Όμηρο και τη Βίβλο και φθάνοντας μέχρι τις σύγχρονες λογοτεχνικές θεωρίες, γεγονός που επιτρέπει τόσο μια θεωρητική προσέγγισή τους όσο και μια κριτική τους ανασκόπηση.

Με τα μελετήματα αυτά καλύπτεται, αναμφισβήτητα, η βασική ανάγκη μιας άμεσης επαφής του έλληνα αναγνώστη με το λόγο του γερμανού θεωρητικού.

Τούτο φυσικά δεν σημαίνει πως τα τρία μελετήματα είναι ικανοποιητικός αριθμός και για έναν περισσότερο απαιτητικό αναγνώστη και ας ελπίσουμε ότι η «δειγματοληπτική» αυτή μετάφραση έργου του Γιάους δεν θα λειτουργήσει απαγορευτικά στο μέλλον για τη μετάφραση και άλλων μελετημάτων του, όπως, δυστυχώς, έχει ήδη συμβεί στο παρελθόν στην ελληνική βιβλιοαγορά με άλλους θεωρητικούς. Ο Μίλτος Πεχλιβάνος, που παρά την κάποια εκζήτηση στον τρέχοντα λόγο του, μετέφρασε με θαυμαστή σαφήνεια τη σκέψη του γερμανού θεωρητικού, άδικα επωμίζεται την ανάγκη να δικαιολογηθεί για τη μη-μετάφραση εκ μέρους του κάποιων ερμηνευτικών δοκιμών του Γιάους ως δειγμάτων εφαρμογής της θεωρίας του. Κι αυτό, όχι γιατί κάποια τέτοια δοκίμια δεν θα ήταν αναγκαία. Το αντίθετο μάλιστα! Αποτελούν το αναγκαίο συμπλήρωμα οποιασδήποτε θεωρητικής δοκιμής η οποία, χωρίς αυτά, μένει αναπόδεικτη για τον αναγνώστη. Ακόμη δε περισσότερο, η παράλειψη των εφαρμογών, όταν πρόκειται για μια λογοτεχνική θεωρία που εξ ορισμού προδιαγράφεται ως επικοινωνιακή και άρα κοινωνιολογική, ενώ η ίδια θέτει ως στόχο της την «εφαρμογή» (σ. 95), μαρτυρά

ένα είδος χειραγώγησης της συνέπεια τον υποβιβασμό της φιλοσοφίζουσα θεωρία. Θυμίζω τη μετάφραση, για παράδειγμα του βιβλίου του Γκολντμάν *Κοινωνιολογία του μυθιστορήματος* απ' όπου έχουν παραληφθεί τα μελετήματα πάνω στο Νέο Μυθιστόρημα που αναδείχνει έμπρακτα τόσο τις αδυναμίες όσο και τις αλλοιώσεις που υφίσταται ο θεωρητικός λόγος όταν εφαρμόζεται σε συγκεκριμένα έργα. Στην περίπτωση του Γιάους, ωστόσο, το κενό που δημιουργήθηκε μετά τη σαφή και επομένως απόλυτα νομιμοποιημένη θέση του μεταφραστή, το οποίο και εκθέτει στον Πρόλογό του, θα μπορούσε να πληρωθεί με την πρωτοβουλία των επιμελητών της συγκεκριμένης σειράς της έκδοσης μέσω μιας απλής προσφυγής και σε ένα δεύτερο μεταφραστή, αρμόδιο τόσο για την επιλογή όσο και για τη μετάφραση των σχετικών θεμάτων. Κάτι που, στη συγκεκριμένη περίπτωση, ηχεί περισσότερο υποχρέωση προς το συγγραφέα αλλά και το ελληνικό κοινό παρά ως ελεύθερη επιλογή του επιμελητή. Διότι, σε τελευταία ανάλυση, ο λόγος για τη λογοτεχνία έχει συγκεκριμένο αντικείμενο: το ίδιο το λογοτεχνικό έργο!...

Δημήτρης Τσατσούλης

Σύγχρονα παραμύθια

Παραμύθια από τη Λογοτεχνία
Μετάφρ.: Γιάννης Βαλούρδος,
επίμετρο: Κριστίν Παρκ
και Καρολάιν Χίτον.

Εκδ. Απόπειρα, Αθήνα 1995.

Παραμύθι είναι η «*διήγησις περί θαυμασίων συμβάντων που πλάττεται από τον κόσμο του μαγικού και, ενώ δεν υπόκειται εις τους όρους της πραγματικής ζωής, μικροί και μεγάλοι την ακούουν με ευχαρίστησιν, και αν δεν την ευρίσκουν πιστευτήν*», σύμφωνα με τη Μεγάλη Ελληνική Εγκυκλοπαί-

δεια. Το βιβλίο *Παραμύθια από τη Λογοτεχνία* είναι μια συλλογή 13 κειμένων, γραμμένων από 12 συγγραφείς –υπάρχουν δύο της Τζόυς Κάρολ Όουτς– έξι ανδρών και έξι γυναικών από τις ΗΠΑ, τη Βρετανία, τον Καναδά, τη Βραζιλία, την Ουγγαρία, την Αργεντινή, τη Νιγηρία, τη Ρωσία και τη Γαλλία. Δεν είναι όλα παραμύθια με την αυστηρή έννοια του όρου, αλλά μυθοπλασίες, αλληγορίες και διδακτικοί μύθοι. Ωστόσο, με τη χρήση συμβόλων και εικόνων του παραμυθιού –που τα κάνουν εύκολα αναγνωρίσιμα– μας μετα-

φέρουν τα πανανθρώπινα μηνυματά τους.

Η διαφορά αυτών των σύγχρονων παραμυθιών από τα κλασικά παραμύθια βρίσκεται στο ενίο απαισιόδοξο τέλος τους, μέντοι του οποίου όμως περνάει η αγκαιότητα της επικοινωνίας, κινό στοιχείο για τα περισσότερα από αυτά. Μπορούμε να ξεχωρίσουμε το «*Μυστικό Θαύμα*» του Χόρχε Λουίς Μπόρχες, το «*Τρεις στα σκοτάδια*» της Μάργρετ Άτγουιν, το «*Όταν ανάβουν τα φώτα*» του Μπεν Όκρι. Τα παραμύθια, ως γνωστόν, δημιουργούν

ύνται σε συνθήκες πόνου, ήτ-
ς και θανάτου, και όχι σε ένα
ριβάλλον χαράς και ευτυχίας.
ατον ακροατή τους και για τον
αγνώστη αποτελούν παραμυ-
α και παρηγοριά, με συνέπεια
απαιτείται από αυτά να είναι
αία και θελκτικά. Γι' αυτό τα
ασικά παραμύθια πάντα τελει-
ουν με την επωδό «και ζήσανε
τοί καλά κι εμείς καλύτερα».
ο διήγημα του Γαβριήλ Γιοσι-

ποβίτσι «Ένα σύγχρονο παρα-
μύθι» διαβάζουμε ότι «ποτέ δεν
πρέπει να ξεχνάμε πως τα παρα-
μύθια μπορούν να συμβούν ακό-
μα και στη σύγχρονη εποχή μας,
γιατί αν το ξεχάσουμε θα πάψου-
με να είμαστε ανθρώπινα πλά-
σματα». Σύμφωνα με τις βρετανί-
δες συγγραφείς «παρά τις ανα-
κατατάξεις του αιώνα μας και
τον σύγχρονο σκεπτικισμό, οι λυ-
τρωτικές και μεταμορφωτικές

δυνάμεις είναι ολοζώντανες στη
συλλογή αυτή, όσο και στις συλ-
λογές του παλιού καιρού».

Ας σημειωθεί ότι την άρτια με-
τάφραση των παραμυθιών έχει
κάνει ο Γιάννης Βαλούρδος,
εκτός από τρία των οποίων τη με-
ταφραστική ευθύνη έχουν οι
Λουκάς Θεοδωρακόπουλος,
Αλέξης Πάρνης και Αχιλλέας
Κυριακίδης.

Φίλιππος Φιλίππου

Θλιμμένοι τροπικοί

Μιχάλης Μοδινός,
Πολεωγραφία: Μύθοι της
Ανάπτυξης στους Τροπικούς.
1η Έκδοση (Α' έκδοση,
36). Εκδ. Στοχαστής,
1995.

Μιχάλης Μοδινός,
Πολεωγραφία: Το Παιχνίδι
της Ανάπτυξης.
1η Έκδοση, Αθήνα 1993.

Τύπος επιστημονικής δημο-
γραφίας (academic journa-
l) που χρησιμοποιεί ο Μιχά-
λης Μοδινός κάνει την ανάγνω-
ση ιδιαίτερα ελκυστική. Εξάλ-
τα δύο βιβλία είναι ένας
δυασμός ταξιδιωτικών εντυ-
σεων και οικολογικών προ-
βλεπτικών δεμένων με έναν
υποτονικό ρομαντισμό και
έντονη λογοτεχνική διάθε-
ση. Ο ίδιος ο συγγραφέας θεω-
ρεί το δεύτερο βιβλίο του εί-
δος συνέχεια του πρώτου. Εν-
τούτοις, το *Παιχνίδι της Ανά-
πτυξης* είναι σαφώς λιγότερο
εποικοδομητικό» αλλά
πρόσφατα χαρακτηρίζεται
από μια πιο «ώριμη» γραφή
σε σχέση με το *Μύθοι της Ανά-
πτυξης στους Τροπικούς*. Η δια-
κριτική οικολογίας/εθνολογίας
φύσης/πολιτισμού οδηγεί το
συγγραφέα στη χρήση του όρου
«πολεωγραφία»: Πρόκειται,
όμως, για τη «γεωγραφία της
ανάπτυξης και των επιπτώσεών
της», «κάτι συνθετότερο από τη
κλασική γεωγραφία ή την ανθρω-

πογεωγραφία». Οι δύο εκδό-
σεις αποτελούνται από μια σει-
ρά μελετών χωρών (country-
studies). Τις περισσότερες φο-
ρές στα αντίστοιχα κεφάλαια
(που έχουν δημοσιευθεί ως άρ-
θρα στο περιοδικό *Νέα Οικολο-
γία*) δίδεται έμφαση σε κάποια
σημαντικά οικολογικά προβλή-
ματα. Για παράδειγμα, το κε-
φάλαιο για την Κένυα εξετάζει
τη διαχείριση των εθνικών πάρ-
κων, το κεφάλαιο για την Πα-
ραγουάη αναλύει τα προβλήμα-
τα που προέκυψαν με το φράγ-
μα στον ποταμό Ιταϊπού και το
κεφάλαιο για την Ινδονησία το-
νίζει την αποτυχία του προ-
γράμματος μαζικής μετεγκατά-
στασης εκατομμυρίων άκληρων
χωρικών.

Και τα δύο βιβλία του Μιχάλη
Μοδινού είναι απαισιόδοξα
(συμπεριλαμβανομένων και
των κειμένων εκείνων που αφο-
ρούν χώρες που έχουν πετύχει
ένα αξιοσημείωτο επίπεδο δια-
βίωσης, όπως η Μποτσουάνα
και η Κύπρος). Και τα 18 κεφά-
λαια των δύο εκδόσεων, που
καλύπτουν ευρύτατο φάσμα
χωρών που επισκέφθηκε ο συγ-
γραφέας (από τη Βραζιλία μέ-
χρι την Ινδονησία και το Καμε-
ρούν), εκφράζουν έντονο σκε-
πτικισμό για τη γραμμική ανά-
πτυξη που προβάλλει ο κυρίαρ-
χος στη Δύση εγελιανισμός. Ο
Μοδινός όχι μόνο αντιμετωπί-
ζει την έννοια «ανάπτυξη» αρ-
νητικά, αλλά δεν κρύβει και το
θαυμασμό του για τα «ορθολογι-
κά συστήματα διαχείρισης των

παραδοσιακών κοινωνιών».

Πρέπει να τονισθεί ότι τα δύο
βιβλία δεν αποτελούν μια ολο-
κληρωμένη μελέτη ούτε μια συ-
νολική καταγραφή των οικολο-
γικών προβλημάτων που αντι-
μετωπίζει ο κόσμος. Οι στόχοι
τους είναι σαφώς πιο περιορι-
σμένοι: εντοπίζουν μια προβλη-
ματική για τις επιπτώσεις της
ανάπτυξης, με την οποία το ελ-
ληνικό αναγνωστικό κοινό δεν
είναι εξοικειωμένο. Από αυτή
την πλευρά, τα βιβλία είναι ση-
μαντικά και αξίζει να διαβα-
στούν.

Εντούτοις, θα πρέπει να παρα-
τηρήσουμε ότι δεν δίδεται
επαρκής έμφαση στο πληθυ-
σμιακό πρόβλημα του Τρίτου
Κόσμου, που σύμφωνα με διε-
θνείς οργανισμούς (όπως ο
ΟΗΕ και η Παγκόσμια Τράπε-
ζα) αποτελεί τον ουσιαστικό πε-
ριορισμό όχι μόνο για την οικο-
νομική ανάπτυξη αλλά και για
την προστασία του περιβάλλο-
ντος στις αναπτυσσόμενες χώ-
ρες. Και αν οι απόψεις των διε-
θνών οργανισμών δεν επαρ-
κούν, δεν χρειάζεται παρά να
ανατρέξει κανείς στον Eric
Hobsbawm. Ο μεγάλος ιστορι-
κός θεωρεί τη δημογραφική
έκρηξη στις φτωχές χώρες του
κόσμου ως «την πιο θεμελιώδη
αλλαγή» στον 20ό αιώνα¹.

Αστέρης Χουλιάρας

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Eric Hobsbawm, *Age of Extremes: The Short Twentieth Century, 1914-1991*, London: Michael Joseph, 1994, p. 345.

ανεόρταστος, μακρά οδός
απανδόχεντος». Το
Ημερολόγιο (εκδ. Καμήλα,
ναι, μην απορείτε, καμήλα
που έχει μάλιστα και
τηλέφωνο: 0821/56752)
φτιάχτηκε στα Χανιά με
επιλογή ύλης και σχέδια
της **Ηλέκτρας
Παπαγιαννάκη**.
Περιλαμβάνει παροιμίες,
μαντινάδες, ποιήματα,
ωροσκόπια και
«ανταποκρίσεις της
καρδιάς δι' ανθέων»...
«**Ζωή**, που αγνοούμε τα
ονόματά σου / Πότε έγινες
κιόλας η αχανής γιορτή /
Κοπελίτσα σε ξέραμε με
κορδέλες-ακρογιάλια / Με
μαλλιά που έπαιζε ο αέρας
/ Και με μυρωδικά του
κήπου. / Όσο κι αν τάραξες
τα νερά / Έσουν στα μάτια
μας / Η επιφάνεια μιας
μικρής λιμνούλας - / Έτσι
σε θέλαμε / Γελαστή και
υπάκουη, να ρυτιδώνεις /
Μονάχα από το δικό μας
βότσαλο, και όχι / Από τ'
άλλα, τα κρυφά σου
ηφαίστεια / Τα
πυροτεχνήματά σου, που
δεν ξέρουμε πότε σκάνε /
Της τέχνης σου τα
αναπάντεχα κύματα. / Τα
σχολεία μας δεν σε
προλαβαίνουν Ζωή. / Το
πρωί λέμε για τη φωτιά στο
σπήλαιο, και το βράδυ /
Έχουμε δορυφορική
κάλυψη και ιλίγγους,
ξεχνώντας / Την εσωτερική
σου αποστράπτουσα
γαλήνη που / Και το
μικρότατο θαύμα της φύσης
στο λίκνισμά του / Μπορεί
να τρυγήσει. / Βλέπουμε το
ρήγμα και παραβλέπουμε
τις αναθυμιάσεις. (...):
Δημήτρης Μιχαλάκος,
*Το Ευαγγέλιο των
δειλινών* (εκδ. Πλανόδιον,
1995).

ο χαρτοκόπτης

καταλαύει...

ΑΠΟ ΤΟΝ
ΜΑΡΚΟ
ΜΕΣΚΟ

Τό βλέμμα του Όδυσσέα

ΚΑΘΕ ΝΕΟ ΦΙΛΜ του σκηνοθέτη (Ευρωπαίου από καιρό) Θόδωρου Άγγελόπουλου φαίνεται ότι φέρνει στο νεοελληνικό προσκήνιο αυτό που απομένει ή δέν απομένει από τά όράματα της Άριστερᾶς στή σύγχρονη κοινωνία. Τουλάχιστον πρὸς συζήτησιν. Καί θᾶταν, ἴσως, τολμηρό νά εἰπωθεῖ τί ἐνδεχομένως διαστέλλει ἢ ἐπεκτείνει τόν κόσμον τῶν Ἰδεῶν (καί τῶν Πράξεων) τοῦ καταρρεύσαντος –μήπως ὄχι;– σοσιαλιστικοῦ στρατοπέδου· ἡ μνήμη (καί τό ἀνθρώπινο πάθος) στά κεφάλια καί τήν καρδιά ὀρισμένων ἐλεύθερων πολιτῶν τοῦ κόσμου, πού δέν προέκυψαν πρόσφατα, πότε πότε σκάνε μύτη.

Τί λοιπόν «βλέπει-δέν βλέπει» τό «βλέμμα τοῦ Όδυσσέα» σήμερα; Φυσικά τό ἐρώτημα, κυρίως, ἀπευθύνεται πρὸς τίς οὐσίες τοῦ ἔργου καί ὄχι –τί κρίμα!– πρὸς τήν αἰσθητικήν τελειομανία τῶν εἰκόνων. Μιά ἀκόμα ἀνάγνωση τοῦ πονήματός του πού διερευνᾷ κάποια ἢ κάποιες, πιθανόν, προθέσεις του.

ΚΑΡΕ-ΚΑΡΕ παρακολουθώντας τήν ταινία, πολύ νωρίς διαπιστώνεται, τό λιγότερο, ἓνας ἀπό τούς ἄξονές του: ἡ ἀναζήτηση τοῦ ὁμηρικοῦ βλέμματος (καί τοῦ ἑλληνικοῦ ὁχήματος) στίς ἀνεμφάνιστα κουτιά τῶν Βλάχων ἀδερφῶν τῆς Μακεδονίας, Μανάκια. Ἡ φωτογράφιση τοῦ ἀτσαλάκωτου γαλάζιου καραβιοῦ στόν Θερμαϊκόν κόλπο ἀπό τόν Γιαννάκη Μανάκια, ἤδη ἀποκαλύπτει τό ὑποτιθέμενο περιεχόμενο τοῦ «χαμένου θησαυροῦ».

Σ' αὐτές τίς πρῶτες σκέψεις προστίθεται ὁ ἀκαριαῖος σεβντάς τῆς πρωταγωνίστριας πού ξεραίνεται μαγικά πειθόμενη καί ἀκολουθώντας τον, κάθε φορά πού ὁ Ἕλληνας σύγχρονος Όδυσσεύς ἀφηγεῖται τούς προβληματισμούς του – ἕτερον οὐδέν!

Ἐπίσης, ἡ ἐντελῶς ἀδικαίωτη ἐκείνη σκηνή τοῦ ταξιτζῆ (Βέγγου), στά σύνορά μας πρὸς τήν Ἀλβανία, ὅπου μετά τόν μονόλογό του μέ τό χιόνι, ξαφνικά ὠρύεται: «ἡ Ἑλλάδα πεθαίνει!». (Γιατί πεθαίνει, βρέ παιδιά;).

Ἀκόμα: τά σκοτάδια τῶν βαλκανικῶν μουντρουμιῶν στή Βουλγαρία ἢ ἡ ἀμηχανία τῶν «Σκοπιανῶν» γραφειοκρατῶν πού κάθε ἄλλο παρά ἐξυπηρετοῦν –Θεέ μου τί ἀντιστοιχίες!– τό αἶτημα τῆς ταινιοθήκης τῶν Ἀθηνῶν. Καχυποψία, σφιξίμο, καρικατοῦρες ἀστυνομικῶν (καφκικοῦ, σταλινικοῦ τύπου;), οἱ ὅποιοι συλλαμβάνουν κάπου στή Ρουμανία τούς ἀντιφρονούντες ἑλληνικῆς καταγωγῆς, χορεύοντας! (Τό ἐλάχιστο χιούμορ στόν ἀντίποδα τῆς καταλυτικῆς δύναμής του).

Κοντολογίς, ἀμετροεπῆς ἡ ταινία, παρεμβατική καί ἐπιβητορική στίς προθέσεις ἐναντί τῶν ἄλλων, ὑπαρκτῶν καί «μή» βαλκανικῶν λαῶν, μακράν τοῦ μαγικοῦ ρεαλισμοῦ των καί ἀδικαίωτη στίς ἐπιχειρούμενες αἰσθητικές-ποιητικές ὑπερβάσεις ἐφόσον λείπουν τά πρωταρχικά ὑπόβαθρα, τῆς πραγματικότητας – ἐδῶ, διάβωλε, δέν κάνουμε πειραματικόν κινηματογράφο.

Βεβαίως οἱ οὐσίες τοῦ Όμήρου δέν γονιμοποιοῦνται. Ὅσο καί ἂν ἡ βομβαρδισμένη-σκοτωμένη πόλη τοῦ Σεράγιεβου ὑπενθυμίζει δικαιωμένα τῇ Νέκυια. Ὅσο καί ἂν, στήν ἐποχή μας, οἱ σκηνές τοῦ θρυμματισμένου ἀγάλματος τοῦ Λένιν στόν πλωτό Δούναβη (μέ τίς ὅποιες ἀνακλήσεις του) συγκινοῦν. Ὅσο, ἀκόμη, ὑπάρχει στό φίλμ ὁ καλότερος ἡθοποιός-«σκηνοθέτης» πού κρατάει τά χαμένα κουτιά –ἢ τό «κιβώτιο» τοῦ Ἀλεξάνδρου;– τό πρωῒνό ἄστρο τῆς Μόργκενστερν καί ἡ μουσική πού κομπιάζει καί πονᾷ τῆς Καραϊνδρου. Ἀπλᾷ θᾶλεγα λείπει τό μοντάζ, ἡ περιφρονημένη διαλεκτική σύνθεση. Ἡ αἰσθητική ποτέ δέν δικαιώθηκε ὅταν βρέθηκε μακριά ἀπό τίς ἀφετηριακές ἀλήθειες τῆς πραγματικότητας. Μοιάζει ψεῦδος.

Ὅταν ἐλλιποβαροῦν τά καλλιτεχνικά ἐγχειρήματα νοσταλγεῖς κάποιο εὐθύγραμμο ἀφήγημα. Πού οἰκοδομεῖ στερεότερα τίς συγκινήσεις, τήν ἀνεξίθρησκη γλώσσα (τοῦ Όμήρου), τίς εἰκόνες τοῦ κόσμου.

Δηλαδή, ἄλλη μιά φορά δέν μπορέσαμε νά προσεγγίσουμε τά περιβόητα «ἄγρια μυστικά» τῶν Βαλκανίων – ὅταν αὐτά δέν μᾶς προσφέρονται (καί τ' ἀναγνωρίζουμε) μέσω Παρισίων. Τό γιατί εἶναι εὐκολο ν' ἀναζητηθεῖ.

ΤΕΛΙΚΑ, Η ΣΥΓΚΡΟΤΗΣΗ τῆς συνείδησης τῶν σύγχρονων «πολιτῶν τοῦ κόσμου» (ἐάν αὐτό εἶναι ἓνα ἀπό τά ζητούμενα καί τῆς νεότερης Ἀριστερᾶς) δέν ὀλοκληρώνεται ὅταν αὐτή εἶναι διάτρυτη, μοναδική, μεγαλοϊδεατική κ.λπ., κ.λπ. Νά ἐννοήσουμε τούς ἄλλους γιά νά ἐννοήσουμε, ἐπιτέλους, καί τούς ἑαυτούς μας – τό δίδαγμα τῶν «Περσῶν» τοῦ Αἰσχύλου παραμένει μέγιστον δίδαγμα κι ἐδῶ.

Ἀλλά ποιός τούς ἀκούει;

Η Άλλη Καρδιά

Στη δεκαετία του '70,
μια πρόιμη για την εποχή
της μεταμόσχευση καρδιάς
σ' έναν καριερίστα
αρχιτέκτονα-επιχειρηματία,
γίνεται η αφορμή
μιας δραματικής μεταβολής
της προσωπικότητάς του.
Ένα ανορθόδοξο...
αντιεπιστημονικό
μυθιστόρημα πάθους,
μια άλλη εκδοχή
του Σπύρου Πλασκοβίτη
για την αφήγηση, μέσα
από 'να λόγο θεατρικό,
δοσμένο σε διαδοχικές
πρωτοπρόσωπες
διηγήσεις.

Φθινόπωρο

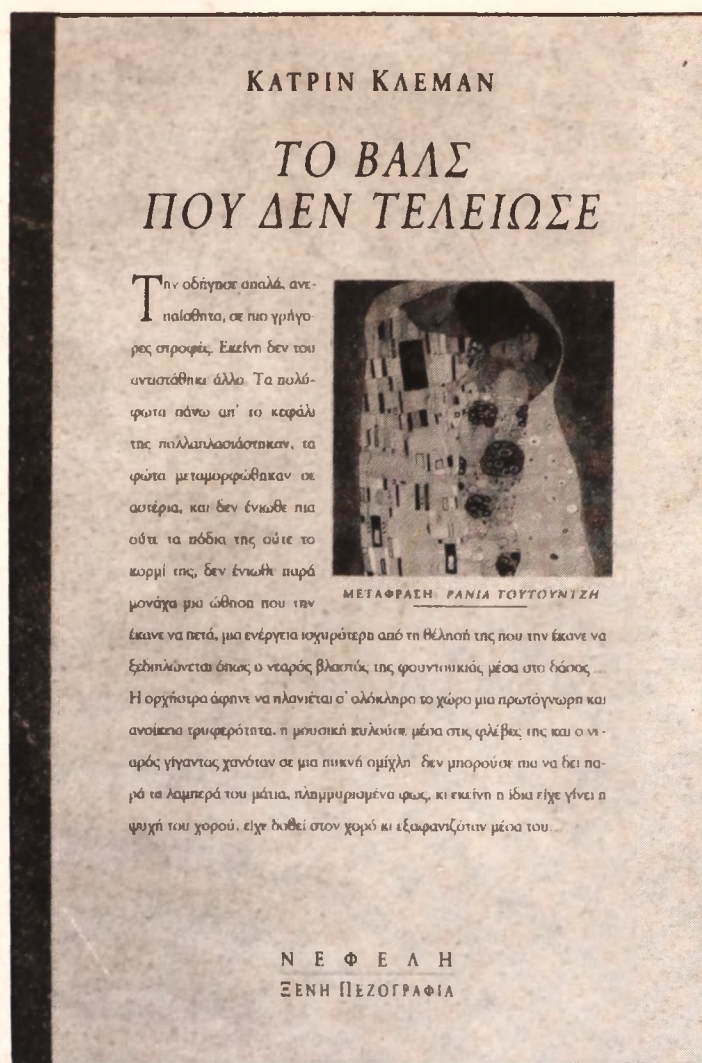

ΚΑΤΡΙΝ ΚΛΕΜΑΝ

ΤΟ ΒΑΛΣ ΠΟΥ ΔΕΝ ΤΕΛΕΙΩΣΕ

(Μυθιστόρημα)

ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΣΕΙΡΑΣ: ΧΑΡΗΣ ΒΛΑΒΙΑΝΟΣ

Το βιβλίο αυτό της ΚΑΤΡΙΝ ΚΛΕΜΑΝ, γνωστής στους Έλληνες αναγνώστες από τα υπέροχα μυθιστορήματά της «ΧΙΟΥΡΡΕΜ» και «ΜΑΥΡΙΤΑΝΟΣ ΤΗΣ ΒΕΝΕΤΙΑΣ», εξιστορεί τον μεγάλο και ανομολόγητο έρωτα της Αυτοκράτειρας της Αυστρίας Ελισσάβετ. Ένας έρωτας που διήρκησε μια ολόκληρη ζωή και αρκέστηκε σε λίγες ώρες συζήτησης, ένα βαλς, μερικά γράμματα...

Παράλληλα η συγγραφέας με τρόπο γλαφυρό αλλά και πιστό στην ιστορική αλήθεια παρουσιάζει το πλαίσιο της εποχής, φθάνοντας μέχρι την άνοδο του ναζισμού και του αντισημιτισμού στην Ευρώπη.

Στην ίδια σειρά κυκλοφορούν τα μυθιστορήματα:

ΤΟΝΙ ΜΟΡΙΣΟΝ: Τζάζ, Αγαπημένη, Γαλάζια μάτια. ΜΠΑΡΥ ΑΝΣΓΟΥΩΡΤ: Ιερή πείνα. ΜΑΡΤΙΝ ΕΪΜΙΣ: Το βέλος του χρόνου. ΜΑΡΙΝΑ ΤΣΒΕΤΑΓΙΕΒΑ: Η ιστορία της Σονέτσκα.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ

...Πρωθούν το καλό βιβλίο

ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ 6. ΑΘΗΝΑ 106 80. ΤΗΛ.: 3607744